

BMK T. 706

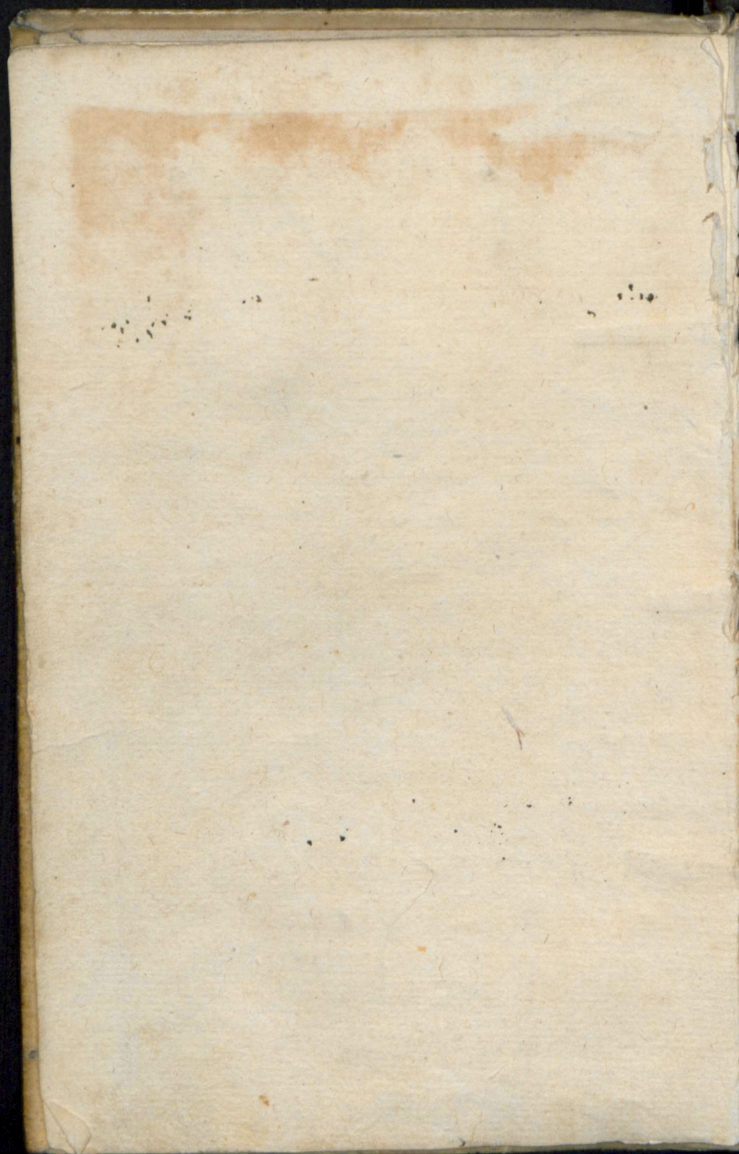
Book I. 706.

1. péld.
(Teljes.)

Dupl. Fon. B.

B. Litt. S. Theol. Pol.

Biblioth. Hung. Janleowichiana
S. ord. II.

TANACHKOZÁS,

MELLYET KEL-
LYEN A KÜLÖMBÖZŐ
VALLÁSOK-KÖZZÜL VALASZ-

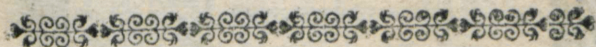
Collegij. I. I. TANI: Freundl. No
Melly, 7939.

LEONARDUS LESSIUS, &c.
írasából Magyarra,

VERESMARTI MIHÁLY,
Baronya-vármegyéből; Pofoni Canonok, &c.
által fordítottott.

Es,

Elsőször magán, 1611. Másodszor, az *Meisner*
roffalkodására rövid felelettel, 1612. Harmad-
szor, azon *Tanachkozás* meg-szerzésének; és
mind háromnak vezető Táblájának
hozzá-adásával;
most

NYÖTATTATT

M. DC. XL. Esztendőben, mindenkor itt

POSONBAN,

Joan. 6. vers. 44.

Senki sem jöhet én - hoz-
zám , hanem ha az én
Atyám , a' ki el- küldött
engemet , vonándgya
ötet.

Az Tekintetes és Nagysá-
gos Grof

BATTYÁNI

A' D A' M - nak , a' Romai
birodalomnak Szentelt Vitézé-
nek , Chászár és Király Urunk ő Főlsége
Tanáchának és Komornikjának , Ma-
gyar-országnek a' Dunán-túl-lévő részé-
nek , és Kanisa ellenébe vettetett Végek-
nek , GENERALISSA'-nak , Alázatos
szolgálattyát , és Isteni imádságát
ajánlja.

E Z Könyvetskét ,
melyhen a' Keresz-
tyénségben - lévő
Vallások - között
az Igasságról , vagy , Igaz Ke-
resztyén Hitről vagyon Tanách-

Ajánló levél.

kozás, Nagyságodnak ajánlot-
tomban, az én ítéletem-szerént
nagy illendőlen szóllok elsőben az
IGASSÁGRÓL valamelyeket.

Az Igasság-
nak böchüle-
tes-voltáról.

VERITAS, Az Igasság
melly böchületes, és fő dolog lé-
gyen azért, Nagyságos Uram,
abból meg-tettszik, hogy ^a Az
Emberi Okosságnak termé-
szet-szerént-valo vége, az Igas-
ságnak ismerése. Es ^b Azon
hogy a' Lélek mi légye még ed-
dig a' Filozofusok meg nem eg-
gyezhettek; soha talám meg
sem egyezhetnek. De Kere-
sztyén Doktor, annak természeti-
felől szoltában, azt is meri mon-
dani; hogy ^c Az, a' halhatatlan
Istenhez igen-igen hasonló, és
semmi Képe ninchen, hanem

^a Naturalis fi-
nis humana ra-
tionis, est cog-
noscere Verita-
tem: Arist. 1.
Philosic.

^b Laet. I. de O-
pific. Dei, c. 17.

^c Anima, im-
mortalis Deo si-
millima, ima-
ginem nullam
habens, nisi Crea-

Ajánlo levél.

az ő teremtetője képe. *Es* hogy,
^d mint az Isten minden terem-
 tett-állatot, úgy a' Lélek, ter-
 mészetinek méltóságával,
 minden teremtetett-állatot fő-
 lyúl-halad. ° A' Léleknek már
 természetből-valo indulattya,
 az Okosság; és hatalmas két erő
 vagyon benne: az Ertelem, és az
 Akarat. Az^f Ertelemmel, a' jót
 a' gonosztól; az igazat a' hamis-
 tól, meg-választja. Az Akarat-
 tal, az Ertelemtől eleibe-adott
 jót, vagy igazságot; gonoszt, vagy
 hamiságot; vérszi, vagy meg-veti.
 Egyedül az ember él immár ezzel
 az Okossággal, melynek az Igas-
 ság ismerése természet-szerént-va-
 lo vége; a' melyből az Igasságnak
 fő, 's bőchületes-volta meg-tet-
 tszik. (?) 3 Illyen

toris sui.
 S. Aug. lib. De-
 finitionum.
 d Idem, super
 Gen. addit.

e Ratio, est af-
 fectus mentis,
 qua bonum
 malumq; di-
 scernit; virtutes
 eligit. Deum de-
 ligat: Idem, de
 spiritu & ani-
 ma.
 f Intellectus, &
 Voluntas.

Ajánló levél.

g. Color, visus
objectum est;
sapor, gustus. Et
omnes nostrae
Potentiae sua
habent objecta;
res, in quibus
operantur.

Illyen szövetsége-miatt pedig az Okosságnak az Igasság ismerésével; hogy, tudni illik, ez annak természet-szerént-valo vége; a' mint hogy a' látásnak, ellenébe-
valók a' színek; úgy-mint, fehér, fekete; zöld, vagy kék. A' hallásnak, a' zengés, vagy hang. A' szaglásnak, az illat. *Uc.* Az Akaratnak pedig a' jó. Ugy, a' mi Okos lelkünkben lévő E'rtő erőnek, az Igasság ellenébe-valo; melyre vagyon nézése, hajlandósága; mely-körül vagyon maga gyakorlása. Es, mint Akaratunk chak a' Jóra lehet; gonoszt, hanem ha jó, úgy mint, gyönyörűség vagy haszon név-alatt, de, mint gonoszt, nem kívánhat. Ugy E'rtelmünk-is, chak Igasságra törekedik;

kedik; hamissat, úgy-mint hamissat, nem javalhat.

Az Okosságunk természet-szerént-
való végéből vagy onnan már, hogy az embernek minden te-
kélletsege, természetinek minden mel-
tosága, 's tettetes-volta, az Igaf-
ság meg-ismerésének kívánságában áll. Mert, tudni illik, ^h Isten az

embert, az Igafsághoz jutás-
nak kívánságával teremtetten.

Melyből, a' természet munkájá-
nak erejéből, nem valami gyenge,

vagy vékony, hanem, ⁱ Az Igaf-
ság láttatásának telhetetlen kí-
vánsága vagy onnan Lelkünkben;

úgy-annyira, hogy, ^k Szemnek,
a' világosság; fülnek, a' lant,

's hegedű-szó; ornak, a' jó il-
lat; íz-íznek, a' méz; szom-

(?) 4 jühozo-

*h Naturam ho-
minis Deus Vo-
ri adipiscendi
cupidissimam
fecit. Lat. l.
3. Inst. Christi.*

*i Infatigabilis
quedam cupi-
ditas inest men-
tibus nostris Ve-
ri videndi: Cic.
1. Off. c.*

*k Mastrillus,
Serm. 71. in
Cap. 18. Ioan.
initio.*

Ajánló levél.

júhozónak , a' jó hideg víz ;
éhezőnek, a' kenyér, olly ked-
ves soha nem vólt , a' melly
gyönyörűséges , édes , és kel-
lemetes az Igasság az Emberi
elmének.

a Dial. 5. Az Igasság , a' természet-sze-
rént-*valo* Okosságnak fényével olly
eggyező , és Istenhez ez olly igen
hasonló , hogy Plato felőle azt
mondotta ; hogy Ollyan ^a az Igas-
ság, mint-egy Isten-afzszony,
és minden jóknak Vezére.
Mellyekből immár , Sz. David-
is nem egyebet kíván vala , hanem
az Igasságnak tellyes által-látá-
sát. Innét, ez-szerént könyörög :
b Psal. 24. Uram , igazgass engem a' te
v. 5. Igasságodba. *c Psal. 48.* Es ismét : *v. 3.* Bo-
chásd-ki a' te világosságodat ,
és a' te

Ajánló levél.

és a' te Igaságodat. Ugyan-is,

^d Embereknek lelkek az egy ^{d Maffvil. ubi supra . circa med.} Igaságba nyugszik-meg. An-

nak pedig ismerésében 's tudásában ha meg-fogyatkoznak, mindé kívánságok bé-tel-lyesedgyék-is, kívánságoknak eleget soha semmi nem tehet.

Ezeken-felyül vagyon az Igaságnak ama' dichéreti, hogy Sz. Dávid az Ur-Istent, ^e Igaságnak Istené-nek mongya. A' Szent Lélek-is, ^f Igaságnak lelké-nek mondatik. Krisztus Urunk-is ^{e'} névvel nevezte magát: ^g En vagyok, úgy-mond, az út, és az Igaság, és az élet. Pilátus Fejedelem-előtt-is azt vallotta, hogy ő az Igaság tanításaért, és kihirdetéseért jött ⁱ e világra: ⁱ En ar-

(?) 5 ra szű-

^e Pfal. 30.
v. 6.

^f Joan. 14.
v. 17.
Cap. 15. v.
26.

^g Cap. 16. v.
13.

^g Joan. 14.
v. 6.

ⁱ Joan. 18.
v. 17.

Ajánló levél.

k Joan. I.
v. 17.

1 Pál 116.
v. 2.

S. Aug. de
Verarelig.

ra születtem, ugy-mond, és
arra jöttem e' világra, hogy
bizonyfagot tegyek az Igaf-
ságról. *Imét írja osztán Sz. Lá-
nos : k A' Malaszt, és az Igaf-
ság, a' Jesus Kristus - által.
Szép a' Sz. Dávid am a' diché-
tij-is ; hogy, ¹ Az Urnak Igafsá-
ga meg-marad örökké.*

*A' Régi Sz. Atyák-is, azon
fő-, 's bőchületes-vóltot ísmérnek
az Igafságban. Es, hogy Sz. A-
goston-nal többet itt ne hozzak-
elő ; Mond ez együtt : Mi chu-
dálatosb, michoda ékesb az
Igafságnál, melyre minden
meg-vallya, hogy ő kívánko-
zik jutni, mikor igen vigyáz
arra, hogy meg ne chalatkoz-
zék ; és, ha valamit másoknál
jobban*

Ajánló levél.

jobban vészen eszébe abból
dichekedik. *Isnég* : Igértem
vala, *ugy-mond*, hogy én néked
mutatnék valamit, melly a' mi
clménknél, és okosságunknál
fellyeb-valo legyen : Imhol
néked az Igasság. Vegyed
azt, és ély véle, 's gyönyör-
ködgyél az Urban. Mert mi
lehet bódogb annál, ki a' mál-
toságos Igassággal él.

*Lib. 1. de Lib.
arbit.*

Ez az Igasság, az Ur-Isten-
nek titka, ki mindeneket teremtett.

*Az Igasság
igen titkos
dolog, egye-
bekben is.*

Ezért, a' dolgokban-levő Igassá-
got ember, ész/szel, okossággal, 's
értelemmel fel nem éri. Mert,
Mint a' fájdalmas, és gyenge
szem a' Nap-fényt nem néz-
heti : úgy, és sokkal inkább,
az emberi gyarló, 's erőtlensé-
clme,

*Rheginus, apud
Stobaeum, Serm.
2. de Impre-
dentia.*

Ajánló levél.

elme, az Igaságot nem láthat-
 tyá. Ugyan-is, emberi gondol-
 kodás, annak az örökké-*való* Föl-
 ségnek, az Ur-Istennek, taná-
 chát, és rendelését ha fel-érné: az
 Ur-Isten- és az Ember-között,
 semmi külömbfeg nem volna. Es-
 ez, a' mit a' Bölch jelent, illy
 szókkal: Az Ur-Isten e' vilá-
 got, az emberek vetekedése-
 alá adta, hogy meg ne talállya
 ember az alkotmánt, melyet
 Isten alkotott kezdettől-fogva
 végig. Innét a' Bölch emberek,
 bóldog Isten! melly számtalant ír-
 nak az Egekről; azoknak szá-
 mokról, forgásokról; napnak,
 hóldnak, chillagoknak nagy-völ-
 tokról, 's ezeknek erejőkről. A'
 Földnek-is, tengernek, és ezek-
 ben-lévő

Ajánló levél.

ben-lévő állatoknak természet-
työkről. Kik-közzül ha valamel-
lyet elő-vészünk, hogy nekünk min-
de szavának helyét, 's okát láttatik
adni, nagy kedvessé, 's gyönyörű-
séggel olvassuk, vészszük 's hisz-
szük. De, ha le-tévén azt, mást,
harmadikat, negyediket vészünk-
elő, nagy külömböztést, és egy-
más építésének rontását-is talál-
lyuk benne. Egyebeknek embe-
rek-eleibe adásában-is ezent che-
lekeszik. Melly, † bizonyosság ar-
ra, hogy azokban a' bizonyos Igas-
ságot ki nem találhattyak; és így,
azt emberi elmével fel nem érhet-
ni. Erre-képest, Sz. Jób, a' böl-
cheségtől az embereket tellyessé-
ggel el-rekeszti, és azt egyedül
Istennek adgya.

† Quod variè
interpretatur,
ejus veritas ig-
noratur: Qui-
dam.

Iob. 41. 3. 12.
21. 23.

Es

Ajánló levél.

a Homini est
propria, Veri
inquisitio atq;
investigatio:
Cic. 1. Offic.

b Veritas ma-
ximè convenit
menti: Vives,
de Contempl.
lib. 2.

c Rerum maxi-
marum vel te-
nui cognatio,
& certitudo,
maximam pa-
rit delectationē:
Aristot.

Es ez, noha így vagyon; mind-
azáltal, miért-hogy; ^a Az Igaf-
ságnak keresése, és vizsgálása,
az embernek ugyan tulajdo-
na: Es, ^b Az Igalság igen-igen
illik a' Lélekhez; Azonközben
pedig, ^c A' nagy dolgoknak
csak gyenge értése, és bizo-
nyos-volta is, nagy gyönyö-
rülést szerez: A' nagy-elméjű
emberek, mind a' közönségest, 's
mind a' magok személyet illető
dolgokat, hátra hagyván, mago-
kat egészen az Igasságnak vizsgál-
ására adták; azt tartván, hogy
sokkal job az Isteni's Emberi dol-
gokat vizsgálni, és azoknak érteni
okokat, 's mi-voltokat, hogy-sem,
vagy gazdagságot gyűjteni, vagy
tisztetek, 's méltóságok szerzésben
faradni;

Ajánló levél.

faradni; mellyekkel, mint földiekkel, mulandókkal, és csak testnek szolgálókkal, senki job, jámborb, 's igazab nem lehet. Sőt némelyek, azon Igasságnak értését, 's tudását, úgy-annyira szomjúhozták, hogy azt mindeneknél fellyebbőchűlvén, a' sajáttyokat-is el-hadták, minden gyönyörűségeknek ellene-mondottak; hogy a' tiszta, és meztelen Igasságot, meztelen, és minden akadály-nélkül követnék.

A' Keresztjén Hit dolgaiban pedig, hogy-sem mint másokban-is, az emberi elme, okoskodás, és gondolkodás, az Igasság értésébe úgy-annyira tompáb, és vakob, hogy abban, nem csak a' Pogányok enyésztek-el az ő gondolatyok-

A' Hit dolgaiban pedig legtitkoslab.

Rom. I. v. 21.
22.

2. Cor. 12. v. 2.

Act. 2. v. 1.

1. Cor. 13. v. 9.

Verf. 12.

lattyokban, és azoknak homályosodott - meg az ő esztelen szívök; 's mikor magokat bölchekeknek mondták, bolondokká lettek. De Sz. Pál, még maga-felől (*ki a' harmadik éig, és a' Paradichomba ragadtatott, 's ott titkos szókat hallott vala,*) és a' több Apostolok-felől-is (*kik a' Mennyei dolgok értésére, Pünkösdfnapján, chudálatossan a' Szét Lélek malasztyát vették vala,*) azt mongya; hogy, Rész-szerént értenek, 's rész-szerént profétálnak. Es hogy, * Most tükör-által, homályban látnak. Vigasztalásunkra mindazáltal, ebben nekünk az elég, hogy, a' mit abban tudnunk kell üdvösségünkre, a' Keresztyén Hit

arra

Ajánló level.

arra minket elégendő-képpen meg-
tanít, csak találtassunk abban
lenni.

Az Igasság azért, egyebekben-
is ha olyan nagy, és fő dolog, és
értése olly kívánatos; a' Keresz-
tyénségben-lévő Vallások-közzött,
az igaz Hitnek (melyben vagyon
ezek-közzött az Igasság) ki-talá-
lása, s tudása kívánásának, annyi-
val buzgóbnak kell lenni, hogy ez
már nem csak böchületes, de
szükséges-is. Es,

A' Keresztyén Hitnek bö-
chületes-voltát, az jól meg-mutat-
tya, I. Hogy az Irásban, a'
Szent Lélek azt gyakorlatosság-
gal az Ur-Isten ajándéki-közzé
számlállya: Kegyelemből sza-
badúltatok-meg a' Hit-által,

((?))

ugy-

A' Keresztyén
Hitnek bö-
chületes-völ-
táról. In se-
quentibus, ex
Bisai Virida-
rio plurima.

Ajanló levél.

* *Eph. 2. v. 3.* úgy-mond Sz-Pál, .. és az, nem
 ti-tőletek, mert Isten ajándé-
 ka. *Phil. 1. v. 29.* Ismét: " Néktek ajándé-
 koztatott, nem csak hogy
 hidgyetek ő-benne, de hogy
 szenvedgyetek-is ő - érette.
 * *2. Cor. 3. v. 5.* Még-is : † Nem vagyunk elé-
 gendők valamit gondolni mi-
 magunktúl, úgy mint mi-ma-
 gunktúl. *S. Aug. Lib. de Præst. San-
Mor. c. 2.* Melyből: * Ha nem
 vagyunk, elégendők gondol-
 ni, bizony nem vagyunk elé-
 gendők valamit hinni, úgy
 mint mi-magunktúl; hanem
 a' mi elégendő-voltunk, mel-
 lyel hiszünk, Istenül vagyunk.
 II. Hogy Abrahám, a' Hitért
 vitetett Istenül: arra a' méltóság-
 ra, hogy Az ő magvában min-
 den nemzetségek meg-áldat-
 nanak.

Gen. 22. v. 6.
Rom. 8. v. 17.

Ajánlo levél.

nának. Melyből mi-is részesül-
tetünk, amaz-szerént : Azért, Gal. 3. v. 23
a' kik a' Hitből vannak, meg-
áldatnak a' hiv Abrahámmal.

III. Az ; Mert a' Hitnek aján-
doka-által , minnyájan Istentől
születünk, és Istennek fiaivá te-
tetünk : Hatalmat ada nekik, Ioan. 1. v. 12.
1. Ioan. 5. v. 20

hogy Isten fiaivá lennének,
azoknak , kik az ő nevében
hisznek ; úgy-mond Sz. János.

Ismég : Minden , a' ki hiszi,
hogy Krístus a' J E S U S, az I-
stentől született. IV. Végre,

hogy azon hit-által az örök élet-
nek örökösi leszünk ; mint Urük

ezt né egyszer mongya : Bizony Ioan. 5. v. 24

bizony módomból néktek, hogy,
a' ki az én ígémet hallja,
és hiszen annak a' ki engemet

((?)) 2 kül-

Ajánló levél.

küldött', örök élete vagyoni.
Ioan. 6. v. 40. Es; Ez az én Atyám akarat-
 tyá, hogy minden a' ki lártya
 a' Fiút, és hiszē ő benne, örök
Ioan. 17. v. 3. élete legyen. *Ismég*: Ez az
 örök élet, hogy meg-ismérje-
 nek téged, egyedül igaz Istent,
 és a'kit el-küldöttél, a'
 JESUS Krístuft.

*A Sz. Atyák-is nagy diche-
 tet tésznek a' Hiten.* ^a Eggy, a'
a S. Cyril. Alexan. Lib. 4. in Ioan. 6. 9. Hitet Ajtó-nak, és Út-nak
b S. Ambr. in Psal. 49. mongya, az életre. Más, ^b Min-
 den jószágos chelekedetek ál-
 lando fundamentomá - nak.
c S. Chrysoft. in Serm. de Fide, Spe, & Charit. Olly; ^c Az Igaság eredeti-nek;
 a' Szentlég fejé-nek; az Ahita-
 totság kezdeti-nek; az Isteni
 tisztelet fundamentomá-nak.
 E' nélkül, ugy-mond, soha sen-
 ki az

Ajánló levél.

ki az Ur-Istent magához nem
hajtotta, &c. *Ismég* : ^d A'Ke-
reszttyén Vallásnak Hiti, lé-
leknek világossága, életnek
ajtaja, örök üdvösségnek fon-
damentoma. Nékünk, té-
velygésben-lévőknek, Krisztus
Urunk el-jűvén hogy utat
mutasson, azt mint-egy nagy
Lámpást, úgy adta előnkbe;
melly-által, a' nem-ismért Is-
tét kereshefsük; a' kerestet, hi-
hefsük; a' hittet, meg-találhaf-
suk. *Ezen értelemre más-is*; ^a A'
Hit olyan mint-egy Szem, és
lámpás, az üdvösség utának
meg-találására. *Végre*; ^b A'
Krisztusban-valo Hit, a' bizo-
dalomnak, és az Istenhez járú-
lásnak kezdeti, 's eredeti.

^d Euseb. Emis.
Hom. a. de Syno-
bolo.

^a S. Cyril. Hie-
rosol. Catech. 1.

^b S. Hieron. in
Commen. ad rom.
2. Ephes.

Ajánló levél.

A' Kereszttyén
Hitnek szükség-
sége - voltá-
ról.

6 Mar. 16. v. 16.

8 Hebr. 11. v. 6.

9 Vers. 7. seqq.

Szükséges-voltát pedig azon
Kereszttyén Hitnek, meg-mutat-
tya leg-inkább ama' Krisztus Urük
módása: ° A' ki hiszen, és meg-
keresztelkedik, üdvözülni: a' ki
pedig nem hiszen, el-kárho-
zik. Es az Apostolé: ° A' Hit-
nélkül, lehetetlen kedvesnek
lenni az Istennél. Mert, Az
Istenhez-járulónak hinni kell,
hogy vagyó, és hogy az ötet-
keresőknek meg-fizetője lé-
gyen. Ezért, ugyan ott ° min-
gyárt utánna-veti; hogy az O'
Testamentom-ban, valamenyi
Atyák, vagy Profeták voltak is-
tennél kedvesek, vagy üdvözültek,
a' Hit-által voltak kedvesek. A-
zon Apostol-nak, a' Romá-ba,
Galatá-ba, Efesus-ba írt Leve-
leinek-

Ajánló levél:

leinek-is más czéllya ninchen, ha-
nem, hogy meg-bizonyítsa, hogy
a' Hit leg-inkább szükséges min-
den embereknek meg-igazulások-
ra, s üdvösségükre.

A' Sz. Atyák-is, mást nem ta-
nítottak. Mond azért egy köz-
zülök: ^f A' Hit, minden jók-
nak fundamentuma; az em-
ber üdvösségének kezdeti. E'
nélkül a' Hit-nélkül, az Isten
fiainak száma-közzé senki né
juthat; mert a' nélkül e' vilá-
gon-is a' meg-igazulásnak ma-
lasztyát senki meg nem nyeri;
a' jüvendőben-is, az örök éle-
tet nem bírja. Más; ^g A' Hit,
ugy-mond, szinte olly szűksé-
ges, mint a' lélegzet-vétel az
életre annak, a' ki e' világon.

*f S. Fulgent. in
Prologo Lib. de
Fide ad Petr.*

*g Clemens Alex-
an. in a. Strom-
mat.*

Ajánló levél.

*H. S. Leo, Serm.
4. de Nativit.
Christi.*

*i Fulgent. de Fi-
de ad Patrum.*

él. Meg-is ; ^h Hit-nélkül lehetetlen Istennél kedvesnek lenni; és a' nélkül semmi nem szent, nem tiszta, nem élő. Olly, ezekhez azt veti; hogy, ⁱ Valaki az Anyaszétegyháztúl el-szakad, ha nem tudom menyi dichéretes dolgokkal, és cheledetekkel bévelkednék-is, de szinét Istennek soha nem láthattya. }

Segető eszközök a' különböző Vallások-között, az Igaságnak ki-találására.

A Keresztyénségben-lévő különböző Vallások-között már, az igaz Hitnek ki-találására (mert ezek-között, az Igaság ebben vagyon) segítő eszközök ezek.

Első : A' Jó, jámbor, tiszta, 's tekélletes élet ; és a' vétkektől, 's e' világi dolgoknak, úgy-mint, gazdag-

Ajánló levél.

gazdagságnak, uraságnak, győ-
nyörűségnek, 's ezekhez hason-
lokna gonosz kívánsatúl ember-
nek maga meg-vonyása. Mert,

A' gonosz - akaro lélcckbe a' *Sap. 1. v. 4.*

bőlcheség bé nem mégyen,
sem né lakik a' bűnőkalá vet-
tetett testben. Melyből, Meg-

*3. Aug. de A-
gone Christ. c. 13.*

chalatkozik, valaki azt itéli,
hogy az Igaságot ő meg-if-
mérheti, mikor még roszszúl
él. Roszság pedig, ezt a' Vi-
lágot szeretni; és azokat, a'
mellyek lélnak és el-múlnak,
nagy-gyanánt tartani, azokat
kivánni, és érettek fáradni
hogy hozzájok juthasson; ő-
rűlni azok bévségének, és fél-
ni hogy el ne veszízenek, és
szomorkodni mikor el-vesz-

((?)) 5 nek.

Ajánló levél.

nek. Ez illyen élet, ama' tífz-
ta, ép, és meg-változhatatlan
Igaasságot nem láthattya, sem
a' hoz nem ragaszkodhatik.

2. Tim. 1. v. 19.
Cap. 6. v. 10.

Mint azért sokan, a' kik hisznek;
ha gonoszúl élnek, végre az igaz
Hitet el-vesztik: úgy sokan ma-
gokat, gonoszságokkal méltatla-
nokká teszik, az Isten világosíta-
sából, az igaz Hitnek meg-isme-
résére.

a Superbus di-
ctus est, qui su-
pra vult videri,
quàm est: qui
enim vult su-
pergredi, Su-
perbus est. Isi-
dor. lib. Etymol.
b Prov. 11. v. 3.
Psal. 33. v. 18.

Második: A' fel-fuvalkodás-
túl, és minden ^a kevélységtől tá-
vul-létel; hanem, hogy ember va-
lóban alázatos legyen. Mert,

^b A'hol az alázatosság, a' böl-
cheség-is ott vagyon. Es, Az
Ur-Isten az alázatos-lelkűe-
ket segíti-meg. ^{*} Az Alázatof-
ság érdemli, hogy ember a' Jó-

" S. Ber. Humi-
litas meretur,
ut homo virtutis
occuper. &c.
Servat accepta,

ízágos

Ajánló levél.

szágos chelekedeteket meg- quia, &c. Seg-
fogja ; mert malasztot Isten vata conservat;
az alázatosoknak ad. Az el- nam, &c.
vetteket őrzí; mert a' Szent
Lélek né nyugszik-meg, ha-
nem a' chendelzen és alázato-
son. Az őrzötteket meg-tar-
tya; mert az erő, az alázatos-
ságban, és erőtlenségben vé-
geztetik. A' Kevélységet,
melly minden Isteni malaszt-
nak ellensége, és minden bűn-
nek kezdeti, meg-győzi. In-
nét, az Igasfágnak ama' nagy Me-
stere-is, Kristus Urunk, ezt kí-
vánta kíváltképpen Tanítványi-
túl; mikor Istennek hálákat adott
vólna, hogy az ő titkos dolgait,
a' kisdedeknek, és alázatosoknak
jelentette - meg: Tanúllyatok Matt. 13. v. 35.
én-tő-

Ajánló levél.

Lib. 10. de Civit.
p. 296

Mal. 50. v. 18.

én-tőlem, úgy-mond, mert szelid vagyok, és alázatos-szívű. Ezenért, Sz. Agoston-is, a' Platonikusok-ellé disputálván, megmutattya, hogy Keresztjénne-létökben, egyéb előttök semmi nincsen, az egy Kevelységnél. Az Ur-lsten, a' töredelmes és alázatos szűvet meg nem ítállya.

S. Chrysost.

Harmadik: Valamelly Vallás szeretetinek, 's abból következő kedvezésnek; és másnak gyűlölésének, 's abból csak meg-vetésének hátra hagyása. Mert, mint a' meg-bomlott szem, hogy, más-helyett mást lát: úgy a' gonosz gondolatoknak, vagy belső indulatoknak öszve-zavarodásával meg-háborodott elme-is, azont szokta szenvedni. A' chendesz és tiszta

Ajánló levél.

tiszta víz, + alkalmatosb. a' zava-
ros víznél az ábrázatok meg-mu-
tatására: így a' belső indulatok-
miatt chendesz elme-is alkalma-
tosb, a' dolgok-között az Igaz-
nak által-értésére. Innét, mint a'
kik bizonyosbat, s' erőshet akar-
nak látni, hogy fel szemőket bé-
szokták hűnyni: így a' külömb-
külömb értelmek-között-is, az
Igazat, jobban, s' nyilvánbba azok
láthattyak, a' kik sem egy, sem
más Valláshoz- valo szeretettül
magokat el-vonyatni nē hadgyák.

Az Igasfág, melynek a' Tör-
vény-tévő szolgál, a' gyűlöl-
ségnek ballyát, és szeretetnek
jobbát, nem tudgya. Innét va-
gyon egynek, ama' dichéretre mēl-
to mondása: * Minden embe-

reknek,

+ A Teve, tiszta
a vízben, rú-
voltat hogy meg-
latta, el-ijed-
kanem, az a'
labával fel-zá-
varja, s' úgy
iszik: Plin. lib.
cap. 10.

Pet. Rav. in
quadam Epist.

* Casar ap. San-
cristi 1576.
Quatuor illa
Xmper, munda,

*discretio, vancor,
Sape solent ho-
minū rector per-
vertere sensus :
Hieron. Sava-
nor. in Loci Cō-
muni.*

reknek, a' kik kétséges dolgok-
ról vetekednek, gyűlöségtől,
barátságtól, haragtól, és ir-
galmalságtól űrefseknek kell
lennie. Az Igazat ember/né
könnyen láttya, a' hol azok
akadékot téznek : Sem em-
berek-közzül senki, egyszer-
'smind, indulatinak és igazság-
nak né szolgálhat. Ha ugyan
reá tekéled szivedet, jól lé-
fzen a' dolog : Ha indulatid
birnak, benned azok uralkod-
nak, semmire - kellő léfzesz.
Mint a' Törvényben azért, hogy,
* Biro személyből az ki vetke-
zik, a' ki barátságos személybe
öltözik; és azért, igaz törvényt
nem tehet : úgy itt-is, ember i-
gat

* *Exist perso-
nam iudicis,
quisquis amicus
induit. Cic. li.
3. Offic.*

Ajánló levél.

zat nem láthat, a' præjudicium
meg-tartása-mellett.

Negyedik ; Az Igaságnak
nagy szorgalmatossággal, és vi-
gyázással való vizsgálása, amaz-
szerént : a Est Veritas ipsa,

aClementi Alcom
in 6. Stromat.

magna cura & studio inda-
ganda, non quærendo scire
nomina. Ismég : b Nagy gond

bS. Basil. ep. 79.
ad Eustoch. E-
pisc. Sebaste.

és szorgalmatosság kell a'hoz ;
és sok éjeleknek vigyázásba
töltésével kell az Igaságot ke-
relni. De még más-is : c Az

cS. Ambv. lib.
Offic. c. 26.

Igaságnak vizgálásában, azt az
illendőséget kell tartani, hogy
nagy szorgalmatossággal ke-
relsük mi legyen az Igaz : Ha-
mislágot, Igaz helyett ne ve-
gyünk ; homályosak-közzé,
az Igazakat ne keverjük ; ne,
kelle-

kellete-fölött-valókkal, egybe-fontakkal, és kétségessekkel rakjuk-meg elménket.

A' mellyeket mindazáltal még eddig én az Igasságról itt elő-forgattam, 's ez-után-is fogok mondani, azok, illetik az Igasságot; a' mint az részenként † Okaiban, 's Fondamentomiban vagyon; nem csak az igaz Keresztyén Hit titkos Vallásiban, hanem Világi tudományokban-is. Mert egyébképpen, ha nevezet-szerént, a' külömb-külobb Vallások-között-levő Igasságról, és egy közönségesképpen szöllumk; mi lehet könnyebb, mint e' Könyvetskében elő-adott Tanuságok-által-is, az Igasságot, vagy igaz Hitet, eggy-általlyábā ki találni? Mert,

miert-

† In suis Causis & fundamentis.

Ajánló levél.

miért - hogy az igaz Hit-nélkül
nem üdvözülhetni ; Az üdvös-
ség pedig olly igé szükséges : Ez-
ért, nagy irgalmaságából az Ur-
Isten, az igaz Hitnek, a Tévely-
gésektől meg-választhatását, illy
kűnyűvé tette. Es, mikor ez il-
lyen kűnyű, 's még-is olly restek
az emberek annak vizsgálásában :
mit chelekednének, ha méltoságá-
nak érdeme-szerént, annak meg-
találására, annyit, vagy nagyobb
munkát rendelt volna, mint a me-
nyivel jár az Aranynak, Ezüst-
nek, a föld gyomrában-lévő kő-
vekből ; a gyöngyöknek, 's drága
köveknek, a tenger fenekéről sze-
dése ?

Ötödik : Az Isten Anyaszét-
egyházának fel-keresése ; az, hol,
(((?))) 's kik-

Ajánlo levél.

2. Tim. 3. v. 15. 's kiknél legyen. Mert, Az Ec-
clesia, az Igasságnak Oszlopa,
és erős Támasza. Tartozunk
Matt. 12. v. 17. azért azt halgatni. Es, ha ki hal-
gatni nem akarja, azt mint egy
Pogányt, vagy Publicanust, úgy
tartani, Kristus Urunk monda-
sa-szerént. Melyre - képest mond
3. Aug. li. 4. köt. egy Szent: Miért-hogy a' Sz.
Crisostom. c. 5. 3. Írás meg nem chalhat, valaki
fél, hogy e' kérdésnek homá-
lyossága-miatt meg ne chalat-
tassék, azon Anyaszentegy-
házat talállya - meg a' felől,
mellyet a' Szent Írás minden
kételkedés-nélkül mutat.

Hatodik: Az Írásnak szor-
galmatos olvasása. Mert, a' kik
Lásd ez tővéb-
ben a' Kalauz-
ban, lib. 7. ca. 4.
fine. arra-valók, hogy azt hasznossan
olvashassák; az Igasságnak is-
méreti-

méretire, 's abban meg-erősödés-
 re, nagy segítségökre vagyon, mi-
 dőn meg-tapasztallják, hogy a'
 fel-talált Anyaszentegyház Dok-
 tori-nak szavával, az szépē egy-
 nyomban jár. Es ezt maga mon-
 dotta Krisztus Urunk a' Sidóknak,
 hogy azt meg-bizonyítaná, hogy
 ő Melsias, és Igasság: Visgál- Ioan. 5. v. 39.
 lyátok, úgy-mond, az Írásokat;
 mert ti azt tartjátok, hogy
 azokban vagyon örök élete-
 tek; és azok a' mellyek bizo-
 nyságot téstnek én - felőlem.
 Az Apostolok historiajában - is
 Sz. Lukách azt írja; hogy a' Be- Act. 17. v. 11.
 rőē Váras-béliek, az Isten igéjét
 minek-utánna nagy kíváncsi-
 sággal vólna, mindennap visgálták
 a' Sz. Írást, azok, a' mellyekre őket
 (((?))) 2 Sz.

Ajánló levél.

Vide Com-
pendium Ma-
nualis Beca-
ni, lib. I. ca. 5.
Resp. ad Ob-
ject. secundā,
& tertiam.

a. Tim. 3. v. 15.

Clementi Ale-
xand. in lib. 1.
Stromat.

Sz. Pál tanította vala, ha úgy
vólnának-e. Nem kételkedvén
abban, mint kik a' Chuda-tételek
látásából, a' Kereszttyén Hittu-
dományának igazságára meg-győ-
zetvén, azt már nagy örömmel
vették vőlt-is: Hanem hogy a' vett
Hitben magokat erősíteni; lát-
ván, hogy a' mellyeket Sz. Pál pre-
dikállana, azokat a' Profeták sok-
kal az-előtt meg-jűvendőlték vől-
na. Sz. Pál-is, ezent d'ich'érő-
len mongya Timóteus-felől.

Hetedik: A' gyakorta való
Disputálódás, a' Hitt-felől; hogy
igy az Igasság a' vetekedésből in-
kább ki-tessek; egynek erről adott
tanácha-szerént: A' Vallások-
nak tusakodások, mikor ősz-
ve-vítatnak, Igasságot szerez;
mely-

Ajánlo levél.

melyből annak ismerése következik. *Es*, Mint az aczél-nak, és tűz-kőnek őszve-veréséből hogy tűz adatik: úgy a' Bőlch embereknek tusakodásokból, és vetekedésökből, Igaság hozatik-ki. † Ha valamit akarsz vásárlani, kerülsz, forgasz hol egyik Áros-emberhez, hol másik Kalmárhoz; és a' hol jobb marhát/találsz, 's ölchőbben, attúl vesz: Hát miképpen nem kell néked el-járnod mind a' Doktorokat, a' Tanítókat, és kérdezned őket, disputálnod velők, 's tudakoznod, hol árúllják a' Krisztus tiszta Igaságát, és hol a' Hamiságot: *Es* meg-tudnod az emberek-között-*valo* Val-

† *S. Chrysostomus*
hom. 44. in ep.
29. Matt.

Ajánlo levél.

lásokat , és azok - között az Igazbat inkább választanod , hogy-lem a' marha-között.

Nyolczadik: Az Imádság, és Isten segítségéért - valo esedezés ; ama' Szent mondása - szerént :

*S. Basil. epi. 79.
ad Eustoch. E-
pisc. Sebast.*

Sok könyv- hűllatással-is kell Istentől az Igasságot kérni.

*† Infideles , &
haeretic , quo-
modo possint o-
rando impetra-
re Fidem ; cum
nemo possit o-
rare , nisi habe-
at Fidem ; ex-
plicatum à Bel-
lar. vide, li 2. de
Grat. & Lib.
arb. c. 8. Respon.
ad Argum. 3.
& 1. ibi, Dices.*

Mert, ám † Cornelius , még Po-
gányságban- létében-is, imádságá-
val Istentől Hitet nyere. Té-
velygésben- lévő-is hát , 's talám
amannál még könnyebben-is, azon
Imádságnak erejéből, Istentől , a'
külömböző Vallások-között, az
Igasságnak ismerését nyerheti.
Azt-is vallya pedig Sz. Agoston;
hogy a' Manikeusok tévelygésök
setétségéből, el-végre, ez orvosság-
által menekedett ő ki. Mert így
szóll :

Ajánló levél.

szóll: ^k Immár Olasz-ország-^{k Lib. de Utilit. credendi.}
ban-létemben, nagy tanáchtartásban voltam magambá, nem azon, ha maradgyak-e abban a Szakadásban, melybe hogy estem volt, bántam; hanem, az Igazat mint kellene fel-találnom. *Es, valamivel tovább:* Ki-fejtőzhetetlen erdő akad vala előmbe, melybe ismét keverődni, restellek vala. Semmi pedig egyéb hátra nem vala, e' nagy veszedelmekben, hanem, hogy az Ur-Istent, könyves és keserves szókkal kérném, hogy nekem segítséggel lenne. *Es azt valóban chelekeszem-is vala.*

Kilenczedik: Az egyszer által-
(((?))) 4 tal-

Ajánló levél.

tal-értett, 's meg-tapasztalt Igas-
sághoz-*valo* Engedelem, abban
minden hallasztás-tétel-nélkül;
és abban áthatatossan meg-mara-
dás; mint-egy erre nagyszépen

*S. Cyprian. in ep.
ad Iubajan. 73.*

int: A' Bölchekhez, és Isten-
félőkhöz illendő, úgy-mond,
hogy a' ki-nyilatkozott, és ál-
tal-értett Igasságnak örömeit,
és késődés-nélkül engedgye-
nek. Nem-is lehet; hogy az Is-
ten-felő ne chelekedgye a' mit che-
lekeszik, vagy chelekedhetik-is.

1. Ioan. v. 2.

Minek-utánna pedig egyszer an-
nak engedtek: * Vigyázzanak
magokra, hogy, a' mit egyszer
chelekedtek, az Igasságot vé-

1. Apoc. 3. v. 11.

vén, azt el ne veszítsék^b; ha-
nem-tartsák, hogy Koronájo-
kat más el ne vegye. Es,

Jobb

Ajánló levél.

* Jobb az Igaságnak útát nem tudni, hogy-sem áttúl, minek-utánna valaki egyszer vette, álhatatlanág-miatt el-szakadni. Ezekhez pedig nagy tekeletesség kívántatik; holott, vé-rünket kellyen inkább ontanunk, hogy-sem az egyszer meg-értett Igaságnak vagy nē engedni, vagy vétele-után áttúl el-szakadni. Melyre-képest, Kristus Urunk-is az ővéit így intötte: A' ki engemet szégyenl, és az én befédimet; azt az Embernek Fia szégyenleni fogja, mikor el-jú az ő Föllégében. Ezen-ről, eggy Sz. Atya-is így szöll: Az Igaság-szeretőnek pedig, vastag - szivűnek kell lenni: mert még az igen nagy dol-

e Viam veritatis ignorasse praestat, quam ab ea, semel arreptam, per incōstantiam deficere. S. Basil. Homil. de Virginit.

Luc. p. v. 11.

Clem. Alex. in 7. Stromat.

((((?))) 5 gok-

Ajánló levél.

gokban-is el kell azoknak es-
niök , a' kik nagy dologhoz
nyúlnak, ha magatúl, az Igaf-
ságtúl vett Igafságnak regulá-
jához nem tartják magokat.

* J. Bernar. in
quadam Epist.

Es, * Tudgyad , Kercslyén
ember, hogy az Eördög egye-
dül a' végig - meg - maradást
irégyli ; mert tudgya, hogy
Isté chak azt koronázza-meg.

Es ezek a' segéto Eszközök,
a' külömbözö Vallások-között
az Igafságnak meg-ismerésére, 's
annak vételére, mind szükségesek:
mellyek mint-hogy kevesekben ta-
láltatnak ; nem-is chuda, hogy a'
Catholicus Hit igafságára ke-
vesen térnek. A' mit pedig a' Ki-
lenczedik eszköz tart ; Az egy-
szer meg-ismiert Igafságban végig
meg-

Ajánló levél.

meg-maradáfra ; az igaz Hit-
mellett (az Első, és Nyolczadik
Eszköznek, kívánsága-szerént,)
Isten-felőnek, fegyhetetlen-, és,
nevezet-szerént, józan-életűnek
kell lenni. Mert, ^a A' Józanfág,
minden jó chelekedeteknek
annya : vizont, ^a A' Részegség,
minden vétkeknek eredeti.)
Ezért ; ^b A' fűst a' méheket el-
kergeti ; a' lelki ajándékokat
pedig (ezek-között első, 's fon-
damentom a' Hit,) el-űzi a' mér-
téktelenség. Es innét, a' Jó-
zan élet-nélkül, ôh ! ki szomorú
példáit tudgyuk azoknak, kik té-
velygésökkel- együtt, szabados
életöknek-is ellene-mondván, meg-
térések-után eggy- ideig nagy jól
viselték magokat : De üdö-jártá-

^a Sobrietas om-
nium virtutum
mater est : ecō-
trario, Ebrietas
omnium vitio-
rū origo : Orig.
Homil. 87.

^b Fumus abigit
aper ; Dona ve-
rō spiritualia
pugat luxur : S.
Basil. de lejuvio.

Ajánló levél.

ra, a' mértékletlenségnek elsőben,
lassan-lassan neki tágitván; végre
pedig magokat, mint szinte meg-
terésök-előtt-is, tellyességgel ne-
ki bochátván, Okadásokra-is,
's főrtőjőkre viszsza-tértek.

2. Pet. 2. v. 22.

Ebrietas, mater

est perfidia: S.

Ambr. de Elia

& Iejun. c. 12.

Vincē apostata-

re facit Sapien-

tes; Eccl. 19. v.

2. 1. Tim. 1. v. 19.

Ez-is a' közönséges út a' té-
velygésekre; hogy, Emberek első-
ben, feslett életekkel a' Jó lelki-
isméretet meg- vetik, 's az-
után osztán, Hitőknek hajo-
ját-is utánna rontyák. (Azon
feslett élet-miatt, még a' kik köz-
tünk, az Anyaszentegyház keble-
ben, Igasságban nevededtek-is fel,
az igaz Hitet † felre tészik, hogy
annak tilalmazása-, 's fenyegeté-
se-miatt, kétségbe ne essenek; ha-
nem, valamelly Eretnekségre ve-
temednek, melyben üdvösségek re-
mense-

† Vide S. Thom.

1. 2. qu. 84. art.

1. 2.

Ajánló levél.

ménsége-, vagy hívése fenn mara-
dása-mellett, szabadosan vétkez-
hessenek.) Ezeknek Jobb lett 2. Petr. 3. v. 26.
volna meg sem ismerniek az
Igazságot, hogy-sem annak
meg-ismerése-után, illy rútúl
vissza- térniek az elejökbe
adott Sz. Tudománytúl.

Ennél jobbat rēdelt vōlt Nagy-
ságod-felől az Ur- Isten: ki, a'
mint öröktől-fogva el-végezte
vōlt, hogy Nagyságodat az ő Sz.
Gyülekezetinek társaságába meg-
térítse: azon-képpen abban meg-
tarto szép jószágos chelekedetek-
kel-is Nagōdat meg-ékesítette:
mellyekről, hogy én, a' Nāgod
dichéretire, részenként szőllyak,
nem szükséges. Mértékletes, és
józan-életűnek hogy mondlak,
elégge

a Nolo esse lau-
dator, ne videar
adulator: Cic.
Rhet. li. 2.

Ajánló levél.

Omnes virtutes inter se nexae,
& iugatae sunt:
Cic. lib. 3. Tuscul.
Quaest.

elégge predikállak: mert b ebből
el-érthetni, hogy, a' ki azoknak
annyokkal, a' Józan-sággal bír, a'
Jószágos chelekedetek - között,
az mint-egy nád-között, úgy ül.
Es erre tekintetemben, hogy-sem
Nagōdnak a' régi, és hatalmas
nagy Uri vérből származására
néztemben-is, akar-am én tisztelni
Nagōdat, ez Leonardus Lef-
sius, Societatis Jesu Tanách-
kozás - nevű Könyvetskéjének
Magyarúl újonnan ki-nyomtatá-
sával; melyben szép egy-nehány
dolgok vannak, Mellyekről kel-
lyen a' különböző Vallások-kö-
zött az Igasságot-keresőnek leg-
inkább gyakorta disputálódni; a'
mit a' Hetedik eszköz kíván:
Mellyet, ez-előtt egy-nehány esz-
tendő-

Ajánló levél.

tendővel, én Magyarúl illy alkal-
matosságból fordítottam vala.

Ezen Keresztyén Hit igazsá-
gának szorgalmatos vizsgálásban
fáradásomban én-is, mikor már
annyira jutottam volna, hogy Ni-
codemus módgyára, a' Szentse-
ges Romai Anyaszentegyház
Cardinállyá-hoz, e' mostani
Esztergami Ersek Urunkhoz,
Pazmány Péter Urā ő Nagy-
ságához (kit az Ur-Isten sokáig
élteffen) akkori állapotjában, éj-
jel járnék; egykor asztaláról vé-
vém e' Könyvetskét; és valamel-
lyet olvasván belőle, mondám,
hogy az nekem szép Könyvetské-
nek láttszik; jó volna meg-fordi-
tani, a' mi Magyarink-is hadd ol-
vasnák. Az-után, a' Catholicus

Ioan. g. v. l. e.

Anno 1637.
die 19. Martij
holt- meg.
Azért ezt én
élteben írtá:
hanē nyom-
tatása, egyéb
akadékok-fő-
lött, az ő Pre-
dikatioinak
elsőben, és
Kalauzzának
harmadfor;
's mások nyő-
tatása miatt-
is, haladott.

Hitre

Ajánló levél.

Hltre magamat ō Nagysága ke-
 zébe hogy adám, 's vallám, azon ō
 Nāga tetttségéből Béczbe mén-
 nek, hogy még-is (mint ō Nāga
 szökött) Obliviscerer popu-
 lum meum, & domum patris
 mei; elébbenyi Companjám-
 ról feletkezném. Bécz-ben lé-
 temben, jűve hozzám osztán ō
 Nagának levele, melyben ezeket-
 is írta vala: Prodiit libellus
 nostri Leonardi Lessij, judi-
 cio meo utilissimus; quem
 ego Hungaricum habere vel-
 lem, & multi mecum. Visa
 mihi res digna, in qua D. Ve-
 stra elaboraret, & suo nomi-
 ne, præfixa Epistola dedicatoria
 ad D. Georgium Homonnai,
 in lucem ederet. Rogo itaq;
 D. Ve-

Ez ō Nāga le-
 vélét még-
 ma-is elő ad-
 hatom.

Ajánlo levél.

D. Vestram, hunc laborem
non subterfugiat.

Ezt én már mostan' im Nagy-
ságodnak nem a' fejébe ajánlom,
hogy melyből Nāgod az Igasságot
keresse, 's tanullya; mert, Istennek
kegyelmességéből; annak egyszer
Nāgod tellyes, 's tekélletes ismé-
retire jutván, tovább vizsgálása-nél-
kül nem szükölködik: Hanem,
a' meg-ismiert Igasságot, Nāgod
másokkal-is nagy kívánczossan
közli. Es ezt, a' Sz. Máté pél-
dája-szerént, Nāgod szentül-is
chelekeszi. Mert ez-is, az Igas-
ság meg-ismeréséből támadt nagy
örömeben, vendégséget szerezvén
Kristus Urunknak, abba, Pub-
licanus társait-is be-gyűjti, hogy
azokat-is Kristus Urunkhoz ve-
zesse,

Luc. 9: 10. 27.
19. &c.

Ajánló levél.

Zesse , és így a' maga boldogságában részesittse. Ugyan-is , a' Mennyei , és Földi jóknak szeretetiben, a' Bölchekek ezt a' külömbséget talállyák; hogy, A' Földieknek szereteti mitül nagyobb, azokat ember , attúl inkább el-igyekezik reytetni , és magának akarja tartani : a' Mennyei jóknak pedig szereteti a' menyivel nagyobb, annyival inkább akarja mindenekkel azt közleni.

Ez Könyvetske pedig már , mind rövideden, 's mind értelmesebben , a' Catholicus Hitnek-is igazságát , a' más Vallásoknak-is hamisságát , nagy nyilvánvaló Jelekkel , és Okossággal-is olly fel-érhető , 's által-érthető bizonságokkal, emberek-eleibe úgy adgya ;

Ajánlo levél.

adgya ; hogy azok-mellől kü-
lőmben el nem múlhatnak, hanem
Lelkők szemeinek be-húnyása-
val, látása- ; rólok szívőknek el-
fordításával, értése- ; és akarat-
tyoknak meg-keményítésével , ve-
vése- 's követése-ellen. Az Igas-
ságra vezérő több szép Irások-
között azért , én már ezt utolsó-
nak nem tartom ; azokért-is , kik
az Igasságot magok-szerént vizsgál-
lyák , 's tudakozzák ; mint mely-
re szükségök vagyon : azokért-
is , kik azon Igasságra másokat
vezetni kívánnak ; kik-közzül
egy Nágod-is : ki , az Isteni ter-
mészetnek követéséből, kívánván
hogy Mindenek üdvözüllye-
nek , és az Igasságnak ismére-
tire jussanak ; a' meg-ismért igaz
Keresz-

1. Tim. 2. v. 4.

Ajánló levél.

Keresztyén Hitet egyéb útakon-
is, annak Igasságát szép, és vilá-
gos Okok-által, emberek-eleibe
adásával - is, terjeszti: hogy így
Nagyságod-is azokat, ennyiben,
a maga boldogságába részesíttse.
Mint Nāgod jó kívánságának
szolgálot, e kichin ajándékokskát
azért Nāgod én-tőlem vegye jó
neven. Ezzel Nāgodat az Ur-
Isten sokáig éltesse: és, hogy e
Könyvetske tanuságival mások-
nak-is Nāgod sokaknak üdvössé-
gőkre használhasson, engedgye.
Pozsonban, Szent Mátyás Apost-
ol napján, 1635. esztendőben.

Nagyságodnak

mint kegyes Pátronusának,
bőchülettel szolgál,

VERESMARTI MIHA'LY,
Bátai Apátúr, Pozsoni Ca-
nonok, &c.

TANACHKOZÁS,

MELLYET KELLYEN A' KÜ- lömböző Vallások-közzül választani.

AGY KÜLÖMBÖ-
zés vagon e' mi most-
tani üdönkben a' Val-
lásokbá; az igaz Hit-
felől nagy vetekedés
vagyon. Sokan e' do-
logban mind-éltig chak haboznak, és
semmi bizonyost nem végezhetnek; egy
Vallásból másba, mint egy házból köl-
töznének másba, próbalásért úgy men-
nek, hogy lelkök nyugodalmát talál-
lyák. Mások, chak vakjában adgyák
egyhez valamelyhez magokat, a' melybe
szerenchére akadnak, minden vizsgálás-,
minden értekezés- nélkül. Kikről ha
kérdik; A' többinél azt fellyeb miért bő-
A chül-

chűllik? Semmit egyebet nem felelnek, hanem hogy ō-nékiek az jobbnak tették; vagy, (a' mivel mindenik az magáé-főlől kérkedik,) mert az Istennek szent Igéjével azeggyez.

Mindazáltal, e' dolog fölőtte méltó nagy tanách-tartásra, és vizsgálásra, ugy mint, melybē forog egész üdvőtségünk sarka. Nem kichin dolog az örök üdvőség, és örök kárhozat; hanem olly, hogy melly-ellen, mindenek egyebek, akár szerenchések, 's akár veszedelmések, csak ollyak mint egy semmi: Az üdvőség pedig, és a' kárhozat, az igaz Hittől, vagy a' tévelygő Vallástól fügnek. Ha igaz Hitt en léjendek, könnyű léfzen üdvőzülnöd: ha pedig hamis Vallásban találtatol, lehetetlen dolog hogy üdvőzüllj. Mert *a' hamis Vallás-által, Istennek kedvében nem lehet: és így, sem büneidnek bochánattyát, sem valóságos igazságot nem nyerhet, sem semmi-képpen a' KRISTUS válttságában részes nem lehet. Annak-okáért, a' halálbā marad, és az Istennek haragja rajta marad. Mert †mindenek, a' Kristus válttsága-, és elevenítése-nélkül, a' bűnnek halálában maradnak, és harag-

nak

† Ad Rom. 8.
§ 4. §cc.

KELLYEN VALASZTA'NI. 3

nak fia i lésznek. Valaki pedig igaz Hitben ninchen, annak a' KRISTUS vált-
ságában, és meg- elevenítésében része,
ninchen. Annak-okáért, szükség an-
nak a' halálban maradni, haragnak fiá-
nak, és az örök tűznek eledelének lenni.

Az igaz Hit pedig chak egyy, nem
fok. Mert chak egyy az Igazság; egyy a' Ad Eph. 4.
v. 5.
Hit; egyy a' Keresztiség; egyy az Isten, ki
mindeneknek Ura. Melből következik;

Először: Hogy mindē Vallások, és Is-
teni tiszteletek, minden tudományok,
és tanítások, az egyy-kivül, hamissak,
ártalmassak, dögletek; és az Ördög-
által hozattak e' világra, ki a' hazugság-
nak Attya.

Másodszor: Hogy senki örök üdvös-
ségét nem nyerheti, valaki ebben az egy
igaz Hitben nem léjend: és mindenek,
a' kik e' kivül lésznek, ám bár annál di-
chéretesben éltek légyen-is, el-vesznek
örökké. Mert, a' mit S^t. Pál mond a'
Szeretetről; *Ha embereknek és Angya-* 1. Cor. 13. 2.
loknak nyelvökön szóllandok, ha tudandok
minden titkokat, ha a' szegényeknek ele-
delére osztandom minden én jószágomat,
ha adandom az én testemet a' meg-égetés-
re; szereteim pedig nem léjend, semmit

ennekem nem használ: Azont sokkal inkább mondhattuk az igaz Hitről, melly a' Szeretetnek, és egyéb Keresztyéni jószágos chelekedeteknek fundamentoma.

Harmadszor: Hogy igen goromba tévelygésben vannak némellyek a' köz nép-közzül, kik elégnék velük lenni az üdvösségre, ha hisznek a' Krístusban, és bizonnyal vallyák, hogy ő meg-hólt a' mi bűneinkért: noha e' mellett foktöbb jeles dolgokat, úgy-mint, a' *Sacramentumok*-hoz, az *Ecclesiá*-nak áldozattá-hoz, és a' Hitnek több hasonló ágaihoz tartozó részeket, nem hisznek. Mert, e' vélekedés-ferént, majd minden Eretnek szakadásokban - lévők üdvözülének. Mert a' Krístust mind vallyák, (ugyan-is, a' Krístust ha nem vallanak, nem Eretnekek, hanem Pogányok volnának) és (kevesektől meg-válva) mind hiszik, hogy Krístus meg-hólt a' mi bűneinkért. Üdvözülnek tehát a' *Montanisták*, és *Novatiánusok*, a' *Donatisták*, és *Sabelliánusok*, az *Ariánusok*, és *Macedoniánusok*, az *Aériánusok*, *Eutychiánusok*, *Monotheliták*, és az *Ecclesiá*-nak hasonló dőgei. Melly, ha így vagyon; mi tehát az oka, hogy az Anyaszentegyház mind

éltig

éltig illy keményen tuskodott az Eret-
nekségek-ellen? Miért paranchollya az
Apostol, hogy, *Az Eretnék embert, égy,* Ad Tit. 3. v.
vagy két dorgálás-után, el-távoztassuk? 10.
Miért hagyá, hogy azoknak beszédt, 1. Tim. 2. v.
mint egy fenét, el-kerüllyük? Ezek 17.
mind hejába mondatnak, és haszontala-
nok lésznek, az Eretnekségben ha üd-
vózúlhetni. Bizony, minden üdő-beli
eggyező értelem-ellen vagyon ez a gon-
dolat. *Hadgyuk úgy baror (ugy-mond* Lib. 4. cōtra
S. Agoston) hogy valaki szűzen, tisztán Donat. ca. 8.
viselet magát; se fűsvény ne legyen, se bál-
ványt ne imadgyon; gazdalkodgyék az
szűkölködőknek, senki vel ne ellenkezzék,
ne versengjen, tőrő szenvedő, chendesz
legyen; ne vetekedgyék, ne irégykedgyék,
józanon és mértékletesen éllyen, de azért
Eretnekségben legyen: bizonyára senki-
nek abban kétsége nincsen, hogy csak az-
ért, hogy Eretnék, az Istennék országát
nem bírhattya.

Mert, a S. Jakab bizonyfág-tétele-
szerént; A' mint hogy, a' ki egy paran-
cholatot meg-szeg, olly méltó az büntetés-
re, mint ha a' többit-is fel-bontotta volna;
és minden igazfágát el-veszti, bár a' több
parancholatokat meg-tartsa-is. mert.

azzal a' Törvény-szerzőt veti-meg, a' ki az egész Törvént adta, az Istent: Így, a' ki a' Hitnek egy Agazattyát meg-alkotkodólan tagadgya, a' többit ha szinte vallyá-is, az egész Vallás-ellen vét; és így, az egész Hitet el-veszti, mert annak jelentőjét meg-veti. Mert azon egy, az első és fő Igaság (az Isten), a' ki a' Hitnek minden részeit jelentette; és nekünk Jegyese-által, az Anyaszentegyház-által (melly * Oszlópa, és erőssége, az Igaságnak,) hívésre előnkbe adta. A' ki azért, vagy csak egy Agazatot vakmerő-képpen meg-vetend-is, nem akarván abban meg-nyugodni az Anyaszentegyháznak bizonyfag-tételén: azzalmingyárt az első Igaságnak, az Istennek, kinek akarattyának az Anyaszentegyház hirdetője, tolmácha, és érzőköze méltóságát semminek tartójának ítéltetik; és így, egészen az Isteni Hitet, melly az üdvösségre szükséges, el-vesztik.

1. Tim. 3. v.
45.

Semmi sem pedig az, hogy azt tartya, hogy még valamelyeket, úgy-mint a' Hitnek fő-fő Agazatit ő hiszi: mert azokat nem Isteni Hittel hiszi, melly egyedül az Istennek méltóságán fondáltatik, melly mi-előnkbe meg-chalhatatlanul adatik.

adatik. mert egyéb-képpen a'többbit-is
 a' mellyek cleibe szinte úgy adatnak,
 hinné; hanem azokat chak valami em-
 beri hittel hiszi. mert a' maga itéletiből
 azt itéli, hogy úgy kellyen hinni; ma-
 gának méltóságos tulajdonítván annak
 meg-itélésére, 's meg-választására, mi-
 ket kellyen hinni, 's miket meg-vetni.
 Hivésőknek azért egyedül-valo oka, a'
 magok itéleti; és így, egészen az a'Hit,
 chak emberi. és haszontalan híves.

Bizonyos légy azért abban; hogy, mi-
 képpen a'tekélletes Igazság, minden Pa-
 rancholatoknak meg-tartására ki-ter-
 jed: úgy az igaz Hit-is, melly az üdvös-
 ségre szükséges, mindenekre ki-terjed,
 valamiket Isten jelentett: úgy hogy,
 mind azokat, vagy tudva hidgyúk, vagy
 készek legyünk azoknak hitelére, hail-
 lendő-képpen adatnak előnkbe.

Ezekből nyilván ki-tették, minémű
 szorgalmatossággal kellyen azon igye-
 kezünk, hogy az igaz Hitet és Vallást
 ki-talállyuk; holott ez, egész üdvöség-
 nek fundamentoma; és a' nélkül, nagy
 bizonyal örökké el-kárhozunk. Erre-
 valo-képest, azt végeztem magamban;
 hogy, chak magában-is, minden okos-

ságával élő embertől által-értett Elmélkedéseket, vagy Okokat, azok szemleibe; mellyekből, e' dologban, akárki-is bizonyosít végezhesse.

ELSŐ ELMÉLKEDÉS;

A' tekéletes életre-valo igyekezetéből, melyre a' Kristus Hiti viszen.

AZt a' Vallást kell a' többinél fellyeb-
bőschülni, a' melly tiszta és szent élet-
re vezérel: melly az embereket, a' földiekhez ragaszkodástól el-vonja, és a'
Mennyeieknek szeretetire viszi. Mert
ez kivált-képpen-valo vége a' Hitnek,
hogy az emberek elméjét, ezektől az
ideig-tartó, és alá-való dolgoktól el-
vonja; és a' Mennyeiek's örökké-va-
lók-felől - való gondolkodásra, azok
szeretására, és követésére fel-gerjesse.

Chak egye-
dül a' Római
közönféges
Vallás tanít
az tekéletes
életre.

Chak egyedül az *Római* Közönféges Hit
pedig ilyen. Mert, ez int a' testgyönd-
rűségtől, és ez életnek édesgetésétől
magunk meg-vonására: ez tanít a' gaz-
daglagnak, és tiszteknek meg-útálására;
és azoknak, mikor szinte már birto-
kokban vagyunk-is, ellenmondására:

I. Elmélkedés.

Ez

Ez ínt a' bőjtölésre, fákba öltöztetésre, szenvedésre, és a' testnek egyéb fanyargatására, mellyekkel a' test meg-szelídítessék, és a' léleknek engedelmesége alá hódoltassék.

Innét, a' *Római* közönséges Anyaszentegyházban, számtalanon vannak, kik meg-vetvén a' gazdagfágot, bűchületes tiszteket, és győzőrűlégeket, mellyekben vagy voltak, vagy lehettek volna, e' világtól búlchújokat vették; testöket fanyargatván, és magokat egészen Istennek, 's a' Mennyei dolgokról- való elmélkedésre adván. Ezek-közzül, sokan vannak Urak, és Urak fiai, 's leányi; sokan vannak ékesen-szólással, és minden szép tudományokkal tündöklők. A' Szent Léleknek, és az igaz Hitnek, ez meg-chalhtatalan bizonyfága. Mert nem lehet, hogy az a' Vallás Mennyei ne legyen, melly ezekhez a' földi dolgokhoz ragadott emberi természetet, azoktól el-vonfza, és a' Mennyei dolgokra emeli-fel: melly az üdöszerént- való dolgoknak szeretetit rontya, és embereknek szívökbe az örökkévalók szeretetit öltya; Végre, az emberekben illy chudálatos változásokat.

I. Elmélk:

A 5

szerez.

szerez. Az ögyümölchéből ismértetik-meg a' fa.

A' több Vallások meg-foly-
tyák a' jó
chelekedés-
tekre, és te-
kellételessé-
re való igye-
kezetet.

Lib. de Vita
Conjugali.

A' több Vallások, fő-képpen pedig a'
Lutherista, Calvinista, és Viská-kereh-
telők Vallása, melyekről itt szóllunk,
és e' Tanáchkozást fő-képpen indítottuk,
semmit effélet nem chelekesznek.
Mert úgy annira távúl vannak attúl, hog'
a' testnek lanyargatását, a' földi dolgok-
nak meg-útálását, a' testi gyöñörűségek-
nek meg-vetését tanítanak; hogy a' Bőj-
tét, emberi találmánynak nevezik, mel-
lyel Isten csak hejában tiszteltessék; a'
Hústul-való meg-tartóztatást, baboná-
nak; a' Szűzeséget, lehetetlen dolognak;
mindeneket a' Házaszágra köteleznek;
és, a' Feleséggel-való lakást, Luther szin-
te olly szűkségesnek mongya vala, mint az
ételt, italt, nyugodalmat. Melly tudo-
mányból ez következett; hogy azok-
közzül, kik ez Uj Vallásokat követik,
senki, sem böjtöléssel testét nem faggat-
tya, sem maga meg-tartóztatásra nem
igyekezik, sem a' házasságtúl, és testnek
gyöñörűségatúl magát el nem fogja, sem
az ö gazdagitágitúl el-válván, a' szegény-
séget a' KRISTUS szeretetiért nem vá-
lasztja: hanem, minnyájan követik
J. Elmék: a' ked.

a' kedvök-szerént-való életet; a' világi dolgokhoz ragaszkodnak; a' restnek, és romlota természetnek hajlandóságához illendő életet viselnek: Senki közöttőlök azt itt elmejében nem foghattya, hogy e' földön Angyali életet kövessen, mint sok Szentek chelekedtenek, és még most-is a' közönséges Anyaszentegyházban sokan chelekedsznek: senki magát arra nem bírhattya, hogy e' világi gondokat, és szorgalmatosságokat magárúl le-rázza; e' világnak kötetit el-szaggassa; hogy az Ur Kristust szabadtságban, és akadály-nélkül kövesse, az ő szentféges élete-szerént járjon, és e' halando testben azt ki-ábrázollya. Mert, valami a' közönséges életnek módgya-földött vagyon, azt ezek a' Vallások vétkeztik. Azért, kincelássa, hogy ezek a' Vallások-közül, egy sem a' KRISTUS Hiti? Mert, ha szinte KRISTUS a' szegénységet, szűzességet, özvegy életet, magunk meg-tagadását, és ezekhez hasonló dolgokat, az emberek erőtlenségét tekintvén, nem paranchollya-is: mind azáltal, tanáchúl adgya ezeket, és ezekre nag' jutalmakkal édesget, és ezeknek követésére ő-magába nekünk példákat mutatott. Ez tanách-adásából, és

intéséből Kríztus Urunknak, minden-
 rendekből, idő-béliekből, nemekből,
 nemzetiségekből, állapot - béliekből,
 számtalan emberek fel-gerjedvén, nagy
 szentségre jutottak; és ez okból, egész
 világ-előtt chudálatosflak voltak. De
 ezek a' mostani Uj Vallások, ezt a' tekél-
 letelességre - valo igyekezetet, mint egy
 vagy lehetetlent, vagy babonás dolgot,
 semmi-képpen nem javallyák.) Es nem
 chak ebben az tettetes szentségben, de
 még minden Jó chelekedetre-valo igye-
 kezésben-is akadékot térsznek. Mert azt
 tanítták; hogy ^a Az ember minden che-
 lekedetiben vétkezik; noha ez a' bűn a' Hi-
 veknek nem tulajdoníttatik. ^b Annak-fő-
 lötte; hogy az ember, minden Jó cheleke-
 deti-által-is semmit Istentől nem érdemel;
^c semmivel nálla az okert kedvesb, semmi-
 vel igazább nem léfzen; semmivel több ju-
 talma nem léfzē, akár sokat, akár kevését,
 akár semmi jót ne chelekedgek-is. ^d Chak az
 egy Hitet böcbüllí, és katonázza-a-meg Iste.
 E' tudományt helyben hagyván, ki-
 choda gerjedgyen-fel a' Jó chelekede-
 tekre, az Imádságra, az Alazúsáálko-
 dástra, a' Böj:ölésre, Felebarátinknak se-
 gétésére? Mert, ha mind ezekben, a' bűn-
 1. Elmelk: nek

^a Luth. art.
 31. & 36. Et
 li. de Libert.
 Christ.

Calv. lib. 3.
 Inst. cap. 12.
 n. 4. Et c. 14.
 n. 9.

^b Luther. &
 Calvin. loco
 citato.

^c Luth. in af-
 fert. artic. 1.
 Calv. l. 3. In-
 stit. cap. 11. n.
 13. & 14. Et
 cap. 19. n. 2.
 4. & 7.

^d Chak az
 egy Hitet böcbüllí, és katonázza-a-meg Iste.

nek moehka vagyon; és semmi érdeme, vagy jutalma, semmi haszna ninchen: engemet ezeknek chelekedésére michoda indíttson? Hejában, és minden haszon-nélkül, ki akarjon fáradni, jószágát ki-adni, gazdagágát el-költeni, és jó állapotát el-válni? Annak-okáért, ezek a' Vallások, emberek-közzül minden Jó chelekedeteket ki-vesztenek, és csak a' Hitet hadgyák-meg nékiek, mellyet mindenek-helyett elégségesnek mondanak. Nem hihető, hogy az Ur KRISTUS annyi munkája-, és veritékezése-által, annyi sok tanítások-, és Mennyei intések-által, az ő Szent Vére ki ontása-, kereszti-, és halála-által, nekünk illyen sovány, és gyümölcstelen Hitet, és Isteni tiszteletet szerzett legyen.

MÁSODIK ELMÉLKEDÉS.

Abból, hogy a' Bűnre-valo szabadságot ki-rekeszti.

AZt-is kell a' Vallást nagyobra bőszerűlni, mint Isten-előtt kedvesbet, a' melly semmi szabadságot nem ád az Bűnre, hanem azt sok-keppé ki-rekeszti.

II. Elmelk;

Mert,

Mert, miképpen hogy az Istenül-
 való Hirnek, az emberek szívét a' Jó che-
 kedeteknek követésére, és Keresztyéni
 életnek tevéletességére kell indítani, s
 édesgetni: azon-képpen ismég, a' Bűn-
 tül rettenteni kell, Isteni félelmet kell
 belé oltani; és a' mi ő rajta áll benne,
 minden bűnökben ellent kell tartani.

Illyen tellyeséggel a' közönséges Ró-
 mai Vallás: mert ez, a' Bűn-tételre-
 való szabadságot, fok-képpen meg-zabo-
 lázza.

Elsőben: A' Gyonásnak, és Peniten-
 zsiának Szentsege-által. Mert, a' Bűntül
 fokban igen el-rettennek, midőn láttyák,
 hogy azokat (a' menyire eszékbe jut)
 eggyenként mind elő kell a' Gyonásban
 szamlálniok, és azokért penitentiát kell
 tartaniok; és ha mit el-vettenek, vagy,
 ha mi kárt tettenek, azt mindenestől-
 fogva meg kell téríteniök. Annak fő-
 lötte, abban a' Szentsegből meg-kívánta-
 tik, a' Bűnökön-
 való kefergés, és az élet
 meg-jobbításának el-tekéllése, azon-
 ban malaszt és segítség-is adatik, ezek-
 nek bé-telleyesítésére. Végezetre, üd-
 vösséges intések adatnak, az életnek az-
 után jó módgyával-
 való rendelkezésről.

II. Elmélk:

Mely-

Melyből, ez a *Sacramentom*, a' bűn-tételre-
való szabadlágot, chuda mint meg-
zabolázza.

Málsodszor : Az Elég-tétel-, és *Purgatorium*-felől-
való tanítással. Mert azt taníttya ; hogy , ha színte meg-bochát-
tatik-is a' vétek, és az örökké-
való büntetés : mindazáltal, gyakorta meg-
marad az ideig-tartó szörnű büntetésre-
való kötelelése ; mellet, ha e' világon em-
ber fel nem váltand Jó chelekedetekkel,
úgy mint , Imádsággal, Alamifnával,
Bőjzöléssel, és ezekhez hasonló cheleke-
detekkel, halála-után kell ezekért a' *Pur-
gatorium*-nak rettenetes kínnyában la-
kolni. mert Isten , méltó ostromozás-
nélkül semmi bűnt nem hágy.

Harmadszor : Azzal, midőn azt tanít-
tya ; hogy Az örök kárhozatra, elégfé-
ges chak egy Halálos bűn-is, ha peni-
tentziával életünkben az el nem törölte-
tik : és igaz penitencia-nélkül , a' Bű-
nök bochánattya meg-nyerésére , sem-
mit a' Hit nem használ.

Negyedszer : Azzal-is, mikor sok-ké-
pen Isteni félelmet indit emberben , az ö-
külömb - külömb-féle büntetést sze-
münk-eleibe támasztván : mikor soha-

nem akarja, hogy ember üdvössége dolgában bátorságban legyen; hanem hogy mindenkor vigyázzon; mindenkor imádkozzék, mindenkor józanfágban legyen; mindenkor jó chelekedetekbe foglallya magát; hogy valami-képpen a' kisértetektől meg ne győzessék; vagy az Ördögnek álnokfágától meg ne chalattassék; vagy maga gondolatlanfágából el ne essék; vagy hirtelen haláltól készfűletlen ne találtaassék. Innét vagy on, hogy a' jó *Catholicus* emberekben, kik az ő Vallások-szerént akarnak élni, chuda szorgalmatosfágot látunk, hogy a' bűnöket el-távoztassák: és az emberi gyarlóság-miatt ha szinte valamely vétekbe esnek-is, azokból mingyárt kifessellyenek, és életök meg-jobbítták.

* Az Új Vallások az Istent felelmet ki-rekesztik, és minden bűnre szabadságot adnak.

* Semmit e' félet, a' több Vallások nem chelekesznek: hanem, az Istennek felelmet el-öltyák, és minden bűn-tételnek szabadságára kaput nyitnak.

Elsőben: Mert az *Gyónásnak Szent-ségét* helyben nē hadozák: mellyel (mint meg-mondám) emberek a' bűnöktől chuda-képpen el-vonyatnak. mert az emberi találmanynak, lelki ismertetkin-zo helyének, és merő babonának mon-gyák.

II. Elmék;

gyák. Chuda bizony, ha valamely babonának, és emberi szűv találmánynak olyá ereje lehetne, az életnek meg-jobbitására, és lelki ísméretnek meg-chen-deszítésére! Ennek erejéről *8*-magok-is a'Lutherék, olykor bizonyfágot tettek, fejdőn történt dolognak tanításából. Mert, a'mint írja *Sotus*, a'ki akkor ott-volt; mikoron Károly Chászárs Német-országban vólna, Követféget rendelt hozzá a'híres neves *Nórimberga* várasa; melly-által, a' Tanách azon supplikált, hogy a' Chászárs, az *8* Fejedelmi méltóságából, parancholná-meg újonnan az Titkos gyónást. Mert azt mongyák vala; hogy ők azt tellyességgel meg-tapasztalták, hogy a' Gyónásnak el-hagyása-után, az *8* Várasok, az Igazság-, és egyéb jószágos chelekedetek-ellen, fok titkos vétkekkel el-áradott, a' mellyeket annak - élötte nem-is hallottak. Mindazáltal, az a' Követfé (mint *Sotus* mongya) akkor chak nevetféget szerzett. Mert az emberek, Isten parancholattából ha nem kötelesek, valakinek az *8* titkos bűndöket meg-mondani; és a' Pap sem öldozhat-meg a' bűndökből, a' mint ők tartják vala: emberi parancholattal,

In 4. dist. 16.
qu. 1. art. 1.

lattal, bűnnek meg-bochátásának használá-nélkül, a' titkos vétkeknek meg-jelentése miképpen készszeríthetnek.

Másodszor : Mert, nem csak a' Gyónást, de még a' *Penitentziának erejét is el-rontják* : a' menyiből tagadgyák szükségelnek lenni a' töredelmességet, vagy az el- múlt vétkeken- való bánatort. Mert, mint a' *Luther Articulusában* van : *Contritio facit magis peccatorem* : A' töredelmesség bűnösbe teszi az embert. Calvinus-is : ^a A' mit, úgy-mond, Jerónymus mond, hogy az *Penitentzia*, másodíkdészka legyen a' hajó-törés-után : holott ez tellyességgel Istentelen mondas, meg nem menthetni.

^a Art. 6.

^b Lib. 4. c. 19.

^c Lib. 4. c. 19.
nu. 17.

^b Calv. li. 3. c.

4. n. 38.

Luth. in Assert.
art. 5. &
6.

Harmadszor : ^b Mert tagadgyák, az Elég-tételnek szükségessé-voltát : és azt mőgyák, hogy ez, a' *Kristus elég-tételének bőségságára* háromlik : mivel, a' mi Elég-tételünknek ha vagyon valami haszna, a' *KRISTUS* elég-tétele nem léfzen-
elégendő.

^c Luth. ep. ad
Valden. de
Euchar.

Calv. l. 3. c. 5.
n. 6.

^d Luth. supr.
& in Assert.
art. 5.

Calv. supr.,

Negyedszer : ^c Mert a' *Purgatóriumot*, és minden ideig-való sanyargatását a' *lelkeknek* e' világi élet-után, tagadgyák.

Ötödször : ^d Mert tagadgyák, hogy a' *bűnnek meg-bochátása-után*, maradgyon
II. Elmelk : valami

valami ideig-tartó büntetésnek kötelessége: mert, a' bűnnel-eggyütt, az egész büntetés-is mindenkor meg-bocháttatik.

Et, li. 3. c. 4.
n. 30.

Hatodszor: e Mert azt tanítták, hogy csak a' Hivő-maga elég, mind a' bűnnek, s mind a' büntetésnek meg-bochánat-tyára, és a' hoz egzebb ugyan semmi nem-is kívántatik.

e Luth. in A. E.
ser. Artic. 1.
Calv. li. 3. c.
11. n. 13. & 14.
Et, cap. 19. n.
2. 47.

Heredszér: Mert azt tanítták, hogy a' kinek Hiri vagyon, semmi bűn annak nem tulajdoníttatik. Ezért mongya vala Luther; hogy a' Tíz parancholat, nem inkább kötelez minket, az O' Törvénynek Ceremoniaiánál; hanem, annak-is minden kötelezése egyenlő képpen elvétellett a' KRISTUS-által: tudni illik, mert a' Hivőknek szinte úgy nem tulajdoníttatik a' Tíz Parancholatnak meg-fegése, mint a' Ceremonias Törvénynek által-hágása. Hogy pedig azok mind ezeket tanítták, meg-tettfik a' könyv szélire fel-jegzett helyekből: és ezt mindenek tudgyák, valakik e' mostani szakadott Gyülekezeteknek tudományokat érrik valamenyire.

Luth. de Li-
ber. Christ.
Calv. li. 3. ca.
4. n. 28. Et li.
2. c. 8. n. 58.

Ezek így lévén, nyilván-való dolog, hogy általok, az emberek szívéből, minden Isteni félelem tellyességgel ki-vé-

li. Elmélke;

B 2

teriks.

tetik; és a' gyepölű minden némű bűnőkre meg-tágittatik. sőt inkább, ezekkel a' Vallásokkal, szinte olly nagy testi szabadtság adatik az embereknek, mint az *Atheismus*-sal, merő fölt istentelenséggel vagy még annál-is nagyobb. Mert annak, a' kinek Hiti vagy on, ha semmi bűn nem tulajdoníttatik vétkül, vagy büntetésére; miért ne merjen akár-melly nagy latorságokat-is meg-chelekedni? Mert mitűl tudgyon félni? A' Pokoltúl-e, vagy a' *Purgatorium* tűzétűl? De a' Hiti azt chelekeszi, hogy akár-melly bűn, magában annál nagyobb, és útálatosb legyen-is: mindazáltal az, ez illyen embernek semmi-képpen nem tulajdoníttatik. Talám az Isten haragjátűl, és az Isten malasztjának töle meg-vonyásatűl? De Isten azt néki nem tulajdoníttya; és a' Krisztus elég-tételéért, a' miatt ő-reá nem haraghatik. Talám az űdő-szerént-való Elég-tételtűl, vagy Gyonástűl retteg? De már ezeket, mint babonás dolgokat, meg-vetették. A' kinek azért illyen Hiti vagy on, miért féltlyen inkább, mint akár-melly *Atheus*, a' ki semmit Isten-felől nem tart? A' vagy, miképpen ne legyen szinte ollyan tág

II. Elmélk:

kapuja

kapuja minden latorfákra, és minden
tisztátalanfákra, mint amának? A me-
rő Istentelenség mit chelekedgyék, az
Írás bizonyítja; mikor így szól: *Mon-*
da a' bolond az ő szívében; Ninchen-
Isten: meg-vesztek, és utálatossákká let-
tek az ő kivánságokban: ninchen a' ki jó
chelekedgyék, ninchen csak egy-is. Ezt
pedig az Istentelenség annyiból chele-
keszi, a' menyibe ki-vészi az ember szí-
véből, az Isten büntetésétől- való félel-
met; mely, mint egy zabola, az embe-
reket el-fogja az bűnöktől. De ezek is
a' Vallások, szinte úgy el-veszik az Isten-
nek bőségu-állásától-, és büntetésétől-
való félelmet, midőn azt tanítják, hog-
semmi bűn a' hívőnek nem tulajdonít-
tatik bűnül, vagy büntetésül; sem azért
soha meg nem büntetetik.

Psal. 13. v. 36

Sőt azt mondom; hogy ezek a' Vallá-
sok, azt az üdvösséges félelmet sokkal
inkább ki-irják, hogy-sem mint a' merő
sült Istentelenség-is. Mert azt, egy-ál-
tallyában kevés istentelen tartja, hogy
Ugyan nincsen Isten: hanem abban sokan
kétkednek, és félnek azon, hogy Isten
fog-lenni. Azért, Isten bőségu-állásá-
nak félelme-nélkül ninchenek, melly

Őket sok dolgokban meg-zabolázza. Ezek pedig a' Vallások, bizonytal, és minden kételkedés-nélkül tanítták, hogy a' hívőknek a' bűnök nem tulajdoníttatnak: és paráchoollyak-is az ő Gyűlekezetekben, hogy azt minnáján erőssen hidgyék. Annak-okáért, semmi félelmet nem hadnak az emberekben; hanem, tellyeséggel minden félelmet, és az Istennek bősű-állafárul- való gyanakodást, el-törölnek: és így a' gyepűt minden gonoszságra sokkal inkább meg-tágítták, hogy-sem mint az Istentelen-ség-is. Azt pedig nem csak egy mód-dal chelekezik, hanem Négy-képpen: Elsőben: Mikor azt tanítták, hogy A' Hit-által, a' Bűn embernek nem tulajdoníttatik, az bár annál több és nagyobb légyen-is. Melyről már eleget szólottunk.

Négy-képpé
vésszik-el az
Istennek mī-
de félelmét.

*Cal. 1.3. c.2.
n. 6. 7. 11. 12.
13. 16 & 38.

Másodszor: * Mikor azt mongyák; hogy *Valakiknek igaz Hitök vagyon, azok mind válasszottak; és hogy ezt mindének erőssen kellyen hinni.* Mert, hogy-ha mind válasszottak, a' kik azokon a' pártos Vallásokon vannak, és tartoznak azt erőssen hinni; miért kell azoknak szorgalmatoskodni, hogy vagy jót chele-
11. Elmélk; kedgye-

kedgyenek, vagy a' restnek chelekedetit, mellyeket az Apostol elő- számlál, el- távoztassák? Mert azon né félhetnek, hogy üdvösségök el- veszessék, és po- kolra vettessenek: miért-hogy az Isten Választása erős, és meg- változhatatlan; és a' választottak, semmi- képpen el nem veszhetnek. Sem a' *Purgatorium*-nak büntetésétől nem retteghetnek: mert, ők azt semminek hiszik. Sem ez életbeli ostromozásoktól nem irtózkodhatnak: mi- kor őknek Isten a' bünt nem tulajdo- nította.

Harmadszor: Mikor tagadják a' *Sza- bad-akaratot*; és azt tanítják, hogy min- denek el- távoztathatatlan szükségből lesznek; és ember az öntudatjékká, vagy gonoszokká nem teheti. Mert, ha semmi Szabadság nincsen: tehát igazán semmi bűn sincsen. mint, mikor az oroszlány az embert meg- ési, noha kárt tévesz; mindazáltal nem vétkezik, mert azt nem szabadon, hanem a' természetnek viselé- sétől chelekeszi. nincsen-is az ő hatal- mában, hogy azzal az indulattal bírha- son. Így, büntetésre méltó senki nem, létezen: mert, a' mi kételességből lé- tezen, büntetést az nem érdemel. Így Po-

Luth. in A^o
sert. art. 36.
Calv. lib. 1. c.
16. n. 8.

kol sem, sem e' világból ki-múlás-után
 semmi büntetés nem léfzen. Mert nag,
 és halhatatlan kegyetlenség volna, az
 embereket örökké-való kinnal büntet-
 ni azokért, a' mellyeket ők semmi-kép-
 pen el nem távoztathattak. Miért ret-
 tegjék azért ezek, az ő szív őknek kíván-
 ságit követni; és mindeneket, valami
 kedv őknek tethetik, félelem - nélkül
 meg-chelekedni?

*Luth. Supr.
 Calv. lib. i. c.
 17. n. 5. Et ca.
 24. n. 1.

Negyedízer: Mikor azt tanítták;
 hogy * *Az embereknek minden cheleke-
 detek, mind jók 's mind gonoszok, az Iſt-
 entől öröktől-fogva el vannak rendelve;
 és, hogy azok ideje-korán legyenek, az em-
 bereknek akarattok, mind azokra, az
 Iſtentől indítatik, izgattatik, kényszerít-
 tetik, határoztatik.* Mert az Iſten, a' go-
 noszokat ha szinte úgy chelekefzi mi-
 bennünk mint a' jókat; ninchen oka,
 miért akarjuk a' gonoszokat el-távoz-
 tatni; sem miért kellyen félünk azok-
 miatt az Iſten büntetésétől. mert az Iſ-
 ten nem büntetője annak, a' mit ő ſze-
 rez: sem meg nem büntethet azért, a'
 mit akar hogy chelekedgyünk, és che-
 lekefzi, hogy azokat chelekedgyük.
 Mert ez, minden kegyetlen Fejedelem-

II. Elmélk:

nek

nek fene-vóltát felyűl-múlná. melly kegyetlenfég, bizony dolog hogy az Istentől igentávúl vagyon.

Ezekből, déli világosságnál inkább ki-tettük, hogy azok az Vallások, Négyképpen ölnak-ki az embereknek szívökből minden Isteni félelmet; és hog minden latorfákra olly nag szabadságot adnak, a'minéműt soha semmi *Arkesmus* nem adott: és ezt, annál veszedelmesben chelekezik; hogy azt, nem Istentelenségnek mongyák, hanem igaz Vallásnak: és az Isten tisztességének hűp színe-alatt, tudni illik, a' Hicnek, a' Krisztus Elég-tételének, az Új Testamentom szabadságának, az Isteni gond-viseletének, és Választásnak ékes czégére-alatt, téfizik az embereknel keilemetessé. E' földél-alá rejtetik, és úgy adatik e' mérges tudomány az embereknek; melly elméjőket, és erkölchőket tellyességgel meg-rontya. Kichoda hiheti azért immár, a' kiben az igaz itéletnek csak kichin szikrátskája vagyon-is, hogy ez illyen Vallások Istentől légyenek?

HARMADIK ELMÉL-
KEDE'S;*Az ő követőinek Szent-voltokból.*

AZT a Hitet kell a többinél fellyeb-
bőchűlleni, a melyben sokan van-
nak Szentfeggel tűndöklők. mert, nem
lehet hogy a' hamis Vallás, az embert
Szentfegre vigye; a' vagy, hogy a' Szent-
ség a' hamis Vallással meg-álhasson. De,
a' Római közönséges Hitben, minden
űdőben sokan voltak, kik az egész Ke-
reszttyénységnek közönséges értelme-
szerént, igen Szentek voltak. Ezek-köz-
zül-való, (hogy sok több számtalant el-
hadgyak,) ama' Nagy Sz. Antal, Hilá-
rion, Thaumaturgus Gergely, Sz. Mik-
lós, a' ki Mírai Püspök volt, Athanásius,
Nazianzumi Gergely, Basilius, Stylites
Simeon, Cypriánus, Hilárius, Sz. Márton,
Sz. Ambrús, Hierónymus, Sz. Agoston, Sz.
Benedek, Nagy Sz. Gergely, Vedastus, A-
mandus, Vinócius, Berínius, Rumoldus,
Villebrordus, Bonifácius, Brúno, Sz.
Bernárd, Romeváld, Noribert, Sz. Domon-
kos, Sz. Ferencz, Aquinas Tamás, Bona-
ventúra, Paulai Sz. Ferencz, és sokak a'
mi űdőkben-is. Mert, hogy mind ezek

*III. Elmelk:**a' Ro-*

a' *Római* Hitet követék legyen, abban nem kételkedhetni: azért-is, mert a' *Római* Anyaszentegyházhoz ragaszkodtak, és annak Hitit vallották; a' fölött, azt nagy leányfeggel-is terjesztették: azért-is, mert ezek majd többire mind Barátok voltak, és fogadás-tételekkel magokat meg-kötelezvé, szerzetes életet követtének. Sőt inkább, minden Régulák, és Barát szerzetek, azoktól származtanak. Hogy pedig Szentek lettek legyen, közönséges vallás-tétele az egész Keresztyénfégnek, ennyi száz esztendő-től-fogva, a' menyi mindeniknek idejétől-fogva folyt, ez ideig. Soha nem-is volt kétség e' dolog-felől. Ezt pedig, ezek-közzül sokakról, főképpé *Sz. Bernard*-, *Sz. Domonkos*-, *Sz. Ferencz*-felől, az Eretnekek-is meg-vallják. Nagy szemtelenség-is volna azt tagadni, a' vag kétségessé tenni, a' miben e' világnak egyezd értelmére régén meg-rögzött.

Ezek ha Szentek voltak, és a' *Római* Hiten voltak, (mint az egész világ-előtt tudva vagyon:) szükség, hogy a' *Római* Hit, mellyet tartottanak, igaz, és a' Szent Lélekiül származott Hit legyen.

Elsőben: Mert lehetetlő, hogy a' ha-

II. fejezet:

mis

mis Hit, igaz Szentségre vigyen; mivel hogy az igaz Hit, a' Szentségnek fundamentoma. Az igaz Szentségnek azért Mennyei éppületi, nem fundáltathatik valami hejába-valo dolgon, veszedelmes, és szentség-lopó hazugságon, a' minémű minden hazugság a' Hit dolgában. Nem lehet, hogy a' hamis Hit, embereknek szívököt a' földtől el-vonnyá, és a' Mennyeiekre vigye: hogy elméjököt az Isteni szeretetre fel-gerjessze, és hogy ennyi munka- és fáradtság-által, felebaráttok üdvösségének gond-viselésére kényszeríttse: Mindazáltal, ez a' Hit, mellyet ez elő-számlált Szentek követnek vala, ő-beñek mindezeket megchelekedte. Nem lehet tehát, hogy az ő Vallások hamis lett légyen.

Hebz. 11. v. 6.

Másodszor: Igaz Hit-nélkül, lehetetlen Istennek kedvében lenni: De, mindeneknek eggező értelmök-kerént, az említett Szentek, kedvében voltak az Istennek, és ő-néki nagy baráti voltak. Igaz volt tehát az ő Hitök. Ugyan-is, a' hamis Hit-által, kedvében Istennek, a' ki merő tiszta Igazság, miképpen lehettek volna?

Harmadszor: Azoknak Vallások igaz
III. Elmék: ha

ha nem volt, tehát az Ördögtől volt. Mert ez, hazug eleitül-fogva, és a' Hazugságnak attya; és az igaz Vallást, az ő hazugságival, és chalárdságival, mindenkormeg-vesztegetni igyekezte, hog a'lelkeket el-veszeffe. Ha az Ördögtől volt; miképpé vihetta azokat szentségre? az Ördögnek ellenségité, és az Istennek barátivá miképpé tehetette? *Mert, 2. Cor. 6. v. 14. nichoda társasága lehet, a' Világosságnak a' sötétséggel? nichoda egygyesége Krisztusnak a' Beliállal?*

Negyedszer: Tellyeséggel hihetetlen az, hogy az Isten illy ártatlan emberek, kik mind magokat, 's mind e' földi dolgokat így meg-utálták, az Isten dichőségét pedig, olly szorgalmatos igyekezettel keresték, ő Főlségéhez ol' bűzgo szeretettel voltak ennyi száz esztendő-alatt; illyen nagy dologban, ugyanint a' Hit dolgában, és az egész Istenes életnek fundamentomában, meg-engedte volna hogy meg-chalatsának. Az Istennek jó-volta-felől, illyen Istentelenül kichoda vélekedhetik? Az ő részekről azok semmit el nem hadtanak, hogy Istennek kedveskedhetnének, és az ő dichőségét előb gyámolíthatnák, a' *III. Elmék;* *miatt*

miatt nagy munkákat vévén-fel, és egész életököt csak arra fentelvén és költvén. Mint lehet azért, hogy ama' végzetetlen Jószág, amaz igaz Világosság, mely megvilágosít minden e' világra jövő embert, ilyen jeles Szolgáinak, és Ötlet-ízeretőknek, az Igazságot, és az ő világosságát, meg nem mutatta; hanem őket a' letéttségben, és dőgleletes tévelygésekben hadta? Hamis azért az, a' mit Kris-

Matth. 7. v.

7. 3.

Luc. II. v. 9.

30.

tus Urunk annyiszor ígért: *Kérjete, és el-vészitek: keressetek, és meg-találjátok; Zörgezzetek, és meg-nyitattik néktek. mert minden a' ki kéri, el-vészti; és a' ki keresi, meg-találja; és a' Zörgetőnek meg-nyitattik.* Mert Szent Ferencz, Sz. Domonkos, Sz. Bernárd, Sz. Benedek, és e' világnak hasonló világos fáklyái, s chudái, egész életökben nagy igyekezettel kérték, keresték, és zörgettenek; hogy az Ur Istentől üdvösségökre szükséges világosságot nyernének, és az ő akaratját mindenekben meg-ismérnék, és bé-telleyesíthetnék; mindazáltal semmit nem nyertek. Hamis lézen amaz-is:

Luc. II. v. 13.

Ha ti, gonoszok lévén, jó ajándékokat tudtok a' ti fiaitoknak adni: mennyivel inkább a' ti Atyátok jó lelket ad, az ő-tőle kérő-

III. Elmélk:

nek.

nek. Mert ezek a' Szét Lelket, szüntelen kérték, mindazáltal azt meg nem nyerhették. mert a' jó Lélek, a' jó Vallás nélkül nem lehet. Itt sok több ide-fogláló dolgokat el-hagyok, melyeket elő-hozhatnék.

Ha káromkodás azt mondani, hogy az Isten igéreti hamissak : szükség megvallani, hogy ezek a' férfiak, az Urtól igaz Hitet és Vallást vettek. Annak-okaért, holott nyilván-vagyon, hogy ezek a' *Római* Hitet tartották; és mindenazzal-ellenkező Vallást útáltak: abban nem kételkedhetünk, hogy a' *Római* legyen az igaz, és Istentől adatott Hit; a' több Vallások pedig, mind hamissak, és Ördögtől találtattak.

Végezetre : Azoknak Hitők ha igaz nem volt, hanem az ellenkező Vallások közzül valamellyik igaz : szükség azt mondani, hogy a' felyül nevezett személyek, (kiket e' világ mindenkor, mint Szenteket úgy bűschült) nem csak Szentek, és Istennek baráti nem voltak; de még hitetlenek-is, és Isten ellenségi voltak; és így, el-kárhoztak, 's az örök kínra sententiáztattak. Mert az igaz Hittől, lehetetlen Istennek kedvében-

II. El melk:

lenni.

1. COL. 14. V.
3.

leani. Azt nem is mondhatni, hogy a' nem-tudás őket meg-mentette: mert a' nem-tudás, meg-né-ment a' derék fundamentomokban, és fő Agazatokban: mellyeket a' ki nem tud, meg-tagadtatik az Istentől, úgy-mond S^s. Pál Apostol. Az olyan dolgokban azért, mellyek nem földtéb szűkségesek, noha meg-menthet a' Nem-tudom: de a' derék fundamentomok fel-bontásában, me-nedéket nem ad a' tudatlanság. mert egyéb-képpen ember, az Istennek, és a' Krisztusnak minden ismereti-nélkül üdvözülhetne: melly dolog, az egész S^s. Írásnak ellene vagyon. De, ha tévelygésben voltak azok (mint az Ellenkezők akarják,) a' fő-fő Agazatokban tévelygettek.

Elsőben: Mert arról a' *Specialis* Hittől, semmit nem tudtak; melly-által, egyedül alittyák az ellenkező Vallások vezetői. hogy-üdvözülünk, és a' Krisztus valtságában, 's igazságában részesülünk: és a' mi bűneink nekünk nem tulajdonítatnak. Azért bűnökben maradtak: a' Krisztus igazságában részetlenek voltak; és így, Pokolnak fiai lettek.

Másodszor: Mert az 8 ítélettyökhöz
III. Elmetk: szerént,

fzerént, ezek a' KRISTUS Anyaszent-
egyháza-kivül voltak, (melly-kivül,
mindeneknek egenlő értelmők-szerént,
űdvősség nincsen;) és a' *Babylóniai kar-*
vá-hoz (mert így híják a' *Római* Anya-
szentegyházat) ragaszkodtanak, 's az
Antikrisztus-nak hűv szolgai, és fő eszkö-
zi voltak.

Hármadszor : Mert bálvánhozók vol-
tak, a' teremlő Isten-helyett, teremlett-
állatot tisztelvén; úgy-mint a' Kenyeret
és Bort imádván KRISTUS-helyett az
Oltári szentiségben; a' Széteket, és azok-
nak képöket tisztelvén, &c. olly tudat-
lanság nincsen, mell'ezeket meg-ment-
hesse. Ezek azért mind istentelenek vol-
tak, és a' Pokolnak szörnyű kínnyára
sententziáztattak. De mind ezek, melly
nem javalhatók, melly nem hihetők, és
eddig-lévő minden Keresztyéneknek
közönséges értelmők-ellen- való dol-
gok! Hogy pedig a' több Vallásokban
senki nem volt, a' ki valami tettetes sent-
séggel világoskodott légyen, a' kinek
szent életén e' világ chudálkozott vol-
na, eléggé meg-tettük: mert senkit
nem nevezhetnek. mert, a' kik leg-elő
kezdői voltak-is az Ujságoknak, a' föl-

dickhez ragaszkodtak, és világig gyönyörűségnek űzői voltak; életökben semmi ollyas jóssággal nem tündöklöttek; sőt, nagy vétkekbe voltak keverődve. De többet szóllok idebáláb e' dologról.

NEGYEDIK ELMÉLKEDÉS;

Követőinek Chuda-tételökből.

A' Melly Hitben minden időben sok Chudák lettek, azt kell fellyeb bőchülsen azoknál, mellyek Chuda-tételekben tellyességgel meg-fogyatkoztak. Mert a' Chudák, mint egy-valami pechétek, és Isteni bizonyságok, mellékel a' Hitnek igaz-vólta meg-bizonyítatik. Mert, mint-hogy az Hitben sok természet-főlött-valo, és az emberi elmének élit felyül-múlo dolgok vannak, az emberekkel azokat chak természet-szerént-valo okokkal el nem hitethetni; hanem, szükségeselek arra valami természet-főlött-valo erősségek, mellyekkel az embereknek elméjök meggyőzettelesenek. Ezek pedig a' Chuda-tételek. Chak egyedül a' Római Hitfénlik pedig a' Chudáknak dichőségesei.

IV. Elmélk;

jelei-

jeleivel : Tehát, chakegyedül az, igaz
Hit, mellyet a' többi-főlött kellyen bő-
chülni; ugy-mint, melynek chakegye-
dül vagy on Istentül bizonyfága. Hogy
pedig abban, mind szinte az Apostolok
idejétül-fogva, minden Száz esztendő-
ben sok Chudák lettek, és még mostan-
is légyenek, minden Keresztyének nagy
bizonyal el-hirték: és külömb-külsömb-
féle *Historiák*--ból-is, Országoknak *Cro-
nikái*--ból, és a' Szentek életinek rendi-
ből, és chelekedetökből meg-tettzik.

De azt mongyák az Ellenkezők; hogy
azok nem igaz Chudák; hanem, némel-
lyek chakegyedül költött, némel-
lyek chakegyedül Ördög
erejéből lett chalárdfágok. De ennek
hihető-voltának, semmi színe nincsen.
Mert ez, egész Világnak, és ennyi sok száz
esztendő forgása-alattélő Keresztyén-
ségnek itéleti-ellen vagy on: miért-hog
minden Nemzetiségek, ennyi száz eszten-
dő folyásátül-fogva, azokat minden ké-
telkedés-nélkül igaz Chudáknak tartot-
ták. Mert ki-kételkedett valaha a' *Tha-
maturgus* Gergely, a' Nagy S. Antal,
Hilárius, Szent Márton, S. Miklós, S.
Benedek, Malachias, S. Bernárd, S.
Domonkos, Assisiumi S. Ferencz, Paulai
IV. Elmek;

Calv. Prefati
in Instit.

Sz. Ferencz, *Xavérius Ferencz* (hogy több számtalant el-hadgyák) Chudái-felől?

Hogya' Chudák né köl-tött dolgok.

I.

Nissenus in
illius Vita.

Basil. li. de
Sp. Sancto,
c. 29.

Annak-főlötte, hogy nem hamissan köl-tött Chudák ezek, sok Okokkal meg-mutathatni. Elsőben: Mert azokat nagy méltóságos tudós emberek írták-meg: Ugy-mint, a' Sz. *Gergely* Chudáit, ki ugyan azért neveztetett *Thaumaturgus*-nak, az-az, Chuda-tévőnek, *Nissenus* Sz. *Gergely*, és *Basilius* foglalta írásba. A' Sz. *Antal* Chudáit, *Athanasz*⁹, és *Hierónymus* írta. Sz. *Mártonét*, *Severus Sulpitius*. Szent *Miklósét*, külömb-külömb Görög fő tudós emberek. Sz. *Benedekét*, *Gregorius Magnus*, és egyebek. *Malachiasét*, Szent *Bernárd*. Sz. *Bernárdét*, azon idő-béli külömb-külömb méltóságos Írók. Szent *Ferenczét*, *Bonaventúra*. Sz. *Domonkosét*, azok, a' kik azokat hiva-hihető emberektől hal-lották volt. *Paulai* Sz. *Ferencz* Chudái, abban a' függő pecsétetes levélben számláltatnak elő, melly vagy on írva az Anna-szentegyháznak köszönséges bizonyfágtételéről, az ő igaz szentsége-felől. *Xavérius Ferenczét*, igen nagy értekezés-és vizsgálás-, és eskütt bizonyfágok-után,

IV. Elmélk:

az

az *Indiai* Király - képe közönséges bizonyosság-tétellel erősítette. Kichoda hidgye tehát, hogy ezek a' szentséggel, bölcheséggel, méltósággal tündöklő híres-neves férfiak, lelkeknek vezedel-mére, és az ő neveiknek örökké-való gyalázattyára, akarták legyen ezeket költetni, és e' világot meg-chalni? Mert a' hazugság azokban, mellyek a' Hit dol-gaira tartoznak, vezedelmes, és igen nagy bűn.

Annak-főlötte, ha hamissan költött dolgok vólnának azok a' Chudák: az akkor üdö-béli emberek a' kiknél írják hogy azok lettek, chak kűnyen azoknak heába- való - vóltokat meg-mutathat-rák vólna. De soha senki azokat, egyéb Pogánynál, vagy Sidónál, vagy Eret-neknél, meg nem vetette.

Járulékokhoz még az-is, hogy azok-közzül sokak, a' dolognak erős meg-vif-gálása-után, Püspököknek, vagy nagy tiszt-béli személyeknek közönséges bi-zonyosság-tételekkel erősítetttenek-meg.

Végezetre, azzal a' mondással, hogy azok chak költött dolgok, minden *Hi-storiá*-nak hitele, semivétetik: és így a' felső üdőkben történt dolgoknak tu-

2.

3.

4.

dománya, tellyességgel el-töröltetik. Mert minden régi dolgok-felől, ugyan-azont mondhatni, hogy azok csak költött dolgok: mivelhogy külbembé, semmi úton meg nem bizonyíttathatnak, hanem csak a' régi *Autorok*-nak írásokkal.

Nem Ördög-fül-valok.

Hasonló-képpen, hogy azok ördögi chalárdfággal sem lettek, fok-képpen meg-tették.

Először: Mert ezeket a' Chudákat, nagy Szentek, és magokat tellyességgel az Istennek szolgálattáira ajánlottak, chelekedtek. Kichoda hidgye tehát, hog' *Sz. Ferencz*-nek, *Sz. Domonkos*-nak, *Sz. Bernard*-nak, *Sz. Benedek*-nek, *Sz. Márton*-nak, és több hasonló Széteknek, Ördöggel lett volna szövetség?

Másodszor: Mert, azok a' chelekedtek, az Ördög erejét, sokkal felyül-múllyákvala. mert az Ördög, a' vakoknak szemek világát meg nem adhattyá; a' sántákat meg nem gyógyíthatta; halottakat nem támaszthat; gutta-ütötteket hirtelenséggel meg nem vastagíthat; kivészett, és meg-száratt tagokat hamar-fággal meg nem erősíthet; és több efféle dolgokat nem chelekedhetik, mellyek

IV. Elmélk:

a' ter-

a' természetnek minden erejét felyül-haladgyák. Ezért, még az Ördög ördögök-is; soha efféléket az Ördög segedelmével nem chelekedhettek: Mindazáltal a' mi Szentink efféléket fokakat, és majd számtalant chelekedtek: azt pedig nagy hirtelenséggel, csak illetéssel, Keresztvetéssel, rövid imádsággal, és gyakran csak parancholattal.

Harmadszor: Mert azok, a' mellyek Ördög mesterfégével léfznek; vagy kevés ideig tartnak, mint szem-fény-vesztések, és játszottatások, mint azokból meg-tettfik, a' mellyeket a' bűbájosok chelekefznek: vagy pedig, ha valami kevés ideig tartnak, a' természet-szerentvaló okok-által léfznek, és azoknak erejét fel nem haladgyák. Annak-fölötte, az Ördögi chelekedetek, közönségesen az embereknek nem hasznosok, hanem vagy ártalmasok, vagy haszontalanok, és hejába-valók: a' minéműek; az égből tüzet szállítani alá; oölopot szóltatni; és ezekhez hasonlók, a' mellyeket fog chelekedni az *Antikristus*, és az 8. Apoc. 12. hamis Proferája, az utolsó időkben; mint a' Mennyeilátásról írt könyvből meg-érthetni: sem azok az életnek meg-

jobbítására nem vezetnek. A' Szentek Chudái pedig, meg-maradók, állandók; az embereknek hasznosok; és őket az Istennek félelmere, és életök meg-jobbítására indíttyák.

Negyedszer: Az Uj Chudáknak, soha sem adott helyt külföldben az Anyaszétegyház, hanem nagy sok vizsgálódás-után. Mert igen meg-kérdezik a' bizonyosságokat, még pedig gyakorta erős hit-alatt: meg-látták a' chelekedetet, az ha természetnek erejéből, vagy az Ör-dögöknek segétségéből származhatott-e? meg-hánnak vernek minden körül-álló dolgokat, mi-képpen, michoda-rendel, minémű alkalmatosságból, michoda helyben, és időbē, mi végre, kichodák-el őtt, és kichodák-körül lett a' Chuda. Es gyakorta írégek-is találkoznak, kik a' dolgot örömeft el-nyomnák, vagy gyanúsá teńék, ha lehetne. és ezért, próbálás-, roftálás-nélkül, efféle dologba semmit sem haǵnak. Añak-okáért, lehetetlen hogy sokáig el-titkoltathat-nek a' chalárdság, ha mi efféle volna e' Chudákban. De (a' mi még nagyobb) az Istennek gond-viselését illeti, hogy ne engedgye az embereket ilyen nyava-
IV. Elmélk: lyáfúl

lyásúl meg-chalattatni; fő-képpen pedig, ilyen szorgalmas tudakozás után e' dolog végére meneteliben.

Ötödször: Az Anyászentegyházban való Chudák, ha az Ördög erejéből léznek a' végre, hogy az emberek a' hamis Vallásba tartassanak: miért nem chelekzik azon Ördög egyéb hamis Vallásokban is hasonló Chudákat, úgy-mint, a' Törökök-, *Arianusok*-, *Vishá-kerek-telők*-, és hasonló-k közzött? Miért hadta mindezeket Chudák-nélkül, és csak a' *Római* Hitet téfzi tekintetessé; csak ezt hitesíti, és ékesíti? Talám e' hez job szűvel vagyon, hogy-sem a' többihez? De nem kell vala a' többit-is vesztében hadni, mellyekből ő-néki olyan gazdag jóvedelme vagyon. Gyönyörködik az Ördög, a' hamis tiszteletek külömbségében, hogy magát mindeneknek elméjéhez, és indulatihoz szabja. Mint-hogy azért csak a' *Római* Hítnek vannak Chudái; a' hamis Vallások-közzül pedig, csak egynek finchen: nyilván-yaló jelenség ez, hogy a' *Római* Anyászentegyház Chudái, nem az Ördög-től vannak.

Végezetre: Michoda oka lehet, a' mi-
IV. Elmélk: C 5 ért

ért azt mongyák, hogy ezek a' Chudák
 költött dolgok; vagy, hogy az Ördög
 segétségével lettek? Azért-e, hogy kü-
 lömben ugyan nem lehettek? De, min-
 denható az Isten; és ő fok hasonló Chu-
 dákat chelekedett az Apostolok-átal-
 is; mint az Írásból nyilván vágon. Vagy
 talám azért, hogy a' Sz. Írással ellenkez-
 nek? De az Ur KRISTUS ezt a' Chudák-
 nak, és gyógyításoknak ajándékát nagy
 nyilván ígérte, mikor így szólla: *Bizony*
bizony mondom ti-nek, a' ki hisz en-
bennem, a' Chudákat, mellyeket én che-
lekeszem, ő-is meg-chelekeszi, és ezeknél
nagyobbakat chelekeszik: mert én az
Atyámbhoz megyek; és valamit kérende-
tek az Atyámtól az én nevemben, azt
chelekeszem, hogy dichdítessék az Atya
a' Fiában. Melly szókkal azt jelenti; hog
 az Anyaszentegyházban, a' Chuda-té-
 telnek ajándéka mindenkor meg-ma-
 rad: és nem chak az Apostolok, de fok
 Apostoli férfiak-is, és szentléggel tette-
 tes emberek, a' helynek, és üdönek mi-
 volta-szerént, Chudákat tésznek. Ez az
 Ur KRISTUS ígéreti tellyesedik azért
 akkor bé, mikor a' Szent emberek Chu-
 dákat tésznek. A' vagy pedig azért-e,
 IV. Elmélk; hogy

Joan. 14. v.
 14.

hogy ez ilyen Chudák bizonyfág-nélkül - valók? De e' dologban, az igen szava-hihető tudós Könyv írók-főldött, bizonyfágunk a' fok Nemzetfégeknek Hitők, és egy értelmők: bizonyfágunk fokakban a' Püspököknek, és nagy Tisztviselő férfiaknak, a' dolognak szorgalmatos vizsgálása, és hiteztetett bizonyfágok-után írott tanú-vallása. Végezetre: fokak azok-közzül, közönséges helyen, és fokaknak jelen-létében lettek. Semmi régi *Historiak* ninchenek (azok-kivül, mellyek a' Sz. Írásban vannak,) a' mellyeknek annyi, és olyan bizonyfági legyenek, mint e' Szentek-által lett Chudáknak. Járul az-is ide, hogy minden Száz esztendőben, sőt majd minden esztendőkből külömb-külobb helyekben, a' Kristussal-eggyütt uralkodó Szentek, és fő-képpen a' Boldog Szűz *Maria*, igen nagy Chudákat téíznek; mellyek, azokban a' helyekben, mindenképp nyilván vannak, és azokat mindenképp szemkökkel láthatyák, és kezökkel tapasztalhatatyák: mellyek, nagy fok roslálás-után, hitetanúk-által, és közönséges bizonyfág-tételekből, meg-is erőfistettek.

Calv. Prefat.
in Institut.
* Marc. 16.

Demondnak az Ellenkezők: Az igaz Chudák, az Evangeliomot * erősítik; Ezek pedig ronták az Evangeliomot, és a' Bályányozást állatták; az-az, az Ereklük, és Képek tiszteletit, a' Szentek imádását, a' Misét, és ezekhez hasonlók: Annak - okáért, az Ördögtől vannak. De ebben a' kötött beszédben, nyilván-valo fortély vagyon, mellyet *Petitio principij*-nak híjnak. Mert szinte olly bátrámongak azt, a' mit meg kell vala bizonyítani, és a' mellyen a' perlődés vagyon, mint egy bizonyos dolgot, mert, mint egy kételkedés-kivül-valót, úgy téhik azt fel, hogy a' *Romai* Hit hamis: és abból úgy hozzák-ki; hog azok a' Chudák, a' mellyekkel annak igaz-volta erősítettik, hamissak, és az Ördög szem-fény-vesztési. A' *Pharisaeusok*, és Irás-tudók-is hasonló-képpen, bizonyos fundamentomúl vetik vala; hogy a' *Kristus* tudománya hamis, és a' *Moyse*s Törvényével ellenkező: és onnan hozzák vala ki; hogy az ő Chudái hamissak; és hogy ő az Ördögnek fejedelme-által, a' *Beelzebub* hatalma-által kergette az Ördögöket. Az Pogányok-is, illyen-képpen gyalázzák vala a' *Martyrok*:
IV. Elm:lk: tyrok

Matth. 12. v.
24.

tyrok Chuda-tételit ; azokat Ördöngös
mestersegeknek tulajdonítván. az Ari-
ánusok-is, Eunomiánusok, és Vigilantiá-
nusok, a' Catholicusok Chudáit ezen for-
mán rágalmazták : mint bizonyságunk
erről Victor Uticensis, Ss. Ambrús, és Ss.
Hierónymus. De mi viszontag, a' Chu-
dáknek igaz-vóltából, mellyet minde-
nek nagy nyilván eszékbe vehetnek ;
szemökkelláthatnak, és kezökkel tapas-
talhatnak ; bizonyíttyuk a' Római Hit-
nek igaz-vóltát, melyről köztünk a' kér-
dés, és a' vissza-vonyás vagyon. Mert,
soha sem olvassuk, hogy Hamis tudo-
mánnak erősítésére Chudák lettek vól-
na, a' minéműket a' Szentek fokakat tet-
tek. Az Eretnekek, soha sem támasztot-
tak halottakat, sem vakoknak szemök-
világát meg nem adták, sem sántákat
lábra nem állattak, sem gutta-űtötteket
nem gyógyítottak, sem Ördögöket em-
berekből ki nem űztek. Soha efféléket
Luther, vagy Calvinus, vagy ezek kö-
vetői, nem chelekedtenek.

Ugy vagyon, hogy igyekezett ugyan
egyszer Luther, egy Áhshony állatból ki-
űzni az Ördögöt : de nagy szerenchén-
fordúlt-meg, hogy az Ördög magát-is

IV. Elmélk:

meg

Victor, li. 2.
de Persecut.
Vandalica.
Ambr. Serm.
de Ss. Ger-
vasio & Pro-
tasio.
Hieron: cõt.
Vigilant.

Cochl in A-
gis Lutheri,
anno 1522.

meg ne ölné; mint *Fridericus Staphylus* írja, a' ki akkor jelen volt. Ismég akart egy *Nasenust*, a' ki az *Albis* folyó-vízbe holt volt, valamelly reá-való birbitélesséssel meg-éleketni: de heába-való igeskezettel. Szerenchét próbált hasonló-képpen *Calvinus*-is, akarván fel-támasztani egyet, ki ugyan-azon *Calvinus* tanáchából magát holtá rette vala: de olly jó haszonnal, hogy az elevent-is meg-öle. Mert az Istennek igaz ítéletiből, az álnok kép-mutatónak élete elvégeztetek, midőn őtet *Calvinus* életre akarná téríteni. Az egész lett dolgot, minden hozzá tartozókkal, szépen megbeszéli *Hieronimus Bolsécus*. Annak okaért, holott sem a' valóságos, sem a' tettetett Chudák ne szolgállyanak nékik: azon mesterkednek, hog' ezt a' Chuda-tételeknek láthato; és az ember elméjét tellyességgel meg-győző éles fegyvert meg-tompítják, és a' *Római* Anyaszentegyháztól el-lopják. De semmi módgyok, és tettetes színek nincsen a' dologban, mint meg-mutatók.

In Vita Cal-
vini, cap. 13.

Azért, mint szinte hogy a' kik az Ur Kristusnak, és az Apostoloknak Chuda-tételit meg-tekintették; és gyűlölséget,
IV. Elmelk: 's egéb

's egyéb vétkezes indúlatokat félre tévén,
csendese elmével azokat meg - hányák
vetik vala; nem kételkedhetek abban,
hogy az 8 Tudományok Istentől nem
vólna, ki nekik olyan tettetes jelekkel
leegértséggel vala: Azon-képpen, a' kik
mostan-is, le-tévén egy kevesse a' gyű-
lösféget, és gonosz indúlatokat, valóban
meg - gondollyák azokat a' Chudákat,
mellek az Anyaszentegyházban, az elő,
vagy a' bódogságba uralkodó Szentek-
által, minden Száz éltendőkben lettek,
és léznek-is; nem kételkedhetnek, hog
azoknak tudományok, és Vallások, Is-
tentől vagyon; és az-is a' Győlekezet,
melyhez ragaszkodnak, Istennek igaz
Anyaszentegyháza legyen.

ÖTÖDIK ELMÉL- KEDES;

A' Pogányok meg-térítéséből.

A Z T kell a' K R I S T U S igaz Hitnek
tartani, és így a' hoz kell ragaszkodni,
a' melyhez tértek eleitől-fogva a' vak Po-
gány Nemzetiségek. Mert az Ur Isten,
szerén-szerte az Írásban ígéretet tett er-
ről, a' Pogányoknak a' Keresztyén Hitre,

Pfal. 1. & 11.
Ose. 1. Math.
Marc. & Luc.
ult.

V. Elmék;

és az

és az Istennek igaz tiszteletire való meg-
térésekről; a' melly igéretnek bé kell tel-
lyesedni. De az a' Hit, melyre a' Pogányok
minden üdőben tértenek, és még e' mos-
tani üdőben is térnek, chak egyedül a'
Római Hit. Semmi kétségünknek nem
kell azért abban lenni, hogy ez nem vol-
na a' Krisztusnak igaz Hiti.

Hogy pedig az a' Hit, melyre min-
denkor tértek a' Pogányok, és még mos-
tan is térnek, a' *Római* Hit légyen, nyil-
ván meg-tettük azokból, a' mellyek
mind ebben, 's mind az előbbi Száz esz-
tendőben lettenek. A' mi üdőkben
számítalanon tértek-meg, és szüntelen
térnek is a' Napkeleti *India*-ban, *Japo-
niá*-ban, *Chína*-országban, és az *Indiai*
tengernek sok Szigetiben. Hasonló-
képpen az Új Világban is, melybe sok,
és nagy Országok vannak. Mind ezek
a' *Római* Hitre térnek és a' *Római* Anya-
szentegyházhoz kapcholtatnak: még
pedig Szerzetes férfiak-által, kik a' Pápa
akarattjából ugyan a' végre bocháttat-
nak a' Pogányok-közibe.

Ezer négy-száz esztendőben; chak az
egy *Ferréus Sz. Vincze*, *Sz. Domonkos*
szerzetiből való Barát, térített Huszon-
V. Elmék: 811

8t ezer Sidór , és *Saracénus* a' Római Hitre ; mint erről bizonyságunk *Sz. Antoninus* , ugyan-azon idő-béli könyv-Író.

Ezer három-száz esztendőben ; *Tatár*-országban sokan tértek-meg a' Római Hitre , két *Sz. Domonkos* szerzetin-lévő Barát-által , kiket a' Pápa bochátott volt , a' *Tatárok* Fejedelmének a' Nagy Kám-nak kérésére : a' mint ezt meg-írja *Paulus Venetus* , a' kinek szolgálattya-által , az a' Fejedelem élt abban a' dolog-ban..

Ezer két-száz esztendőben ; A' *Nor-végusok* tértek-meg , a' Negyedik *Ador-ján* Pápa-által , minek-előtte Pápa lett volna ; a' mint *Plátina* írja. In Vita Adriani 4.

Ezer száz esztendőben ; a' *Magyarok* térének-meg nagy részére : és a' Római Pápa ada Püspököket nékik , az ő Királyoknak *Sz. István*-nak kérésére , ki nem régen tért vala meg. Ezt ő-magok-is a' *Censur.* *Luther*ek meg-vallyák.

Ezer esztendőben ; sok Országok tér-tenek-meg az Első *Henrik* Chászárnak , *Sz. Adalbert*-nek a' *Csehek* Püspökének , *Sz. Methódius*-nak a' *Morvak* Püspöké-niek , szorgalmatos munkálkodások-V. Elmelk: D által ;

Cent. 10. c. 2. által; a' mint bizonylágink erről a' *Lutherista Centuriátorok*-is.

Kilencz-száz esztendőben; A' *Vandalusok, Bolgárok, Tórok, Lengyelek, Dánusok, Morvsiak*, tértek-meg, es a' *Római Anyaszentegyháznak* tagjaivá lettek; a' mint fel-jegyzik a' *Lutherista Centuriátorok*-is.

Cent. 9. c. 2.

Nyólcz-száz esztendőben, tért-meg nagy részre *Német-ország*, Sz. *Bonifacius*-által, kit a' Második *Gergely* Pápa a' végre küldött volt; a' mint meg-írják a' *Lutherista Centuriátorok*.

Cent. 8. c. 2.

Hét-száz esztendőben; A' *Fránkokat* térítette-meg Sz. *Kilianus*, kit a' *Római Pápa*, ugyan azért küldött volt közikbe: mint magok sem tagadgyák a' *Lutherista Centuriátorok*.

Cent. 7. c. 2.

Hat-száz esztendőben; Az *Anglusok* tértek-meg, Barátok-alta, kiket Sz. *Gergely* arra rendelt volt; a' mint tanú-bizonylágot térsnek erről a' *Lutherista Centuriátorok*-is.

Cent. 6. c. 2.

Végezetre; A' *Bráabantusok, Flándrusok, Hollandusok, Frisiusok, Vestfalusok, Franczúzok*, és egyéb közel-való nemzetfegek, kiktől térítettettek-meg? Nemde nem a' *Római Anyaszentegyház* fiaitól-e?

V. Elmelk:

túl-e?

túl-e? tudni illik, *Servatius-túl, Eligius-túl, Rumoldus-túl, Amandus-túl, Vedastus-túl, Livinus-túl, Remigius-túl, Villebrordus-túl, Svitbertus-túl, Vulframus-túl*, és egyebektől, kik minnyájan a' *Római* Anyaszentegyházról függöttek? Mellyekből ki-tették, hogy minden Pogányok, mellyek a' Pogány-ságból, vagy Sidoságból, ezer esztendő-től-fogva a' *Kristushoz* meg-tértenek, a' *Római Közfőnök* és *Hitre* tértek, és a' *Római* Anyaszentegyházhoz chatoltattak.

Eset (hogy egyéb bizonyságokat, most félre hadgyunk) nyilván bizonyíttyák a' Papok, az Oltárok, a' Misének áldozattya, a' Szent Erekléknek és Képeknek tiszteleti, a' Szarándokságok, Szenteknek segítségül-való hívása, a' Klastromok, Barátok, a' Pápához-való engedelmeiség, és a' *Római* Hitnek egyéb tulajdon dolgai: mellyek, meg-térésök után, azoknál a' Nemzetiségeknél, mind addig helyben voltak, míg szinte csak e' minap, imez új Vallások azt el nem vették. Ezeket ha jól meg-hánnya-veti magában, ki kételkedhetik, hogy a' *Római* Vallás ne légyen a' *Kristus* igaz Hiti?

V. Elmelk:

D 2

Mert

Mert láttya, hogy ebben tellyesedik-bé az Istennek; a' Pogányok meg-téréséről tett igéreti: láttya, hogy sok népek, sok mefűnne-^{való} Nemzetfégék, sok hatalmas Országok, el-hagyván a' Bálványokat; meg-utálván tisztátalan életöket, sok feleség-tartásokat, vad és parázt erkölchöket; meg-vertvén elébbi életöknek szabadságát, e'hez a' *Romai Ecclesiá*-hoz folyamodtak: abban szelídültek-meg a' KRISTUS igájának hordozására: abban tanúltak Isteni félelmet: abban formáltattak minden tisztességes életre; gerjesztettek e' világi dolgoknak meg-vetésére, és a' Mennyeieknék szeretetire. Miképpen lehet azért, hogy az hamis, és istentelen Vallás légyen, melly a' Pogányoknak elméjökben ilyen nagy változást szerez? Végre, Hogy-hogy lehet az, hogy az Isten gond-viselése, ennyi száz esztendő folyás-alatt már, minden Nemzetfégeket, midőn a' Bálványozást el akarták hadni, az Igasfágot tellyes lélekkel akarták venni, és magokat a' Krisztus Anyaszentegyházába adni, meg hagyott chalatni, és más halálos tévelygésekre, 's új Bálványozásra vitetni; 's még pedig azok-által, kik az

V. Elmék: Eccle-

Ecclesiá-ban mindenektől törvény-szerént-való Tanítóknak tartatnak vala; kik szent étettel, bölcheséggel, chudatételekkel hírefek nevesek voltak? Tá-vúl legyen, hogy az Istennek jó-vólta-, és az ő gond-viselelése-felől, mellyel az emberek üdvösségére gondot visel, ilyen ítéletben légyünk.

A' *Luther*ek, *Calvinisták*, és *Viskha*-keresztelők Vallására pedig, soha semmi Nemzettség a' Pogányiságból nem tért: ezekhez semmi Pogány Országok magokat nem kapcholták: hanem csak azok pártoltak hozzájuk, kik, Keresztyén nevet viselvén, a' régi Hitet, és fenytéket meg-únván, a' testi szabadságot és újságot keressik vala: melly az Eretnekségnek nyilván-valo bizonyosága. Mert az Eretnekség, semmi nem egyéb, hanem az igaz Keresztyén Hitnek meg-vesztegetése, és a' Keresztyéneknek régi Valásátul, meg-tartván a' Keresztyén nevet, el-hasonlások. És az Eretnek Tanítóknak igyekezetek nem az, hogy Pogányokat téríttsenek; hanem, hogy a' Keresztyéneket el-fordíttfák. Innét, igen jól beszéll *Tertullianus* az Eretnekekről, így szólván: Az Isten igéjének tanítása-fel-

V. Elmélk:

D 3

181 mis

Tertull. de
Prescript.

lől mit szólnak? Holott azoknak dolgok nem az, hogy Pogányokat térítsenek, hanem hogy a miünket el-fordítsák. Ezt a dichéretet kívánnyák inkább, ha a fennállóknak esetet, nem az el-eseteknek fel-emelést szerezhetnek: mert az ő épületek sem egybűnűen vagyon, hanem a Igazságnak rontásából. A mi házunkat meg-afák, hogy a magokét építsék. Igylészén, hogy a fenn-álló épületeket könnyebbé el-rontsák, hogy-sem az el-romlottakat fel-éppítsék.

HATODIK ELMÉL- KEDES;

A' Catholicus nevezetből; és a' mi e' nevezettel jegyeztetik.

I Smég; Azt a' Hitet kell a' Krisztustól tanított igaz Hitnek tartani, melly mindenkor Közönségesnek tartatott és módatott, az Apostoli Credo-nak ama' czikke-szerént; Hiszem a' Közönséges Keresztyén Anyaszentegyházat. De chak egyedül a' Római mondatott eleitől fogva Catholicus-nak, és annak tisztelői nevezettek Catholicusok-nak. Annak-okaért, chak egyedül a' Római Vallás a' VI. Elmélk: Kris-

Kristusnak igaz Hiti. Hogy pedig egyedül chak ez nevezettség *Catholicus*-nak, és hogy mindenkor így neveztetett legyen, nyilván meg-rettik:

Elsőben; Az egész Világnak gyökerez szokásából. Innét, még magok-is a' Tévelygők, írásokban azt gyakorta *Catholicus*-nak; és követőit, *Catholicusok*-nak nevezik. Es soha semmi szakadott Gyülekezet ezt a' nevet nem érdemlette: mert, Soha sem a' *Marcioniták*, sem a' *Montanisták*, sem *Manicheusok*, sem *Donatisták*, sem *Pelagiánusok*, sem *Vigilantiánusok*, sem *Valdensések*, sem *Luthererek*, sem *Calvinisták*, sem *Anabaptisták*, *Catholicusok*-nak szerén-szeren nem hívatnak, a' vagy az ő tudományok *Catholicus* Vallásnak né neveztetett. Chak a' *Római* Anyaszentegyház neveztetik *Catholicus Ecclesiá*-nak: és ennek az *Ecclesiá*-nak Vallása, Hiti, tudománya, mondatik *Catholicus* Vallásnak, *Catholicus* Hitnek, és *Catholicus* tudománynak: és ennek követői hívatatnak *Catholicusok*-nak.

Vide Pacianum, Epist. de Nomine Catholicis. Et D. August. c. 4. cont. Epē fundam.

Másodszor: Mert a' *Catholicum*, annyit tézen, mint Közönséges, Mésse elérő, és magát mindenekre ki-terjesztő.

A *Catholicum*, minden nézetsegek-re ki terjeszti magát,

Egyedül pedig chak a' *Római* Hit illyen: mert, ez egész világon el-széledvén, minden Nemzetiségekre, és minden Országokra ki-terjed. Mert semmi Országot, semmi Nemzetiséget nem tudunk, melly-közdött ez a' Hit, vag' még most-is, nem volna, vagy valaha nem lett volna, a' vagy most nem kezdene lenni. Sőt inkább, e' mostani időben, e' mi Hitünknek, majd minden Nemzetiségek-közdött közönséges vallása vagyon: Ugy-mint, a' *Jáponok-nál*, *Chinak-nál*, *Indiaiak-nál*, *Kazulok-nál*, *Tatároknál*, *Törököknél*, *Africa-bélieknél*, *Brasíliaiak-nál*, *Pervanusok-nál*, *Mexicanusok-nál*, és egyébekenél. Mert ezekben a' helyekben, *Római* Hiten-lévők mind találtnak: találtnak Szentegyházak, Oltárok, a' Kristus és a' Szentek képei; Mifét mondanak, a' mi *Sacramentominkat* szolgáltatták, az Innepeket és Bőjtőket meg-tartják: végezetre, a' *Római* Hitet világ láttára követik. Ki kételkedhetik azért abban, hogy az ne legyen az igaz Hit, és az üdvösségnek igaz útja, a' mellyet az Ur Isten minden Országoknak akart hirdettetni, és prädikáltatni? a' mellyet minden Országokban, illendő

űdőbē, nevelkedtetett, és gyűmölchöz-
tetett; és a' mellyet még most-is minde-
nűtt, valami móddal meg-tart; azt che-
lekedvén, hogy a' *Római* Hiten-valók
egész világon el-öszollyanak, a' végre,
hogy a' Hitetlenek, azok-által, az igaz
Hitnek ismēretire juthassanak.

Ennek földőtte; Az *Apostolok* idejē-
től fogva, minden űdőre-is terjedt a' Mindē űdő-
re ki-terjed.
Római Hit. Mert semmi űdőt, semmi Száz
esztendő, az *Apostolok*-tól-fogva nem
mondhatni, melyben ez a' Hit nem vőlt
vőlna. Minden száz esztendőben Mifēt
szolgáltak a' Halottakért, és elevenek-
ért, Innepeket illettenek, Bőjtöt tartot-
tanak, Szerzetes fogadásokat tette-
nek, a' Szenteket segítségűl hitták, a' Szen-
tek teremit tisztelték, és egyebekkel él-
tek, mellyek e' mi Hitűnknek tulajdo-
ni; mint a' minden űdő-béli Könyv-fer-
zők írásiból meg-tettők.

Viszontag, ha meg-tekintyűk az el-
szakatt Gyűlekezete-
ket, és azoknak Val-
lásit, soha egyy-is azok-közzűl, *Cathóli-*
cus Hitnek nem neveztetett közönsége-
sen, sem azoknak követői *Catholicusok*-
nak nem hivattak: hanem, az ő tévely-
géseknek első kezdőtől vettek nevet;

Semmi fra-
kat Gyüle-
kezet, nem
hivatott kö-
zönségessē
Catholikus-
nak.

Egy-is köz-
zülök ez, e-
gész világra
ki nem terje-
dett.

Rom. 10. v.
13. & ad Co-
los. 1. v. 6.

mint a' *Simonianusok*, *Valentinianusok*,
Pelagianusok, *Lutheranusok*, *Calvinisták*,
és egyebek. Soha közszülők egyy-is, az
egész világra ki nem terjedett. Régen,
mikor a' *Catholicus* Hit e' világ-előtt ki-
jelentetett, rövid időn az egész Világra
ki-terjedett, és majd minden Országok-
ban gyümölcshözni, és nevekedi kez-
dett, mint az *Apostol* írásából meg-
tűnik. De a' *Luther*, *Calvinista*, és Vissza-
keresztelők Vallása, immár hervén, va-
gy nyolczvan esztendő : de még-is igen-
szoros határban vannak, és inkább fogy-
nak, újab szakadásokra menvén. a' vagy
a' *Római* Hitre meg-térvén, hogy sem
nevekedenének. Nem-is tartott egyy-
is ezek-közzül, az *Apostolok* idejétül-
fogva : de egyyül-eggyig, hervén, vagy
nyolczvan esztendőül- fogva találtat-
tak. Annak-okáért, sem üdöre-képest,
sem helyre-képest, sem Nemzetiségek-
re-képest, *Catholicusok*-nak, Közönsé-
geknek nem mondathatnak. Azt-is
e' mellé vetem; hogy a' *Római* Hit egyy,
és ugyan-azon, mindenütt : De a' pártos
Vallások, magokban igen különbek,
és a' Hitnek főfő részeiben különbö-
zők; e' egyyik a' másikat Eretnek névvel

VI. Elmeik;

kárkoz-

kárhoztattya. *Catholicusok*-nak (Kö-
zönfégéseknek) azért, miképpen mon-
dathatnak?

HETEDIK ELMÉL- KEDES.

*A Tanítóknak egymás-után-való
következéséből.*

EZek-főlött; Azta'Hitet kell a'KRIS-
TUS igaz Hitinek itélni, és hinni,
a'melnek Tanító páfztori, mind az *Apos-
tolok*-túl származnak, és az *Apostolok*
helyébe következtek, vagy azok-után
következőktől szenteltettek, és vettek
tanítáfra méltóságot. mert ebből tud-
hatni, hogy az a'Hit; és, a'melly Gyüle-
kezet azt a'Hitet tartya, az az *Apostoli*
Hit és Anyaszentegyház. A' *Romai* Hit
pedig ilyen. Tehát a' *Romai* Hitet kell
a'Krisztus igaz Hitinek itélni és hinni.

Hogy pedig a' *Romai* Hitnek minden
Tanítói, és Egyházi szolgálai, az *Aposto-
lok*-túl származnak, akára'Papirendnek,
's akár az Egyházak gond-viselésének
hivatallját tekintsed, nyilván-valo do-
log. Mert az alatsomb renden-valo Eg-
házi

házi szolgák, fő-képpen a' Papok, *Diaconusok*, és *Subdiaconusok*, a' Püspökök-től szenteltetnek az Egyházi szolgálatra. A' Püspökök, az ő rendöket, más Püspököktől vették: ezek ismét másoktól; és így fel, rendről rendre, szinte az *Apostolok*-ig; kik ezt a' hatalmat, önnön-magától a' Ur Kristustól vették. A' mint-hog azért, minden emberek, a' természet- szerint- való élet-, és erő- szerént, a' nemzésnek hoſſú folyása- által, *Adám*-tól származnak: azon- képpen, az Anyaszentegyháznak minden Tanítói, a' természetet felyül- múltó hatalom- szerént, az Egyházi szolgálatra rendelésnek, és fel- szentelésnek hoſſu rendi- által, az Ur Kristustól származók, a' ki Második *Adám*. Annak- okáért, az Egyházi szolgák- közzül, az Anyaszentegyházba egy ſínchen, ki az ő hatalmát, a' mellyel ſentel, a' mellyel áldozik, a' mellyel bűnök- ből óldoz, és egyéb Szentſégeket szolgáltat, és a' Keresztyén népet áldgya, a' Kristusra, mint első kút- főre, és kezdő- re, nem vihetné. Innen vagyon, hogy mind azok a' chelekedetek, melléket ez- által a' hatalom- által az Egyházi szolgál- chelekeſik, Kristusnak tulajdoníttatnak,

VII. Elmélk:

ugy-

ugy-mint Első kezdőnek, kiezt a'hatalmat rendelte, és azt láthatatlan-képpen vezérli igazgattya, fő benne, és arra gondot visel: kinek az ember csak eszékeze, melly - által ő chelekefzi mind azokat; a' mint erről Ss. *Agoston*, és a' több Ss. *Atyák*, szépen tanítanak.

Hasonló-képpen, az Egyházi gondviselésnek minden Hatalma, mellyel a' Lelki Pásztorok a' Keresztyén népet birtatják, az Isten igéjét praedikálhatják, és a' Pásztorfágnak minden tisztit követetik, Kristustól származott; és ő-reá, nyilván visssa-vihetni. Mert a' Papok, az ő hatalmokat a' Püspököktől vették; a' Püspökök, a' Pápától: a' Pápa pedig, mint hogy Ss. *Péter* helyében, ugyan azon Székben, és a' Közfőnökes Keresztyén Anyaszentegyháznak igazgatásának, azon tisztibe következő; szükség-képpen az Egyházi gond - viselésnek-is azon Hatalmába szállott. mellyet az Ur Kristus személye - szerént adott Ss. *Péter*-nek, és az ő személyéből mind azoknak, kik ő-utánna törvény-szerént következnek. A' kiknek pedig az Anyaszentegyházban, rend-szerént-való Hatalmok nincsen az Egyházi gond-viselésre;

VII. Elmelk:

Tract. i. in
Joan.

Chryf. homilia. 60. ad
Popul.

Ambr. l. 4.
de Sacramēt.
c. 4. & 5.

léfre; csak abban járhatnak-el, a' mit a' Papok, vagy Püspökök, vagy a' *Római* Pápa reájok bizand. Ennek-okáért, a' *Római* Anyaszentegyházban, csak egy Lelki Pásztor, egy Prædikátor, egy *Catechista* (ki a' Hit tudományát rövid summában taníttya) lincsen, ki nagy nyilván az ő hivatalját meg nem bizonyíthatná; és meg nem mutathatná, hogy az, *őnnön*-magától Kristustól eredett legyen. Es ezt ha nem chelekedhetnék, beszédöknek semmi helyt sem kellene adni: hanem felőlök, mint Farkasok-felől, gyanakodnunk kellene. holott nem az Ajtón mennének-bé az Akolba, hanem másfunnan chüsznának alattomban bé.

Ezerőtséget, mindenkor nagyra bõchüllötték " a' régi Sz. Atyák, minden Eretnekségeknék meg-hamissításában. Mert ez-által mutattatik-meg a' mi Hitünknek kézről kézre adott álladó-vólta, minden üdők folyásában, mind színté az Apostolok idejéig: *Tarióztat engemet* (ugy-mond Sz. Agoston *) az *Anyaszentegyházban*, a' Sz. Péter Apostól Székiről-fogva, kinek ajánlotta az Úr az ő Juhainak őrzését, a' Papoknak egy-
VII. Elmék: más-

" Iré. l. 3. c. 3.
Tertull. de
Præscript.

Aug. epist.
165.

Optat. li. 2.
cont. Parmé.
6. 4.

* Contr. Epi.
fundam.

más-után- való kőverkezések, mind e mostani Püspökségig. Ezekhez hasonlókat mond S. Jeronymus, mellyeket majdan elő- ishozok.

Dialogo cöl.
Lucifer.

Az Uj Vallások Tanítói-közzül, azt senki meg nem mutathatta. És a' mi a' Pap- ságnak hatalmát illeti, mellyel *Sacramentumokat* kellene szolgáztatni, a' népet meg kellene szentelni; azt Krisztus Urunkra, és az *Apostolok*-ra nem vihetik: mert ők ezt a' Hatalmat tellyeséggel el-rontották: és ninchen közöttök csak egy- is, a' ki, vagy Püspök, vagy Papi rendre szenteltetett volna, (hanem ha olly, ki a' *Római* Anyaszentegyházból ugrott volna ki: de ennek- is az ő szakadása-után, ez a' méltóság nem fogal;) holott mindazáltal, a' K R I S T U S Anyaszentegyházában, ezek a' böchületes rendek mindenkor meg voltak; és azoktól igazgattatott az Isten chelédgye.

Hasonló-képpen, az Egyházi gondviselésre- való hatalmat- is, mellyel az Istennek igéjét, mint igaz Tanítóknak, pra- dikállani, mellyel kereszteni, és a' népet a' Lelki dolgokban, és Istennek tisztelésében igazgatni kellene; az *Apostolok*-ra, és Krisztusra fel nem vihetik. Mert

azt kérdem: *Luther* kitől; *Calvinus*, ezt a' hatalmat kitől vette? Az Uj *Evangelium*-nak *prædikálására*, és a' népnek *reformálására*, vagy jób állapotra hozására, mind ketten kitől küldettek? Az Anyaszentegyháznak rend- és törvény-szerént-*való Pástoritól* nem küldettek ugyan; mint ez elég nyilván *va*gyon: Chak magok akarattjából jüttenek azért, senkitől nem küldetvén. De mi lehet bizonyosb jele ennél, hogy becsédőknek ne kellyen helyt adni, hanem elkellyen őket távoztatni? * *Mert, miképpen prædikálnak, ha nem küldetnek?* † *Mert a' ki nem az ajtón megyen-bé a' juhok aklába, hanem másunnan hág-bé, lopó, és lator az: a' ki pedig az ajtón megyen-bé, az a' juhok pásztora.* Nem az *Ajtón* mennek-bé, valakik rend-*va*gy törvény-szerént-*való méltóság-nélkül* hágnak az *Pástor*ság *istibe*.

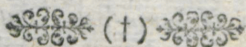
* Rom. 10.
v. 15.

† Joan. 10.
v. 1. 2.

A' Pástorok,
a' Krisztustól
küldettek lé-
gyen-e.

De talám azt mongyák; hogy őket *KRISTUS* küldötte, és az Anyaszentegyháznak meg-jobbítására-*való hatalmat* ő-tőlle vették. De nem elég azt mondani: mert minden *Éretnek*ség *fejedelmi* magok-felől azont mongyák. Az kívánatnék azért e' mellé, hogy
VII. Elmék; Bizony-

Bizonyfág-levelőket adnák elő, mellyel
 befzedőknek hitelt szereznének: és min-
 ket arra meg-győznének, hogy ők ugyan
 a' Krisztustól küldettek; mint ám az *Apos-
 tolok*, hogy az ő küldetéseket sok chu-
 dákkal bizonyítták vala. Mert ezt ha
 nem chelekedendik, nem kell helyt ad-
 nunk az ő Ujításoknak: sőt inkább tar-
 tozunk őket, mint chalárdokat, meg-
 vetni. Annak-fölötte, miképpen kül-
 dettek Krisztustól, mikor ilyen külö-
 m-böző, s egy-mással ellenkező Tudomá-
 nyokat tanítanak? Ha *Luther* Krisztus
 küldötte: nem lehet hogy ugyan-azon
 KRISTUS küldötte legyen *Calvinus*-
 is, ki a' *Luther* tudományát sokakban
 rontya, és mint Eretnek Vallást, kárhoz-
 tattya. Viszont; ha *Calvinus* Krisztustól
 küldetett: nem lehet hogy azontúl kül-
 detett legyen *Luther*. Mert az Isten nem
 ellenkezik magával; sem a' Profeták lel-
 ke egy-mást nem rontya. El-hagyok
 egyebeket, mellyeket, ezen értelem-
 re szolgálókat, mond-
 hatnék.

NYÓLCZADIK ELMÉLKEDÉS;

A' Régi Doctöröknek eggyező értelmökből: Es a' Viszszá - vonások le-szállításának módgyából: és hogy a' kívüli, állandóság semmi ninchen.

AZ T a' Hitet kell Krisztusnak tulajdonítani, és mind a' többinél fellyebb bőchülni, a' melyben minden idő-, és tartomány-béli Doctörök-nak, a' Hitnek fő-fő részeiben, nagy eggyeségek vagon: a' melyben minden igyenetlenség le-szállításának künys módgya vagon: a' melytől ha el-szakad, semmi-ben bizonyos nem lehet, hová hajoly. De chak a' Római Hit ilyen: Ez azért egyedül a Krisztus igaz Hiti.

Es Elsőben; A' Doctörök-nak egyenlő értelmök, a' mi Hitünknek fő-fő részeiben, meg-tették az ő írásokból. Mert, valamenyi régi Doctörök írtak Görög-országban, Asia-ban, Egyiptus-ban, Afrika-ban, Hispania-ban, Olasz-országban, Galliá-ban, Német-országban, Angliá-ban, a' mi Hitünk Titkairól; mind
VIII. Elmélk; egyet

eggyet értnek, az Akaratnak szabadfá-
gában, a' Jó chelekedetek érdemeiben,
a' *Misé*-nek áldozattyában elevenekért
és holtakért, a' Szerzetes fogadásokban,
Böjtökben, Innepekben, Szenteknek fe-
géttségül-hívásokban, és ezekhez hason-
lókban; mellyeket ezek az Uj Vallások
kárhoztatnak. Nem-istagadgyák ezt a'
Lutherek, és *Calvinisták*: hanem,

Azt mongyák; hogy ezek a' Régiék-
nek fogyatkozási voltak, kik már ha-
nyatlóban voltak a' babonákra, és em-
beritalálmányokra. Annak-okaért, ők
az Istennek igéjére idéznek: de úgy, hog-
azt, az ő magyarázatok-kerént értesük.
De melly hihetetlen dolog az, hogy a'
Régiék, mind azon dolgok-felől, olyan
külömb-külömb helyekben írván, illy
egy nyomban el-tévelyedtenek legyen!
Mert, sokaknak egy Tudományban eg-
gyezése, kivált-képpen a' kik annak-e-
lőtte egy-más- között, arról őfve nem
szóllottak, az Igazságnak, melly az I-
stentől meg-világosított elmeket magá-
hoz voná, és egyezésre őfve-vilá-
nagyjele. Mert, mint-hogy az Igaság
chak eggy, ennek tulajdona, hogy az em-
bereket, leggyezésre, őfve-gyűjti; A'Ha-

Calv. l. 2. c. 2.
3. 14. & 16.
Li. 3. c. 4. & 5.
Lib. 4. ca. 12.
Centuriato-
res, Cent. 2.
3. 4. 5. ca. 4.

I.

2.

miség pedig, mint - hogy sok-féle, ez
 őket külömb-külob-féle értelmekre,
 'stévelygésekre osztattya. Ebből va-
 gyon, hogy az Eretnekek, külömb-kü-
 lömb-féle helyekben, azon-egy dolog-
 ról írván, alig értenek valaha egyet;
 hanem sok értelmekre húzatnak vonat-
 nak, mert az Igazság-mellől egyfő el-tá-
 vottak. Annak-főldőtte, a' *Catholicus Ró-
 mai* Hitben, semmi olly vallás nincsen,
 melly-felől meg-mutathatnák, hogy va-
 laki újonnan hozta volna bé az Anya-
 szentegyházba: melly, nyilván-való bi-
 zonyosság arra, hogy az mindenkor volt
 az Anyaszentegyházban, és az *Aposto-
 lok*-tól szállott reánk. Mert, az *Aposto-
 lok*-után, ha újonnan, azon *Apostolok* tu-
 dománya-ellen hozatott volna bé, meg-
 mutathatnák, az, melly Száz éftendő-
 ben, michoda üdőben, helyben, és ki-
 által lett volna; ez új tudomány-ellen
 kik tusázkodtak volna: mert e' világra
 semmi új tudomást nem hozhatni, nag-
 indulás-, és ellenzés-nélkül. Mert il-
 lyen-képpen, mindé Eretnekségek-felől
 meg-mutathattuk, michoda üdőben,
 helyben, és ki-által, hozattak elsőben-
 be, kik tusázkodtak azok-ellen; minémű

zenebonát indítottak : végezetre , melyik Pápától , és *Conciliom*-tól kárhoztattak. Ezt ha minden Eretnekfégék-felől meg- mutathatni : a' Hirnek derék fundamentomi - felől menyivel kúnnyeb' volna meg- mutatni, azokban ha valami újítás , és változtatás lett volna ? Nyilván-való dolog azért, hogy a' mi *Catholicus* közönséges Keresztyén hitünk, nem csak az Egyházi szolgáltnak, egymás- után- valo következésével; de még a' Tudománynak vér- szerént- való fővetéségével- is (a' mint *Tertullianus* szól) a' Régi, és *Apostoli* Tudománnyal 's Hit- tel egybe illik, és összve- foglaltatik.

Lib. de Prae-
scr. Hæret.

Az Új Vallások tanítási pedig, a' Régi- ekkel hogy nem egyeznek, magok- is eléggé meg- vallyák: mikor a' felyül elő- fámlált Agazatokban a' Régieket dorgál- lyák; babonásoknak kiáltyák; és azt mongyák, hogy tévelygéstől őket meg nem menthetni: mint, idéb aláb béveb- ben meg- mutattuk.

Másodszor; A' Visssa- vonyásokról, melyek az Anyaszentegyházban támad- nak olykor, hogy azokat kúnnyű le- szál- litani, az Anyaszentegyháznak eleitül- fogva- valo szokása bizonyította. Mert

Az Anyasét-
egyházban
kúnnyű a' vis-
sálkodáso-
kat el- végez
ni.

Az Visszávo-
nyásoknak
Bírája.

a' Közfőnök Keresztyén Anyaszent-
egyháznak, a' Visszá-vonyások meg-íté-
lésére, meg- chalatzkozhatatlan Bírája.
vagon, tudni illik, a' Pápa, a' közfőnök
Sz. Gyülekezettel egyetemben ; kinek
ítéletivel, még ezideig minden háborgá-
fok könnyen le-szálítottak : minden E-
retnekségek, a' mellyek külömb-külföld-
űdőkben támadtak, le-verettek ; és a'
Keresztyén nép egy Hitben, egy Iste-
ni szolgálatban, egy Tudományban, ez
egész világon meg-tartatott. Az *Arius*
eretneksége így kárhoztatott a' *Nicaai*
Gyülekezet-által, *Silvester* Pápa-alatt :
a' *Macedónius* tévelygése, a' *Constanti-*
nápolys Első *Concilium*-által, *Damasius*
Pápa-alatt : a' *Nestórius*, az *Ephesumi*-
által, *Celestinus* Pápa-alatt : az *Eutykesé*,
a' *Chalcédoni*- által, az Első *Leo* Pápa-
alatt : az *Iconomakusoké*, a' Második *Ni-*
caa-béliiben, az Első *Adorján* Pápa-alatt.
Es, hogy a' többi el-hadgyam, a' *Beren-*
gariusé, az Oltári szentlég- felől, a' *Ró-*
mai és *Vercellai* Gyülekezetekbē, a' Ki-
lenezedik *Leo* Pápa-alatt : a' *Turónumi*-
által, a' Második *Victor* Pápa-alatt : a'
Római-által, a' Második *Miklós* Pápa-
alatt : végezetre, a' Második *Róma*-béli-
VIII. Elmék: által,

által, a' Hetedik *Gergely* Papa-alatt.

Mert az igaz, és tellyes okosság azt mutattya, hogy a' Hit dolgát, mint-hogy ez az egész Anyaszentegyházat illeti, nekőz emberek ítéllyék-meg, kiknek az Anyaszentegyházban semmi titűők nincsen: hanem az egész Anyaszentegyház Páfztora, a' több rész-szerént- való *Ecclesiák* Gond-vifelőivel-eggyűtt, kikre az Anyaszentegyház igazgatása bízott; és egybe-gyűltőkben, mint fejek, az egész Közönféges Anyaszentegyházat ábrázolják.

Igy, az Ország Törvényi-, és Szabadsága-felől- való háborgásokat-is, nem egyébnek, hanem a' Királynak, és az Ország Eleinek kell le-szállítani. Mert, a' kiknek kell, hivatalyok-szerént, valamelly közönféges fokaságra, akár testi, 's akár lelki dolgokban, gondot vifelni; ugyan azonokat illeti a' pörlődéseknek-is le-szállítása; és az ő Gond-vifelőket illető dolgokban-rámadott vifésfa - vonyásokban - való vég - vetés, hogy azokban többé veszekedés ne legyen. Es bizony, az Anyaszentegyház ha illen hatalom-nélkül volna, igen fogyatkozott állapotban volna; chonkán

vólna rendeltetve: és akár-melly világi
 Országánál, akár-melly Várasnál, és Pol-
 gári társaságánál nyavalyásb vólna. Mert,
 a' Hitnek fő Agazatiról-való pörlődé-
 seknek, soha semmi vége nem lenne: a'
 külömbözéseknek, és ellen-mondások-
 nak sem lenne határa: és, szűkség-kép-
 pen, rövid idő-alatt, Ezer pártra kelle-
 ne szakadozni; a' mint láttjuk, hogy
 történik az Eretnekek Gyülekezeti ské-
 nek dolga.

Ebből vagy on, hogy a' *Római* közön-
 séges Anyaszentegyházban, a' Hitnek
 minden fő-fő részei, bizonyossá, hatá-
 rozva vannak: semmi változás bennök
 nincsen, és azokban mindeneknek nagy
 egygyezések vagy on.

Semmi bizo-
 nyos nincse,
 az *Római* Hi-
 ten-kivül.

Ezekből, Harmadik következik: tud-
 ni illik, hogy, ha a' *Római* Hittől el-sza-
 kadék, semmi bizonyos nem marad elöt-
 ted a' hová tudgy hajlani, és a' melyre,
 bátran bízhasd üdvösségedet. Mert,
 a' Vallásoknak ilyen nagy külömbfégé-
 ben, melyikhez hajlák? A' *Lutheré-*
hez-e? 's miért nem a' *Calvinusé-*hoz,
 vagy a' *Viská-* kerekstelők Vallásához?
 A' *Luther* Vallását nagyobra miért bő-
 chüldöd? Mert a' *Calvinisták*, és *Viská-*
VIII. Elmelk: kerekst-

kerehtelők-is, szinte olyan bátran mon-
gyák mint a' *Lutherék*, hogy a' Sz. Irás ő-
nekik szolgál. Viszont, ha a' *Luther Vall-*
lást akarod venni: kérlek, mellyiket vá-
lasztod közzűlők? a' *Lágyat-e*, vagy a'
Kemény Luther Vallást? Ama' *Tisztát-e*,
mellyet a' *Német-orzági Luther Profé-*
ta tanított; vagy inkább, a' mellyet *Fülöp*
Melankton meg-újított? De még ez-is
fok-féle. mert, az *Augustá*-ban írott
Vallást, gyakorta meg-változtatták.
Ha pedig a' *Calvinista* Valláshoz kap-
cholod magadat: miért nem inkább a'
Lutheré-hez? holott *Luther Márton*
Attya minden Ujságoknak, és ő hozta
e' világra leg-elsőben az *Uj Evangeliom-*
nak fényes világát. Ismét, ha a' *Calvini-*
sták-hoz chatlod magadat: mellyikhez
immár közzűlők? a' *Puritáná*-hoz-e,
vagy a' *Protestánteseké*-hez? Mert ezek-
között, nem kichin különbség vagon;
mint az *Anglusok* igen jól tudgyák.

Sok különbségekről nem szóllok,
mellyekre egyenként ezek a' *Pártos*
Gyülekezetek szakadoztak, mint a' *Vis-*
sa-kerehtelők-is.

Semmi olyas oka bizony nincsen,
mellyért ezeknek egyikét bizonyosb-

nak alíttad, és a' többinél nagyobra b^ő-
chűllyed. Mert minnyájan egyenlő-
képpen, nagy erőssen mongyák; hogy
a' S^z Irás az ő részekről vagyon: hogy az
Istennek Lelke ő-nállok vagyon: hogy
a' S^z Írásnak értelme; az ő Vallásoknak
óltalmazására világos: a' vélők ellenke-
ző több Tudományok, mind hamissak, és
nagy nyilván Irás-ellen-valók. Ezt pe-
dig külföldben nem bizonyították, ha-
nem azzal; hogy, A' kiből Szent Lélek
vagyon, ezt az nyilván által-láttya. Így,
az ő Tudományok igaz-vóltának, min-
nyájan azon-egy okát adgyák, és min-
nyájan azon-egy fundamentomhoz tá-
maszkodnak. Azért, vagy mind bé kell
őket venni, vagy mind meg kell vetni.

A' *Római* Anyaszentegyház, az ő Val-
lásának igaz-vóltát sokkal külföldben
bizonyította: tudni illik; a' Szent Írás-
ból; de a' régi S^z. Atyáknak közönséges
értelmők - szerént magyarázván azt:
Mind a' föld-béli *Doktorok*-nak tanu-bi-
zonyosságiból: Azoknak, a' kik ezt a' Hi-
tet követték, szentfégekéből: Chuda-jé-
telekből: Profetziájokból: Az ő Tudo-
mányának, ennyi száz ehtendőről fog-
va állhatatos, és eg-színű-vóltából: An-
VIII. Elmélk: nak

nak az életnek szentségéből, melyre ez a Tudomány vihen. A' Pogányoknak erre a Tudományra-való térésekből; és több efféle jelenlégekből.

KILENCZEDIK ELMÉL-
KEDES;

Külömb-külömb-féle Okokból, mellyek miatt az Új Vallásokhoz gyanakodhatunk, és őket el kell távoztatnunk.

A' Római Hit-kivül, minden egyéb Vallásokhoz, és, nevezet-szerént, a' Luther, Calvinista, és Viská-keresztelők Vallásához (mellyekről fő-képpen itt nekünk szónk vagyon) méltán gyanakodhatunk; és, mint tévelygő pártolások, meg-is kell őket vetnünk, sok Okokért, mellyeket itt rövideden előszámlállok, és meg-hányok-vetek.

ELSD OK: Új-voltokból.

Minden Ujságot, és változást, minden Birodalomban, de leg-inkább a' Hit dolgában, el kell távoztatni. A' Keresztyén Hit régi dolog, erős, meg-változhatatlan, mind világ végéig meg-
IX. Elmélk: 1. Ok. mara-

maradandó : mert ez, a' KRISTUS Anyaszentegyházának ékessége, ereje, és mint-egy Lelke. Mert, miképpen a' test a' lélek-által, élő emberré lesz : azonképpen, az emberek gyülekezeti, (melly magában csak azon test volna,) a' Hit-által Kristus Anyaszentegyházává, és Lelki Országga formáltatik. A' mint, hogy azért a' KRISTUS Anyaszentegyháza, és Orhága, régi dolog, és ki-töröl-tethetetlen; † melly-ellen, a' Pokolnak kapui győzedelmei nem vehetnek; és melynek KRISTUS azt ígérte, hogy * velle lesz mind világ végezetiglen : azonképpen a' Hit-is, melly-által a' KRISTUS Anyaszentegyháza, és Orhága áll, ki-ronthatatlan. Az Ujság azért, ellenkezik a' Kristus Hitivel. Hogy Ujak legyenek pedig ezek az Vallások, meg-tették.

† Math. 16.
v. 18.

* Math. ult.
v. 20.

Elsőben, abból : Mert meg-nevezhetjük azoknak Első Találóit, helyét, idejét, módgyát, a' mellyel be-hozattak; és azt-is meg-mutathattuk, kik voltak a' kik azok-ellen tusakodtak; minémű nagy háboru, és zűrzavar indult legyen miattok : végezetre, hogy-hog, és kik-től kárhoztattak. Az Ujságnak pedig,
IX. Elmék: 1. Ok. ezek-

ezeknél nyilvánban-^{való} bizonyossága mi-
choda lehet? Ezen formán mutathat-
tyuk - meg minden Tévelygések-felől
hogy Ujak, mellyek az *Apostolok* tudo-
mánya-ellen hozattak-bé: mert minde-
nikről meg-mutathattyuk, michoda
űdőben, melly helyen, ki-által kezdet-
tek; kik törekedtek ellenek; és kik kár-
hozatták őket.

Másodszor: KRISTUS Urunk szű-
letése-után, 1517. éftendő-előtt, a'
Luther Vallása sem vala e' világon:
azon-képpen, sem a' *Calvinista*, sem a'
Vissza-kerektelők Vallása nem völt; mel-
lyek a' *Luther* Vallásnak ivadéki. Mert
nyilván meg-tettfik az akkori Tűdős
emberek Írásiból, hogy, mikor *Luther*
fejét fel-emelé; a' Sídó-, Török-, és
Pogány-kivűl, nem völt egyéb, hanem
a' *Római* Hit, és a' *Hussita* Vallás.

Harmadszor: Ha azt mondog, hogy
valamelly azok-közzűl, mint a' *Luther*
Vallás, minden űdőbű völt, de titkon és
rejteken völt: azt kérdem; Michoda-
helyben; michoda Országban, és Váras-
ban völt? Kik vóltak annak óltalma-
zói? Annak-utánna; Honnan tudod,
hogy az annak-előtte völt; holott ezt

IX. Előszó: 1. Ok.

nem

nem egyébűnne, hanem csak Irásokból lehetne tudnod; az Irások pedig semmit affélét nem jelentnek? E' fölött; mint - hogy mindenütt voltak az Eretnekségeknek *Inquisitor*i, Visszálói: miképpen lehetett olly titkon ez a' Vallás, ennyi Száz esztendő folyás-alatt, hogy sohaszem-eleibe nem kerülne; hogy annak követői-közzül, soha valamelly az *Inquisitor*ok kezébe nem akadna, és meg nem büntettetnék? Soha semmi Eretnek párt, úgy magát el nem titkolhatta, hogy gyakorta benne ne kaptak, meg- ne kérdeztetnék, Törvényre ne vonyattatnék. De mind ezek - fölött; ha *Luther*-elött-is volt az a' Vallás e' világon: mint vagyon az, hogy, a' kik azon a' Valláson valának, és ennyi ideig lappangottak vala, mikor immár *Luther* praedikállani kezdte, ki nem jelentették magokat, meg-ismérvén az ő Hiteknek *Doktorát*, és az ő Vallásokban czimboráló társát? Hogy vagyon, hogy akkor szem-eleibe nem kerültek, örömmel fogadván baráttyokat, és általmazójakat, ki az ő régen el-nyomatott Hitőket új szabadságra hozza vala? De senki nem állá olly elő, a' ki annak-
IX. Elmék: 1. Ok. előtte

előtte azon a' Valláson lett volna : hanem mindenk, valakik *Luther*-hez hajlának, annak-előtte a' *Római* Hitet követtek : a' mint hogy ő maga-is *Luther*, annak előtte *Catholicus* Barát vala, és Mifét tizen-öt éftendeig szolgált vala, valóban és áitatóssan; a' mint ő-maga meg-vállya.

Lib. de Mif-
sa angulari;
& lib. contra
Zvinglium.

Mellyekből, déli világosságnál nyilvánbá meg-tettfik, hog' a' *Luther* Vallás, tellyességgel új találmány, mellyet ő-előtte a' világ nem tudott, 's nem hallott: sem ő-előtte semmi Gyülekezet, a' vagy talám még chak egy magán-való személy-is nem vólt, a' ki ugyan-ezen Hitet tartotta volna; az-az, a' ki az ő Hitinek minden fő ágazatit, és az ő tudományának egész, és épp testét, hitte volna. Mert, noha vett némelly vallásokat, a' régi Eretnekek tudományából: mind-azáltal, a' miatt nem egy még a' *Luther* tudománya a' régi Eretnekek Vallásával, hanem chak rész-szerént. Mert a' Vallás, minden fő-fő Ágazatoknak, valamellyek a' Hithez tartoznak, egybefoglalt részeit jegyzi. De *Luther*-előtt, azokat az értelmeket, ezen egy choportban, senki nem tanította.

IX. Elmetk: 1. Ok.

Ugyan

Ugyan-ezent, más módon-is megmutathatni. Mert, bizonyos dolog, hogy a' régi Sg. Atyák, és *Doctores*, kik minden Száz ehtendőkhöz virágzottak, és tündöklöttek, *Luther* Valláson nem voltak: mivel-hogy bizonyosan vallották ezek a' Szabad akaratot; a' Jó cheledeteknek szükségesség-voltát; az Örök életnek érdemét; és az Isten Törvénye bé-teljesítésének lehetséges-voltát: javallották a' Szenteknek segítségül-hívását; a' Szentek teteminek, és Képeinek tisztelgetését; a' Misének áldozattát, holtakért, és elevenekért; az Egyházi Szolgáknak fel-szentelését; a' Szerzetes fogadásoknak Evangéliom-béli tanáchlását; a' Negyven napi Böjtnek megtartását, és ezekhez hasonlókat; mellyeket a' *Luther* Vallás, úgy mint babonákat, Isten bűntörtető istentelenségeket, megvétel.

Hogy pedig a' Régiek ezeket mind vallyák, és javallyák; nyilván kitétetik az ő Írásokból: nem-is tagadhatják azt a' *Luther*ek és *Calvinisták*; hanem azt mongyák, hogy ezek a' Régieknek aprólékos fogatkozási voltak. Bezzeg mondom, szép aprólékos fogyatko-

zások, a' Babona, a' Bálványozás, az Istentelenség. Hogy-ha a' felső Száz ehtendő-béli *Doctorok*, a' *Luther* Vallást nem követték, hanem inkább, annak az ő tettéfinek mindenütt ellene-mondottak: nyilvánfággal meg-tették, hogy új, és nem régi a' *Luther* Vallása. Mert az Anyaszentegyházban, egyéb Hitet nem tartottak ez-előtt. KRISTUS igaz Hitinek, hanem csak a' melyet a' Szent Atyák, és az Anyaszentegyház *Doctori* tartottak, és tanítottak.

Ezekből nagy nyilván következik; hogy a' *Luther* Vallás nem a' KRISTUS Hiti. mert a' Krisztus Hiti, nem új, hanem régi: A' *Luther* Vallás pedig, né ő, hanem új; a' mint immár meg vagyunk mutatva. A' KRISTUS Hiti, szinte az *Apostolok* idejétől-fogva mindenkor volt e' világon: De a' *Luther* Vallása, nem mindenkor volt; hanem ez-előtt csak kilenczven ehtendővel kezdetett. Ez-előtt 90. ehtendővel, híre sem volt; a' mint immár meg-mutattuk. Viszontag: Ha a' *Luther* Vallása az igaz Hit; a' melly Gyülekezet azt vallya, az a' KRISTUS igaz Anyaszentegyháza. Azért, a' Krisztus

IX. Elmélk: 1. Ok. F Anya-

Anyaszentegyháza *Luther* - előtt nem volt: mert a' *Luther* Vallás-is, melly Anyaszentegyházat téhen, *Luther*-előtte nem volt, a' mint megmutatám.

Hogy-ha azt mondod, hogy, volt az *Apostolok* idejébē, és az Első egy-nehány száz éhtendőkbē: meg kell bizonyítanod, hogy akkor voltak valakik, kik a' *Luther* Vallásának egész részeit, és egy chomóba öfve-federt cikkelyit, éppē, és külömbség-nélkül tartották. Mi bizony, igen könnyen meg-bizonyítottuk, hogy ebben semmi sem volt. Mert bizonyos dolog, hogy a' Míse áldozattya, az elevenekért, és holtakért; az Egyházi szolgáknak fel-fizentelése; a' Szerzetes fogadások, és ezekhez hasonló dolgok, mellyek ellenkeznek a' *Luther* Vallással, az *Apostolok* idejében, és a' hozközel-járo Száz éhtendőkbē, az Anyaszentegyházban voltak.

Annak-fölötte; Am bátor lett légyen az *Apostolok* idejében, és annak-utánna valami ideig a' *Luther* Hit: de mindazáltal tagadhatatlan, hogy a' Harmadik, és Negyedik Száz éhtendőben, tellyeséggel el kezdett fogyni. és ezt, magok-is a' *Luther* Doctörök* meg-vallák. Annak-

*Magdeburgi Centur.
Cent. 2. 3. 4.

nak-okaért, a' vagy csak Ezer három-
 száz eſtendőül-fogva-is, a' Kriſt⁹ Anya-
 ſzentegyháza el-eſett, és el-fogyott volt.
 mert bizonyos, hogy a' *Luther* Vallás,
 leg-aláb addig nem volt, hanem más,
 azzal tellyeſséggel ellenkező, regnált.
 El-öltatott volt tehát az igaz Hit, ennyi
 ſok Száz eſtendő-^{ok}-alatt: meg-homá-
 lyosított volt az *Evangelium*: el-veſ-
 tetett volt a' K R I S T U S Anyaſzentegy-
 háza: míg nema' Német *Proféta*, *Luther*,
 támadott, ki a' dögletes ſetétſéget
 el-verné, e' világnak az *Evangelium* fé-
 nyét meg-hozná, és az Anyaſzentegy-
 háznak romlásit fel-éppitené.

Ezt jelengetik a' *Luther*ek magok-is.
Német-orſágnak némely Várafibá, mi-
 kor házoknak külfő tettetefalára, nagy
 bötűkkel ezeket, vagy ezekhez haſonló
 ſzókat írnak: *Illyen eſztendőben kezd*
fényleni ebbé a' Várasbá, a' Kriſtus Evan-
geliomának igaz világa, el-^{ver}vén a' ha-
mis Iſteni tiſzteletet, &c. De, hogy-ha
 ennyi Száz eſtendőül-fogva, el-veſett
 a' K R I S T U S Anyaſzentegyháza: mint
 lehet igaz, hogy ez * erőskő-ſziklán ép-
 pítettett, és nem inkább fővenyen? A'
 Pokol kapui rajta hatalmat miképpen.

* *Matth. 16.*
v. 18.

† 1. Tim. 3.

v. 15.

“ Dan. 2.

v. 44.

A' Krisztus
Anyaszétegy
háza, nem
lehet rejtek-
ben.

* Matth. 5.

v. 14.

“ Isai. 2. v. 2.

† Psa. 71. v. 3.

* Dan. 2. v.

45.

nem vettek? Miképpen ez Isten Háza,
† Igaságnak erőssége 's oszlopa? A'
Krisztus “ Ország (melly az Anyaszent-
egyház) miképpen állandó, erős, örök-
ké-valo, melly soha el nem pusztítottatik?

Azt hamondod; hogy az *Ecclesia*, és
a' *Luther* Vallás, ide hátra, mind szinte
az *Apostolok* idejéig, mind é'üdőben v'olt,
de titkon, és rejtekben; Leg-először azt
mondom; hogy ezt, csak jó kedvök-
ből, minden bizonyfág-nélkül mon-
gyák: és ennek csak színe sincs hogy
hihetőséges volna; mint már ez-előtt
ezt meg-mutattam. De, ám engedők-
meg, hogy az, v'olt titokban: Nem v'olt
azért az a' Krisztus *Ecclesia*-ja. Mert,

A' KRISTUS *Ecclesia* - ja, * He-
gyen éppítettett Város, melyet el nem
rejthetni. Ez az Ur “ Házának he-
gye, melly a' hegyek tetején helyhez-
tetett, és a' halmokon felyül emelte-
tett, mindeneknek látható; melyhez
folyamnak minden Nemzetségek: ez,
a' KRISTUS Ország, melly egyik
† tengertől-fogva, a' másikig el-terjed;
és a' folyó víztől-fogva, mind szinte a'
földnek határáig: ez ama' * nagy Hegy,
melly az egész földet bé-tölti. Mert

IX. Elmélk: 1. Ok.

a' Kris-

a' Krisztus Anyaszentegyházának, látha-
 tónak kell lenni e' Világ-előt: Eggyért
 azért; hogy az ő Isteni tiszteletivel, és
 ékességével, az ő szép erkölchivel, kül-
 fő jó rend-tartásával, a' népeket magá-
 hoz édesse. Másért azért; hogy, a'
 kik Keresztényekké akarnak lenni, tud-
 gyák hová kellyen folyamniok; kikhez
 mennek; kiktől kérjenek tanúságot.
 Használó-képpen, Tudományának-is,
 és Hitinek nyilván-valónak kell lenni.
 mert ha különben volna, e' Világnak
 benne haszna nem volna; a' Pogányokat
 meg sem téríthetné. Melyből, még az
 igen nagy öldözésekben-is, soha nem
 rejtetett úgy el a' KRISTUS *Ecclesiá-*
ja, hogy szabadon meg nem ismértethet-
 nék; mint az Egyház *Historiái*-ből, vi-
 lágoosan meg-tettük. Innét vagyon a'
Márryrok-nak az ő sokasága.

Annak-földötte, annyi Száz éftendő
 folyás-alatt ha lappangott, az Anya-
 sentegyház nevezetét né érdemli. Mert
 azt, miképpen mondhatni KRISTUS
 Anyaszentegyházának, melly a' KRIS-
 TUS igaz Tudományát nem merivalla-
 ni? melly olly gyenge-szívű; a' halál-
 tól úgy fél, hogy magát sötétségbe rejti;
 IX. Elm; 1, Ok. F 3 és

ésennyi Száz eſtendő forgása-alatt, világofságra ſem mér jűni?

Végezetre; melly annyi idő-alatt, nem chak el-titkolta magát, és a' Hitnek tiſta Vallását el-rekkentette; de ugyan hamis Hitet-is vallott, tudni il-lik, a' *Pápiſta* tudományt; Bálványokat imádott; ezer ſzentſég lopásokkal magát meg-főrtőztette? Mert *Luther*-előtt, minden Kereſtyéneknek külső-képpen úgy kellett magokat mindenben viſelniök, mint a' *Római* Hiten-valók viſelik vala: mert egyéb-képpen, az *Inquiſitorok* és Püſpökök rajta kapták volna, és, mint Eretnekeket, meg-bűntették volna. Azért, a' *Kriſtus* Anyaſzentegyházának állapotja nyavalyásb, és rútab lett volna a' *Synagóga*-nak romlásánál, és a' *Sidó* ſzakadéknál, melynek némely helyekben, mindenkor vőlt *Synagóga*-ja, és Hitinek ſzabad vallása, 's nem kénſerítettett a' vagy chak közőſéges-képpen-is a' Bálványok imádására. Nyavalyásb, és aláb-valo lett volna minden Eretnek tárfafágoknál. Mert ſoha chak eggy valami nevezetben-levő tévelygés ſem vőlt, melynek *Templomi*, és Iſteni ſzolgálatra-való Házai, Gyüle-

kezeti, Püspöki, az ő Hitöknek, és Isteni szolgálatoknak valami külső rend-tartása nem lett volna, úgy hogy szabadon meg-ismértethetnék.

Ezekből nyilván meg-tették, hogy annál képtelemből dolgot nem mondhatni mint azt; hogy, a' Krisztus Anyaszentegyháza, illy hofhú ideig titokban lett legyen. Annak-okaért, egész e' dolgot ime' Két-élű bizonyfágba foglalom:

A' *Luther* Vallás, vagy volt *Luther*-elött, vagy nem volt. Ha nem volt: hát tellyességgel új; és így, nem lehet *Krisztus* Hiti, mert a' *Krisztus* Hiti régi. Hogy-ha pedig volt: Tehát lappangóban volt; és így, nem lehetett *Krisztus* Hiti, melly mindenkor nyilván-való volt. A' mit pedig a' *Luther* Vallásról most mondék: ugyan azont értted a' *Calvinista*, *Viskita*-keresztelők Vallásáról is. Mert mind a' háromnak azon egy újfága, azon egy ügye: de a' dolognak jobban meg-értéseért, és, hogy mind a' három nevezetet ne kellyen ottan-ottan elő-forgatni, csak egyiket (a' *Luthert*) neveztem.

A *Sz. Jerónymus* bekédivel boronálom Dialogo extra Lucifer. in fine.

IX. Elm: 1. Ok.

E. 4

WCH

mondom néked, az én elmémnek rövid, és nyilván-való értelmét: Abban az Anyaszentegyházban kell meg-maradni, melly az Apostoloktól fundáltatván, mind e mái napig meg-marad. Hogy-ha valahol hallándod, hogy azok, a' kik Keresztýenneknek mondatnak, nem az Ur JESUS Krístustól nevezetnek, hanem mástól valakitől, ugy-mint Marcioníták-nak, Valentiniánusok-nak, Montanisták-nak, a' vagy Campiták-nak; tudgyad, hogy az, nem a' Krístus Anyaszentegyháza, hanem az Anti Krístus Synagógája. Mert csak abból-is, hogy utólban kezdettenek, azoknak jelentik magokat, a' kiket meg-jövendölt az Apostol hogy el-jűnek. Ne-is hízelkedgyenek azzal magoknak, ha nékik úgy tetszik, hogy a' Sz. Írásnak részeiből fejtegetik a' mit mondanak: holott az Ördög-is szólott valamellyeket az Írásból; és a' Sz. Írásnak mi-volta, nem annak olvasásában, hanem értésében áll. Ezek a' Szent Jerónymus befédi. Az Ujság azért, jele az Apostolok-tól meg-jövendölt Eretnekségnek: az Uj nevezet, jele az Ujságnak: a' Sz. Írás forгатás, kőz az Ördöggel, és minden Eretnekségekkel.

MA'SODIK OK: Köztök a' Tanítók-
nak renddel egy-más-után-
való következésben meg-fogyat-
kozásból.

MAsodik Ok, mellyért nem kell eze-
ket a' Vallásokat javallani, ez: mert
ezekben, az Egyházi szolgáknak egy-más-
után renddel-
való következések nin-
chen; úgy hogy, az *Apostolok*-túl-fogva,
félben-szakadás-nélkül azt alá-hozhat-
nák: mell' rend-szérent egy-más-után-
való következés, szükséges arra, hogy
valamelly Vallás, vagy Gyülekezet,
Apostoli-nak tartassék. Mert, ez ilyen
következés-nélkül, az *Apostoli* Hittel's
Anyaszentegyházzal, egybe nem raga-
tathattak. Innét, a' Sz. Atyák, Írások-
ban szerén-
hárta azt tanítták; hogy,
valakik azzal dickekednek, hogy ő-nál-
lok vagyon a' Krisztusnak igaz Anyaszent-
egyháza, meg kell azoknak, az ő Püf-
pökjöknek renddel egy-más-után-
való következéseket mutatniok; és azt, szin-
te valamelly *Apostol*-ig, szakadás-nélkül
fel kell vinniök. Ha pedig ezt nem che-
lekedhetik: nyilván meg-győzöttetnek
arra, hogy ő-nállok a' Krisztusnak igaz

Renddel egy-
más-után-
való követ-
kezés nélkül
vannak.

* Lib. 2. contra
Parricidii.
anum.

Lib. de Prae-
scrip. adver-
sus Haereti-
cos.

a Lib. 1. ca. 3.
b Harek 27.
c Cōtra Lu-
cifer.
d Cap. 4. cō-
tra Epi. fun-
dam.

Anyaszentegháza nincsen. Így, Optatus
Milevianus*, el akarván azt a' Donati-
stakon érni, hogy ő-nállok Anyaszent-
egyház nincsen, így szól: *Mutasd meg, úgy-
mond, a' ti Prædikállo-szeketek-
nek eredetét, a' kik tiéteknek akarjátok tu-
lajdonítani az Anyaszentegyházat. Ter-
tullianus* is így beszélt: *Mutasd ere-
detét az Ereteknek az ő Ecclesiájok-nak:
sejtesse ki rendit Páspókoknak, a' kik
rend-szerént úgy következtek legyen elei-
tül-fogva egy-más-után, hogy amaz első
Páspóknek, az Apostolok-közzül, a' vagy
az Apostoli férfiak-közzül, volt rendelő-
je, és elő-járója. A' több Sz. Atyák, úgy-
mint, a' Ireneus, b Epiphanius, c Jeróni-
mus, d Augustinus, és egyebek, széllel
Írásokban, ugyan-ezen erősséggel élnek.*

Nyilván-való dolog pedig az, hogy
ezt, sem a' Lutherok, sem a' Calvinisták,
sem a' Viskák keresztesek, még csak külső
színnel-is meg né chelekedhetik. Mert,
kérek, felelly reá: *Luther*, ki nagy ré-
re találója, és ezeknek a' Vallásoknak
számléje; ki-után következett rend-sze-
rönt az ő hívatallában? kichoda Præ-
dikállo-székibe, s méltóságába szállott?
Kichoda volt ő-előtte a' *Luther* Vallás-
IX. Elmelk: 2. Ok. nak

nak Püspöke? *Calvinus*-, vagy *Zwinglius*-előtt, a' *Calvinista* Vallásnak Páftorakichoda volt? Hogy-ha senkit nem mondhatni: nyilván-való, hogy azok-ban nincsen ama' rend-szerűség egy-más-után-való következés, mellyet a' 83. Atyák meg-kívánnak a'hoz, hogy valamely Anyaszentegyház az *Apostolok*-kal össze kapcholtassék.

Ísmég: Nem csak a' Tanító-székben, és méltóságban nincsen egy-más-után-való következés nállok: de még az *Apostolok*-túl származott Egyházi hivatalra-való szentelés-nélkül-is vannak. Mert az Egyházi Szolgákban, mindenkör Kétféle Hatalom kívántatott: mellyeknek úgy kell az *Apostolok*-túl eredetet venni, hogy az ő fősáfa, félben soha se szakadott légye, mint ez-előtt a' Heredik Elmélkedésben meg-mondók. Első: a' *Papirendnek hatalma*; melly-által léhen az Aldozat-tétel, a' *Sacramentumok* szolgáltattása, a' Híveknek meg-szentelésekre.

Fel-szentelés-nélkül vannak.

Második: az *Egyházak gond-viselésének hatalma*, melly-által adatik az Anyaszentegyháznak gond-viselésére, és annak az Isten Igéjének hirdetése-által, legeltetésére-való hatalom.

IX. Elmélk: 2. Ok.

De,

De, egyiket sem vihetik ők ezek-közzül az *Apostolok*-ra. Az Utólsót nem: mert a' Tanítóknak, rend-szerént egymás-után - valo következése köztök nincsen, mint meg vagy on mutatva. Az Elsőt sem: mert *Luthert*, *Calvinust*, az & Gyülekezetek Püspökének ki szentelte?

Azt ha mongyák; hogy, Semmire nem kívántatik a' Szentelés: azzal elle-ne-mondanak a' régi Szenteknek, és az Anyaszentegyháznak e' dologban-való rend-tartásának. Mert, soha senki az Anyaszentegyházban, olly, Püspöknek né tartatott, ki a' Püspöki rendnek minden tisztiben el-járhatott volna, valaki más Püspöktől nem szenteltetett-fel; ki-mellett, az *Apostolok* rendeléséből, más két Püspöknek kellett lenni: a' mint

† Canon 1.
Apostolorū,
Et Canon. 4.
Synodi Ni-
cænæ.
* 1. Tim. 4.
v. 14.

erről nyilván-való parancholat † va-
gyon. Es az *Apostol*-is jelenti, *Timótheus*
Püspöknek írván, és illyen befédekkel
íntvén őtet; * *Vesztébéne hadgyad azt a'*
malasztott, melly te-benned vagy on, a'
melly adatott te-néked a' Vének kezeinek
te-reád vetésével: az-az, a' Püspökök gü-
lekezetinek, kik a' szentelő Püspökkel
együtt vetik vala kezöket arra, a' kit fel
IX. Elmék: 2. Ok. kell

kell vala szentelni; mint a' 33. Atyák magyarázzák.

Ezekből nyilván ki-tettük, hogy a' *Luther*ek, és *Calvinisták*, egyik Hatalmat sem vették az *Apostolok*-tól; hogy egyik Hatalom-szerént sem származnak az *Apostolok*-tól; egyiket sem vihetik az *Apostolok*-ra: és így, a' *Kristus*-nak igaz Hiti, és Anyahentesgyháza nincsen nálók. Mert ennek, mind a' Két Hatalomra-nézve, az *Apostolok*-tól kell eredni, és ő-hozzájuk kell ragasztani; a' mint meg-mutatók. Mert minden Lelki hatalomnak, neminemű félben-szakadás-nélkül-valo folyással, és közlés-fel, *Kristus* Urunktól kell, az *Apostolok*-, és azok-után következő Tanítók-által, a' több Tanítókra származni; mint a' testi élet az utólsókra, félben-szakadás-nélkül-valo folyással, az első embertől származik, a' közben-lévők-által. Mert, mint az O' Testamentomban, Pap senki nem lehet vala, hanem a' kik *Lévi* nemzettségéből származnak vala *Aaron*-által: azon-képpen, az Uj Testamentomban, senki nem lehet Pap, vagy Püspök, hanem a' kik a' Pápi rendnek, és az Egyházak gond- viselésének hivatallyátan, IX. Elmék: 2. Ok. a' Kri-

a' Kríftustúl származnak, úgy mint fő Paptúl, az *Apostolok*-, és azok-után következők- által. Mint szinte hogy azért a' Sidók *Synagóga*-ja, nem lehet vala Papok-nélkül, kik félben-szakadás-nélkül *Aaron*-túl származnának: Azonképpen a' Kríftus Anyaszentegyháza sem lehet Papok-, és Püspökök-nélkül, kik szakadás-nélkül- való renddel az *Apostolok*-túl, és azok-után következőktől származnak. De a' *Luther*ek, és *Calvinisták* Gyülekezetinek ilyen Tanítóifoha sem voltak: Törvény-szerént fel-szenteltetett Püspökök-ö-köztők, és az Egházak gond-viselésének hívatallábá, az *Apostolok*-túl, és azok-után következőktől származtak, kik a' Kereszténynépre gondot viselnének, soha sem voltak. Nyilván-való dolog azért, hogy ő-nállok a' KRISTUS Anyaszentegyháza ninchen.

HARMADIK OK: Az *Küldésben*-való meg-fogyatkozásból.

HARMADIK OK: Mert ezeket a' Valálásokat, ollyak hozták közzinkbe, kik törvény-szerént senkitől nem küldettek, hanem csak magoktól jüttek. Emiatt pedig, azok-felől méltán gyana-
IX. Elmék: 3. Ok. kodhat.

kodhatni hogy Tévelygések ; és Talá-
 lói-felől , hogy egy űd Farkasok , és Hi-
 tetők fognak lenni. Mert az Anyaszent-
 egyházban senki nem predikálhat , ha-
 nem ha törvény-szerént- való küldetése
 vagyon , az *Apostol*-nak ama' mondása-
 szerént: *Miképpen predikálnak , ha nem* Rom. 10. v. 15.
küldetnek? Es ha külömben volna , nagy
 zűrzavar , és esz-vehes támadna az Anya-
 szentegyházban. Mert akárki-is magá-
 nak koporíthatná a' Prædikállásnak , és
 az Anyaszentegyház igazgatásának tisz-
 tit: és akár-minémű tévelygéseket sza-
 badon hintegethetne. Mert, e' világi Bi-
 rodalmokban , és az emberi társaságok-
 ban , ha senki magát elő nem toszhattya,
 senki tisztet magára nem vehet a' népnek
 igazgatására e' világi dolgokban , mel-
 lyek csak ez életre tartoznak , hanem a'
 Fejedelemtől kell arra rendeltetni: me-
 nyivel inkább az Anyaszentegyházban ,
 a' Krisztusnak lelki Országában , senki
 magának Tanító tisztet nem tulajdonít-
 hat , a' Keresztényen népnek igazgatására ,
 azokban , mellyek az örök üdvösségre
 tartoznak: hanem attól kell várni , és at-
 tól rendeltetni , a' ki az Anyaszentegyház-
 nak Igazgatója , és minden fentfészes
 dol-

dolgoknak Fejedelme. Mert sokkal inkább el kell távoztatni az Anyahentesegyházban, a' gond-viselő birodalomban-
való zűrzavart, hog' sem mint a' külső Fejedelemségben : holott amaz, lelkeknek veszedelmében-járol ; imez pedig, csak jószágunkban , vagy testünkben - való kárra-néző.

Joan. 10. V. 1.

Annak-főldötte, azt mongya KRISTUS Urunk ; hogy, *A' ki nem az Ajtón megyen a' Juhok aklába, hanē másunnan hág-bé; lopó és later az.* De, a' ki törvény-ferént-valo küldés- és méltóság-nélkül ragadgya magának a' Pástorfágnak titkát az Anyahentesegyházban ; nem az Ajtón megyen-bé, hanem másunnan hág-bé ; mint a' Sz. Atyák magyarázzák ; és magában-is eléggé nyilvánva gon. Mert, *Az Ajtón bé-menni*, mit téké egyebet ; hanē, Törvény-szerént-valo úton, törvény-ferént-valo hatalomból bé-menni ? Ugyan-is , az *Ajto*, rend-szerént-valo út ; melly arra rendeltetett, hogy azon járjanak-bé az Akolba. Melyre-képest, azt a' méltóságot jegyzi, melly-által, az Egyházi Szolgáknak bé kell bochtatniok a' KRISTUS Aklába, a' Krístus juhainak igazgatására, és legeltetésére.

IX. Elmélk: 3. Ok.

Ismég

Ismég Sz. János-nál, így szól az Ur Joan. 7. v. 18.

KRISTUS: A'ki magátul szól, tulajdon
dichőségét keresi: a'ki pedig annak dichő-
ségét keresi a'ki őtet küldötte, ez igaz, és
hamiság ebben nincsen. Melly bevédek-
ben azt jelenti; hogy, nem kell azoknak
hiánunk, kik Törvény-szerént nem
küldetettek; hanem csak magok aka-
rattya-szerént jűnek; mert a' magok di-
chőségét keresik: és így, nem az Igazság-
hoz, hanem a' magok tisztességére, és ha-
nára szólnak, és minden tanításokat ar-
ra igazgattyák.

Végezetre: Az Apostol a' Sidókhöz írt
Levelében, olly igen szükségesnek tar-
tya ezt a' Hívatalt, hogy még Kristus
Urunkban-is meg-kívánnya: Senki nem
vész, úgy-mond, magának tisztet, ha- Ad Hebr. 5.
nem a'ki hívatik Istentől, mint Aaron: v. 4.
Igy Kristus-is, nem maga kirefítette-el
magát hogy fő Pap lenne; hanem a'ki eze-
ket szólotta ő-néki: E'n Fiam vagy te, én
ma szűtelek téged. Ebből vagon, hogy
KRISTUS Urunk annyifor szól a' Si-
dóknak az ő Küldetése-felől; hogy tud-
ni illik: Magátul nem jűtt, hanem az
Atyától küldetett: és ezt sok-képpen
meg-is bizonyította.

IX. Elmélk: s. Ok,

G Ezek-

Ezekből igen szépen következik; hog' *Luthert, Calvinust*, és ezekhez hasonló Uj Tanítókat, nem kell hallani: és azoknak Tudományokat el kell távoztatni. Mert nyilván vagyon, hogy ők senkitől olytúl nem küldettek, a' kinek Törvény-szerént-*való* méltósága lett volna, hanem csak magoktól jáltak. Nyilván vagyon, hogy csak magok vettek magoknak méltóságot, és Pástori tisztelet, és az Anyaszentegyházban méltóságot az Ujitásra. Nyilván vagyon, hogy nem az Ajtón, és törvény-szerént-*való* úton jáltak-bé, hanem másunnan hágtak az Akolba: és így, az Ur KRISTUS törvénye-szerént, Lopóknak, és Latroknak kell őket tartanunk.

Nem küldet-
tek az Kris-
tusnál.

Talám azt mongyák; hogy, Őket személy-szerént ő-maga az Ur KRISTUS küldötte, mint régen a' *Proféták* küldetnek vala, szokott rend-kivül, Istentől, a' népnek tanítására; és, a' mint az *Apostolok* küldettek Krisztustól, e' Világnak meg-térítésére: és az Urnak Menybe-menetele-után *Sz. Pál*; ki nem emberektől küldetett, sem az *Evangeliumot* nem vette emberektől, hanem szinte magától az Uról. De,

IX. Elmélk: 3. Ok.

Elő-

Először : nem elég azt csak nagy bátran mondani, és teli torokkal kiáltozni : hanem meg-is kellene bizonyítani. Mert, azt ha nem chelekezik : a' népnek, és a' rend-kerént-való Pástoroknak arra igaz, és törvény-szerént-való okot hagnak, hogy őket, mint nyilván-való csalárdokat, meg-velessék : mint szinte hogy a' *Proféták*, és *Apostolok*, nem csak mondták hogy Istentől küldettek ; hanem azt , Isteni jelekkel bévfégeffen meg-is mutatták.

Másodszor : Minden üdőben, minden Eretnekségek Vezéri, és minden hamis *Proféták* ugyan-ezent mondták ; tudni illik , hogy ők Istentől küldettek , és méltóságokat Istentől vették. Vagy azért mind ezeknek szállást kell adnunk ; vagy egyenlő - képpen mind meg kell őket vetnünk. Mert , miért hídgyem, azt inkább, hogy *Calvinus* küldetett Istentől, és nem *Luther*, vagy *Mennon*, vagy *Muncérus*, vagy *Arius* , vagy más valamely Eretnek Kalaúz ? holott *Calvinus* is , az ő Istentől-való küldetésének, nagyobb bizonyfágit a' többinél nem mutathattya.

Harmadszor : Ha *Calvinus* Istentől
IX. Elm : 3. Ok. G 2 küldetett.

küldetett; *Luther* nem küldetett az Istentől: és így viszont, Ha *Luther* Istentől küldetett, *Calvinus* nem küldetett. mert ezek ketten, ellenkező Tudománst hirdetnek: és mindenik, a' másik tanítását tévelygésnek, és Eretnekfégnek mongya; mindenik, a' másik Vallásátrontya. Añak-okáért, ha mindketten Istentől küldettek; az Isten lelke, magával ellenkezik, magát meg-tagadgya, egyik-által el-rontván, a' mit másik-által épített. Az Istentől küldetett *Proféták*-között, a' Tudományban mindenkor nagy egyesség volt; viszálykodás, 's egyenetlenség nem volt.

Negyedő: Hogy-ha *Luther*, vagy *Calvinus* Istentől küldetett, az Añaszentegháznak elébbi igaz ábrázatának meghozására; azt kérdem: Michoda üdőben, 's helyben adta ő-reájok Isté ezt az Egyházi szolgálatot? Minémű beszédekkel állott nékiek, akár belső-, 's akár külső-képpen? Az Anyaszentegháznak, elébbi igaz formára-való hozásának fő-fő részeire, miképpen tanította- meg őket? Minémű rendet, és módot adott elejökbe? Miképpen, és michodás ábrázatban jelent-megnékik? Külső-képpé-e, látó

IX. Elmék: 3. Ok. ható

ható formábā, a'mint *Sz. Pál*-nak; vagy belső-képpē, elme-béilátás-által, valami el-ragadtatásban, mint a' *Proféták*-nak, és *Sz. János Evāgelistá*-nak, a' Men-
 nei látásról írt könyvben? Mert Istē mind meg szokta ezeket tartani, mikor vala-
 kiket bocht. Es a' *Proféták*-is, mingárt az ő prädikációjoknak kezdetiben, eze-
 ket meg-mongyák vala; hogy é tené a' nép, kitől küldettek volna; és michoda parancholatot bíztak rájok; mint meg-
 tették az *Isaiás* Proféta könyvének el-
 ső, hatodik, és sok több részeiből. *Jere-
 mias*-nak, első, második, harmadik ré-
 sreiből, és majd inkább mind a' követke-
 zőkből. *Ezechiel*-nek, első részéből, és
 a' következőkből. *Daniel*-nek, máso-
 dik, és kilenczedik részéből. Végezet-
 re: minden *Proféták*, mindeneknek-e-
 lötte ezekről szoktak emlekezni; a' mint
 meg-láthatni az ő *Profétiai* könyvökbē.
 Hasonló-képpen, tudgyuk az Ur Kris-
 tus michoda időben, és minémű be-
 dekkkel küldötte-el az *Apostolokat*, és mit
 parancholt legyen nékik, &c.

De ezek az Uj *Proféták*, olly maga-
 gondolatlanok voltak, hogy nem vették
 észekbe, hogy nékik-is valamit effélét

kellett volna gondolniok, ha már személy-ferént Istentől ő-magától küldetteknek akarnak vala láttatni. Melly-miatt, sohúlt ingyen még chak emlékezeti finchen azoknak ő-nállok. Melly, igen bizonyos jele, hogy chak a' szükség kényszerítéséből költött hazugság az, mikor azt mongyák, hogy Ők az Istentől küldettek. Mert abban kichödának lehet kétsége, hogy ennek az Istentől-való küldésnek, ha chak igen kichin hínét érzették volna-is; soha semmi-képpen azt íráfokban el nem halgatták volna; hanem mingyárt ez egész világnak ki-hirdették volna, meg-mondván annak idejét, helyét, módgyát, az Ur parancsolatját, és a'több ide-tartozó körül-álló dolgokat?

Ötödikör: Ezekhez járúl az-is; hogy, Ha Istentől küldettek volt azok; nem chak úgy küldettek, hogy az emberek erköltét meg-jobbítának, mint a' *Profeták* küldetnek vala: hanem úgy küldettek, hogy az egész Hitnek tudományát, és az egész Vallást helyére hoznák. Ann k-okáért, földötte szükséges vala, ennek a' Küldésnek tekélleres, és fogatkozás-nélkül-való meg-írása; és azoknak-

IX. Elmélk: 3. Ok.

nak-is a' fő-fő részeknek meg-jelentése, a' mellyeket Isten helyére akar vala állatni: és mindezeket, Isten ō-maga befédivel, és nevével, kell vala az Anya-szentegyház eleibe adni; mint a' *Proféták* szoktak chelekedni, mikor az Isten Parancsolatit, Isten nevével adgyák vala a' nép-eleibe. De nem ilyen|renddel mentek ezek az Uj *Proféták* elő dolgokban: hanem, történetből, mint a' dolog hozza vala, egyik értelemből másba vitettenek, mint a' versengésben szokott lenni, mikor az emberek néki gyuladnak, vagy búfúlnak; és, a' mint naponként ehekbe vészik vala, hogy alkalmasban elő-vihetnék dolgokat, és a' Pápa méltóságának (melly-által kárhoztatnak vala) árthatnának. Mert, a' mit ítélnek vala, hogy a' Pápa dolgának leginkább ártana, vagy a' magok méltóságának használna, azt rendelik vala Hit Agazattyának, és az Isten Igéjének velejének, mint ide-alább meg-mutatjuk.

Hatodszor: Az emberi Társaságban, hogy valamelly helynek igazgatására, Tisztet végyen valaki magának, nem elég azt mondani, hog' őtet a' Fejedelem küldötte, annak a' Tisztnek bírására: ha-

nem, ha a' Fejedelem távúl vagyon, és szemtől szembe akarattyát ki nem érhetni, szűkség hogy illendő Levelet mutasson, mell' a' Fejedelem petőfőivel meg legyen erősítve; mellyet ostanígen jól meg-hánnak-vernek, hogy valami chalárdság ne legyen a' dologbá: és, hogyha valami jelenséget fájdittyák az álnakságnak, bé nem vélik, míg nem tellyességgel meg-igazíttya magát. Ezent láttyuk a' Tiszt-tartókban, és Pápa Követiben; kiknek meg kell mutatniok Petőfőtes Levelőket, mellyekben meg legyen az ő küldések, és a' reájok bízott dolog írva. mert külföldben bé nem vétetnek, sem semmi méltóságok nincsen. Michoda ehtelenfég azért, az Anyaszentegyházban, és a' KRISTUS Országában, Uj embereknek helyt adni? még pedig ollyaknak, kik nem chak Pástörök, hané még az egész Vallásnak, melyből az Anyaszentegyház áll, más formában változtatói legyenek? Es ezt, chak szinte azért chelekedni; mert ők azt mongyák, hogy A Kríftustól küldettek; hogy az Istennek Leikétől vezéreltetnek: semmi Petőfőtes Levelet nem mutatván, semmi Chudákat nem tévén,

mellyekkel azt meg-bizonyították?

Hetedhöz: Ezekhez járúlnak több bizonyos jelek, arra, hogy ők a' Krisztustól nem küldettek: ugy-mint, az ő fellelt életök, kevélységök, a' Ss. Atyáknak meg-vetések, tévelygések, és hazugságok, mellyeket kezekben kapunk; Tudományoknak álhatatlan-volta; mellyekről a' következendő Okokban bévégeessen szólunk.

Végezetre: Ők azt tanították; hogy, Semmit nem kell hinnünk a' kívül, a' mi a' Ss. Írásban vagyon. Mutasák-meg azért azt a' Ss. Írásból, hogy ők Istentől küldettek, az Anyaszentegyháznak megújítására; vagy régi igaz ábrázattyaivaló formálására; melly helyen; michoda beféddel mongya a' Ss. Írás, hogy ez a' méltóság Istentől engedtetett *Luther*-nek, vagy *Calvinus*-nak? mert különben, a' magok ítéleti-szerént-is, nem hihetünk nekik, sem őket az Anyaszentegyháznak meg-jobbítói-gyanánt bé nem vehettyük.

NEGYEDIK OK: *A' Chuda-tételben meg-fogyatkozásból.*

G Yanúfok lehetünk ezekhez az Uj
IX. Elm: 4. Ok. G 5 Val-

Vallásokhoz, mind az ő találéival egyetemben : mert minden Chuda-tételek-, és Isteni Jegyek - nélkül hozattak kö-zinkbe. Ezek mindazáltal, földtte szük-ségesek valának.

Az Chuda-tételek szük-ségesek.

a Matt. 24. v. 5. 11.

Marc. 13. v. 5. 22.

1. Tim. 4. v. 1.

2. Tim. 3. v. 1.

13.

2. Pet. 3. v. 3.

b Matt. 7. v.

15. és ea. 24.

v. 4. 23.

Elsőben : Hoő azok-által meg mutat-nák, hogy őknem chalárdok, hanem Istentől küldött igaz Lelki Pástorok ; és minket arra meg-győznének, hogy őket az Anyaszentegyháznak bé kellyen ven-ni. Mert, mint-hogy a' ^a Sz. a Irásból bi-zonyos, hogy az utolsó üdőkben sok ha-mis *Proféták* jánek , kik azzal kellek magokat , hogy ők Istentől küldettek : azon-közben pedig , az ^b Ur K R I S T U S erőssen meg-parancholta, hogy azokat igen el-távoztassuk : egy Uj Tanítót sem kell bé-vennünk , valaki az ő Istentől-való küldetését bizonyosá nem téti, és elégendő- képpen meg nem bizonyít-tya ; hanem mind gyanakodnunk kell hozzájuk. De soha semmi- képpen azt bizonyosá küldömben nem tehetik, ha-nem chak Isteni Jegyek-által, minémők a' Chuda-tételek , } övendő-mondások, és titkos dolgoknak meg-jelentési. &c. Mert, holott ezek a' teremtettt állatok-nak erejét felyül - müllyák : nyilván-való

IX. Elmék 4. Ok.

való dolog hogy Istentől vannak. Melyből, ezek izinte olyyak, mint az Istennek petfétivel meg-erősítettett Levelek, mellyekkel meg-bizonyítatik az Istentől-való küldetés. Innét, valakik magától Istentől személy-szerént küldettek a' népnek tanítására valaha; Chuda-tételekkel, vagy egyéb terméket erejét meg-haladó jegyekkel fel-készülve jáltak; mellyekkel, az ő küldetések a' nép-előtt nyilván-valóvá tétetett. Így, mikor *Moyse*s kiakarná hozni *Egyiptomból* az *Israél* fiait, és nekik Törvényt akarna adni; nagy Chudák tételére-való hatalommal jött: és hámptalan chudákat tett, vagy maga, vagy Isten ő-körülle, látható ábrázatban sokszor meg-jelenvén neki. Azon-képpen a' *Proféták*-is mind, vagy Chuda-tételekkel, vagy titkoknak megjelentéfével bizonyították az ő küldetésöket. Ugyan-ezent cheledte ő-maga-is a' *Proféták* Ura: a' ki, noha világossan meg-mutathatná a' Sz. Írásból, hogy ő légyen a' *Messziás*; és, ez, csak a' Kerekselő Sz. *János* bizonygátételéből-is eléggé meg-tetshetnék: mindazáltal, mingyárt az ő prädikáilása kezdetiben, nagy sok Chuda-tételek-

kel meg-mutatta, hogy ő az Atyától küldetett az emberek üdvösségére: és a' *Fariséusok*-nak, kik reá-való gyűlölségből nem akarnak vala hinni, azt mondotta; hogy, Hanéki nem akarnak magáért hinni, az ő chelekedetinek nagyvóltatúl meg-győzetvén, hinnének. Ezen-szerént, az *Apostolok*-is a' Sidók-nál, és Pogányoknál, az ő küldetésőket fok Chudákkal bizonyították. Végezetre: ugyan-azont chelekedték fok külömb-külsőmb-féle Nemzeteknek első *Doctori*, kik azokat a' Pogányságból, a' mi Hitűnkre térítették. Annak-okáért, holott ezek az Uj *Proféták* azt mongyák, hogy Ők személy-szerént önnön-magátúl Istentől küldettek; hogy-ha azt Chudákkal, és természet ereje-főlőtt-való jegyekkel meg nem erősítik, a' mint chelekedtek egyebek, kiker ő-maga küldött az Isten; soha beszédőknek helyt nem kell adni.

Abban pedig semmi akadály nincsen, hogy Keresztelő Szent *János* Chudákat nem tett: mert az Isten ő-körülle fok chudákat, és természet-főlőtt-való dolgokat chelekedett, mellyekből elég bizonyoslehetett az ő hivatallya. Az ő életnek-

tinek - is keménysége, és erkölchének szent-volta, nem kichiⁿ chuda vala. Annak-okáért, senki nem kételkedhetik vala abban, hogy ő Istentől küldetett nem volna.

Másodszor: A' Chuda - tételek igen szükségese^k valának azért-is az Uj Tanítóknak; hogy meg-bizonyítanák azt, hogy ők nem csak arra küldettek, hogy az emberek erkölchében jobbítást tegenek: hanem, hogy az egész Keresztény Vallást-is más formába rendellyék, és meg-jobbítsák: hogy az el-romlott Anyaszentegyházat fel-éppítsék; az el-oltartott KRISTUS Országát fel-támasztás^k, és mindeneket meg-ujítsanak. Minémű nagy Chudák kellene^k vala a'-hoz, hogy e' Világ arra meg-győztetnék, hogy ezeket a' nagy chuda és képtelen dolgokat tartozik hinni; és őket olyanok-gyanánt kellyen bé-venni, a' minéműknek magokat mongyák vala? Ha szinte ezer halottat támasztottak volna-is, és száz-ezer sántákat, vakokat, gutta-ütötteket gyógyítottak volna-is; alig lett volna elég ilyen nagy dolognak el-hitetésére.

Előben: Mert Sz. Pál azt mongya: IX. Elmélk: 4. Ok.

Ha

I.

Galat. I. V. 3.

verf. 9.

Ha szinte mi, vagy Angyal az égből pra-
dikállana-is ti-nektek most, a' kívül, a'
mit pradikállottunk ti-nekték: A'tok lé-
gyen. Es, ugyan-azont ismég elő-for-
ditván nagyobb erősségért, azt mongya:
A' mint immár meg-mondottam, most-
is ismég ugyan-azont mondom: hogy, ha
valaki ti-nektek pradikálland valamit, a'
kívül, a' mit immár vottetek; A'tok lé-
gyen. Ha még az Angyalnak sem kell
hinni midőn valamit ellenkezőt hirdet,
a'bé-vett Hitnek tudománya- ellen-
minémli fok, és nagy Chudák kívántat-
nának a'hoz, hog valakinek egy ember-
nek, bizonyyal hinnénk ilyen nagy do-
logban; tudni illik, hogy a' KRISTUS
Anyaszentegyháza tellyesféggel le-ro-
gyott; az igaz Hit el-óltatott. Bálváño-
zászá változott; mindenek kárhozat
állapotban vannak; a' Vallásnak fő-
fő Agazatit meg kell újítani; és erre a'
meg-újításra, Istentől Luther, vagy Cal-
vinus küldetett? Nem méltó dolog va-
la-e, hogy ebben az Ujításban, az Aposto-
lok-nak, és az Ur Kristusnak minden
Chuda-tételi meg-elevenednének?

2.

Annak-főlötte: miért-hogy, több Ezer
éltendejénél (a' mint magok sem tagad-
IX. Elm: 4. Ok. gyák

gyák az Ellenkezők,) mióta ez a *Római*
Közönséges Vallás, az egész Világot el-
fogta, és békeséges uraságában volt a'
Kereszténységnek; úgy hogy az egész
Világ, a' Krisztus igaz Hitinek tartotta; és
a' kik attúl el-szakadtak, Eretnekeknek
ítelte. Ebből azért az örökségből, nagy,
és nyilván-való Isteni Chudák-nélkül,
mellyekből világossan meg - tessék,
hogy hamis volt birodalma, ki nem vet-
tethetik. Ezeknek pedig a' Chudáknak,
olt nyilván-valóknak kell lenniük, és úgy
meg kell az emberek elméjét győznien,
hogy a' tétovázásra, sohúlt semmi hely
ne hagyassék. mert különben senki
nem tartozik nékik hinni: sőt tartozik
ollyan régi uraságnak kedvezni, és a' *Ró-
mai* Hitet el nem hagyni.

Ezekhez járúl az-is; hogy, A' *Római*
Hit, mind azokban a' fok Száz esztendő-
ben, mellyekben uralkodott; fok Chu-
da-tételeknek, nagy bölcheségnek, és
az ő követői szentségének dicsőségével
tündöklött, és még most-is tündöklöklik.
Több, nagyobb, és nevezeteseb chudákat
kell azért a' *Római* Hitben lett chudák-
nál állatniok, ha azt akarják, hogy a' *Ró-
mai* Hit törvény-szerént le-veressék,
IX. Elmék: 4. Ok. és

és meg-vettefésék. Azon-képpen, nagyobb bölcheség, híresb-nevesb szentfég kívántatik az Uj Vallásoknak követőiben, hogy-sem a' *Római* Anyaszentegyház követőiben volt valaha.

Végezetre: Mikor az O/ Testamentomnak Hitit a' Sidóknál meg kell vala változtatni: és az árnyékból a' valóság-ra, a' példáról az igaz ábrázatra kellene által-menni: noha az Ur KRISTUS, a' Sz. Irásból nagy világossan meg-mutatná, hogy annak a' változásnak szükség volna lenni; és hogy ötet Isten ugyan a' végre küldötte: mindazáltal azt, még is nagy, és sok chuda-tételekkel akarta erősíteni, hogy semmi réteovázáfra-való alkalmatozságot ne hagyna nekik. Itéllyük-e azért, menyi, és minémű nagy Chuda-tételek kívántatnak, mikor az Uj Testamentom Hitinek meg-változtatásáért vagy on a' dolog; melly-felől az Irás nyilván mongya; hogy soha többé meg nem változtatik: hanem az Isten-is melletteléhen mind világ végezetig; és a' Pokol kapui, az-ellen hatalmat né vehetnek? Mert ilyen nagy, ilyen új, és ilyen hihetetlen dolgot, melly mind a' Sz. Irással, mind a' régi

Matth. 23. v.

20.

Matth. 16. v.

18.

IX. Elmélk: 4. Ok.

Sz. Aták

Sz. Atyák ítéletivel ellenkezik, nagy chuda-látások-nélkül ehesen kichoda, hidgyen? Sőt csak hogy talámmal hi-hetőknek tarthassuk-is ezeket, elegek arra minémű Chudák lehetnek?

Ezekből ki-tettük, hogy méltán kí-vánunk mi az Ujítóktól Chuda-tételeket: és hogy ők igen hamissan bánnak mi-velünk, mikor azt kívánnyák, hogy nekik ilyen nagy dolgokban, chuda-tételek-nélkül hidgyünk: és, hogy-ha mindeneket nem hiszünk, nagy üldözé-seket indítanak ellenünk.

De mondanak: A' Sz. Írásból bizo-nít-tyuk mi tanításunkat. Ugy vagy-on, hogy az Írással bizonyítottok: de a' ti tu-lajdon értelmetek-szerént, nem a' Sz. Atyáknak ege-nlő értelme-, és az Anya-
fentegyház Doctori-nak magyarázat-tya-szerént, kik a' mi per-lődésink-előtte éltek: és így, valamelly félnek nem ked-vezhettek.

Annak-fölötte: A' ti *Argumento-mi-zokat*, a' *Catholicus Doctores* könnyen meg-fejtik, és mint egy pók-hálót azo-
kat semmivé téstik. E' fölött: Immár Nyolczvan, vagy Kilenczven e-stendő-től-fogva, sok Uj Reformátorok, az el-IX. Elmék: 4. Ok. H rom-

Tanításokat
a' Sz. Írásból
ha meg-bizo-
nyították-e.

romlott Anya^sentegyháznak fok fel-
éppítői, az el-óltatott Hitnek nem ke-
vés éle^stői találkoztak : kik, noha ma-
gok-köz^stt főlőtte igen ellenkeznek, és
egy-má^st rontyák, mid^őn a' mit egyik
éppített, má^sik azt el-rontya : mindaz-
által, minnyájan a' Sz. Irásból bizonyít-
tyák tanításokat ; minnyájan egyedül
annak támas^styák magokat ; minnyájan
az egy Sz. Irás^t vetik az ő éppü^sletőknek
fondamentomának. Azért, ezek bi-
zonyításának vagy mind helyt kell ad-
nunk, vagy egyiknek sem.

Végezetre ; Mint-hogy, az ő mondá-
sok-szerént, semmit nem kell hinnünk,
hanem csak a' mit a' Sz. Irás mond : Kér-
lek, de hol mongya, hogy az Isten kül-
dött tégedet, a' Hitnek, és el-dőlt Anya-
s^sentegyháznak fel-éppítésére ?

Chuda lé-
gyen-e, hogy
fok követői
vannak a' Uj-
toknak.

Talám azt mongyák ; hogy ők Chu-
da-tételekben sem foglalkoztak-meg :
mert az elég nagy chuda, hogy illy rövid
űdő-alatt, ezt az Uj Evangeliumot, illy
fokan vették. Melly mondásnak, vala-
mi színe talám volna, ha az ő Vallásfok
keményeb, és a' testnek nehezeb volna,
hogy-sem mint a' Római Hit : De mint-
hogy a' Római Hitnek minden sanyaru-
IX. Elmélk: 4. Ok. ságát,

ságát fel-bontya, és a' testnek minden-
szabadságot enged: mit chudálljuk azt
hasokan követik? Abban mi chuda va-
gyon, a' neheznek, alólok az akadált el-vé-
vén, ha alá esnek; és a' fölő-vizek, el-vág-
ván töltésöket, ha a' tengerbe sietnek?
A' mi meg-romlott természetünk-is, a'
szabad életre, mellyet ezekben az Uj Val-
lásokbá meg-talál, igen hajlando. Kap-
nak azért rajtok; de nem azért, hogy,
okoknak erejétől arra meg-győzetvén,
azokat szentebbeknek hinnék: hanem
hogy, a' mit keresnek vala, azokbá meg-
találják; és azzal most, tisztességes Val-
lásnak, és Isteni félelemnek színe-alatt,
félelem-nélkül élhetnek.

Hozzá adom azt-is; hogy azt a' Chu-
dát, ez Uj Vallások magokért mind mód-
hattyák. Mert, nem csak a' Calvinisták-
hoz, de a' Lutherék-hez, és Anabapti-
sták-hoz-is elég sokan gyűltek. Ez-ke-
rrent tehát, ezek a' Vallások mind eggy-
aránt Szentek, és Istentől származott Tu-
dományok lésnek. De az Isten, magát
meg nem tagadhattyá; sem a' mit egy-
szer meg-erősített, azt el nem ronthat-
tya: és így, illyen ellenkező, és egy-
IX. Elm: 4. Ok. H 2 mást

mást kárhóztató Vallásoknak-is oka, és szerzője nem lehet.

ÖTÖDIK OK: *E'letőknek és Erkölchőknek állapottyából.*

EZek az Vallások, gonosz-életű, és gyalázatos hírű-nevű emberektről hozattak e' világra; kik kevélységgel, irégyiséggel, szitkos átkozodással tellyesek vóltanak: és semminek keveseb jelét nem mutatták erkölchőkben, mint annak, hogy ők *Apostoli* lélektől hordoztatnának.

Mert, a'mi a' *Luther* életét illeti, tudgyuk hogy ő Barát vólt; és közel tizen-öt éstendeig vólt Pap: és így, két-féle fogadással vólt köteles a' tiszta életre: Tudgyuk azon-felől, hogy el-hagyván a' Kalástromot, el-hagván Öltözetit, és Szerzetit, a' külső világi életre hajla: és egy Apáczáat ki-vívén a' Kalástromból, azt magának Felefégül vévé, és vele lakék. Melly dologban, az egész Kerektyén világ ítéleti-herént, két-féle Sentfég-törésbe esett: és azt mind annyifor meg-újította, valamennyifor azzal élt. Ennél már e' világon nagyobb botránkoztató élet mihoda lehet? Tudgyuk
IX. Elmélk: s. Ok. azt-

azt-is, hogy a' tobzódásnak, és bujaságnak úgy neki adta magát, hogy szüntelen résegeskedett, lakodalmaskodott, és vendégeskedett: és azt szokta mondani; hogy † az Affonyember szükséges az ételnél, italnál, és az aluvásnál-is. Es hogy; * Szabad a' Szolgálóval élni, ha magát a' Gazda-affony kezdené vonogatni.

† Lib. de Vita Conjug.

* Sermone de Matrimonio.

A' *Calvinus* életit meg-írták, *Hieronymus Bolsécus*, *Julius Brigerus*, és egyebek; melly, sok ochmány latorfágokkal volt rakva: tudni illik, hamis vádolásokkal, gyilkosságokkal, lopásokkal, tisztátalanfágokkal. Azonokattöbben is írják felőle: de soha nem láttam még, hogy azokat valaki meg-hamissította volna.

A' *Luther* gyalázatos híre-neve, bizonyos az & elő-mondott chelekedetiből, mellyet egész Világ jól tud: mikor bé-esküött, Barát-, és Pap-lévén, bé-esküött Apáczat vett magának lator-társúl. Mert ez, minden *Doctorok* ítéleti-herént, * gyalázatos hírt-nevet szerez. Mert ha, a' Cháharok világi Törvényi-herént-is, tisztessége-vehtett a' ki Házasfág-törésben leledzik: menyivel gyalázatosb lé-

* L. Palaeogr. §. Qui in adulterio. pa. De Ritu Nuptiarum.

Szentehát, a' ki két-képpen-való Szent-
ség-töréssel adgya magát házasságra, és
azon Szentseg-törő Házassággal szüntel-
len él? Mert nagyobb ochmányfág, a'
Kristusnak adott Hit-ellen paráznának
lenni, hogy-sem mint Feleségének, vagy
Férjének adott Hit-ellő paráználkodni.

A *Calvinus* gyalázatos híre-neve nyil-
ván-való. † Mert *Noviodunum*-ban,
ugyan Törvény-kerént iszonyúfertel-
mességek bizonyodtak reá, mellyekért
Törvény-kerént meg-sententziáztatott:
és ugyan meg-is kellett volna ötet éget-
ni: de a' Püspök kérésére, a' tűz kínnya,
vesztőzésre engedtetett, és tűzes bélyeg
fűttetett hátába. Melyből meg-tettük,
hogy *Calvinus*-is, mind törvénnyel *, és
mind chelekedetivel, tisztessége-vesztett
völt.

* Leg. 1. P.
De his, qui
notantur In-
fam. Item,
L. Quid erg.
§. Ex com-
promis. p. de
his qui no-
tantur Infa-
mia.

A *Luther* Kevélysege, és hitkos-vól-
ta, meg-tettük: Elsőben; Mert minden
tanítása, a' kevélységből vett eredet.
Mert midőn egykor Bülchút kellene
Nemet-országban hirdetni; a' *Sz. Agoston*
szerzetin-lévő Barátokat hátra hagyván,
kikre gyakorta szokták vólt az-előtt e'
dolgot bízni, annak ki-hirdetése a' *Sz.*
Damonkos szerzetiben élő Barátokra bí-
zatek.
IX. Elmélk: s. Ok.

zaték. Ezen *Luther* meg-bűsűlván, El-
sőben, a' Bűlchű-ellen kezdé kiáltozni.
Melyről mikor meg-feddettek volna,
lassan-lassan több, és nagyobb dologba gá-
zola; és a' Pápa méltósága-ellé, 's a' Hit-
nek több Agai-ellen tátá száját, és egész
Német-országban nagy zűrzavart indíta;
mint béven meg-írja *Joannes Cochleus**,
kiszemeivel láttá mind azokat. Ez a' Ke-
vélység, és harag, kút-feje az egész *Lu-
ther* tudományának: e' nélkül, a' *Luther*
Vallás nem lett volna; és így, a' többi
sem lettek volna, mellyeknek mind a'
Luther Vallás szülőjök.

*In Actis Lu-
theri, Anni
1517.

Másodszor, *Luther* az *Argentiniák-*
nak küldött Levélben azt írja; hogy,
örömeft meg-tagadta volna a' *Kristus-*
nak valóságos jelen-létét az Oltári szent-
ségben; hogy azzal a' *Papista* ság-nak ár-
tana, a' Sz. Irás ha más értelemre olyan
világos nem volna.

Más helyben ismét így szól: Ha va-
lamely Conciliom végezne, vagy meg-en-
gedné az Oltári sentséget Két szín-alatt
venni; mi né akarnók mind a' két szín-alatt
venni: hané, a' Conciliom-nak, és annak
Végezésének meg-utálásaért, vagy csak
egy szín-alatt vennők, vagy mind a' két
IX. Elm: 5. Ok. H 4 szín

Lib. r. de For-
mula missae.
di.

színt el-hadnók; meg-átkozván minde-
neket, kik a' Conciliom Végezése-szerént
mind a' két színnel élének. Itt im azt ta-
nította; hogy, a' Conciliom gyalázattya-
ra, még az üdvösségre szükségesekeztől-
is embernek meg kell magát tartóztat-
ni: maga, még a' kegyetlen Uraknak-is
engedhetünk, mikor szabad dolgot pa-
rancholnak; és gyakorta tartozunk-is
engedni. Melyből ki-tettfik, michoda
Lélektől vezéreltetett légyen *Luther*:
mert e'hez a' dühösséghez michodát ha-
sonlíthatni? Azon *Luther* másutt* azt ír-
ja, hogy, A' Királ'ok, Fejedelmek, Pápák
nem méltók, hog' néki chak saruja köte-
lét-is meg-ólgyák; hog', akár akarják az
emberek, 's akár ne akarják, de ő ugyan
azt akarja, hog' ő Szent embernek tartaf-
sék. Ugyan-ottan azt-is mongya; hogy,
Ő nem nagyra bõchüll ezer *Cyprianust*,
ezer *Augustinust*. Ismég: A' Fejedelme-
ket, Királyokat, és Keresztýén Cháhá-
rokat, *Tyrannusok*-nak, Balgatagok-
nak, Efteleneknek, Bolondoknak, ke-
gyetlen Vadaknak, Hóhéroknek, Fõ-
serkéeknek, Buborékoknak, Isten ellen-
séginek, semmire-kellõ rofshaknak híja,
és trágár énekeket költ róllok.

*Lib. contra
Regem An-
gliz.

IX. Elmélk: 5. Ok.

A' Cal.

A *Calvinus* Kevélyisége-, 's szitkos-
 vólta-felől, elég béven ír *Bolsécus*: elég-
 gé ki tették a' *Calvinus* * könyveiből-
 is. Mert azokban szerén-serte a' régi Sz.
 Atyákat mind meg-veti, és nagy me-
 réhséggel Tévelygőknek mongya. A'
Scholasticus Doktorokat, *Sofisták*-nak,
 Patvarossaknak híja Prædikázióiban,
 gyakorlatossággal ime' bekédekre fakad
 Vala: *Profeta vagyok én; Sz. Lélek vagyok*
én-bennem: hogy-ha én tévelygésben va-
gyok, Isten te vagy az, a' ki engemet tévely-
gésre bochtátsz, a' népnak bűnéért, és a' ki
meg-chall, &c. Némelly Levelcit, és
 írást, mellyekben a' maga dichéretit,
 méltóságit, és az Anyahentegyházhoz-
 való sok foglalatit hirdeti vala; mások
 neve-alatt, a' vagy magátúl gondolt név-
 alatt bochtáttya vala nap-fényre; mint
Bolsécus, és egyebek-is írják.

Effélét sokat hozhatnak többet-is elő,
 mind ezek-ellen, 's mind pedig e' mosta-
 ni több Uj Vallások találói-, és terjesztői-
 ellen: de kedvem-ellen forgatok efféle
 dolgokat. A' ki többet akar ezekről ér-
 teni, olvassa a' *Béza* életét a' *Bolsécus* írá-
 sából; és *Julius* Brigérus Virágoknak
 IX. Elm: 5. Ok. H 5 neve-

* Libr. 1. In-
 stit. c. 14. n. 3.
 Lib. 3. c. 4. n.
 12. & c. 5. n. 10.
 Lib. 4. ca. 12.
 n. 20. & alibi.

nevezett könyvét; a' *Surins Históriá*-ját, és egyebeket.

Immár meg-háhván-vetvén ezeket, Kichoda gondolhatná chak meg: i, hog' az Ur Isten az ő Anyaszentegyházának meg-újítására, ilyen embereknek foglalattyával akart volna élni: kik mind a' Törvénynek, 's mindezen egész Világnak ítéleti-szerént, gyalázatosflak valának; a' kiknek életök ochmány, nyelvök zabolátlan, és szitkos átkos, elméjük fel-fuvalkodott, kevély, haragos, és irégyfeggel rakva vala? Az *Apostolok*-ban, vagy *Proféták*-ban, ilyen erkölchöket valaha kichoda hallott?

Ugy vagyon, hogy az *Apostolok*, többire, külföld állapattyokban hegény rendbélieliek voltak: de azért, gonoszságamiatt gyalázatos közzülők egg' sem vólt. Es, noha tudatlanok, és eggy-ügyűek vólnának: mindazáltal, hitelenséggel chudálatosok lettek bölchefséggel, szentélettel, és chuda-tételeknek dichőségével. Chudálatos vólt azoknak alázatosságok, chudálatos szelídségek, chudálatos benne a' dichőségnek, e' világi jóknak, és ez élet gyöndörűséginek meg-utálása: chudálatos felebaráttjokhoz-

IX. Elmélk: s. Ok.

való

való szeretők : chudálatos az ő be-
dekben-való emberféges-vóltok.

Ezekhez hasonló erkölchőket látunk
mindenekben , valakiknek szolgálát-
tyokkal élt az Ur Isten , vagy a' Pogá-
nyok meg- térítésében ; vagy a' Kere-
tyén nép erkölchének meg- jobbításá-
ban : úgy-mint (példának-okáért ,) az
Angliák Apostolá-ban Ss. *Agoston-ban*,
a' *Németeké-ben* Szent *Bonifacius-ban*,
Ss. *Adalbert-ben*, Ss. *Otho-ban*, Ss. *Ville-*
brordus-ban, Ss. *Eligius-ban*, és az egyéb
Nemzeteknek *Apostoli-ban* ; Ss. *Bene-*
dek-ben, Ss. *Bernárd-ban*, Ss. *Romvál-*
dus-ban, Ss. *Domonkos - ban*, Szent-
Ferencz-ben, és egyebekben ; kiknek
példájokkal, és tanításokkal, fókán in-
dítottak e' földieknek meg-útálására,
és a' Mennyeieknek szeretetre.

Hogy-ha chak valamelly Tartomán-
nak meg-terítésére-is ; hogy-ha a' nép-
között chak az erkölchőknek meg-job-
bítására-is, olly Férfiak szolgálattyaival
élt az Ur Isten, a' kiknek élerők e' világ-
elött chudálatos vala ; a' kik mindazál-
tal, személy-ferént, nem Istentől ö-
magától, hanem a' Pápától küldettek :
kérlek , minéműeknek illik vala len-

niek azoknak, kik személy-szerént Istentől küldetnek vala; még pedig a' Hittnek fő-fő részeinek meg-jobbítására; sőt inkább, az egész Anyaszentegyháznak, és el-romlott KRISTUS Országának fel-éppítésére? Hogy-ha szinte, minden Szentség, és méltóság, minden Jószágos chelekedetek, és minden Lelki ajándékok, a'mellyek Keresztelő Szent János-ban, és mind az Apostolok-ban, voltak, egyfőrsmind össze-olvasztatván, öbeléjük öntettek volna-is: mind az sem lett volna elég arra, hogy ö-nékik, ilyen nagy dologhoz-való kezdésre, elégendő *authoritást*, és méltóságot szerzett volna..!

Mi tehát, olly balgatagok légyünk-e, hogy azt el-hidgyük, hogy a' bölcheséges Ur Isten, ilyen chudálatos dologbá, olly emberek szolgálattyával élt légyen, kiket, nem csak szent, életek nem tett kellemetessékké; de még a' kik gyalázatos hírűek-nevűek-is, Tisztátalanok, kevélyek, bosszú-űzők, szitkosok, átkosok voltak? Nyilván ezek erkölche nem egyébre-való volt, hanem hogy abból mindenek, valakiknek csak morfáni értelmők volna-is, igaz, és elégendő

IX. Elmélk: 5. Ok.

gondot vennének arra, hog' ezeknek
semmit ne hinnének: hanem inkább, mint
chalárdokról el-idegenednének? Mert,
a' kiket gyalázatos életök-miatt, semmi
bőchületes méltóságra, semmi tisztre,
sem az Anyahentesgyházban, sem a' Pol-
gári társaságban, nem emelhetni; sőt,
a' kiknek még chak vádolásokat-, és ta-
nu-bizonyságokat-is elő nem vehetni:
miképpen vehetni-bé őket, mint Hit-
nek jobbítóit, az Anyahentesgháznak ép-
pítőit, a' Püspököknek, Pápáknak, és
Közönséges *Conciliomok*-nak Biráit?

Cap. Infami-
bus, lib. 6.
L. Qui accu-
sare. p. de ac-
cusat.
L. i. p. de Po-
stulando.

HATODIK OK: *A' Tévelygésekből, és
tanításokban álhatatlan-voltokból.*

AZ Uj Vallásoknak alkotóiban, nyil-
ván-való tévelygések vannak; és
tanításokban igen változók: melly nyil-
ván-való jele, hogy ő-nállok a' Szent
Léleknek meg-chalhatatlan vezérlése-
ninnen; és így, Istentől ő-magától ke-
mély-kerént nem küldettek; nem-is
kellénékik hinni.

Mert, Valakik Istentől küldettek va-
lamikor a' Népnek tanítására, azok úgy
igazgattattak ő-tőlle, hogy az ő tanítá-
sokban, és írásokban, semmiben meg

IX. Elmélk: 6. Ok.

nem

nem chalatkozhattanak. Innét, a' Pro-
féták, vagy Apostolok tudományában,
soha semmi tévelygés nem találtatott.

Mellyet Kríztus Urunk is jelent, mikor
Matt. 5. v. 18. ezt mongya: *Egy börtörske el nem múlik*
*a' törvényből, míg nem mindenek meg-
teljesedgyenek.* Ugyan ezent bév bevéddel
taníttya Sz. Agoston, & Jerónimus-nak

Epist. 19.

írt levelében; holott ezt mongya: *Hogy-
ha valamelly Sz. Iróban chak egy Hazug-
ság találtatnék-is; egészen semmi vé len-
ne annak az Irónak méltósága. mert a' ki
egyben meg-chalatott, a' többiben-is meg-
chalatkozhatott: melyre-való-képest, a'
hoz erősen nem támaszkodhatunk.*

Lib. contra
Emserum.

Ugyan-ezent Luther-is, írásában sok
helyen taníttya, kinek ezek tulajdon-
szavai: *Ha, ugy-mond, chak egyszer kap-
nának-is hazugságban, hamiságban, és
temérdek bolondságba; immár az én egész
Tudományomban, az én tisztességemben,
és hívségemben teljességgel vég volna:
akárki-is engemet alá-valónak, és gyalá-
zatos semmire-kellőnek tartana; a' mint
hogy méltó-is volna.* Másutt ismét így
szóll: *A' ki egyszer hazud; az, bizony,
Istentől ninchen, és minden dolgokban
gyanúság fér hozzája.* Mellyet, más he-
lyekben-
IX. Elmélt: 6. Ok.

In Assert.
Tenton. art.
25.

lyekben-is az δ Irásiban, kétféle-is ad emberek-eleibe. Sőt az Úr Isten, maga-is, a' Sz. Irásban e' jelt adta mi-nékünk; hogy, ha rajta kapunk valamelly *Profétát*, hog' valamidologban hamisslat mondott: abból bizonyhial tudgyuk, hogy az Istentől nem küldetett.

Ezt bizonyos fundamentomúl vetvén, ilyen Okoskodással élek: Valakinek chak egy tévelygése vagy-on-is az δ Tudományában, Istentől az nem küldetett: De *Calvinus*-nak, és *Luther*-nek sok tévelygési vannak az δ Tudományokban: Annak-okáért bizonyos az, hogy *Calvinus*, és *Luther*, Istentől nem küldettek.

A Bizonyfágnak Első része, már elégé meg-bizonyíttatott; mellyet az Ellenkezők magok-is meg-vallanak.

A' Második része, meg-bizonyodik: Mert, hogy ne szolliyak azokrúl, mellyeket a' *Catholicusok*-ra, hamissan kennek; és a' mellyek-felől hamissan mongyák, hogy Ujságok a' mi Tudományunkban, mellyeket a' Régiek nem tudtak; hogy a' *Historiák*-ban, és az üdő folyásának fel-jegyzésében-való vétkek mellől-is el-mennyek: chak Két nagy Tévelygést

Tévelygések.

IX. Elmelk: 6. Ok.

hozok

hozok-elő, melly köz *Luher-nek Calvinus-sal*. Elő az; hogy, *A' mi akaratunknak, ugyan sehol semmi szabadság nincsen: hanem, mindenek el-távoztat-hatatlan szük ség-képpen lesznek*. Másik imez; hogy, *Az Isten nem kevesbé ok, és készítő a' gonoszokra, mint szinte a' jókra*.

Hogy ezek nyilván-való, és veszedelmes tévelygések légyenek, bizonyos dollog: Mert ezekkel, el-rontnak minden Társaságot, minden Intézetet, minden Törvényeket, és Parancsolatokat, minden Bírakat, és Törvény-szekeket: mert ezek, mind csak heába-valók, az Akaratnak szabadsága ha nincsen. Hamis léhen így a' latorfágoknak- is minden-büntetése: mert, a' mi nem szabad, és a' mi Isten kényszerítéséből léhen; semmi büntetést az nem érdemel. Végezetre; el-rontyák a' Poklot, és a' jövőendő élet-béli minden büntetést. Minden bűnösre-is nagy szabadságot adnak; mint oda fel, a' Második Okoskodásban megvagygon mutatva.

Calvinus Vi-rága.

E két Tudomány, fókaknak adott alkalmatosságot arra, hogy a' *Calvinista Vallásból Török Vallásra*, vagy tellyes-séggel *Atheismusra*-is | veremednének.
IX. Elmélk: 6. Ok. Mert

Mert ugyan-is job, semmi Istent nem vallani; hogy-sem-mint ollyarvallani, a'ki minden gonoszlágra kifestet.

Immár pedig. Tudományoknak változó volta-is, derék dolgokban-is mell nagy, hiheterlen. Világ teremtetésül-fogva nem volt olyan áthatatlan, könyv-író; olyan maga el-felejtett, magával úgy ellenkező, és a' maga Tudományának úgy el-rontója, mint *Luther*. Mert maga-ellen nem kevésbé tusakodik, mint szinte a' Sz. Atyák-, és *Conciliomok*-ellen, mint a' többi-között *Cochleus* * bévségeffen meg-mutattya, és azt, a' Hitnek majd inkább mindé részeiben. Chak az Oltáriszentséggel éléfrül, *Luther Márton*-nak még élteben, az ő magakönveiből, Harmícz-hat magokkal-való Ellenkezéseket szedett-őve egy *Saxoniai* † *Querhamer Gáspár*, és olvasni világ-eleibe ki-bochátotta, *Luther*-nek nagy szégyen-vallásával, és méltóságának kislebbülésével. A' Két éin-alatt *Communio*-ról való tanításában is, *D. Cochleus* Hét ellenkezést jegyzett-fel. Végezetre, *Cochleus*-nak egy egész könyvében, mellyet Hét-fejű *Luther*-nek nevezett; ugyan semmi nincsen-IX. Elmék: 6. Ok. I is egész,

Áthatatlan
voltok tudó
manyokba;

Lutheré.

* In Ope ino
scripto, *Luther*
septiceps.

† In Tabul.
contradictio-
nū *Lutheri.*

is egyéb, hanem csak *Luther*-nek magaval- való ellenkezési, majd inkább minden disputatzióban- lévő Hittárgazatirol. Minden Ellen- mondásban pedig, egyik valamellyik résznek szükség hamisnak lenni. Es így, ha ellenkező tudományt tanított *Luther*; kétség-nélkül hamislat tanított.

Calvinusé.

Calvinus-nak, a' maga szavaival, *Cotricus*, Huson-nég magával ellenkező tanításit számlállya. E'n most meg-elegszem annak kettőinek elő- említésével. Az Istennek Mindenható - volta-felől együtt így szól: *Az Iste szavával semmi lebereiellenséget nem kell ellenbe vetni.*

Ad Cap. 1.
Luc.

Ad cap. 23.
Istaiz.

Másutt pedig ezt mongya: *A' természet törvénye- fölött- való hatalma az Istennek, melyet a' Scholasticus Doctorok almodnak; nem egyéb utálatos káromkodásnal.* Ismét: *Utálok én azt a' tudományt, melyben igen-is dickekednek a' Pápista Doctorok; az Istenben olly hatalmat gondolván, mell' a' természet törvényének határát felül-múllyá.*

De Predestinatione.

Ad cap. 1. Ioan. vers. 1.

A' KRISTUS Isteniségéről, együtt azt írja; hogy *A' KRISTUS* igaz Isten, és azon- egy állatn az Atyával. Másutt azt mongya; hogy, *Az Istennek nevezeti, méltóságos*

Contra Gentilem, Refutatione 10.

IX. Elmék; 6. Ok.

san

San chak az Atyára tartozik: tulajdonképpen, chak egyedül ő a' menynek és földnek teremője: sőt, hogy alája-is vettetett az Atyának a' Fiú, még Istensége-szerént-is. Ugyan-ottan azt-is mongya; hogy, Nem tulajdon, és igen kemény szóllás a' Nicéa-béli Conciliom-nak ama' mondása: Deum de Deo, lumen de lumine; Istentől Istent, Világosságtól Világosságot. A' Lengyelekhez másodszor írt Levelében, azt állattya; hogy, Kristus, Isteni természete-szerént-is, kisebb az Atyánál. Látod-e, végre mire mégyen ez Uj találmány?

Ezek ígléven: Ertelmes ember ki törje magát arra, hog ezeket, az Anyaszentegyház meg-újítására, Istentől küldeteknek hidgye? Mert, azok miképpen éppíttfék-fel az Anyaszentegyházat, a' kik ilyen undokul rontyák, és rongállyák a' magok Tudományát? a' kiknek olly kichiny, vagy tudományok, vagy esők és okosságok, hogy nagy dolgokban, magokkal-valo ellenkezést el nem távoztathatnak? Bizón, valaki ellenkezik magával, és, a' mit egyórában állat, azt más órában fel-bontya: a' S. Lélek Istennek vezérléséből hogy az nem szóll,

déli világoſságnál-is nyilvánban- való.
 Gal. 2. v. 13. *Mert, hogy-ha* (ugy-mond az Apostol)
a'mit egyszer le-rontottam, azt ismég fel-
építem, vértéknek hagyom magamat.
 Nem lehetséges, hogy az Istennek Lel-
 ke ellenkezzék magával: nem lehet, hog
 magát meg-tagadgya.

Járul ezekhez az-is; hogy, noha ő-
 magok, sokakban magoknak ellene-
 mondnak, és a' magok értelmét el-ron-
 tyák: mindazáltal, még-is nagy bátran
 merik mondani, hogy bizonyosok ők az
 ő Tudományok-felől; hogy ők tudják,
 hogy az ő Tudományok igaz, és az a'
 Krístusnak tulajdon tudománya. *Mert*
 így hóll Luther: *Bizonyos vagyok abban,*
Contra Re- *hogy az én tudományom Mennyei.* Ismég:
gema Angliz. *Bizonyos vagyok abban, hogy az én Tудо-*
mányom nem enyim, hanem Krístusé: és,
hogy az én tudományom magával nem el-
lenkezhetik. Más helyen-is azt monga;
Contra Sta- *hogy, Olly bizonyos az ő dolgaiban, hogy*
tum Ecclesi- *semmi-képpen nem akarja, hogy az ő Tu-*
asticum. *dománya valakitől, még az Angyaloktól*
is, meg-ítéltesék. Es; hogy Senki nem
 üdvözülhet, valaki az ő Tudományát
 nem valya.

Hasonló-képpen Calvinus-is, prædi-
 IX. Elmelk: 6. Ok. kátzi-

kátzióiban azt gákorra szokta valamondani; hogy, *Ő Proféta: ő meg nem chalatzharik külömben, hanē ha Isten megchalatzharik: az mint oda-fel az Ötödik Okban elő-hozók.*

Ezekből igen nyilván ešedbe veheted, hogy ezek nem chak a' Szent Lélek indítáſából nem szóllottak, mikor ilyen nyilván-való tévelygések, és ellenkezések vannak tanítáſokban: de lőt inkább, chalárdok-is vóltak, kik chak a' népet, akarták el-hitetni. Mert, a' ki azt mongya, hogy bizonyos, hogy az ő Tudománya, melyben tévelygések, és ellenkezések vannak, Istentől-való: azt ítélherni felőlle, hogy álnakúl chelekešik; lelke ismérleti-ellen bešáll; és a' Népet chak meg akarja chalni. Mert bizonyos dolog, hogy, valaki így chelekešik, abban a' meg-világosító Ss. Lélek nincsen, a' ki Őtet Tudományának igaz-vóltá-, és az Istennek bizonyág-tétele-felől bizonyosá tegye. Mert az Isten, ellenkező dolgokról tanú-bizonyſágot nem tehet, sem ellenkező tudományokat ki nem adhat. Michoda orezával vitatták azért olyan bátran, hogy ők bizonyosok abban, hogy az ő tudományok Istentől

tentül vagyon; hogy az, KRISTUS tudománya légyen? Annak-okaért, nem igazán forgódtak e' dologban : hanem e' világot meg akartak chalni.

Némellyek
feleleti.

Azt mongyák erre némellyek köz-
zülők; hogy, Ugy' vagyon; tévelyget-
tek egy elsőben, midőn még tellyeség-
gel az Istennek Lelke nállok nem vala:
de annak-utánna o'ftrán nem tévelyget-
tek, sem nem változtatták Tudomá-
nyokat.

De semmi módgya ninchen e' felelet-
nek, hogy igaz lehetne. Mert, valakik
személy-ferént küldettek az Istentül a'
népnek tanítására, azok mingyárt első
kezdetiben küldetésőknek, az Istennek
meg-chalatkozhatatlan igazgatását vet-
ték; úgy hogy, soha tudományokban
chak egy szálnyt sem tévelgettek: mint
a' *Proferák*, és *Apostolok*-felőle bizonyos.
Sőt inkább, egy elsőben vala leg-szüksé-
gesb az az igazgatás. mert leg-inkább
mindeneket akkor vizsgál-nak-meg: és
akkor kell mind a' Tanítóknak, 's mind
a' Tudománynak méltóságot szerzeni.
Mert, akkor ha valami tévelygésben,
vagy ellenkező befédben érhatték volna
őket, minden méltóságok el-vehett vol-
na.

na: és, mint hitezőket, méltán meg-ver-
hették volna; mint kik csak tettették,
hogy ők Istentől küldettek. Azon-
fért, ha *Calvinus*, és *Luther* Istentől kül-
dettek az Anyaszentegháznak helybe-
állítására: földötte szűkférges vala, hogy
mingyárt indulattyoknak első kezdeti-
ben, az ő Tudományok igen erőv volna:
minden ellenkezés-, minden tévelygés-
nélkül- valo; hogy méltán, mint Hite-
zők, vissza ne verettethetnének.

Annak-földötte, azt kérdem: Mikor
nyerték tehát oltán ezt a' Szent Lélek-
nek tellyeségét, hogy az-után többé né
tévelyeghettek? Miképpen lehetett e'
Világ abban bizonyos, hogy az emberek
tudnák, hogy, az utólyára tanított dol-
gokban hinni kell nekik, az elsőekben
nem? Mert, ez ha bizonyos nem léhen:
méltán ítélni, hogy az-után is szaba-
don tévelygésbe eshettek, a' kik-felől
nyilván vagyon hogy eggy-ideig tével-
gettek.

Végezetre; hogy mind egész életék-
ben változók vóltak; és Tudományo-
kat ottan-ottan más káptára vonták,
földözták, jobbították, és más más
könyvökbé, vagy ugyan azon-eggy Irá-

foknak-is, külömb-küldmb részeiben, ellenkező dolgokat írtanak; ki-tettfik amaz eléb említett kevés dolgokból; és ama' fokból, mel'eket *Cochlaus, Coccinus*, és egebek, a'magok szavokkal elő-fámlálnak. Mert, mitül tovább gázoltak dolgokban; majd mind annál szörnyűb mondásokokat ejtettek: és, a'mel'lyeket előben engedelmesben mondottak vala; az után azt, vagy meg keményítettek, vagy azzal ellenkező tanításra változtatták.

HETEDIK OK: *Gonosz álnokságokból, és chalárdságokból, mel'lyekkel élnek.*

GYanakodni kell a'hoz a' Valláshoz, melynek Elő szerzői, és őltalmazói, álnaksággal, chalárdszággal, és hazugságokkal élnek annak terjesztésében. Mert az igaz Hit, efféle segétség-nélkül nem szűkölködik, hanem a'hamis Vallás: melly, mint-hogy meg-fogartkozik igaz és erős Okokban; szűkség, hogy hazugságban helyheztesse reménységét. De a' *Luther*, és *Calvinista* Vallásoknak első szerzői, és őltalmazói, sok chalárdszággal, és hazugságokkal élnek, az ő pártok-

tyoknak terjesztésében. Aunak-okaért méltán gyanakodnunk kell azokhoz.

Hogy Chalardsággal éllyenek, megtettük:

ELŐBEN: Mert a' *Catholicusok*-ra, hamissan sokakat költének; hogy rajtok könnyebben hatalmat vegyenek, és Hitőket gyalázatosá tegyék.

I.

Hamis Tudományokat fognak a' *Catholicusok*-ra.

I. Hogy a' *Papisták* imádgják a' *faragott képeket, fákat, tőkéket, kőveket, mint a' Pogányok az ő Bálványokat*. Es így a' Sz. Irásban valami vagyon a' Bálványok tiszteleti-ellen, mind azokat a' Képeknek bűchületi-ellen horgyák. Melly dologban álnakúl chelekezhnek. Mert jól tudgyák magok-is, vagy könnyen tudhatyák ha akarják, hogy az Anyaszentegyházban, a' Szentek faragott Képeit, soha Isten-gyanánt nem imádták, sem az Istennek tartandó tisztelettel nem illették; mint a' Pogányok tiszteleték a' Bálványokat: sem olly móddal nem, hogy a' tisztelet a' Képekben maradgyon, mint-ha azokbá valami méltóság vólna: hanem úgy, hogy az a' tisztelet, a' Kép-által jegyeztetett személtre származzék, a' vagy a' Kristussal uralkodó Szentekre. Mert az a' tiszteletnek külső jele, melly a' Kép-

előtt lehen, a' Kép-által példáztatott, kemélynék tisztessége. Mint szinte a' Királynak Öflopot állatni, vagy az-előtt füveget vetni; nem az Öflop tiszteleti, hanem a' Királyé.

Hogy pedig ez a' Tisztesség, mellyet a' Szenteknek adunk, nem olly tisztelet, melly az Istennek tulajdona légye, nyilván meg-tettük: mert nem tisztelünk valamelly Szentet úgy, mint felső Urat, és e' Világnak teremőjét; hanem csak úgy, mint baráttyát annak a' ki felső Ur, az Istennek. Mert annyira böchüllük az Istent, hogy még azokat-is, a' kiket ő fel-magáštalt, valamell' tisztességre méltóknak ítéllyük. Melly dolog, az Istennek nem böshűségára, hanem inkább tisztességére esik: mint szinte hogy tisztességére vagyon a' Királynak, midőn ő-reá-
való rekínterért, Udvara-népe, szolgái, baráti, &c. tiszteltetnek. Ezeket azért mondám, mert ez-aránt sok egg-űgűek meg-űrköznék.

II. Azt kenik reánk; hogy a' Kenyeret úgy imádgjuk mint az Istent; és ezért, Kenyer-imádóknak nevezi gyakorta Calvinus a' Cathólicusokat. De megíntchalárdúl chelekešnek: mert jól tud-
IX. Elmélk: 7. Ok. gyák,

gyák, hogy a' *Catholicusok* azt hiszik, hog
a' Kenyér né marad-meg az Oltári hent-
ségben: hanem, ott a' KRISTUS Teste
vagyon igazán, valóban, és állat-ferent,
a' lélekkel, és Istenséggel egyetemben:
és így, nem a' kenyeret akarják imádni,
hanem az ott-lévő egész KRISTUST.

III. Azt hirdetik, és lelkők ismérte-
ellen hamissan reánk fogják; Hogy, a'
Papisták az ő bizodalnokokat, né a' KRIS-
TUS érdemében helyhez tetik: hanem, a'
magok érdemében, és a' Szentekben.

IV. A' Papisták tanításának beállik
azt lenni; Hogy, Az ember nem a' Kris-
tusban-való Hit-által, hanem a' maga ér-
deme-által igazúl-meg: és több ezekhez
hasonló hamisságokat fognak reánk.
mellyek nem egyebek, a' *Catholicus* Tu-
domány gyalázására gondolt merő cha-
lárdságoknál. Száznál többet hozhat-
nék effélet elő, mellyeket hamissan fog-
nak, vagy az egész Anyaszentegyházra,
vagy a' *Catholicus Doctores*-ra. Immár
azért, kichoda mondaná, hogy ez ilyen
emberekben a' KRISTUS Lelke legyen;
a' vagy, hogy ezek igaz járat-béli embe-
rek legyenek, és az Igazságot akarják
erősíteni?

IX. Elmék: 7. Ok.

MA'

II.

Hamisá kől
tött vétke-
ket - is fog-
naka' Catho-
licusokra.

MA'SODSZOR : Nem csak hamis Tudományokat: de még hamisan költött Vétkeket is fognak a' *Catholicusok*ra; kivált-képpen azokra, kik leg-inkább akadályt szerzenek az δ dolgoknak elővitelében: úgy-mint, Öldökléseket, Fejedelmek árulását, és többkülömb-külömb-féle ochmányságokat. Igaz Isten, a' *Lutherok* és *Calvinisták* menyi könyvetskéket bochátottak a' felső ezteendőkből ki; még most-is menyit hintgetnek a' nép-közzé; mellyekben, szörnyű vétke, és ochmány chelekedetek tulajdonítanak a' Szerzetes embereknek, kik efféle vétkektől idegenek! De könnyen ki nyilatkoztattak az ilyen álnakságok. Mert Egy az; hogy a' Fejedelmek, és Várasok, közönséges Levélök-által bizonyfagottettek a' vádoltattak ártatlanfagáról; és a' ravaszság ott nyilván ki-jelentetett. Más az; hogy azok, a' beszédnek rendiből, és körülálló dolgaiból, nagy világossan meg-hamisítottattak. Mert némeltyekben, Ötven nyilván-való hazugságnál többet jegyzettek-fel; némeltyekbē, Tizen-kettőt, tizen-ötöt, húzat, &c. Mert a' buzgógyűlölség olly vak, hogy semmit nem

IX. Elmélt: 7. Ok gondol

gondol ázzal, michoda színnel költőn valamit, chak remélhesse hog' árthat azzal. De igen kevés ideig- tartó efféle ártalom; és kevés üdö-múlva ki-jelenvén a' gyalázatnak orezátlansága, nagy dicheéretekre fog-szolgálni azoknak, kik a' gyalázatot szenvedték: és nagy szidalmokra térül azoknak, kik annak meste-ri voltak.

VE'GEZETRE: Veszedelemes ál-
nakfággal élnek, a' magok Tudománya
óltalmazásábā-is. Mért az Irás- és a' Sz.
Atyák mondásához, valamit vag' hozzá-
tésznek, vagy el-vésznek benne; vagy
meg-változtattyák: vagy a' nyilván-va-
ló mondásokot hátra hagyván, valami
homályos szókat hoznak elő, hogy itél-
tessenek azok-is az ő tudományoknak
kedvezni. Igy Luther, hogy chak a'
Hit-által- való Meg- igazulást állatná,
a' Rómaiak-hoz írt Levélnek Cap. 3. v. 28.
a' hol az Apostol ezt mongya; *Itéljük az*
embert meg- igazodni a' Hit-által; Hoz-
zá-veti ime szót, CHAK. Es mikor
kérdenék; ezt miért chelekedte? Ezek-
kel a' szókkal felele: *A' te Papistád ha*
vetlenkedni, és kedvetlenkedni-fogyme
szó-miatt, CHAK: *mingyárt ezt mon-*
IX. Elm: 7. Ok. gyad:

III.

Az Könyv-
Íróknak ér-
telmőket
meg vészte-
getik.

Luth. in E-
pist. ad Ami-
cum, de voce
SOLA.

gyad: A' Pápista, és a' Szamár, egyet
 íészen: En' így akarom; így parancsolom:
 minden ok-helyett legyen az én akaratom.
 Mert nem akarok tanítványa lenni a' Pá-
 pisták-nak, hanem Tanítója. Mert
 egyszer én-is kevélykedni akarok effele
 Szamárok-ellen. És még kevélyse alá-
 mond: Ugyan kérlek tegedet, hogy egye-
 bet se felelly ezeknek a' Szamarkaknak a-
 ma' szó-felől, CHAK: hanem ezt mon-
 gyad: Luther azt így akarja: ő az egész
 Pápistaságban - lévő Doktoroknak Doctó-
 ra, &c. Lásd emberféges-vóltát ennek
 a' Profétának, az ő chalárdfágának cse-
 getésében.

2. Pct. I.
 Ver. 10.

Ugyan-ezen Luther, Szent Péter-nek
 ama' mondását forgatván; Annak-oká-
 ért, atyámfiai, inkább igyekezzetek, hogy
 a' Jó chelekedetek-által bizonyossá tegye-
 tek a' ti hivatalokat, és választástokat;
 El-hagyá ama' szökat: A' Jó chelekede-
 tek-által. mert az ő Tudományával nagy-
 nyilván ellenkeznek vala; hogy a' Jó
 chelekedetek, semmit nem szolgálnak az
 üdvösségre.

Pfal. 75.
 Ver. 12.

A' Soltárban ama' mondást fordít-
 ván; Fogadásokat tegyetek, és meg-ad-
 gyátok a' ti Uratoknak Istenteknek: Lu-
 ther
 IX. Elm: 7. Ok.

thera'könyv szélire ezt a' magyarázatot írja, melly három-féle chalárdtságot foglal magában : *Hogy ötet ti Isteniteknek akarjatok tartani, mint az Első Parancsolat kívánnya: és a' Szenteknek fogadást ne tegyetek: se egyéb fogadásokkal magatokat ne kötelezzétek.*

Prov. 31. v. 10. amott: *Erős Asszonyi-állatot kichoda találhat? A' könyv karejára, Luther illen értelem-szerént-váló Szerелеm verfer írt Németül: Semmi Szerelmelesb e' földön ninchen, az Asszony emberek szeretetinél, a' kinek abban része lehet.*

Sz. Pál-nál, ama' beszédekhez; *Valyon's, ninchen-e mi-nékünk hatalmunk arra, hogy hűgünk asszonyi állatokat hordozunk velünk? Luther a' maga agyából ezt hozzá-veti; Feleségül. Mint-ha az Apostolok, vélek hordozták volna Feleségöket: 's még pedig a' házasságbéli szövetség kedvéért.* 1. Cor. 9. v. 5.

Zvinglius-is, amaz ígék-helyébe; Ez az én Testem: minden Görög, és Deák könyvek-ellen, a' Német Bibliá-ba ezt veté: Ez az én Testemet jegyzi.

Act. 2. v. 27. ama' sententiát: *Nem IX. Elmélk: 7. Ok, hagyd*

bagyod az én lelkemet a' pokolban : Béza
 ilyen-keppen fordította : *Nem bagyod*
az én holt testemet a' koporsóban. Ama'
szót, Pszchîn, Lelkemet : Béza, Holt test-
té változtattya. Es Hádîn, Poklot, &
koporsóvá téfzi. Ez vallyon, nem a' Sz.
Írásnak vesztegetése-e?

Calvinus, majd inkább minden helyeit
 a' Sz. Írásnak, melyekből a' Sz. Atyák
 az Isteni személyeknek Háromságát, a'
 Fiúnak, és a' Szent Léleknek Istenségét
 bizonyították ; úgy magyarázza, hogy
 azoknak minden erejét semmivé téfzi:
 melly dologban, nem kichiny kedvet
 talál a' *Sidók-nál, Sabellianusok-nál, A-*
rianusok-nál, és Macedonianusok-nál.

Isa.

Az egész ötven-harmadik részét *Isai-*
ás Profeta írásának, melly nagy nyil-
 vánfaggal szól a' KRISTUS Szenvedé-
 seről, Haláláról, és Elég-tételéről: *Me-*
taphoricè azokról a' szomorú bánatok-
 ról magyarázza, melyekre, a' *Sidó* nem-
 zetiségnek vétkei indították az Istent.
 Kichoda tehetne magyarázattal ennél
 nagyobb erőszakot az Íráson? vagy, a' *Sidó*
 hitetlenséghez illendőbbet ki mond-
 hatna?

Matt. 19.
 v. 17.

Sz. *Mathé*-nal ama' beszédeket ; *Ha*
14 Elmélk : 7. Ok, *az örök*

az örök életre bé akarfi menni, tartsd-meg
a' Parancholatokat : Calvinus azt mon-
gya, hogy *Kristus Urunk*, Ironice, a z-az,
chak chüfoló-képpen mondotta.

A' Sidókhoz írt levélnek, ama' szen- Hebr. 5. v. 7.
tentziában ; *Meg-halgattatott az ő bő-
chülleti-serént* : Calvinus, *Eulábeian*,
Félelemnek, és kételkedésnek magya-
rázza : és azt mongya ; hogy ezzel az je-
lentetik, hogy *Kristus Urunk*, a' halál-
nak olly ifonyú félelmétől rettentetett ;
hogy mint-ha kétségbe esőlen lett volna
örök üdvössége-felől. El-hagyok
több sok dolgokat.

Egy *Calvinista Doctor, De Plessis*, az
Ur Vachorájáról írt könyvében, a' Sz.
Atyáknak, és Doctoroknak Száz | bi-
zonyosságoknál többet véstetett-meg :
nemelyleket meg-chonkítván ; némel-
lyekhez hozzá tévén : és némelly erőf-
ségeket, mellyeket a' *Doctorok* az Igaz-
ság-ellen hoznak-elő, és ohtán meg-is
fejtegetnek (mint ez hokása Sz. *Tamás*-
nak, és a' több *Scholasticus Doctorok*-nak,)
úgy forgatott-elő, mint-ha a' *Catholicus*
Doctorok, tulajdon magok értelméből
írták volna azokat. Melly chalárdsa-
got, köszönséges helyen markában ka-
IX. Elmélk: 7. Ok. K pott

pott a' *Franciai* Király-előtt, eggy *Catholicus d'Eureux Doctor*, a' ki most *Cardinál*. Ezeket egész *Gallia* jól tudgya. Ugyan - azon mesterfégget élnek az Új Vallásoknak minden több könyv-szerző *Doctori*, mikor a' Sz. Atyák Irásitól valamittámasztanak az ő Tudományoknak erősítésére.

A' homályos
helyeké kap-
doznak.

Annak-főldötte, hátra-hagyván az Új Tanítók a' nyilván-való mondásokat, mellyekben a' Sz. Irás, vagy a' Sz. Atyák világossan, és szánt-hándékkal megmagyarázzák a' dolgot, és az ő értelme-
ket meg-jelentik: homályos monda-
sok kapdoznak, mellyekben csak mű-
lolan, és egyebet chelekedvén, illetik a'
dolgot. Illyen móddal, sok bizonyos-
sághoznak-elő, nem csak a' KRISTUS
Testének valófágos jelen-léte-ellen az
Oltári szenttségben, hanem még egyéb
nyilván-való czikkeli-ellen-is a' *Római*
Anyaszentegyház Hitinek: ugy-mint,
a' Szabad-akarát-ellen; a' belső Igazság
ellen; a' jó chelekedetek érdeme-ellen;
a' *Conciliomok* méltósága-ellé, &c. Mert
a' mi Hitünkben, semmi ninchen olly
nyilván-való, mellett a' Sz. Irásnak, vagy
a' *Páterek* Irásinak, valamelly homályos
IX. Elmélk: 7. Ok helyei-

helyeivel külső színnel nem ostromolhatnának: ismég, az Új Vallásokbā olly oktalán semmi nincsen, mellyet képmutatás-képpen ne óltalmazhassanak. Mert, oktalambat ki mondhatna, mint azt; hogy, *A' KRISTUS Teste, mindenütt jelen van, mint fínte az Isteniség?* mindazáltal, a' Sz. Írásból, a' *Páterek*-ből, azt sok bizonyságokkal akarják meg-bizonyítani. Hová lehet oktalamb tudomány ennél; hogy, *Az Isten oka minden gonoszoknak?* hogy *Az ember nincsen maga szabad akarattyában?* Mindazáltal, a' Sz. Írásból, és a' Sz. Aták-ból, sok homályos írásokat hordanak-elő, ezeknek állatására.

Ha Igazságot vizsgálunk, miért fohamnak a' homályos írásokhoz, hátra hagyván a' nyilván-valókat; és azoknak magyarázáfában, miért nem nyugosznak meg a' Sz. Atyáknak, és a' régi *Doctorok*-nak ítéletiben, kik a' mi üdönk-előtt éltek: hané chak a' magok ítéletire akarnak támaszkodni? Mikor a' Sz. Atyáknak valamelly homályos mondási, külső színnel szolgálnak nekik; azokat nagyszorgalmatossággal elő-hozzák; és az ő Tudományokat, a' Sz. Atyák méltósá-

IX. Elm: 7. Ok. K 2 gával

gával akarják erősíteni : Mikor pedig viihontag a' *Catholicusok*, a' *Páterek*-ből ollyakat hoznak-elő, mellyek az ő Tudományokat nagy nyilván el-rontyák, azt felelik ; hogy, A' *Páterek*-is emberek voltak, a' kik tévelygésbe eshettek : Ők, az Isten ígétéhez támaszkodnak ; melly-felől bizonyosok, hogy nem tévelyeghet.

Meg-vetik
az Sz. Atyá-
kat.

Azt ha mondandónékik, hogy, Hiszem a' Sz. Atyák-is az Íráshoz támaszkodtak : Azt felelik ; hogy, A' Sz. Atyák az Isten ígését nem értették-által, és így, meg-chalatkoztak. Azt ha kérdeed től-ők ; Miképpen tudgyák, hogy a' Sz. Atyák nem juthattak az Isten ígétének igaz értelmére, Ők pedig a' hoz hozzá jutottak ? Azt felelik ; hogy, Elég nyilván-való az, a' Isten ígéből. De miképpen nyilván-való, holott ennyi külömb-külsőmb-féle magyarázati vannak ; és minden Sz. Atyák külömbben magyarázzák, hogy sem Ők ; a' *Lutheranusok*-is külömben, hogy-sem mint a' *Calvinisták*, vagy az *Anabaptisták* ? Mondnak : Annak nyilván-való, a' kiben a' Szent Lélek vagyon : egyebeknek nem nyilván-való. Mindenik

pártnak Gond-viselői ezen-ferént felel-
nek; és minden értelmek-felől-való ite-
letet, ki-ki mind az ő tulajdon lelkének
Törvény-székire vészi.)

A' *Calvinisták* azért azt mongyák;
hog, Minden *Páterek*; az Anyaszentregy-
háznak minden *Doctori*, minden Közön-
séges *Conciliomok*, az Írások igaz értel-
méhez-jutató Sz. Lélek-nélkül voltak:
ugyan azon-nélkül vannak a' *Lutherek*,
és *Anabaptisták*-is: hanem, az Ur Isten-
től csak a' *Calvinisták*-nak engedtetett
ez a' Szent Lélek. és ennek-okáért jól
látták ők, hogy valamit tanítanak, az
mind az Istennek tiszta Sz. Igéje. Ugyan-
ezent mongyák a' *Lutherek* a' *Concilio-*
mok-ról, a' Sz. Atyákról, és a' *Catholicus*
Doctorok-ról: sőt a' *Calvinisták*-ról, és
Anabaptisták-ról-is; tudni illik, hogy
ezek Szent Lélek-nélkül vannak: han-
az Istennek Lelke csak nekik adatott;
és ezért, bizonyos ő-előttök, hogy az ő
Tudományok eggyez az Isten Igéjével.
Végezetre; az *Anabaptisták*-is, egyebe-
ket mind meg-fosztanak ettől a' Sz. Lé-
lektől, és ezt egyedül csak magoknak
tulajdonították.

De mind ezek mellé balgatag dolgok,
IX. Elm.: 7. Ök. K 3 és

téltet, a' ma-
gok lelkére
harították.

és melly idegenek minden okosságú! Melly hihetetlen dolog, hogy minden *Catholicus Doctorek* és minden Sz. Aták, a' Sz. Irás értésének lelke-nélkül voltak; és az a' Sz. Lélek, chak a' *Calvinisták*-nak, vagy chak a' *Lutherék*-nek, vagy az *Anabaptisták*-nak adatott légyen! Melly heába-való, és' semmire- kellő az-is; hogy minden Pártos gyűlekezet, azt a' Lelket, chak egyedül magának tulajdonította, és ezt egyéb-képpen ne bizonyította, hanem hogy, a' kiből Szent Lélek vagyon, annál ez nyilván vagyon; és valaki azt nem látta, abban Sz. Lélek nincsen! Nem-de nem ez-e kerengőbe járni; és mindenkor az első kezdetben meg-botlani, és minden viűűa-vonyást abban végezni a' mi leg-homályosb, és a' miben senki más semmit nem tudhat?

Mert, miből tudgyam én azt, hogy te-benned Sz. Lélek vagyon? Vallyon 's, valaha bizonyították-e a' *Római Anahente*gyház *Doctori*, ilyen formán az ő Tudományokat? Mert, minden bizonyításnak olly-által kell lenni, mellyet a' viűűát-vonyó fél világosban által-lát, és' ünnyebben meg-enged. De az a' bizonyítás, mellyen fundáltatik az Uj Ta-

nitóknak minden Tudományok, olyból
 ered, melly leg-homályosb : és chak egy
 olly embernek bizonyfág-tételétől va-
 gyon erősege, a' ki peres fel, és vádló.
 Mert ennékem azt te meg nem bizonyít-
 hatod, hogy te-benned légyen az a' Sz.
 Lélek : hanem chak a' te bizonyfágod-
 dal, mellyet magad téfesz magad-felől.
 De a' ki maga felől téfesz bizonyfágot, an- Joan. 8. v. 12
 nak bizonyfág-tétele nem igaz ; az - az ,
 nem kell azt igaznak tartani : hanem ha
 más módgyával bizonyítatik-meg. Ők
 pedig, mint a' *Lutherek* és *Calvinisták* ,
 más módgyával meg nem bizonyítha-
 tyák, hogy ő-bennek légyen az igazga-
 to Szent Lélek : hanem, azt akarják, hog-
 egy-általlyában hidgyúnk nekik, chak
 az ő púfsta mondásokért ; mellyel azt
 hánnyák, hogy ők azt bizonynyal jól tud-
 gyák. Annak-okáért, semmi oka nin-
 chen miért tudgyunk nekik hinni ; főt
 inkább, igen nagy okát láttjuk miért ne,
 hidgyúnk egyiknek-is. Mert a' Szent
 Lélek, magával nem ellenkedhetik : E-
 zek pedig mindegy-más-között, 'smind
 magokkal gyakran ellenkednek : Tehát
 a' Szent Lélektől ném vezéreltetnek.

Az Uj Tanítók chalárdfágához, és ál- IV.
A' Catholi-
cusokat az
 IX. Elm: 7. Ok. K 4 nak

Uj Vallások-
ra kenyszeri-
zik,

nak fortélyokhoz tartozik imez-is. El-
szakadtak ők az őstől maradt Hittől,
melly eñyi sok Száz ehtendeig regnált,
és Uj Vallásokhoz ragaszkodtak. A Fe-
jedelmek már (az Anyaszentegyháznak
Constantinus Chasár idejétől tartott szo-
kása-kerént,) ha kényszeríteni akarják
őket hogy meg- térjenek a' régi Hitre,
mellyet előb vallottak, és el-hadgyák
ezeket az Ujságokat: erőssen panafo-
kodnak a' *Catholicus* Fejedelmek-ellen:
Tyrannusok-nak mongyak őket: *Evan-
gelium* ellenségeinek hívják: ez egész vilá-
gon gyűlöföveget indítanak ellenek, mint,
kik az őrdök üdvösség-ellen, a' Lelki-í-
méreteken, erőfakot chelekednének.
Végtére; e' szabadságnak színe-alatt,
azok-ellen hadakat, és pártolásokat in-
dítanak. Mikor pedig ők valami erőt
vehetnek (ezt Isten bűneinkért meg-
engedvén,) a' *Catholicusok*-nak semmi
szabadságot sem engednek: hanem ke-
mény üldözéseket támasztanak ellenek:
külömb- külömb-féle kínokkal, és jó-
ságoknak el-foglalásával kényszerítik ö-
ket, a' Régi Hitnek el-hagyására, és az
Uj vélekedéseknek vételére, melyeket
ők soha sem tanúltak; melly-alá soha
IX. Elmelk: 7. Ok. nevő-

nevőket nem írták; melynek sohúlt
semmivel nem tartoznak; mellyet, sem-
mi illendő erősségekkel nem látnak hog-
igaznak bizonyították volna; a' mellyen
nagy, és terhes okokért, ez egész Keresz-
tyén világon az Anya-istentegyháztúl kár-
hoztatottnak látnak. Ez-e a' jó lélekkel-
való cheleledés; tiszta szível 's igazság-
gal-való járás? Az Oroslány barátság
nem ez-e, melynek minden igazsága a'
fegyver, és hatalom; melly, a' maga hasz-
nához-képest, írja, 's rontya az Törvé-
nyeket? Ennél, a' lelki-isméreteken
nagyobb kegyetlenség lehet-e?

Az Anya-istentegyházban, soha senkit
sem kényszerítettek a' *Catholicus* Hitre, ha-
nem csak azokat, kik vallották azt an-
nak-előtte valaha: azt sem különben,
hanem illendő, és elégendő bizonylá-
gok-után, mellyekre az el-~~szakadtak~~ meg
nem felelhetnek. De ezek a' mi Ujító-
ink, azokat kényszerítik, kik az ő Ujító-
kat soha sem vallották: azt-is pedig előb,
hogy sem tévelygésben-lévőknek ér-
jék őket. Melly dologban, a' magok ru-
dománya-ellen chelekednek: mert azt
tanítták; hogy, az embernek nincsen
Szabad-akarattya, hanem mindeneket.

Melly chele-
kedeteknek
hamis volta,
nyilvánvaló.

az Isten végezéséből, és kényszerítéséből chelekednek, melynek ellene nem állhat: és hogy Isten, csak az ő Választottiba-
 űnt Hitet. Michoda igazfággal kényszerítik azért a' *Catholicusokat* Hitre, melly ninchen az ő hatalmokban? Annak-főldötte; holott, az ő tettések-fzerént, csak a' belő léleknek bizonyfag-tétele-után kellyen hinni: hamissan chelekednek, arra kényszerítvén a' *Catholicusokat*, hogy hidgyenek, nem csak a' magokban érzett léleknek bizonyfag-tétele-ellen, de még ez egész világon-lévő Anyaszentegyháznak közönséges tanitála-ellen-is. Mert a' Sz. Irásból bizonyos, az, hogy az Anyaszentegyház Istennek Lelkétől bírattatik, és azért tévelygésbe nem eshetik: de köz emberek-fől, ez semmi-képpen nem bizonyos.

NYÓLCZADIK OK: A' Jó Chelekedeteknek el-rontásából.

AZT a' Vallást, melly minden Jó Chelekedetekre-való igekezeset el-ront, Kristusnak nem kell tulajdonítani; ki mindenütt a' jó chelekedeteket, és az Isten Parancholatinak megtartását aján-

lya. De a' *Luther*, és *Calvinista* Vallás, minden Jó chelekedetekre- való igyekezetet el-ront. Eggyiket sem kell azért ezek-közzül *Kristus* Hitinek tartani. Hogy az, mind a' két Vallás, a' Jó chelekedetre- való igyekezetet el-rontsa; meg-tettük:

Elsőben : Mert mind a' *Lutherek*, mind a' *Calvinisták* Vallása azt tanítja, hogy az ember, minden Jó chelekedetivel-is, semmivel Isten-előtt igazab nem léhen; semmi örökké- való bért nem érdemel; az égben semmivel kisebb, vagy nagyobb jutalma nem léhen, akár keveset, akár sokat, akár semmi Jót ne chelekedgyék-is : mert Isten, *Chak* a' Hitet bőchüllí: minden igazság, *Chak* az egy Hitben vagyon. Mert, imígyen szól eggyütt *Luther*: *E'n az Sz. Péter érdemeért, chak egy fillyért sem adnek, hogy engemet segéllene, mert magát sem segíheti : hanem, valamie vagyon, Istentől vagyon, a' Krisztusban- való Hitnek általa.* Itim nyilván taníttya, hogy *Sz. Péter* az ő chelekedetiért, nem vólt igazab; sem azokért, több Jót az egekben nem vett : hanem *chak* Hiti koronáztatott- meg. Másutt így szól : *Im látod, mely gazdag*
IX. Elm : 8. Ok. *légyen*

De 10. Præcep. ca. 1.

De Capt. Babylon. Cap. de Baptismo.

légyen a' Keresztény ember, a'ki, még
 akarva sem vesztheti-el üdvösségét, akár-
 minémű nagy vétkekkel-is; hanem ha ne
 akar binni. mert semmi vétkek étet el
 nem kárhoztathatták, hanem csak a'
 Hitetlenség. Minden egyéb bűnök, ha
 meg-marad a' Hit, egy szem-pillantásban
 meg- emésztetnek a' Hit-által. Ísmég:
 A' Jó chelekedeteket, ugy-mond, külö-
 ben nem taníthatni, hanem ha meg-sér-
 ted a' Hitet: holott a' Hit, és a' Jó cheleke-
 detek, a' Meg-igazulásnak dolgában, fő-
 lötte igen ellentézzenek; így léhen, hogy a'
 Jó chelekedetek tudománya, szükség-kép-
 pen Ördögök tudománya, és a' Hittől-való
 el-szakadás.

De Votis Mo-
 nasticis.

Lib. 3. Inst. c.
 11. n. 13.

Ugyan ezen a' Calvinus értelme-is;
 mint meg-tettük Irásiból: ki együtt
 azt mongya; hogy, A' Hűnek igazságá-
 val, semmi-képpen egybe nem ferkeztet-
 hetni a' Chelekedetek igazságát: és nem
 csak a' természet erejéből-lévő Jó cheleke-
 detek, de mindenek egyebek-is, akár-mi-
 némű nevezettel ékesítessenek, a' Hűnek
 igazságát ki-rekesztetnek. Több helye-
 ken-is, ugyan-azont taníttya.

Lib. 3. ca. 15.
 nu. 2. & seqq.
 Et cap. 19. n.
 2. 4. & 7.

A' Jó chelekedetekben ha semmi ér-
 dem nincsen; azok ha minket Istennél
 IX. Elmék: 8.. Ok kedves-

kedvesbökké nem téstnek, sem azokért
valami jutalmat az Egekben né vessünk:
miért fáraffuk magunkat azokban?
miért költsük jószágunkat az Irgalmas-
ságnak chelekedetire, és szegényeknek
segétségére? Imádságban miért fog-
lalljuk magunkat? miért Bőjtöllyünk,
vagy sanyárgassuk testünket? Bolond-
ság valakinek abban fáraffítani magát, és
azokról szorgalmazkodni, mellyek
nékünk semmi hasznót nem hoznak. Ki
nem láttya, hogy e' Tudomány-által,
minden Jó chelekedetekre-való igye-
kezet el-óztatik?

Másodszor: Minden a' két Vallás azt ta-
nítottya; hogy mindé Jó chelekedetink,
nem csak semmi jót nem érdemlenek
Istennél, hanem Bűnök-is; 's még pedig
magokban Halálos bűnök; noha a' Hi-
veknek azok, a' Hitért, nem tulajdonít-
tatnak. Sok helyen tanítottya azt Luther:

^a Az Igaz, ugy-mond, minden jó chele-
kedetben, bűnt tést. Ismét: ^b Az igen-
jól tett chelekedet, bochánando bűn, az Is-
tennek irgalmasága-ferént: de halálos
bűn, az ő igaz ítéleti-ferént. Ismét má-
sutt: ^c A' mi leg-jobb Chelekedetünk,
ugy-mond, mellyel Istentől malasztot, se-

IX. Elm: 8. Ok.

gétse-

^a In Result.
cōtraEkkii.
Et in Affert.
Art 31.
^b In Affert. ar-
ticul. 32.

^c In Affert. ar-
ticul. 29.

gétseget, és vigasztalást akarunk nyerni, mi-nékünk bűnül tulajdonított: mint a' Profétamónya, a' 108. Soltárban: Es az ő imádsága legyen bűnül. Ugyanazont, sok több helyekben-is tanítta.

Lib. 3. Instit.
c. 12. n. 4.

Ebben nem bűlőmbőz Calvinus-is, mert így szól egy könyvében: Az embereknek Minden Chelekedetek, ha méltóságok-ferént ítéltetnek; nem egyebek ochmányságnál, és tisztátalanságnál: és semmi olly chelekedet a' Szentektől nem származhatik, melly gyalázatnak méltó jutalmat nem érdemlené. Ugyan-ezent tanít

Lib. 3. ca. 14.
n. 9.

tya Cap. 14. és egyéb helyekben.

Ha minden jó chelekedetünk, bizsonnyal bűnők, ochmányságok, és tisztátalanságok, mellyek az Isten haragját érdemlik: kichoda nem láttya, hog' fokkal jobb azok-nélkül lennünk, hog' sem azokat chelekednünk? Mert, megtartóztatván azoktól magunkat, nem vétkezünk: chelekedvén azokat, vétkezünk. job' pedig nem vétkezni, hog' sem vétkezni. Meg kell azért magunkat fognunk az Alamisnálkodástól, és az Irgalmasságnak egyéb chelekedetiül; főt minden Imádságtól-is: mert mind ezek, a' menyiben mi-tőlünk származ-

IX. Elmélk: 8. Ok.

nak.

nak, bűnök. Michoda méddal óltathatnék-el hathatósban, minden Jó chelekedetekre-való igyekezet, mint ezzel a tanítással, hogy, Azok nem chak semmivel nem téstnek minket igazabbakká, vagy jobbakká, Isten-előtt; de még inkább tisztátalanfágok-is azok, ochmánfágok, bűnök?

Nem-is használama' fogás; hogy Isten a' Jó chelekedeteket a' Hitnek bizonyfágára, vagy úgy, mint jegyeit az igaz Hitnek, meg-kívánhatta: mert chak azért mongyák azt a' Atyafiak, hogy ne tésték a' ködségnek, hogy tellyesféggel minden Jó chelekedeteket ki-vestnek e' világból. De heábá élnek ezzel a' festékkal. Mert, miképpen kívánhattya Isten ezeket, ha bűnök; ha örök kárhoyattal kellenek ezekért fizetni, hogy ha irgalmasfágából azokat bé nem fődőznéje? A'-vagy Isten azt kívánnya-e, hogy mi, Hirűnknek bizonyfágára, és jelenfégére, bűnt chelekedgyűnk? A' Hitnek bizonyfágára azokat miképpen kívánhattya, mellyek inkább a' Hitnek fogyatkozásáról téstnek bizonyfágot? Mert, a' kik a' Jó chelekedetekről szorgalmatoskodnak; azon szorgalmatosfággal bizonyfágot

Az Jó chelekedetek kívántatnak-e, ugy-mint az Hitnek jegyei.

fágot téstnek, hogy a' Hit nem elég séges. Mert a' Hit ha elég séges; és a' Jó chelekedetek semmiben nem ségétének: a' Jó Chelekedetek a' Hitnek miképpen jegyei? Annak-okaért, a' Jó chelekedetekre-való igyekezet, nem az *Specialis*, a' vagy maga-ferént-való Hitnek jegye, melyről az Uj Tanítók szólnak, és a' melnek ők mindent tulajdonítanak: hanem a' *Catholicus* Hitnek, mellyel hiszünk, hogy, *Chak a' Hit nem elég séges: hanem a' fölött Jó chelekedetek-is kívántanak, mellyek az örök életet érdemmellyek: a' melly hitet ők meg-vetnek.*

Ezekből nyilván vagyon, és hogy az Uj Vallások-által, minden Jó Chelekedetekre-való igyekezet az emberek szívéből ki-vehetik.

KILENCZEDIK OK: A' Szabados életből, melyre szabadítanak.

NEM kell azokat a' Vallásokat Krisztusnak tulajdonítani, mellyek az emberek szívéből minden Isteni félelmet ki-vehetnek; és minden fellelt ségre, és minden tisztátalan életre tágas kaput nyitnak. Mert az Irás, minkünk mindenütt az Istennek félelmét paranchol-
IX. Elmélk: 9. Ok, Ilya,

lya, és semmit ennél inkább nem forgat,
's nem ajánl, holott az életnek minden-
jamborúsága ebből függön. De a' *Luther*
és *Calvinista* vallások, az Istennek félel-
mét embereknek szívéből tellyességgel
ki-törlik, és minden gonofságra szinte
úgy szabadságot adnak, mint az *Atheismus*,
a' sült Istentelenség: Annak-okaért, ezek
a' Vallások, nem a' Krisztustól-valók.

Hogy ezek a' Vallások ilyen szabad-
ságot adgyanak, 's még pedig Négy kü-
lömböző móddal; oda fel, a' Második
Elmélkedésben, világossan meg-muta-
tók. Ugyan-azont mostan, rövideden,
imez Okokkal mutatom-meg.

Pag. 22. 23.
24.

Előszőr: Mert a' *Luther* Vallás azt ta-
nította; hogy, A' Tíz Parancholat szinte
úgy nemilleti a' *Kristus* híveit, mint
a' *Ceremonias*, és Ország bírására-néző
Törvények. Mert így beáll, a' *Moy-
ses*-ről tett praedikaziojában: Ő-ma-
gából a' Tíz parancholat igéjéből, nyilván
meg-tettetik, hogy a' Tíz parancholat sem
illet minket: mert nem minket, hanem csak
a' Sidókat hozta-ki az U'r Egiptomból.
Az Új Testamentomban a' *Moyse*s Törvé-
nye nem tartatik: és ha az ő Törvényét
csak egy czikkelben meg-tartanám-is, az
IX. Elmélk: 9. Ok; L egész

* Luth. in ca.
4. epi. ad Ga-
lat. Et in ca.
20. Exodi.
b In Cap. 4.
ad Galat.

egész Törvénynek meg-tartására kötele-
lennék. Ugyan- ezent bív bevéddel ta-
níttya * másutt-is: A Tíz parancholat ha-
nem inkább kötelez minket, mint a' Ca-
remoniás Törvények, a' mint másutt b
nagy nyilván taníttya: Tehát, a' mint-
hogy nem tartozom meg-tartani a' Care-
moniás Törvént, ugy-mint, a' Környül-
metélkedést, a' Húsvéti Báránnak ételét,
a' Szombatnak meg-illését, &c: azon-
képpen az Erkölchők igazgatására szól-
gáló Törvént-is, vagy a' Tíz Paranchola-
tot, nem tartozom meg-tartani. Ha ha-
bados vagyok a' Tíz Parancholatnak
meg-tartásátul, mit nem szabad chele-
kednem? Tisztelhetek tehát Bálványo-
kat; Szüléimet, és Tiszt-bélieket meg-
utálhatok; Gyilkos, parázna, lopo, ha-
mistanú lehetek, mellyek a' Tíz Paran-
cholatban tiltva vannak; mint a' Care-
moniak-ról írt Törvények-ellen hogy
szabadon akár-mit-is meg - cheleked-
hetem.

Es, noha Calvinus ugyan-ezen rudo-
mányt nyilván a' Tíz Parancholat-felől
nem taníttya: mindazáltal, alattomban
azt eléggé jelengeti. Elsőben, mikor azt
taníttya; hogy, A Törvény be-töltése,
IX. Elmelk: 9. Ok. a' Szen-

Lib. 2. Instit.
c. 7. n. 5.

a' Szenteknek-is lehetetlen. Ha lehetetlen; tehát nem kötelez : mert lehetetlen dologra senki nem köteleztetik. Soha semmi kegyetlen Ur, Jobbágyát lehetetlen dologra nem kötelezte: 's hát azt Isten chelekednéjé ? Távúl légyen az Ur Istentől ez ilyen szörnyű kegyetlenség. Azonnal azért, hogy a' Tíz Parancholat lehetetlenné kezdett lenni, megszűnt annak kötelezése: és így, minket az semmirészből nem illet. Annak - földörte; Mert *Calvinus* azt tanította; hogy, Minden mi chelekedetünk tisztátalanságok, ochmányságok, és Bűnök Isten-előtt: De senki nem köteleztethetik a' bűnre: Tehát nem köteleztetünk mi-is arra, hogy még csak igyekezzünk-is a' Tíz Parancholatot, vagy annak valamely részét, be-tölteni.

Suprà, pag. 158.

Ugyan-ezent, egész Okokkal-is megbizonyíthatnám : de mostan ez légyen elég. Ezekből meg-tettük, hogy még a' *Calvinus* tudománya-herént-is, a' Tíz Parancholat mi-hozzánk semmi részből nem tartozik.

Másodszor: E' két Vallás, a' Jó, és Gonosz chelekedetek-között, semmi különbséget nem téhen Isten-előtt; ha-

nem csak az emberek-előtt. Mert, mint
 szintén hogy azokban a' Chelekedetek-
 ben, mellyek Gonoszoknak mondatnak,
 nyilván-való gonoszság vagyon: azon-
 kerént az Igazak Jó chelekedetinek, tit-
 kos gonoszságot tulajdonítanak, a' belső
 kívánságért; a' mel' gonoszságra nézvé,
 ezeket-is a' Jó chelekedeket, Isten-előtt
 Halálosbűnnek mongyák. Ez ha így va-
 gyon, miért ad gyam inkább magamat a'
 Jó chelekedetekre, természetemnek nyo-
 morgatásával, és jószágom vesztével;
 hogy-sem mint a' Gonosza, melyben
 gyakorta nagy gyönyörűség, és hason-
 is vagyon? Mert, mint-hogy mind ker-
 tő bűn Isten-előtt: miért ne bőchülljem
 fellyeb' azokat, mellyekben gyönyörű-
 ség vagy hason vagyon, amazoknál,
 mellyekben nehezség, fáradtság, és gyak-
 ran kár-is vagyon.?

Harmadszor: Mert, mind a' Két Val-
 lás azt tanította; hogy Az ember, csak a'
Spectalis, vagy, maga-kerént-való Hiri-
 által igaz Isten-előtt, minden Jó chele-
 kedetek-nélkül: és hogy annak, a' kinek
 ilyen Hiri vagyon, semmi bűn nem tu-
 lajdoníttatik. Így tanít *Luther* sok he-
 lyen írásiban, a' mint oda-fel * meg-mu-
 tattam.

* Pag. 19. &
 p. 155.

tattam. Mely tudományból azt hozza-
 ki; hogy, * Chak a' Hitetlenség bűn, és
 chak a' hitetlenek karhoz-nak-el: az pedig,
 a' ki meg-tartya a' Hitet, el nem karhoz-
 hatik. Ugyan-ezent tanította Calvinus-
 is, mikor így szól: † Minden bűnök ha-
 lálók a' hitetleneknek: a' Híveknek,
 mindenek bochánandók. Bochánandók-
 nak, azért híja; mert azokat Isten nem-
 tulajdonítja nékik, hanem ottan mi-
 hent léznek, bochánatot ad nékik. A'
 melly tudomány, nyilván következik
 ama' fundamentomból, hogy Chak a'
 Specialis, vagy, maga-szerént-való Hit,
 szerzi a' Meg-igazulást: az-az, hogy az
 ember chak azzal igaz Isten-elött, hogy
 azt erőssen hiszi hogy a' KRISTUS tel-
 lefséggel eleget tett az ő bűneiért: Mert
 a' Kristus elég-tétele, ő-hozzája e' Hit-
 által kapcholtatik, és az neki mint-egy
 tulajdona léhen, úgy hogy az-által I-
 sten-elött igaznak tartásék, ha szinte bel-
 só akarattyában meg nem változik-is.
 Helyen maradván azért ez a' Hit, semmi
 bűn neki nem árthat: mert a' KRISTUS
 igazságában vagyon, és azt a' Hit-által
 erőssen meg-tartya.

* Lib. de Li-
 bert. Christ.
 Et de Capt:
 Babyl.

† Calv. l. 2. c.
 3. n. 85. Et l.
 3. c. 4. n. 28.

Melly tudományt helyben hagyván,

semmi okunk nincsen, miért féllünk akár-melly latorfágnak chelekedésétől is. Mert a' miatt, Istentől semmi büntetésül, semmi bosszú - állástul nem kell félni: holott a' KRISTUS elég-tételért, mely a' Hit-által velünk közöltetik, az Ur Isten bűnnek azt né tulajdonítja.

Amaz sült Istentelenség, adhat-e ennél nagyobb szabadságot minden latorfágra, és éktelen életre? Elégge bizonyítást tesznek erről némelly Calvinista Prædikátorok Angliá-ban; kik, Calvinus-nak a' Hit-által-való meg-igazításnak tudományából, a' többi-között, ezeket az értelmeket hozzák-ki, mellyeket vastagon-is óltalmaznak:

Refert ex
Foxo, Guil.
Reginaldus,
lib. 4. pag.
1020.

1. Mind azok meg - chalarkoznak, kik azt vélik, hogy üdvözülnek, mikor sok Jót chelekednek. 2. Nem szükség abban fáradsunk, hogy Jó chelekedetekkel az örök életet meg-nyerjük: mert azt immár bírjuk. 3. Eggy ez a' fő tévelygések-közül, mellyek a' Keresztény világban vannak: hogy, a' Jó chelekedetek valamit használynak az üdvösségre. 4. A' mi bűneink, semmi kissebségére nincsenek az Isten dicsőségének: hanem a' bűnnek minden kára, csak felebarátunk botránkozásában.

IX. Elmélk: 9. Ok.

szaban vagyon. 5. KRISTUS az ő vé-
 revel meg-váltott, és meg-szabadított
 minket minden bűnöktől, és törvényektől,
 hogy ennek-utánna lelkünk ismeretiben,
 minket semmi Törvény ne kötelezzen.
 Itt, nagy nyilván meg-szabadítottunk a'
 Tíz Parancholattól, és a' Sacramento-
 mok-nak mindē parancholatitól. 6. Is-
 tennek semmivel nem tartozol, hanem-
 csak Hittel, hogy vallyad a' KRISTUS
 JESUST, és hidded hogy ő halottaiból
 fel-támadott. mert ilyen-képpen üdvö-
 zűlsz. Egyebekben mindenekben szabad-
 ságot ad néked az Isten, hogy kövessed a' te
 akaratomat; mindeneket meg-cheleked-
 hetol lelked ismeretinek séreime-nélkül:
 mert el nem kárbozhatol, akár-mit chele-
 kedgyél-is külső-képpen. Mind ezeket, jó
 következés-szerént azok ki-hozzák, a'
 Luther és Calvinus által fel-állatott fon-
 damentumból, a' Specialis Hitnek üd-
 vözítése-felől: kiknek Írásokban-is,
 majd mind ezek nyilván meg-vannak.
 Kihoda kívánhatna, vagy gondolhat-
 na minden latorfagra nagyobb szabadsa-
 got ennél?

Ezekhez-valók azok-is, mellyeket
 oda-fel a' Második Elmélkedésbé mon-
 IX. Elm. 9. Ok. L. 4. dánk:

Lib. 3. Infit.
c. 25. n. 12.

dánk: holott más Három módot adánk-
elő, mellyek-szerént ez a' szabadság meg-
engedettetik. El-hagyom amaz ablakot-
is, mellyet *Calvinus* nyitott, mikor azt
tanította; hogy, *A' kárhozott lelkeknek*
büntetése, semmi nem egyéb, hanem ér-
zeni az Istent ellenségeknek lenni, és attúl
rettegni: noha mi-nékünk testi dolgok-ál-
tal példázata sék az a' büntetés, úgy-mint,
a' sejtés-, sírás-, fogaknak chikorgatá-
sa-, és meg-ölthetetlen tűz-által. Melly
befédekkel, elég nyilván jelenti, hog' a'
Pokol semmi nem egyéb, hejába-való
rettegéseknél. Mert, hogy ha Isten sem-
mi gonosszal nem illeri, hanem csak ret-
tenti a' kárhoztakat: csak hejába-való,
és nevetés az a' rettegés; hiúságos
gondolatok a' Pokol kínnyai; és sem-
minek kell tartani.

TIZEDIK OK: *Abból, hogy az Régi*
Eretnekségeket meg-újították.

EL kell azt a' Vallást távoztatni, mel-
ben olt Eretnekségek vannak, mel-
lyek régen a' községes Keresztényen A-
nyaszentegyházról kárhoztattak, és min-
denkor Eretnekségnek tartattak. De
ezekben az Új Vallásokban olyan Eret-
neksé-

nekiségek vannak; űt nem-is láttatnak egyebeknek lenni, hanem külömb-kü-
lömb üdöben, külömb-küldmb Eretnek
Vezérektől tanítatott, és régen a' Kő-
zönséges Keresztén Anyahentegyház-
tól Levelesé tétetett külömb-küldmb
Eretnekiségek moslékjának. Añak-oká-
ért, el kell őket távoztatni. A' Bizon-
ságnak Második részét kell nekünk meg-
bizonyítanunk. Tekintűk-meg azért
ezeknek a' Vallásoknak fő-fő tanításit.

1. Mind *Luther*, 's mind *Calvinus*
azt tanította; hogy, *Semmi szabad-aka-
rat nincsen az emberben.* Es *Luther*,
art. 16. azt mongya; hogy ez, az ő Val-
lásának fő fundamentoma. Ugan-ezen
völt régő a' * *Simon Mágus* és *Valentinus*
eretnekisége-is; mint *Sz. Agoston* bizon-
ságot téhen erről, *Heresi 11.* Es a' † *Ma-
nichausoké*, "*Viklefé*, 's többeké-is.

* Clem. li. 3.
Recognit.

† Aug. Heresi
46.

Hierony. in
Prolog. cont.
Pelag.

" In Concil.
Cōst. Sess. 3.

" Vinc. Lirin.

* Euseb. li. 5.
c. 20.

2. Mind ketten azt tanították; hogy,
*Isten az, a' ki minden Gonoszságra kész-
teszen, és hajtsón: úgy hogy, Minden bű-
nök az Isten végezésének prejéből léssnek.*
Ugyan-ezen völt régenten a' * *Simon*
Mágus, és * *Florinus* eretnekisége-is.

3. Mind ketten azt tanították; hogy,
*Az üdvösségre nem szükségesek a' Jó che-
IX. Elm: 10. Ok. L 5 leke-*

† Iren. li. 1. c. 20.
 Aug. Hæ-
 res. 54.
 volt régen a' *Simon Mágus* † Eretneksége, és az " *Eunomianus* öké, Urunk születése-után, 360. ektendőben.

4. Mindkerten azt tanítták; hogy, A' *kinck Hiti* vagyon, akár-minéműsök, és nagy bűnök sem ártanak annak: mert azoknak gonofsága nem tulajdoníttatik a' *bívnök*. Azon volt régen az " *Eunomianus* ök eretneksége, a' *Basilides*é, és *Carpocrates*é; mint *Irenæus* bizonyágunk ebben, *lib. 1. c. 23. & 24.*

5. *Calvinus*, tagadgya a' *Kristus Testének* valóságos jelenlétét az *Oltári szentségben*. De ezen volt régen a' *Berengarius* eretneksége, Urunk születése-után, 1051. ektendő-tájban. A' holott vedéshbe,

Először: hogy, Noha *Berengarius* elött-is némellyek kételkedtek, és kérdést-is indítottak e' dologról: mindazáltal, senki nem mert nyilván vitatni, hogy, az *Ur Teste* jelen nem volna: a' mint meg-mutattyák *Hugo Lingonensis*, és *Adelmannus Brixienfis*, *Berengarius*-nak írt levelökben; kit *Paskásius*-is feljegyzett írásában. Annak-okaért, az Anyakentegeháznak ez álhatalos vallása volt

Lib. de Ver-
 bis Instituti-
 onis huj' Sa-
 cramenti.

volt az Ur Vachorájárúl; és azt egg Eretnek Vezér sem ostromlotta, mind szinte *Berengarius* idejéig-is.

Másodszor: Hogy a' *Berengarius* értelme, még az ő élteben-is őt *Conciliumok*-ban kárhoztatott: és *Berengarius* esküvéssel háromszor mondotta-vikhatévelygését; és végre, nagy penitentiával, a' *Romai* Anyaszentegyház hitiben hólt-meg. Kinek halála-után. el-óltatott volt az az Eretnekség, majd Kétszáz éhtendő-alatt, mind a' *Lollaráusok*-ig, a' kik azt meg-újították, a' mint *Trithemius*-ból * meg-érthetni. Annak-utánna ostan, azont tartotta *Viklef*; a' mint meg-tettfik az ő Harmadik *Articulussá*-ból. Kinek halála-után, ismég el-óltatott volt a' közel Száz éhtendeig; mind addig, míg né azt *Zvinglius* meg-újítá. kik követett *Calvinus*, és egyebek egy-néhányan. Melyből nyilván megtettfik, hogy ez az értelem, az Anyaszentegyházban mindenkor nyilvánvaló Eretnekségnek tartatott. Annak-okáért, vagy az Anyaszentegyház, a' Hitnek fő czikkelyében mindenkor tévelygésben volt; és így soha nem volt *KRISTUS* Anyaszentegyháza; vagy

* Trithem. in
Chronico
Hirsaugiensi.
ad Annum
1175.

pedig ez az értelem, melly a' KRISTUS Testének az Oltári szenttségben jelen-létet tagadgya, vólta-képpen Eretnekség.

6. Mind-ketten tagadják a' Tradi-tió-kat, az-az, kézről-kézre adatott tu-dományt: és azt mongyák; hogy, a' Sz. Írásban, mindenek meg vannak írva. Az Arianusoknak-is azon Eretneksége völt; mint meg-tetthik a' Sz. Agoston írásából⁶. Ezent vitatta Nestorius, Di-óscorus, és Eutykes; a' mint írva vagyon in 7. Synodo, aét. 1.

⁶Lib. 1. cont. Maximinum ca. 2. & ult.

7. Mind ketten tagadják a' Peniten-tziának, és Bérnálásnak Szentségét. A-
zon Eretnekséget tanították régen a' Novatiánusok; a' mint * Cyprianus, és † Theodorétus bizonyították.

* Lib. 4. ep. 2.
† Lib. 3. Heret. tabul.

8. Mindketten azt tanították, hogy, Az Anyaszentegyház, csak jökből áll: és hogy az Anyaszentegyház, melly régen látható völt, sok ideig el-veszett völt: mostan pedig csak az ő Gyülekezetekben legyen. Szinte e' hez hasonló völt a' Donatisták Eretneksége; mint Sz. Agoston * bizonyította.

* Li. de Unit. Eccles. c. 12.

9. Mind ketten azt tanították; hogy, A' Hóltakért nem kell imádkozni; hogy a' Negyven-napi bűjtőt, vagy egyéb allandó IX. Elmélk; 10. Ok. Bűjtő-

Bőjtőket, nem kell meg-tartani: hanem ki-
ki mind, a' mikor neki tetszik, akkor böj-
töllyön. Azont tanították régen az Aë-
riánusok; a' mint * Epifanius bizonyít-
tya, Sz.† Agoston-nal egyetemben.

10. Mindkettentagadok az Ere-
lyéknek, a' KRISTUS, és a' Szentek Ké-
peinek tisztelgetit, és azt Bálványozásnak
híják. Ezent chelekedte régen Vigilán-
tius; mint Jerónimus bizonyította. Az
Iconomakusok-is ezent tanították; a'
mint Zónaras, Cedrénus, Nicéforus
mongyák.

Ezekből, déli világosságnál nyilván-
ban-való, hogy a' fő-fő tudományok,
mellyekből a' Luther, és Calvinus Vallási
állanak; mind a' régi Eretnekiségek, mel-
lyek az Anyaszentegyháztól régen kár-
hoztattak, és mindenkor Eretnekiségek-
nek tartattak. Azont, a' többiről-is *
kűnyű meg-mutatni. Melyből követ-
kezik; hogy ezek a' Vallások nem egye-
bek, hanem a' régi, és régen meg-vetett
Eretnekiségeknek mosléki.

* Hæresi 75:
† De Hære-
sib. c. 33.

* Vide Bellar.
de Notis Ec-
clesiæ, ca. 9.
Et Coccium
de Signis Ec-
clesiæ. l. 8. ar. 3.

TIZEN-EGGYEDIK OK: A' Hivés
regulájában meg-fogyatkozásból.

IX. Elmélk: 10. Ok.

Ezek-

Ezeknek az Új Vallásoknak, semmi bizonyos *Regula*-ja nincs, melyet a' Hit dolgaiban kellyen követniék. Tehát semmi helyt nem kell nekik adni: mert a' Hitnek fő-fő részeinek, meghatározottnak, bizonyosságnak, és megváltozhatatlanoknak kell lenni.

Hogy pedig az Újítóknek, a' hitelben semmi bizonyos *Regula*-jok ne legyen, melyből bizonyal el-végezhessék, mit kellyen, 's mit ne kellyen hinni, megtették;

ELŐBEN: Mert, sem az Anyaszentegyház *Traditói*-nak, vagy kézről kézre adott 's vett tudományának; sem a' közönséges *Conciliomok* méltóságának; sem az Anyaszentegyház régi Tanítóinak, és azoknak a' kik e' mi pörölődésünk előtt éltek, ítéletinek, helyt nem adnak.

Minden *Traditziókat*, vagy kézről kézre adott és vett tudományt, meg-vét *Luther*, magyarázván *Sz. Pál*-nak a' *Galának*-hoz írt Levelének második részét.

* *Lib. 4. ca. 8. n. 6. 7. 8. Et in Antidoto ad 4. Sessio, Cœcilii Trident.* *Calvinus*-is * azon-kerént: és azt tanítják; hogy ugyan Semmit nem kell hinni; semminek helyt nem kell adni, valami a' *Sz. Írásban* nincsen.

A' Közönséges *Conciliomokat*, melyek-
IX. Elmék: 11. Ok lyek-

lyeknek ez-ideig az Anyaszentegyház-
bannagy méltóságok vólt, (mert azok
olyanok, mint-egy Fejedelmek, és U-
rak Gyűlése a' KRISTUS Országában) úgy
meg-ítállá Luther, hog, valamit azok vé-
geznek, azt akarja hog mind azok, akár-
mi köz embernek-is iteleti-ala veitettek
légyenek. Sőt, merő bolondságnak mon-
gya, hogy a' Conciliomok végezni akar-
nak a' felől, mit kellyen binni. Ugyan-
ottan azt taníttya; hogy, Minden lelki
embernek itéletire kellyen azt hagyni, mit
kellyen, 's mit ne kellyen binni.

In Art. 115. &
sequentib'.

Ugyan-azont jelenti Calvinus-is, mi-
dön azt írja; hogy, *Nem Ecclesia doiga*,
annak meg-ítélése, melly könyvek légyenek
Sz. Írások: hanem ennek iteleti, a' belső lel-
ki-ismeretre tartozik.

Lib. 1. ca. 7. m.
1. 2. 4.

Végezetre, a' mi a' Sz. Atyákat illeti;
Luther nem gondol Ezer Augustinusok-
kal, ezer Cypriánusokkal. Calvinus-is
fok helyen írásiban, meg-ítállja őket; és
azt mongya, hogy ezek-is tévelygtenek.
Ezek-közzül azért, nekik a' hitelben, eg-
gyik sem Regula.

Libr. contra
Regem An-
glic.

De mondanak: A' Sz. Írás mi-nékünk
Regulánk a' hívésben: mert az semmi-
képpen el-né tévelyedhetik. De könyű

Az Írás. lé-
gyen-e ele-
gendő Régi-
lája az Hit-
nek?

IX. Elmék: 11. Ok.

meg-

meg-mutatni, hogy ez a' *Régula* nem
elégfészes.

Először: Mert ez-általa' *Régula*-által,
né tehetünk itéletet ő-magáról az Irás-
ról; és így, maga-is ez a' *Regula* nekünk
bizonytalanlén. maga ennek kell vá-
la mindeneknek-előtte bizonyosnak len-
ni. Mert a' Sz. Irásból nem tudhattuk,
1. Hogy ez a' Könyv bizonynyal Sz. Irás;
nem ál-könyv; nem valamelly chalárd-
túl költött Irás. 2. Hogy imez, vagy
amaz mondása, viséha nem fordított.
3. Hogy semmi idegen dolog, közzé
nem elegyítettett; semmi hozzá nem té-
tetett; semmi benne el nem vétetett; a'
mi a' Tudománnak állattýára tartoznék.
Ezekben semmit az Irásból meg nem mu-
tathatni: hanem csak valami erőtlén-
emberi okoskodásokból bizonyíthatni,
az Anyaszentegyháznak kézzől kézre
adott Tudományát félre-tévén: és így,
a' mi Hitünknek egész fundamentoma
bizonytalan vélekedésekken lén vettet-
ve. Annak-főldötte; az Irás ereje, nem
a' szóknak zengésében áll, hanem értel-
mében, melly az Irásnak élete, 's lelke.
De annak igaz értelme-felől, ezer viséha-
vonyások lehetnek: és azokban - is;
IX. Elmélk; II. Ok. a' Sz.

a' Sz. Irásból, félre tévén a' kézzől kézre
adott Tudománt, és a' Sz. Atyáknak ma-
gyarázattyát, véget nem vethetni. mint
azt probából jól tudgyuk. Mert amaz
igéknek; *Ez az én Testem*; és sok töb-
beknek értelme-felől, kemény veteke-
dés vagyon a' *Lutherek*-, és *Calvinisták*-
között, &c.

Az ha mondod *Calvinus*-után; hog, Az Irásról
való igaz íté-
let, a' belső
lelki- ismé-
retet illesze-
je?
Az Irás-felől, és annak értelme-felől-
való ítélet, a' lelki ismételre tartozik:

Az nem egyéb, hanem hogy ezzel a' lelki
ismételnek fegallását, az-az, kinek-ki-
nek a' maga ítéletit, rendezed a' hívésben
fő *Regula*-nak. Mert akár-ki-is azt
mondhattya, hogy ő-néki jó lelki ismé-
reti vagyon, és abból itéli, melly könyv
légyen Sz. Irás, 's melly ne légyen: mel-
lyik légyen annak igaz, 's mellyik hamis
értelme. Így a' *Lutheranus*, az ő lelki is-
méretiből, a' Sz. *Jakab* Levelét gaznak
ítéli: és a' Sz. *János* Mennyei látásról írt
könyvét, a' bizonyításra erőtelennek
mongya. A' *Calvinista* pedig, az ő lelki
ismételiből, mindkettőt Isten Igéjének
ítéli. Ismét: *Luther* az ő lelkéből, azt
ítéli; hogy, *El kell vesztetni azt a' hamis*
vélekedést, hogy Négy Evangéliom-könyv

In Prologo
Novi Testa-
menti.

IX. Elm: 11. Ok.

M

légyen.

legyen. Mert a' Ss. János Evangélioma az egyedül-való, szép, igaz, és fő; mellyet, a' több három Evangéliom-nál, sokkal és sokkal feljebb helyen böchtünk. Hasonlóképpen a' Ss. Pál és Ss. Péter Levelei, sokkal feljül-műlyak, úgy-mond, a' három Evangéliomot, a' Ss. Matkójét, Ss. Márkét, Ss. Lukáchét. Örömezt meg-vetette volna ezeket, mert nagy nyilván állat-tyák az Erdemet; a' jó chelekedeteknek szükség-es-voltát; a' Parancholatok megtartását; és díchérik a' Szűzefséget, és Szegénységet: de mikor nem merné tel-lyeliséggel meg-vetni, azoknak méltósá-gát kérségesse akará tenni: és azt jelen-gette, hogy azok nem a' Ss. Lélek tani-tásából íratnak.

Hasonló-képpen *Calvinus*-is, az ő értelméből, azt ítéli; hogy amaz ígék-nek, *Ez az én Testem*; imez értelmők legyen: E' Kenyér az én Testem-nek je-le. *Luther* pedig azt ítéli, hogy ilyen magyarázattya vagyon: E' Kenyér bi-zonnyal én Testem. El-hagyok számta-lan sok több dolgokat. Mellyekből meg-tetűfik, hogy ők minnyájan, a' Hitnek Próba-kővének, és *Regulájá*-nak egye-bet nem vetnek, hanem kinek-kinek

IX. Elmélk: 11. Ok.

a' ma-

a' maga itéletit, vagy (melly azont téfzi)
a' Sz. Iráft, kinek-kinek a' maga itéleti-
's magyarázáfa-szerént.

MASODSZOR: A' Hitnek az elégsé-
ges és alkalmas *Regulája* nem lehet,
mellyet minden ellenkező Vallásokon-
lévők, magok pártjára intézhetnek, és
vélekedésköz szabhatnak. De a' Sz.
Iráft, minden Tévelygők a' magok tet-
tőféhez intézik. Mert e' mostani pár-
tos Vallások Gyülekezeti mind, noha
fok, és nagy czikkelyekben szörnyen el-
lenkeznek: mindazáltal, az Iráft fogják
magoknak *Regulá*-nak, és azt az ő tet-
tőféhez intézik. Mert a' *Luther*ek azt
mongyák, hogy ők Sz. Iráfra támasztják
magokat: a' *Calvinisták*-is hasonló-kép-
pen: azon-szerént az *Anabaptisták*-is.
Nem-is chuda: mert mindenik az Iráft,
nem az Anyaszentegyháznak közönfé-
ges értelmé-, vagy a' Sz. Atyáknak köz-
önféges magyarázattya-szerént véfzi,
mint a' *Catholicusok*: hanem, akár-mel-
ly köz ember lelke ismémentinek tettőfé-
szerént. Mely-szerént, azt, akár-mi
Eretnekségekhez-is kűnyűintézni. Eb-
ből ki-tettők, hogy ez a' *Regula*, így él-
vén véle, semmire-kellő; és egészen, ki-
IX. Elm: 11. Ok. M 2 nek-

nek-kinek ugyan csak a' maga ítéletire mégyen.

HARMADSZOR: Ha olly Bíró volna, a' ki, akár- melly pörlekedésben is Törvént úgy mondana, hogy nyilván meg nem tévűhetnék, mellyik félnek ítélné a' győzedelmet; hanem mindenik fél azt vitatná, hogy ő a' nyertes, és a' Bíró túl ki-mondott Törvény, nagy nyilván néki szolgál: ez a' Bíró, minden embereknek ítéleti-szerént, nem volna alkalmatos Bíró. mert annak Törvény-látása-által, semmi pör-patvarban vég nem szakadhatna. Mert a' Törvény ki-mondás-után-is, szinte meg-annyi vívűsa-vonyás lenne a' Törvény-felől, az mellyik félnek szolgállyon, a' menyi annak-előtte vala a' pörös feleknek igazsága-felől. A' Sz. Írás pedig, szinte csak illyen Bíró, ha magyarázattyában félre tévűk az Anyafentegyháznak, és a' Sz. Atyáknak egyenlő magyarázattyát. Mert e' nélkül, mindenkor úgy mond törvényt, hogy mind két fél nem értheti nyilván, mellyiknek kedvezzen: hanem mind két fél nagy bátran azt mongya, hogy az, nagy nyilván néki szolgál, s' őtet tévű győzedelmessé. Innét va-

gyon, hogy soha közdöttök, csak egy
 vishá-vonyás-is le nem száll. Merő ne-
 vettség azért, csak a' Sz. Írást állatni Bíró-
 nak: mert minden vishá-vonyásban olly
 Bíró-t kell rendelni, a' ki törvényt úgy
 mondhatson, hogy mindeneknek, fő-
 képpen pedig a' pörös két félnek, nyil-
 ván tudtára legyen mellyik légen nyer-
 tes: mert a' pörben különben soha vég
 nem lehet. Azért, a' kik csak a' Sz. Írást
 téhik Bíróvá: azzal elég nyilván meg-
 jelentik, hogy, az ő-magok ítéleti-ki-
 vül, semmi Bíró-nak ők helyt nem adnak,
 a' ki-által az ügynek vége szakadhatna.
 Mert szinte úgy chelekecsnek, mint ha
Antal-nak, és *Bereczk*-nek pörök lé-
 vén, nem akarnának más Bíró-hoz men-
 ni, hanem csak a' *Decrétom*-hoz; félre
 vetvén az Ítélt Mesterek magyarázását:
 és *Antal* az ő igazságára elő-hozván va-
 lamelley Király *Decrétomát*, azt monda-
 ná; hogy az-által ki-tetthik az ő igazsá-
 ga: más-felől *Bereczk*, azt erőssen ta-
 gadná. Sőt elő-hozván más Király *De-
 crétomát*, azt vitatná, hogy az a' *Decré-
 tom* nyilván neki szolgál: *Antal* vison-
 tag, azt igen tagadná. és így mind ket-
 ten, a' dologban vég-vetés-nélkül, vál-
 IX. Elm: 11. Ok. M 3 nának-

nának-e egy-mástól. Vallyon 's ez nem nevetleges dolog volna-e? és, nem azt mondanák-e mindenek, hogy eggyik sem akarja a' pörnek vége-szakadását? eggyik sem vészén más Bírót, hanem a' magaitéletit? Szinte ez-szerént, az Uj Tanítók, midőn más Bírót bé nem akarnak venni, hanem csak a' Sz. Írást; és annak magyarázattyát ki-ki a' maga lelki ísméretinek tartja: nyilván meg-mutatták, hogy nem akarják, hogy a' pör-lődésben törvény - szerént vég légyen; sem a' magok itéleti-helyett, más Bírónak helyt nem akarnak adni.

NEGYESZER: Melly igen nem elég *Regula* ez a' hívésben; és-maga a' mindennapi próba meg-mutattya: mert láttuk, hogy a' vihsa-vonyásnak soha semmi vége nem lehet az Uj Tanítók-között, a' Hitnek főbb részeiből-is. Mert földötte igen külömböznék, sok, és nagy dolgokban a' *Luther*ek, *Calvinisták*, és *Anabaptisták*; és egy-mást Eretnekséggel kárhoztatták. Külömböznék a' *Lutheránusok* magok-között-is sokakban: külömböznék az ő édes Apjoktól, és *Apostolok*-tól-is, *Luther*-től: úgy annyira, hogy mostan a' *Luther*ek-nek Tizen-
IX. Elvilk: 11. Ok, három

három fő Szakadások számláltatnak, a kik, nevezettel, és némelly értelmekkel egy-mástól különböznek. A' *Calvinisták*-is egy-más-között különböznek, fő-képpen az Anyahentegyház Fejéről való czikketről. Mert nagy része, ezt a méltóságot világi Fejedelemnek tulajdoníttya, ha szinte Ásfonyember léfeneis; *Protestant*esek-nek híják ezeket. A többi, méltatlan dolognak, és azt káromkodásnak mongyák; ezeket *Puritanusok*-nak nevezik. Nem értnek egyet az *Anabaptisták*-is fokakban; úgy annyira, hogy Tizen-négy különböz Szakadásokat számlálnak ö-közöttök-is, mellyek nevezetekkel, és értelmekkel különböznek.

VEGEZETRE: Most olly időre jutottunk, hogy, midőn mindenik azt itéli, hogy ezt a' *Régulat* követi, és a'hoz támaszkodik; közel annyi Eretnekiség van, a' mennyi tévelygő ember. Mert fokban, főképpen az egy-ügyűebbek, azt mongyák; hogy, Keveset gondolnak ök azzal, mit tanított *Luther*, vagy *Calvinus*: mert ök az Isten igéjéhez ragaszkodnak, melyben semmi tévelygés nem lehet: és ez-szerént, azt itélik, hogy nagy

jó helyben vagyondolgok. Az Irást pedig, ki-ki az ő érteke-, 's itéleti-szerént vérfzi. Melyből, midőn azt vélik, hogy a' Sz. Irást tartják *Regulá*-nak a' hívésbé; a' Sz. Irás-helyett, csak a' magok gondolattya léfzen Vezérek. Mert, a' mit gondolnak hogy jegyez az Irásnak bötűje, azt ők Sz. Irás igaz értelme-gyanánt vérfzik: és ez-szerént, a' menyi külömböző gondolattyak vagyon az embereknek; annyi *regulá*-jok vagyon a' hívésben.

De honnan léfzen az, hogy mindennek az ő gondolattya, merő Igazfágnak, és a' Sz. Irásnak tulajdon igaz értelmének láttfik? Elsőben, származik ez, az embereknek nagy maga-szeretetiből, és maga nag bötűléféből. Mert a' ki magát nagra bötűlli: könnyen el-hiteti magával, hogy minden találmanyi, és elmélkedési fő dolgok. Másodszor: Származik az Örögnök inchelkedéféből, a' ki belől az emberek elméjének gondolatit el-fordította, hogy azt, a' mit eszékbe véfnek, minéart akár-mi erőtlen okotskáért-is, nyilván-való Igazfágnak itéllyék. Mert, midőn az emberek, a' régi Hitnek meg-únásából útállyák az Igazságot, és viűket fűldök az Ujfságnak hallá-
IX. Elmél: 11. Ok fára:

sára: Istennek igaz ítéletiből meg-engedtetnek az Őrdög^űtől chalatni. Mikor azért az Őrdög munkálkodik belől az ő érzéken^űsegekben; azt ítélik, hogy a' Szent Lélektől világosíttatnak: és így, a' Hit tudományában minden ítélet^űket erre a' Lélekre háríttják. Innét vagy on, hogy minden pártnak, és majd minden köz embernek az, a' mit ő elméjébe vé-szen, az Istennek tífia Szent Igéjének lát-t^űhik: és nem gondol akár-menyi erő-sokokkal is, mellyek a' más ré^űsről elő-hozatnak. Ezt jelenti Sz. Pál, mikor így szól: *Miért-hogy, ugy-mond, az Igaz-* 2. Thess. 2.
v. 10.
ságnak szeretetét nem vették hogy^ű hódvó-zálnének: annak-okáért bochát Isten ő-re-ájok tévelygésnek chelekedetít, hogy hid-gyenek a' Hazugságnak: Bochát, nem pa-rancholván, hanem erejét az Őrdögnek meg-ere^űstván, hog azokat, a' kik az Igaz-ságot, és a' régi Hitet meg-útálták, meg-chalhassa, és kere^űstül-kochúl ezer té-velygésre hajthassa.

De sokan, kivál-képpé pedig az egy-űgyűek, ezt mongyák: Az Ur Isten nem engedi, hog meg-chalassanak azok, kik alázatos szűvel visgállják az Igazságot: mert ő meg-ígérte, hogy jó lelket ad az

örölc kérőknek. E'n pedig ezt chele-
kešem: Kérem az Ur Istent, hogy enge-
met meg-világosíttson, és a' Sz. Írásnak
igaz értelmére jutasson: az Írást-is pedig,
szüntelen vizsgálom.

Az Ördögnek ez nagy játzodtatása,
mert az Igazságról alázatos szível mi-
képpen tudakoznak, a' kik az Anya-
szentegyház *Doctori*-nak, a' Sz. Atyák-
nak, és a' közönséges *Conciliomok*-nak
ítéletit meg-utállják? kik nem akar-
nak az Urtól rendeltetett, és mutatott
úttal, s móddal élni; hanem, semmire-
kellő jelenéseket kívánnak? Mert az Igaz-
ságot, azoktól bizonynyal meg-érthet-
nék, és magokat minden tévelygésektől
meg-menthetnék. De nem akarják ma-
gokat engedelmeségre azok-alá bochá-
tani: és azt ítélik, hog' ők a' magok szor-
galmatosságokkal, elméjökkel, és lelki
ismeretökkel, a' pušta Írásból, az Igaz-
ságot bizonyosan meg-tudakozzák.
Mint-ha a' Sz. Atyák, az Anyaszentegy-
ház *Doctori* és Püspöki, vagy a' Sz. Írást
nem vizsgálták volna; vagy az Istennek
Lelke-nélkül, és ép ítélet-nélkül lettek
vólna, hogy azt meg ne értenék, a' mit
egygy tudatlan ember fel-talál. Ember

nagyob kevélyféget annál mint gondolhatna, hogy eggyköz ember, és gyakorta eggy tudatlan sült paraszt, ki a régi dolgokhoz, a' Deáki tudományokhoz semmit nem ért, magát fellyeb böschüllye ennyi bölcshégnél, ennyi méltóságnál és Szentfégnél, ennyi számtalan *Doctorok*-nál? Ne itéllyék azért, valamig illyen éhszel lésznek, hogy Istentül valamit nyerjenek: mert gonoszúl kéri; kevélyen kéri: hané inkább, a' Kevélyfégnék és Hazugfégnak lelkétül chalatlak-meg, a' kinek, c' nagy bűnért, Istennek igaz ítéletiből adatnak. Ez az a' Lélek, mellyet minden Eretnekek (noha értelemmel igen ellenkezők,) éreznek, és a' mellyel dichekednek: és a' melly-felől, mindenik iteli hogy ő-néki Igazságot jelent. Mellyet, a' ki nem vak, bizony könnyen észébe vehet: mert az Isten Lelke, ellenkező tudományokat nem jelent.

Járul ezekhez; hogy a' Sz. Irás a' köz embereket, a' Hit dolgaiban- való kételkedésekben, a' Sz. Irásnak vizsgálására sohílt né igazíttya; hanem az Anya-szentegyházhoz; és azokhoz, a' kik az Anya-szentegyházban Főek. Igy, *Deut. 17.*

IX. Elmélk: 11. Ok.

a' két-

a'kétféges dologban, a' Papokhoz igazítatnak, a' kik akkor Elöl-járók voltak: és a' kik ezeknek nem akartak engedni, azt paranchollya, hogy meg-ölettesenek. Azért rendelt Isten az Anyahentegyházban *Pástorokat*, és *Doctöröket*: azért akarta, hogy az *Ecclesiá*, egész világ-előtt tekintetes legyen; az Igazságnak Öslopa és Erőssége legyen; hogy a'hoz tanáchkérdeni mindenek könnyen hozzá mehernének, és annak mondásán, nagy bátorsággal meg-nyugodnának. Nem mindeneknek adatik az Írás értésének lelke; mint az *Apostol* beszédiből nyilván vagyon: *Nem kell minden Léleknek hinni: hanem meg kell a' Lelkeket próbálni, ha Istentől legyenek-e.* Annak-okaért, ha szinte valamit sügalland-is néked lelked-isméreti: még bátorságban nem vagy; mert nem vagy bizonyos beane, hogy Istentől legyen annak eredeti. mivelhogy nyilván vagyon, hogy számtalanon meg-chalattak: mert minden Eretnekek, ezt a' Lelket hánnák vetik. A' Sátánnak Angyala, gyakorta világosságnak Angalává változtatta magát. Ezekből nyilván vagyon, hogy a'köz IX. Elmék: 11. Ok. embe-

1. Cor. 11. v. 7.

1. Joá. 4. v. 1.

2. Cor. 11. v.

14.

emberek testi-féle, és lelke-ismereti, a'hí-
vésben *regula* nem lehet.

TIZEN-KETTŐDIK OK:

A' Képtelenségől.

HA valamelly ez Új Vallások-köz-
zül, ugy-mint a' *Calvinista*, a'
KRISTUS igaz Hiti volna: a'több okra-
lan dolgok-főlött, mellyeket *oda-fel-
elő-hozánk, ez-is következnék; hogy
minden *Catholicusok*, valakik az *Aposto-
lok* idejétől-fogva ez-ideig voltak, el-
kárhoztak, és örök tűzre vettettek.
mert, ennek a' Vallásnak fő tudománya-
szerént, üdvözítő Hit-nélkül, és így, Isten-
előtt - való Igazság-nélkül voltak.
Azért, a'bűnben maradtak, és abban-
hóltak-meg. Mert, a' meg-Igazuláfra-
való szükséges Hit, az ő ítéletek-szerént
nem egyéb, hanem az, mellyel az ember
erőssen hiszi, hogy ő meg-igazult Isten-
előtt, a' KRISTUS elég-tételejért, mely
e' Hit-által ő-hozzá kapchóltatik, és né-
ki tulajdoníttatik. Nyilván vagy onpe-
dig, hogy ezt a' Hitet e' Világ nem tudta,
mint szinte *Luther* idejéig-is. |

* A' Harma-
dik Elmél-
kedésben.

Ezt *Luther* ő-maga sem tagadgya: főt
dichekedik véle, hogy a' Meg-igazulá-
s-

IX. Elmél: 12. Ok.

nak

nak módgyát, melly a' Régiektől meg-
homályosított volt, e' Világnak ki-
nyilatkoztatta. Ezen dolog, a' Régiek
írásból-is ki-tettük: mert a' Krisztusba-
való Hit-kivül, meg-kivánnák az em-
ber akarattyának belső változását-is, és
az egész Törvénynek meg-tartására-való
szándékát. Ennek-fölötte; mert az üd-
vösség- felől-való bátorságban-lételt-
kárhoztattyák; és azt akarják, hogy az
ember félelemmel, és rettegéssel keresse
üdvösségét, és a' felől mindenkor szor-
galmatos legyen. Ahonnan, ama' *Spe-*
cialis, kívált-képpen-való Hitet, mel-
lyel valaki bizonyal hiszi hogy ő meg-
igazult Isten-előtt, és az örök életre vá-
lasztatott; minnyájan meg-vetik, mint
vakmerő bizakodást. Mert, noha hinni
kell azt, hogy Krisztus az ő részéről mi-
érettünk tellyeséggel eleget tett; mind-
azáltal mi nem tudgyuk, ha meg-chele-
kedtük-e mind azokat, mellyek a' mi ré-
szünkéről szükségesekek, hogy abban az
elég-tételben rehesek legünk: és ha nem
esünk-e valaha ki az Isten kedvéből.

Nyilván-való dolog azért, hogy a'
Régieknek nem volt illyen Hitők, a' mi-
néműt most a' *Lutherek* és *Calvinisták*
IX. Elmélt: 12. Ok. kíván-

kívánnak. El-kárhoztak azért ennyi
 sok Szent Atyák, ennyi Mátyrok, en-
 nyi Szűzek : el-kárhozott Irenaus, Ju-
 stinus, Thaumaturgus Gergely, Nazian-
 zénus, Basilus, Arany-száju S. János,
 Damascénus, Hilarius, S. Ambrus, Hie-
 ronymus, S. Agoston, S. Márton, S. Mi-
 klós, S. Antal, S. Benedek, S. Bernárd,
 S. Domonkos, S. Ferencz. El-kárho-
 zott S. Lőrincz, S. Vincze, S. Sebestyén,
 S. Katalin, Cecilia, Agnes, és egyebek
 számtalanon, kik nagy szentféggel, és
 chuda-tételekkel, vagy mátyromság-
 gal, e' világ-elött chudálatosflak voltak.
 Végezetre, el-kárhoztak mind a' mi Ele-
 ink, a' kik ide hátra voltak, mind szinte
 az Apostolok idejéig. Es, hogy a' Tertullia-
 nus beszédivel éllyek : Gonoszúl hirdet-
 ték annyi sok Száz esztendeig az Evangé-
 liomot ; gonoszúl hittenek ; annyi sok ezer-
 nyi lélek, gonoszúl keresztelteték-meg ; a'
 Hitnek annyi chelekedeti gonoszúl lettek ;
 annyi jószágos chelekedetek, annyi jó réte-
 mények gonoszúl lettek ; annyi Papságok,
 annyi Egyházi szolgálatok gonoszúl visel-
 tetek : végezetre, annyi Mátyrok gono-
 szúl koronaztattak-meg.

Lib. de Præ-
 scrip. adver-
 sarietibus.

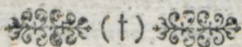
253.

De mind ezek, melly hihetetlenek!
 IX. Elmélk: 12. Ok. melly

melly balgatag, és káromló dolgok! melly igen ellenkezők az egész Világnak, és minden űdű-bélieknek ítéletivel!

Azt pedig nem mondhatni, hogy a' tudatlanság űket meg-mentette: mert a' Hit-nélkül, a' Krisztus igazsága-nélkül, a' Krisztus válttságában- való részesülés-nélkül, a' Bűnnek bochánattya-nélkül, senki nem űdvözűlhet, mint szízerén-fer-te tanít az Írás, fő-képpen az Új Testa-mentom-ban. Semmi tudatlanság azt nem chelekedheti, hogy ezek-nélkül va-laki űdvözűllyön. Ez-elűtt azért sohová nem szaladhatnak: Azok, vagy mind el-hárhoztak a' kik *Luther*- elűtt éltek; vagy a' *Luther*, és *Calvinus* Vallás, fő tu-dományában, a' meg-Igazulásról, ha-mis, és ístentelen.

Ímhol már a' Tizen-két Ok; mel-lyekkel világossan meg-mutattatik, hog-ezeket az Új Vallások el kellyen távoz-tatni, mint hamissakat, és veszedelmese-ker. Következik immár az Utolsó Elmélkedés.

TIZEDIK ELMÉL-
KEDES,

*És ez egész Tanáchkozásnak bé-
baronálása.*

U Tólkor: A'hoz a' Valláshoz kell ra-
gaşkodnunk éltünkben, a' melyet
halálunk óráján akarnánk hogy tartot-
tunk volna; és a' melynek igaz okát ad-
hattyuk, mikor a' KRISTUS Itélő-szé-
ki-előtt fogunk állani. Mert, a' chele-
kedendő dolgok-felől, job tanáchkozásk
ember nem tehet, mint a' Halálnak, és az
örök ítéletnek emlékezetiből: hog tud-
ni illik, azt válaşhuk itt, a' mi abban az
órában nekünk igen használhasson: azt
pedig el-távoztassuk, a' mi nekünk ak-
kor bizonyos veszedelmet, a' vagy nagy
kárt szerezhetne. De a' *Római* Kereş-
tyén Hit illyen. Hogy pedig halálunk
óráján ezt felleb fogjuk böchülni; meg-
tertşik,

Előben: Sokaknak példájokból;
kik, noha tévelygésekben éltek; mind-
azáltal, mikor meg kell halniok, a' *Catholikus*
Hitben kívánnják ki-múláso-
kat: mert ezt bátorşágosbnak itélik.

X. Elmélk: N Másod-

Másodszor: Mert minden ember akkor azt kívánja, hogy élteben sok jót chelekedett volna; és minden bűnt nagy szorgalmatossággal el-távoztatott volna. Mellyekre mind kétfőre, a' *Római* Hit hatható-képpen vihen. Egyikre sem vezet a' *Luther*, vagy *Calvinista* Vallás: hanem inkább a' Jó chelekedeteknek meg-útálálára, és életnek szabadfágára; mint [†]ez-előtt meg-értők.

† A' Kilenczedik Okbá, pag. 160.

Harmadszor: Mert a' *Római* Hitnek sok orvossági vannak, mellyek abban a' rettenetes el-köhlözésben, nagy ségetséggül léfnek: mint, a' Gyónás, és a' Papi meg-öldözés; az Utólsó kenet; és az Ol-tári szentség: mellyek a' Híveknek nagy vigasztalást, és bizodalmat szerzenek. mert a' Krisztus Elég-tétele mi-velünk azok-által közöltetik. Ama' pushta Hit pediglen, igen hideg, és erőtelen állat abban az órában. Mert, miképpen hi-heted azt valóban, hogy a' KRISTUS te-áéked irgalmas kegyelmes; hogy te igaz légy, és üdvözűly a' KRISTUS-által, ki az ő-tőlle rendeltetett orvosságokat meg-útálod, és a' közönséges Anya-kegyház társasága-kivül akár meg-is halni? E mostani üdőben-lévő min-den

X. Emlék:

den pártos Vallások Gyülekezeti, ezzel a Hittel kérkeſnek ; mindazáltal, nem mindenik párt üdvözl. Mert, Egy a' Krisztus igaz Hiti ; melly-kivül, senki-nek ninchen üdvöſsége: mint nem csak a' *Catholicusok* tanítták; de még a' *Lutherok*, *Calvinisták*, és *Anabaptisták*-is. Semmit nem fog azért használni az a' te *Specialis*, vagy magadnak-való Hited, ha e' Közönléges igaz Hitet nem tartandod.

Továbbá : hogy chelekedetőknek-is könnyen okát adhatták az igaz Itéld-Bíró-előt a' *Catholicusok*; és hogy semmi veszedelmök ebből nem következik, nyilván-való. Mert, magunkban formállyuk azt, hogy én az igaz Itéld szék-előt állok, és azt kérdik tőlem : Miért követtem én a' *Római*, vagy *Papista* Hitet (mint ők hívák;) és azt el-hagyván, nem inkább hajlottam amaz Ujra, melly a' *Calvinus reformáció*-ból chemetézett? Nagy bátorsággal ezt felelem : Uram, azért tartottam a' *Római* Hitet : mert ez tanított engemet szívemnek a' földiek-től el-fogására, és a' Mennyeiek szeretinek fordítására : ez tanított a' testnek meg-szelidítésére, és az ő kívánságinak,

Mit fogjon felelni a' *Catholicus* az utóſo ítéletben.

az Isteni félelem-által-való öldöklésé-
 re; a' jó chelekedetekben meg-maradásá-
 ra; az Előttem-járóknak engedelmes-
 ségre, Imádságban-való foglalatossá-
 ra, és a' bűnbéli szabadságnak minden al-
 kalmatosságának el-metthésére.) Azért
 tartottam a' *Római* Hitet: mert ebben
 láttam sokakat, kikből cheséggel, szent-
 séggel, chuda-tételekkel, és Profétziai
 lélekkel ez egész Világ-elött chudálatos-
 sak voltak: a' kik, lehetetlen hogy il-
 lyen nagy dologban meg-chalatzkottak
 legyen. Azért tartottam: mert láttam,
 hogy e' felől tett Isten, minden Száz é-
 tendőkben, sok chudák-által bizonyítá-
 got: mert ebben láttam az Isteni igére-
 teket be-teljesedni: mert ez el-terje-
 dett mind e' széles világon. E'hez lett ez-
 ideig, és léhen most-is szüntelen, a' Po-
 gányok meg-térése: ebben vagyon a'
Doctörök-nak minden időben nagy eg-
 gyességek a' Hitnek fő-fő részeiben: eb-
 ben vagyon szüntelen-való meg-mar-
 adása, és egy-más után-való következése
 a' Püspöki Széknek; és minden Tanítók-
 nak, az *Apostolok*-kal-való öfve-foglal-
 tatása: ebben vagyon minden viűfá-
 vonyásoknak, hirtelenséggel-való le-
 szál-

szállítása. Ez, ennyi fok Száz eſtendő-
túl-fogva, minden Eretnekségek-, és ke-
gyetlen Fejedelmek űldözése-ellé, moz-
dulás-nélkül meg-állott; és a' Pokolka-
pui, ez-ellen semmi hatalmat nem ve-
hettek. Az Uj Vallásokban, semmit ef-
felét nem láttam: hanem inkább, mind
ezekkel ellenkező dolgokat tapasztal-
tam. Semmi okom nem volt azért arra,
hogy e' Hittől el-szakadnék; vagy, hogy
valami módon e' felől kételkedném.

De, hogy több dolgokat el-hadgyak,
mellyekről ez-előtt emlekeztünk: Az,
minden bátorságra nem elég-e, hogy
bizonyos vagyok abban, hogy ugyan-
azon Híret követtem én, a' mellyet lá-
tom hogy követtek a' Szentféges, és chu-
da-tételekkel híres-neves férfiak, Szent
Malachias, *Sz. Bernárd*, *Sz. Domonkos*,
Sz. Ferencz; és mindenek egyebek, a'
kik Öt-száz eſtendő-túl-fogva, Mennyei
szent élettel, és chudálatos chelekede-
tekkel ez egész Világnak chudái voltak?
Mert az, nyilván-való dolog, hogy Nem
lehetett az, hogy azok a' Mennyei-életű
Szentek, kik Istenhez olyan áitatóssák
voltak, és magokat tellyesféggel az ő
szolgálattyára adták; kik az Istennek
X. Elmék: N 3 szerel-

szíves Fiai, és meg-hitt baráti vól-
tak, ilyen nagy dologban meg-chalat-
koztak légyen. Ezeket azért a' Hadna-
gyokat, a' Hit dolgában bátorlással kö-
vettem.

Az Eretnek
mit fogjon
felelni.

Te pedig, valaki vagy, a' ki más Val-
lást követél; kérlek, mihoda okát ad-
hatod chelekedetenednek, mikor reá kér-
detel ama' rettenetes Ítéletben? Talám
azt feleled a' Birónak: Azért hadtam-e-
l a' Római Hitet: mert azt bálványozás-
sal, babonákkal, és emberi találmánok-
kal rakvának ítéltém: azt alítottam, hog-
abban a' Fejedelemséget az *Antichristus*
bírnja: azt véltem, hogy a' Pápisták, az ő
érdemekre támaszkodnak, nem a' te Vé-
gednek árrára.

De mint járſz, ha el-törölven akkor az ördögi kötésnek chipáját, melly most elmédet el-fogta, nyilván látandod hogy meg - chalattál? mihoda tanáchoz kapſz? mert tovább immár nem léſzen a' *Penitenzia*-nak, és meg-térésnek helye. Azt fogod-e mondani hogy nem tud-tad? De meg nem ment ez : mert az Igazſágnak könnyen végére mehetnél volna, ha olly ſzorgalmas tudakozáſ-sal lettél volna, mint a' dolog kívánnya

X. Elmék: vala.

vala. Vólt-is pedig igaz okod a kételkedésre, melly szorgalmatos vizsgálásra izgathatott volna. Mint szinte azért, a' Sídókat meg nem menti, hogy tudatlanságból tévelygettek, mert értésére juthattak volna az Igazfágnak: azon-képpen tégedet ez a' temérdek tudatlanság meg nem ment. Mert, hogy véték-nélkül szakadhatnál-el a' *Római* Anyaszentegyháztúl, né elég vólt arra akár-melley vélekedés, és gyenge gyanúság, hanem ugyan bizonynyal kellett volna tudnod, és, mindé indulatokat félre tévén, megtapasztalnod, hogy a' *Római* Hitben, azok a' vétkek benne légyenek: és olly nyilván kellett volna ezeket látnod, hogy tovább szívédben a' felől, semmi izgató gondolkodás, semmi kételkedésre-való igaz ok, ne maradhatott volna. Olly igen távúl vagyon pedig, hogy az Anyaszentegyház tévelygési-felől illyen bizonyos lettél volna; hogy erre néked, még chak hihető-szabásu, és szín-mutató jelenségek sem szolgálhattak.

Mert, michoda Igazfágnak színével foghattad azt elmédbe, hogy bálványozás, és fok tévelygések-alá vetterett légyen az a' Hit, mellyet látod hogy ennyi

X. Elmélk:

N 4

fok

fok Száz eſtendő-alatt, bölcheſéggel, és életeknek Szentſégével fok híres-neves férfiak követtek? melly ennyi fok Chuda-tételekkel, és Mártýromságokkal meg-erősítetett? melly ez egész Világon el-terjedett? melyben a' *Doſtorok*-nak-is nagy egyyeſségek, egy-más-után félben-fzakadás- nélkül-való követke-zések, és nyilván-való ſzármazások, és öſve-foglaltatások vagy az *Apoſtolok*-kal? Miképpen lehetſéges, hogy ennyi fok Száz eſtendőktől-fogva, ſem a' *Doſtorok*-közül, ſem a' Szentek-közül, ſenki az a' Bálványozást, azokat a' babonákat, és tévelygéseket, eſzébe nem vette?

Világtag: miképpen hiheted-el, hog Kriftus igaz Hitilégyn az, melly az Iltent téſi okának a' bűnnek, és mindé latorſágra-való kiſtetőnek? melly az embereket akarattyok ſzabadſágátul meg-foſtya? melly az emberek-közül, a' Jó chelekedetre-való igyekezetet kivéſi? melly ſzinte olly tágas kaput nyit minden latorſágoknak üzéfére, mint az *Atheiſmus*, ama' merő Iſtentelenſég? melly a' köſséget a' Fejedelmek törvénye-, és engedelme-alól, a' Kereſtyéni *X. Elmék:* ſzabad-

szabadságnak színe-alatt fel-szabadíttya?
 melly a' régen kárhoztatott sok Eretnek-
 ségeket pokolból vihá-hozza? a'mely-
 nek rámaftói, sem életök keménységé-
 vel, sem erkölchők szentségével nem dí-
 chéretesek; sem chuda-tételekkel nem
 híresnek nevesek? hanem erkölchőkben
 testi gyönyörűségre vitettek; földiek
 szeretői, kevélyek, szitkosok, pártolko-
 dók voltak; Hittül-szakadással, és szent-
 ség-rontó házasulással, vagy vihá-for-
 dúlt bujasággal, gyalázatosokká lettek;
 tudományokban pedig, álhatatlanság-
 gal, és eke-veszett viháalkodással czé-
 resekké lettek?

Végezetre: Ha valamelly igaz ezek
 az új Vallások-közzül: el-romlott volt
 tehát ennyi sok Száz ehtendő forgása-
 alatt a' Krístus Anyakentegyháza: el-
 fordúlt volt a' KRÍSTUS Orhága: sem-
 mivé lettek az Anyakentegyház állandó-
 volta-felől az Isten igéreti: erőt vertek
 ez-ellen a' Pokol kapui. Heában pradi-
 káltatott azért annyi üdötül-fogva az
Evangelíom: heában hittének: ennyi
 sok Nemzetiségek heában tértek-meg a'
 Pogányságból: a' Kerehtség, és egyéb
Sacramentomok heában szolgáltattak:

X. Elmélk:

N 5

heá-

heában tétettek a' Böjtölések, és a' test-
nek fanyargatási: heábá mentek a' Mar-
tyromságra: és ennyi sok ezer embernek
vére heában öntetett-ki a' KRISTUS
Vallásaért. Mind el-vestek tehát min-
den mi Eleink: el-vestek a' Sz. Atyák;
el-vestek a' *Martyrok*-nak, a' *Confesso-
rok*-nak, enyi sok ezer sérteti; kik dichó-
fégek voltak szép áitatósággal, nagy
szentséggel, chuda-tételekkel, és *Pro-
fétiai* lélekkel. mert minnyájan az igaz
Hit-kivül, és valóságos Igazság-nélkül
voltak; minnyájan bálványozásban fe-
küdtek.

Ha már hamissak, káromkodások, és
chak meg-gondolásra-is iszonyúak mind
ezek: mint lehetett azért, hogy ekedbe
ne vennéd, hogy hamissak azok a' Vallá-
sok, mellyekből nyilvánfággal ilyen-
szörnyű dolgok jűnek-ki? a' vagy, hogy
chak ne-is kételkednél azokról? Ha ké-
telkedtél: miért nem adtad magadat az
Igazságról-való értekezésre, melyből a'
te egész üdvösséged bizonytalanná lett?

Mindeneket intett az Ur KRISTUS,
Mact. 7. v. 15. hogy meg-ósnák magokat a' hamis Profe-
ráktól, kik Juhoknak öltözetiben jűnek
hozzánk, de belől ragadozó farkasok:
A. Elmélk: Mikép-

Miképpen nem jutott az valaha néked eszébe, hogy gondolkodnál, és félnél azon, hogy valahogy *Luther, Calvinus, Menno*, és hasonlók, azoknak számok-közzül fognak lenni, a' kiktől íntett Krisztus Urunk hog' meg-óíznók magunkat? Mert ezek, az Isten igéjének, és a' tiszta *Evangelium*-nak szép színével bé-födöz-tetve jüttenek, mint ha Istentől küldet-tek volna a' Juhoknak üdvösségökre: 's azon-közben a' Juhokat, az ő Tudomá-nyoknak dögleteles abrakjával el-veš-tették. Az ő gyümölchökből meg-ismé-ritek, úgy-mond, *iket*. Michoda Gyü-mölch pedig ez? Párt-ütések; Hadak; Szentegyházaknak, és Kalastromoknak meg-fosztása, és el-rontása; Városoknak el-pusztítása; a' régi Istenes életnek el-öltása; Minden vétkekre-való szabad-ságnak bé-hozása.

Tudgyuk az *Apostolok* tanításokból, hogy az utólsó időben sok Eretnekségek támadnak; hogy az Ördögnek bábasá-ga-által, e' Világra sok hamis *Proféták*, és Híretők születnek. Valamenyiker az-ért az Anyaszentegyházzal ellenkező Új Tudomány mutattya-ki magát; azt mi-nékünk, leg-aláb, gyanúságosnak kell

X. Elmélk:

tarta-

tartanunk, mind az ő Találójával-egyem-
temben.

Az Könyv-
nek bé-bo-
ronálása.

Annak-okáért, mindeneket, kik a'
közönséges Anyafentegház-kivül van-
nak, az Istennek jó-voltára, mellyel te-
remtettünk; és a' Krisztusnak ártatlan Vé-
rére, mellyel meg-váltattunk; az örök-
ké meg-maradandó dichősegre. mellyet
az Egekben várunk; és az Istenigyhő-
rűségnek folyására, melyből ott itatnak
azok, kik az Igazságot követendik; ké-
rek, és kényszeríték mindeneket, hogy lé-
gyen gongyok, és kedvők e'hez a' do-
loghoz: hogy meg-hánnják vessék, ha
erős fundamentomon vannak-e épít-
tetve: ha bátorságban lépnek-e az ő Val-
lások-felől, haláluk óráján; és, mikor
a' KRISTUS Itélő-héki-eleibe állanak,
amaz órában, mikor az örökké-való, és
meg-változhatatlan *Sententziát* kell el-
venni. Hánnják vessék-meg ezt az én
Tanáchkozásomat, a' mellyet ugyan a'
végre írtam. Schült meg ne nyugodja-
nak, míg nem mindeneket rend-szerént
meg-rostálандnak; és míg nem bizo-
nyost találандnak ill'en nagy dologban.

Gondolják-meg, minémű nag bűn-
tetés következzék reájok, ha Eretnekiség

X. Elmélk:

fog-

fog-lenni az a' Vallás, a' mellyet tartanak, és ők Eretnekek kezdenek lenni. Hogy pedig dögletes Eretnekségek legyenek az Uj Vallások: minden *Catholicus Doctorok*, minden fő *Academiák*, és az egész Kerehtyén Világ (azoktól meg-válva kik az Ujságokat követik, kiknek száma egyebekhez-képest kicsi, tudománya sem nagy,) bizonyosnak, és minden kétség-nélkül-valónak tartja: úgy annyira, hogy számtalanon vannak, kik képesek e' mellett meghalni, és lelköknek örök üdvösségét melléje öktni.

Nagy bűn, bizony, az Eretnekség: Először; Mert azt chelekeksi, hogy ember a' maga ítéletit fellebbőchüllye minden S. Atyák ítéletinél; az Anyaszentegyháznak minden *Doctoriè*-nél, minden *Conciliomoké*-nél, és e' világon-lévő Püspökökénél. Mert meg-útállja mind azokat, mint egy Isten Lelke-nélkül-való embereket: és ezta' Szent Lelket, csak magának, s az ő társaságán-lévőknek tulajdonítja: melly dologban, szörnyű nagy kevélység vagyon. Másodszor: A Krisztus Jegyesét, melly az Anyaszentegyház, az Ördög Kurvájának,

Minéinü nagy bűn legyen az Eretnekség.

X. Elmélk:

nak, és veszedelem leányának itéli. Harmadszor; Bálványozásnak, és külömbkülömb-féle Babonáknak vét két fogja arra. Negyedszor; Számítalan káromlásokat téhen az Oltári szentiség-ellen, és minden Szentek-ellen. Ötödször; Minden szent dolgokhoz böchületlenül nyúl. Hatodszor; A' Kristus *Vicarius*-sát, *Antikristus*-nak hija; és ezer gyalázatot, 's káromlást szór arra, az Igazságnak minden színe-nélkül. Ugyan-azont chelekesi, az Anyaszentegházba-lévő minden rend-, és méltóság-beliek-ellen. Végezetre; Minden Eretnek kívánnya tellyességgel el-vetíteni az egész Anyaszentegyházat, és mindenestül-fogva el-öltani egészen a' *Catholicus* Hitet.

A' mi üdönk-béli Eretnekségekben azért, iszonyu nagy Kevélység vagyon: vannak sok szörnyű káromkodások; sok gyalázások, és szidalmak; sok Szentégtörések; és nagy, 's ártalmas gyűlölségek, a' Kristus Anyaszentegháza-ellen. Mert ezek, mint-egy belső-képpen, az Eretnekségben mind benne vannak: és az Eretnekség, természet-szerént mind ezekre téhen hajlándóvá; és naponként, ezekre volta-képpē serkent, és kénserít.

X. Elmélk:

A Ca-

A *Catholicus Doctores*, mindilyen értelembe vannak az Eretnekség-felől: és, ugyan csak magában-is e' dolog, elég nyilván-való. Nagyob bűn azért az Eretnekség, az ő tenyészével, hogysem mint számtalan bűnök a' *Catholicusok*-nak.

Hányak vessék-meg immár, kérem őket, minémű nagy büntetése léssen ennek a' bűnek! Mort, ha csak egy lopásért, egy paráznaságért, (a' *Pénitentia*-nak orvossága itt ha meg nem segéte) az örök tűznek kínját kell embernék szenvedni; mint az Írás nyilván taníttya: minémű szörnyű büntetést fog tehát szenvedni az Eretnekségnek bűnéért, melly ezer lopásnál, ezer paráznaságnál nagyobb? Az a' büntetés, mellyet ez a' mi tűzünk szerez az ő természeti erejéből, ha száz-anhival meg őregbülne, és úgy meg-nevekednék, hogy ezer annyival nehezebb lenne; az a' kín melly iszonyu, melly szenvedhetetlen, és meg-foghatatlan lenne? Senki ne hízlekedgyék azzal magának, hogy nem léssen ott tűznek büntetése, hanem csak a' meg-haragutt Istentől nem tudom mi-choda rettegések; a' mint *Calvinus* ha-

X. Elmék:

zud-

Minémű
büntetést es-
demellemen.

Gal. 5. v. 21.
Col. 3. v. 5. 6.
1. Cor. 6. v. 9.
10. 1. Tim. 1.
v. 9. &c.

zudgya. Az Irás sál ez földtötte igen nyí-
 ván ellenkezik : * *Mennyetek* , úgy-
 mond az Irás , az örökké - valo tűzre.
 * *Marc. 9. v. 44. 46. 48.* * *Az ő férgek meg nem hal, és tűzök meg*
 * *† Psa. 10. v. 7.* *nem alusszik. † Első módgyara bochtát töre-*
 * *† Psa. 120. v. 9.* *ket a bűnösökre : tűz és kénkö, és sergeteg-*
*nek szele az ő pohárokknak része. * Olyan-*
nokká téssed őket , mint a fel-gyújtott ko-
menzének tűze, a tetejéért tetejének idején:
az Ur az ő haragjában meg-háborította
őket, és bé-nyeli őket a tűz. " Vettetett a
" Apoc. 20. v. 10. *hamis Proféta, a tűznek és kénkönek ta-*
vába : és többfélek vannak a Szent Irás-
ban. Ugyan-ezen mind a Régieknek, és
az Anyaszentegyház Doctorinak-is sen-
tentziája.

Bizonyos légy azért abban, hogy igaz
 tűz léhen ott, melly minden mi tűzünk-
 nél nagyobb, és eméltőb léhen : melyben
 mindē Eretnekek fognak-égni; és mind
 éjjel, 's mind nappal, örökkön örökké
 gyótródtetnek, valamíg tart a Pokol;
 valamíg az Eg léhen, és él az Isteniség. *Es*
az ő könnyoknak fűsti, fel-mégyen az Ur-
nak színe-előtt, mind örökkön örökké.
Hívseges, és igaz befédek ezek.

Apoc. 14. v.
11.

Akkoron meg-átkozzák azokat, kik
 őket meg-chalták; és az ő Mesteröket,
 X. Elmélk: kik-

kiktől abba a' nyomorúságba vitettek. Atkozzák az Őrdögöt, a'ki őket megvakította; és áitatófságnak színe-alatt, külömb-külsőmb-féle jártottatásokkal, nekik cőőket vektőtte, őket meg-igéz-te. Atkozzák magokat-is, hogy az Új Tudománynak olyan cőtelenül, szorgalmatos meg-hányás vetés-nélkül, fűlet hajtottanak; hogy olyan nagy dolognak meg-probálásában, olyan vakok, olyan tűnyák voltak.

Hogy azért annak a' nyomorúságnak tengerébe nyakra-főre ne essenek; ezt a' Hitnek egész dolgát, tellyes igyekezet-tel, és szorgalmatósággal hánnyák ves-sék-meg; erre melléjek igen-igen jó bölch Tanách-adókat vévén.

Eggy dolog vagyon pedig, a' mi leginkább szokott ennek a' tífsta Tanáchko-zásnak ártania; tudni illik, az űdő-előtt bé-vett vélekedés (mellyel sokan meg-tartoztatnak) a' *Római* Anyahentegy-háznak bálványozása-, babonái-, és sok képtelen chelekedeti-felől.

Előőör azért; Ezt az űdő-előtt-va-lo tett ítéletet, egy kevelsé tegék félre; és gondollyák-meg, hogy őők abban meg-

X. Elmék:

O

chalat-

Michodák
kivántafsa-
nak, az Igaz-
ságnak visgá-
latahoz.

I.

chalatkozhatnak. Mert, hihetetlen dolognak látták az, hogy a'Szent, és bölch Emberek, minémük az Anyaszentegyházban mindenkor sokan voltak, azt a Bálványozást (ha mi efféle lett volna a'Római Hitben,) vag' meg nem látták volna; vagy azt látván, nem chak meg nem vetették volna, de még szorgalmatoslan tartották és tisztelték-is volna. A'Mahometi seregének, és az Iconomachusok-nak régi patvarok ez. Es, az Eretnekeknek soha sem volt olly pártok, melly az Anyaszentegyházról fenekedő szűvel nem külömbözött volna, és arra nagy tevelgéseket nem költött volna. mert ollyan fogással kell élniek, hogy méltó okkal láttassanak az Anyaszentegyházról elszakadtaknak lenni.

II.

Másodszor: Mennyei világosságot Istentől szüntelen kérjenek, hogy nyilván meg-ismérhessék, melly légyen a' KRISTUS igaz Hiti, és az igaz Anyaszentegyház; és kéhek legyenek annak vételére. Mert a' Hit, Isten ajándéka. *Senki nem jöhet*, ugy - mond Krisztus Urunk, *én-hozzá*, hanem ha az *én Atyám* vonangya ötet. Az igaz Hit-által Krisztushoz senki nem mehet, a'Mennyei X.Elmék: Atya-

Joan.6.v.44.

Mat.11.v.25.

és c.16.v.17.

Luc.10.v.21.

Atyának meg-világosítása-nélkül. Ezt
 a' világosítást azért, és azt a' vonyást,
 izünetlen-való imádságokkal igyekez-
 zék minden ember meg-nyerni; és ezt
 mongya az Profétával; *Világosítsd-meg,* Psal. 12. v. 4.
Uram, az én szemeimet, hogy valaha
el ne aludgyam a' halálban: hogy valami-
kor, tudni illik, ez életből-való ki-mú-
láskor, ne mongya nekem az én ellenfe-
gem; Hatalmat vettem ő-rajta. Bochasd Psal. 42. v. 8.
ki, Ur Isten, a' te világosságodat, és a' te
igazságodat: ezek vezessenek engemet,
és vigyenek a' te Sz. Hegyedre, és a' te haj-
lékdba. Mutasd-meg én-nékem, kegyel- Psal. 142. v. 10.
mes Ur Isten, az útát, a' mellyen járjak.
mert te-hozzád emeltem-fel az én lelke-
met. Végy-ki engemet az én életemnek el-
lenségé-közzül. Uram, te-hozzád folya-
modtam, taníts-meg engemet a' te aka-
ratodnak chelekedésére; mert én Istenem
vagy te. Es több ezekhez hasonló kiáltá-
sokkal, híja az Ur-Istent.

Az Imádság-mellé adgyák az Alamif-
 nálkodást, és a' szegényekkel való Jó-
 tétémént. Mert, megnyit használlyon e'
 kettő, az igaz Hit világának Istentől
 meg-nyerésére, a' *Cornélius* Hadnagy-
 nak példája meg-mutattya; kinck az
X. Elmélk: © 2 Angyal

III.

Ak. 10. v. 3. 4. Angyal ezt mongya: *Cornéli, a' te imád-ságid, és a' te alamisnád fel-mentek em-lekezetre Isten-eleibe. Es most külgym-bereket Joppéba, és hívás hozzád egy Si-mon-nevű embert, ki vezeték nevéül Péter-nek hívatik: az meg-mongya, mit kellyen te-néked chelekedned. Ennek példáját kövessék azért, a' kik ebben az igaz Hitnek dolgában, Istentől kívánnak vezéreltetni.*

IV.

Azon-közben szorgalmaztatossan, és az Igazság meg-ismerésének nagy kívánságával, hánnyák vessék-meg azokat, mellyek ebben a' Tanáchozásban adatnak-elő. Es, ha még-is maradand valamikételkedések, vagy a' mellyeket nem tellyességgel jól érthettek volna meg; mennyenek a' *Catholicus Doctorok*-hoz: kik mindenekben nagy könnyen úgy eleget téstnek nekik, hogy végre az ő szívők, az igaz Vallásnak világában tellyes chendességet nyer.

Ezt kívánnjuk; ezen könyörgünk; ezért minden kívánságinkal, imádságinknak minden esedezéssel kérünk tégedet, ó Igaz Világosság, örökké-való Világosság, mind embereknek, 's mind Angyaloknak meg-világosítója. Mert,
X. Elmék; noha

noha az Ördögnek chalárdtságátúl el-
híttetvén, te-tőled, és a'te Anya-
egyházadtúl el-távoztak: mindazáltal,
te teremtetett állatid; a'te képedre, és ha-
sonlatosságodra abrázoltattak; a'te Vé-
rednek árrával meg-váltattak; a' Men-
nyei örökkégre, és a'te Országodnak tár-
fáságára teremtettek, és hívattak. Ne-
ve-ken-el a'te ilyen szép munkád, melly
tenéked ennyiben állott; a'melly te-né-
ked örökké- való halákat ad meg-
ismérvén az Igazságot, melly a'te dichőse-
gedre fénlik mind örökké. Ved-el e'
szörnyű homályt, melly mostan elmé-
jőket el-fogta: ved-el az Ördögnek ígé-
zetit, mellyel elméjőknek szeme, kötve
tartatik, és elmélkedések el-fordítatik.
Adgyad mindenekbe, kik az igaz Vallás-
kivűl vannak, nagy félelmét a' meg-ölt-
hatatlan Tűznek, és az el-kéfhittetett
örökké- való égésnek: öltsd-beléjek az
Igazságnak meg-ismerésének, és üdvös-
ségnek meg-nyerésének lángazo szere-
tetit: mutasd-meg nekik a'te könyörü-
letességidnek világát, hogy ismérjék-
meg a'te Aklodat: értsek-meg, hogy az
az Akol, a'melyben ez-előtt voltak, nem
a'te Aklod, hanem az Ördög Istállója;

X, Elmélk;

O 3

mely-

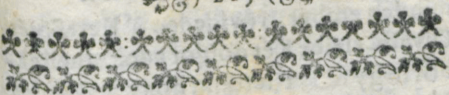
214 MELY VALL: KELL: VALASZ:

melyben valakik maradnak, nem az életre tartatnak, hanem a' veszedelemre, hogy légyenek tápláló eszüköze a' Tűznek, éledele a' Halálnak: *Az Halál meg-erősíti őket.* Vid-vissza őket a' te Aklodba; hogy abban a' te Tudományodnak, és a' te chudálatos Szentsegidnek üdvösséges éledelevel meg-éleltetvén, gyógyúllyanak-meg az Ör-dögnek régi chapásiból; és nőjenek a' te Lelkedben; az alázatosságnak, és az Urnak félelmének lelkében; szelídségnek, és tiszta szeretetnek lelkében: és gyorsítottassanak-meg az örök életre, melben mi-velünk egyűrt, ez életnek szempillantása-után, részefekké lévén, a' te dichőségedben, és boldogságodban, téged dichérjenek, téged álgyanak, és dichőrtsenek örökkön örökké.

ké, Amen.

F I N I S.

R Ó V I D

FELELET,

A' DRESDAI MEISNER
Bóldisarnak e Tanáchozás-el-
len támasztott fogására.

S Ok kerülő, és chalárd fogásokkal
igyekezék *Meisner* meg-homályosi-
tani, és kétesíteni, a' felyül elő-szám-
lalt erős Jelenéseket, mellyek az Uj Val-
lások hamiságát világosan ki-jelentik.
De olly mesterfégnélkül-valo Hazugsá-
gokkal, olly egybe-kötélődzött mentse-
gekkel szépegeti dolgát, és fejtegeti a'
torkán-akadott kötések; hogy, ha sze-
meimnel nem olvasnám, senki velem az ő
Írásának illy nag' éktelenségét el nem hi-
tethetné. Es jóllehet szándékom arra-
nincsen, hogy más-előtt a' *Meisner*
könyveinek derék meg-hamisítását el-
kapjam: mindazáltal, hogy a' Rókat far-
kárul, a' Vadat körmérül meg-ismérje
I. Rése. O 4 minden

minden ember, rövideden a' Kereszttyén Olvasó-eleibe Két dolgot adok: mellék-ből nagy feñki-tettfik, hogy a' *Meisner* hímes befédi-alatt, tetemes hamiság fekkfik. I. Némelly számos, de czimeres Hazugságit jegyzem-fel. mert annak nagy Kőnyvet kellene írni, a' ki mind laistromban akarná venni kőnyveinek hamiságit: a' homályos és kétséges dolgokkal-is békével bochátom: Hanemchak, a' melly temérdek Hazugságokat szem-látomást markában foghatni, azokat illetem. II. Egy-nehány Példákból meg-mutatom, melly rútúl bé-keverődzik a' maga Tudományának fejtegetésében; és a' Tanáchközásra-való feleletekben.

ELSŐ RÉSZ E.

Czimeres Hazugsági Meisnernek.

E Gyéb dologban-is gyalázatos a' Hazugság; de fő-képpen a' Hitben ugyan szentség-törésnek mondathatik. Es, valaki az ő Hitit hazugsággal akarja fel-emelni, 's a' több Vallásoknak fejére ültetni: bizonyos jelenlégét adgya, hogy a' * Hazugságnak Attyátúl, nem az Igazság-

* Joã 8. v. 44.
Diabolus est
Pater. Mendacijs.

szag-szerető Istentől hordoztatik. De azt meg nem gondollya Meisner: hanem olly képtelen, és meg-tapasztalható Hazugságokkal igyekezik a' mi Hitünkkel le-nyomni, hogy az Ördög sem merné azokat szemérem-nélkül hirdetni. Nem emlitem festett Hazugságit, melyeket talám nem minnyájan vennének eszébe: csak az igen gorombáiban mutatok meg egy-néhányat.

Ördögi Hazugság az, midőn azt írja; I.
Meisner, fol.
129.
hogy *Gregorius Valentia* káromlása az, hogy Nem mind igaz, a' mit a' Sz. Írás mond: mert az Isten hamissat-is mondott némelykor. Ezek szavai: *Addi potest blasphemiam Gregorij de Valentia, in Analyfi, pag. 343. Non satis, inquit, constare videtur, Omne illud esse infallibile, quod divinitus est dictatum: quia videtur Deus non semel falsum dixisse.*

Ezt a' goromba Hazugságot, meg-tapasztalhatta, valaki meg-tekinti a' Meisner-től nevezett könyvet. melyben azt állattya inkább *Valentia*; hogy, a' Sz. Írásban bizonyos Igazság vagyon. Mert az Isten, ki a' Sz. Írást ki-adta, lehetetlen dolog hogy hamissat mondhasson. Es ezt, mind az emberi okosságból, s mind

Valen: in Analyfi. li. 8. ca. s. 6. Quartum potissimum Ad Secundum.

a' Sz. Írásból erőssen meg-bizonyítva. Hanem, mint-hogy a' Sz. Írásban vannak némelly nehéz mondások, mellyek úgy tettének hogy nem igazak volnának; úgy mint, mikor *Jónás Ninivé*-ben azt mondá, hogy Harmad nap-múlva el-vék a' Váras; és *Ezechiás*-nak azt mondá *Jeremias*, hogy meg kell halni, &c: *Valentia* maga-ellen vét némelly helyeket, és Ellen-verés-képpen mongya, hogy úgy tették, mint-ha néha nem tölt volna bé a' mit az Írásban olvasunk. *Meisner*, olvalta a' *Valentia* írását, és azért jegyzette-fel a' levél számot-is. De hog' káromkodhassék, az elő hozott szokat úgy említi, mint ha azokat nem Ellen-verés-képpen, hanem ugyan maga tettéféből tanítaná *Valentia* és azért írja, hogy ez a' *Valentia* káromlása. Melybő szintén úgy chelekezik *Meisner*, mint ha valaki azt mondana; hog' az *Evangelisták* Kríztus Urunkat Ördöngösnek hirdetik: mivel azt írják, hogy némellyek őtet Ördöngösnek mondották. Chak ebből-is ítéletet vehet, Atyámfia, mit kellyen ennek hinni, a' ki szem-látomást illy nyilván mér tekéltlenkedni.

II.

Ugyan-azon helyen azt írja; hogy,

Eod. fol. 129.

I. Rége,

JOHN

Joannes Montilcinus azért égették meg *Romá*-ban, hogy *Sz. Pál*-nak a' *Roma*-béliekhez írt Levelét merte olvasni. Mert, úgy-mond, egy *Pyranensis* Kővet azt-mondotta; hogy ez a' Levél, földtől nagy pártját fogja a' *Lutherist*a-ság-nak. Ezeket, ha kérdeked kívül bizonyította? Ama' régi *Lutherista* Tanítónálegyebet, kinek *Sohúli-senki* neve, nem nevezhet. Es csak abból-is meg-tettfik, hogy merő Hazuglág minden bekéde. Mert, nem csak olvasák, de bév és világos magyarázatokkal fel-is ékesítik *Romá*-ban, *Sz. Pál*-nak a' *Roma*-béliekhez írt Levelét. Es, ez-okon *Toletus*, *Pererius*, *Sálmeron*, sok egyéb Tüdőse emberekkel-egyetemben, ki-is nyomtatták a' *Roma*-béliekhez írt Levelnek magyarázattyát, melyet *Romá*-ban olvastak az *Academiá*-ban..

Ugyan-ottan, *Hasenmiller* Írásából azt beszéli; hogy, *Pater Ignatius*, a' *Virgilius Versei*-vel kergette az Ördögöket. Mellyet csak a' hazugok költöttek, és a' ravasok befélnek; mint *Gretserus Hasenmiller*-ellen meg-bizonyította..

Az-is nagy hamiság; hogy, a' mi Vallásunk-szerént, nagyobb bűn a' Pápa

I. Réfje.

Törvé-

III.

Fol: 125. 126.
&c.

† Cauf. 25. q.
2. c. Nulli. Et
ca. Violato-
res.

Törvényét meg-szegni, hogy-sem az Isten Parancholattyát által-hágni: és, hogy ezt ugyan † el-végezték. Mert ebben, nem a' miszónkat mongya. Holott, az Egyházi Páſtoroknak nem egyébért engedünk; hanem azért, mert az Isten paranchollya hogy ezeknek, ugy-mint lelkünkre gond-viselőknék, szavokat fogadgyuk. Azért, nem hogy inkább engednénk az ő akarattyoknak, hogy-sem az Istenének: de ű inkább, ugyan nem is engednénk nekik, ha az Isten Parancholattya erre nem kötelezne. A' Meisner-től említett *Cánonok*-bá pedig, csak egy szó űnch arról, hogy nagyobbétek be eſék a' ki fel-bontya a' Papa Parancholattyát, hogy-sem a' ki meg-szegi az Isten Törvényét. De Meisner, réſeg űzeſſel olvasta talám azokat a' *Decretumokat*.

IV.

Fol. 71.

Káromló Hazugság az-is; hogy Kristus Urunk, nema' maga jó akarattyából vífelt e' világon űzegény életet; hanem azért, hogy űzegények vóltak az ő Szűlei: *Christus etiamſi nihil poſſederit, profluxit tamen hoc ex Parentum potius paupertate, quàm ſpontaneâ facultatum temporalium abiectione.* Mint-ha űdvözítőknek
I. Réſe.

got. Ha jámbor *Meisner*, hogy nem jegyzé-fel, melly *Decretom*-ban; és minémű szókkal engedik-meg ezt a' Pápák? Távúl legyen, hogy efféle éktelenségre szabadított valakit a' Pápa. Sőt, meg szokták a' Pápák égetterni, a' kiket ilyen fertelmességben meg-érnek.

VIII.

Fol. 145.

Azt-is hazúdgya *Meisner*; hogy *Siricius* Pápa, a' Sz. Házaságnak állapotát olly állapotnak nevezi, melyben az ember Istennek kedvében nē élhet. maga soha *Siricius*-nak ez eszébe sem jutott: Hanem csak azt mongya *Siricius*, a' mit ő-véle egyetemben a' több Sz. *Doctores* is tanítanak; hogy, † a' ki Fogadása-után, nőfni akar, nem házasságban, hanem fajtalanságban él. mivelhogy, a' mint újonnan nem házasodhatik, a' ki egyház Feleségével meg-esküött: azon-képpen, a' ki egyház Istennek meg-esküött; hogy szüzességben él; az Istennek tett esküese, nem kevesebbé kötelezi őtet, az egy Áshony-embernek tett fogadásnál.

IX.

Fol. 23. 55. 57.
482.

Nagy otromba Hazugság az-is, a' mit *Meisner* sokszor forgat; hogy a' Pápisták meg-tiltyák a' *Biblia* olvasást mindenektől, a' Papok-kivül. Melyben semmi sincsen. Mert, senkit a' *Biblia* olvasása-

lásától meg nem fog az Anyaszentegyház, valaki *Deákul*, vagy *Görögül*, vagy *Sidónul* tud olvasni. Hanem, a' *Lutheristák* támadása-után, mint-hogy a' *Bibliákat* sok-képpen meg-mochoolák a' hamis fordításokkal; nem akarja az Anyaszentegyház, hog' a' közönséges nyelvekre fordított *Bibliát* válogatás-nélkül olvassák: hanem a' Püspökökre bizza, hog' meg-lássák, ha igazán fordították-e a' *Bibliát*; és úgy engedgyék-meg a' közönséges nyelveken-való *Bibliák*-nak olvasását.

Az-is temérdek tekéletlenség; hogy, elein az Anyaszentegyházban, a' Papfágra szentelés-után-is meg-házafodtak; és hogy a' *Nicaa*-béli *Concilium*-ban ezt vitatta *Pasznútius*: Mert ezt soha *Pasznútius* nem tanította. Sőt azt mondotta, hogy az Anyaszentegyháznak régi szokását meg-tartfák; melly senkinek meg nem engedte, hogy Papfága-után meg-házafodgyék: de a' kik Papfágok-előtt házafok voltak, és az Egyházi Szolgáknak szük-vóltok-miatt fel-szenteltettek, azokat akarattyok-ellen el ne válasszák. Ezt mondotta *Pasznútius* a' *Nicaa*-béli

I. Részre. Gyüle-

X.

Fol. 112.

* Lib. 8. c. 19.

† Lib. 1. c. 11.

“ Lib. 1. c. 23.

XI.

Vol. 434.

Gyülekezetben ; mint fel-jegyezték,
 * *Nicéphorus*, † *Sócrates*, “ *Sozómenus*.

Azt sem igazán fogja *Costérus*-ra; hog-
 & kevesebb bűnnek mongya lenni a' *Cleri-*
cus fajtalanságát, hogy-sem az Isten szer-
 zése-, és az *Apostol* engedelme-szerént-
 való jámbor Házaságot. Maga, soha
Costérus álmában sem látta, hogy a' jám-
 bor Házasággal egy pórásra fogja az
 éktelen bujaságot : Hanem, csak azt
 mongya; hogy, minek-utánna az Egy-
 házi ember meg-esküszik, hogy házas-
 ság-nélkül tisztán él; szinte úgy nem sza-
 bad meg-nőzni, mint annak, a' ki egy
 Feleségével meg-esküött, hogy nem sza-
 bad élteig mást venni. Es. miképpen ha
 jámbor Feleségének életében mással meg-
 esküszik, sokkal nagyobbat vétkezik, hog-
 sem, ha esküés-nélkül mással latorkod-
 nék (noha ez-is nagy bűn volna;) mi-
 velhogy az elébbi Házaságnak gyalá-
 zattyával, ugyan hittel kötelezné magát
 a' lator életre : Azon-képpen mongya
Costérus, hogy latrúl chelekezik az Egy-
 házi személy, ha hiti-szegve latorkodik.
 de ha, a' jámbor Házaságnak híne-alatt,
 ugyan hittel kötelezi magát valamelly
 személyhez; sokkal rútábbúl vétkezik,

I. Réfse.

ugyan-

ugyan-azon okokból, a' mellyekből
mondám, hogy a' Házas ember nagyob-
bat vétene, ha Felelége-ellen más Af-
fönyhoz hittel kötelezné magát.

Nagyot hazud *Meisner*, mikor azt ír-
ja; hogy, a' Teremtésről írt Könyvnek
harmadik részében, mi fordítottuk Böl-
dog Affönyra, a' mit Krisztus Urunkról
mond az Írás: *Ipsa conteret caput*; hogy
ő törti-meg a' Kigyó fejét. Mert, Eggy-
az; hogy ez-előtt, Ezer két-száz eszén-
dövel-is, ezen formán olvasták ezt a' bö-
tűt. Sz. *Agoston* †, Sz. *Ambrús* **, &c. Más
az; hogy, ha szabad volt Sz. *Pál*-nak azt
írnyia, * hogy a' Tanító üdvözüti az em-
bereket; mivelhogy tanításával, és in-
téssel segéti őket az üdvösségre: mi-
choda nag' káromlás léhen, ha azt mon-
gyuk, hogy Böl dog Afföny törti-meg
a' Kigyónak fejét, az ő Sz. Fia-által, kit e'
világra szüle? Mert tudni-való, hogy
külömben Böl dog Afföny a' Kigyó fe-
jét meg nem ronthatta, hanem az ő mag-
va-által, melynek váltása-nélkül szü-
kölködött az Istennek Sz. Annya-is: úgy
hogy, ha Krisztus-által meg nem váltá-
tott volna; ő-is az egész Emberi nemzet-
séggel-eggyütt, el-veszett volna.

L. Réf. e.

P

Azt.

XII.

Fol: 112:

† Aug. 10. 3.
li. 11. de Gen.
ad lit. c. 36.

** Ambr. de
Fuga saeculi,
ca. 7.

* Rom. 11. v.
14. I. Tim. 4.
v. 16. &c.

XIII.

Fol. 155.

† Aug. co. 7.
li. 3. cont. lit.
Petil. c. 40.

293

Azt-is nagy hamissan fogja reánk
Meisner; hogy S^s. *Agoston* mi téshük
Baráttá. Maga S^s. *Agoston* maga meg-
vallya, hogy *Petiliánus* azért szidal-
mazta, mert nem csak Barát volt ő, de
ugyan Barát Szerzetet-is kezdett: † *Pere-*
rexit ore maledico in vituperationē Mo-
nasteriorum, & Monachorum; arguens
etiam me, quod hoc genus vite à me fuerit
institutum.

De, mivelhogy száma nincsen a' sok
Hamisságoknak, mellyekkel bé-töltöt-
te könyvét *Meisner*, a' több Hazugsági-
nak bekét hagyok. Chak ezekből-is
könnyen meg-ítélheti a' Kerehtyén Ol-
vasó, mit kellyen hinni *Meisner*-nek,
a' ki ilyen nyilván-való dolgokban illy
orczáatlanul mér hazudni. Mert, a' Ha-
zugok azt nyerik hazugságokkal, hogy
igaz befédőket sem hiszik.

MÁSODIK RÉSZ E.

Meisner izetlen fogásokkal kerüli
az Igazságnak törét.

Mint mikor a' Rókát lefre vészik,
hánnya a' chelt és tétováz : azon-
képpen *Meisner*-is mindenűt magához
II. Rése, hasonló

hasonló chalárd lévén, csak azon in-
chelkedik, hogy az emberek szeme féhét
el-vehesse; nem hogy derekas Felelete-
ket adgyon azokra, a' melly Erősségek-
kel a' *Tanáchkozás* az ő Vallását hamis-
nak nyilván bizonyította. Ez ő tétovázá-
sának, egy-néhány Példáját mutatom,
ha előőr a' Kereshtyén Olvasónak azt
ekébe jutatom, hogy *Meisner* cherbe
hadgya a' *Calvinistákat*; és sok helyen
meg-vallja, hogy ő nem menti a' *Calvi-
nisták* káromló és dögfeletes tudománát.

Meisner, fol.
569. 283. &c.

I. Közönségesen, a' *Tanáchkozás*
Erősséginek erejét semmivé azzal akarja
tenni: Mert, úgy-mond, Sz. Írásból nem
bizonyít, hanem csak valami külső Je-
lekről áll, úgy-mint, Szentlégről, Egy-
más-után el-szakadás-nélkül- való kö-
vetkezésről, Régiségről, és ezekhez ha-
sonlókról.

De csak hasonlatlan fogás az. Mert
a' Sz. *Páterek*-is ugyan-ezen úttal győz-
ték-meg régen az Eretnekeket. Figyel-
mezhethe reá, mit beszéll Sz. Agoston;
Hogy, úgy-mond, ama' derekas bölche-
ségről ne szóllyak, mellyet a' Közönséges
Anyaszentegyházban nem hisstek lenni;
sok több dolgok vannak, mellyek engemet

I.
In Epi. Ded.
Id Decanus,
& Theologi
Gießen: A-
cad. in Praef.

Aug. li. cont.
Ep. iund.

II. Rése.

P 2

annak

annakkeblében méltán tartanak. Tart a' Népnek és Nemzetségeknek egyezéseket; tart a' Chuda-ítelekkel kezdetűt, remén-
séggel taplaltatott, szeretettel öregbítet-
tett, régiséggel erősített méltóság. Tart,
a' S. Péter Szekitől-fogva (kire, Fel-
madása-után, az ő Juhainak legeltetését
bízta az Ur Kristus.) mindszinte e' mo-
stani Püspökségig, a' Papoknak egy-más-
után rendel-való következők. Végezet-
re, tart a' Catholicus név, melly, a' sok
Eretnekségek-között, nem ok-nélkül ma-
racott úgy e' Gyülekezet-melleit: hogy,
noha minden Eretnekek, Catholicusok-
nak kívánnak neveztetni; mindazáltal,
ha valamelly jövevény ember kerdi, Hová
gyülekezzenek a' Catholicus Szentegy-
házba; egy Eretnek sem meri, vagy az ő
Kápolnaját, vagy az ő Házát mutatni.
Ezek azért a' Keresztén névnek ennyi sok,
és ilyen nagy szerelmes kötelei, a' Hivő em-
bert méltán tartják a' Catholicus Anya-
szentegyházban. A' több S. Páterek-is,
mind ezent chelekedtek. Sőt Tertullia-
nus arra ínt; * hogy az Eretnekeket, ne-
is bochásuk a' S. Írásból-való disputa-
ció-ra: hanem, ha mikor abban akarják
erejüket helyheztetni, azt rostálljuk meg,
II. Rése. Ha

* Tertu. Præ-
scr. c. 15.

Ha vagy-on-e valami igazságok a' Sz. Íráshoz? és, kit illesse az Írásnak bírása? hogy, a' kinek a' hoz semmiközi nincsen, csak ne-is hadgyuk belőle szólni.

Theodósius Cháfár idejében-is, *Nectárius*, *Sisinus* tanáchából, az egész Gyülekezettel, nem a' Sz. Írásból *disputál* az akkori egy-néhány rendbéli Eretnekekkel: hanem, azt támasztják eleikbe, Ha azokat a' *Pátereket*, a' kik a' Hit dolgában az ő-közöttök támadott vihá-vonyás-előtt éltek, bűchüllik-e? Tartsák-e azokat Sz. *Páterek*-nek? az Anasztentegyháznak igaz Tanítóinak? a' vaginkább, mint az igaz Keresztényeni hittűl el-tántorodtakat, meg-vetik-e? Es, ha meg merik azokat vetni: egyéb kérdés-nélkül, átkozzák-ki őket. Ha pedig azt mongyák; hogy bűchüllik őket: ismét reá kérdik; Ha tették-e nekik, a' mint azok az Írást értették, és magyarázták? és a' támasztott Kérdések-felől, a' két fél-között, a' minémű igazítást azok fognak tenni, állanak-e neki? meg-nyugosznak-e rajta? és azoknak, ugy-mint meg-hitt bizonyságoknak a' Keresztényen tudomány dolgában, helyt adnak-e, vagy nem? Es, mint-hogy azt felelék az Eret-

Socr. l. 5. Ec.
hist. c. 10. So-
zom. li. 7. ca.
12.

II. Rése.

P 3

nekek;

nekek; hogy Ők, azokat a' *Pátereket* meg nem tagadgyák, hanem inkább, mint Tanítójokat, tisztelik 's bõschüllik: annak-okáért a' *Catholicus* Keresztényének-is, magokat kéhen nyerteseknek; az Eretnekeket pedig, meg-gyõzõtteknek tarták: kiket ostant alkalmassan ki-is gómláltata a' Chárár.

Ez így lévén, szabad tehát mi-nékünk-is ugyan-azon móddal viaskodnunk, a' minémûvel a' Régi Sz. *Páterek* meggyõzték az ő idejek-béli Eretnekeket, és azoknak Tudományokat el-rontották.

Továbbá; Nem igaz, hogy ezek a' *Tanáchkozások* a' Sz. Írásból nem vétettek volna. Mert mindenik Elmélkedésben, az eggyik *Propositio*, a' vagy Mondás, a' melyben vagyon ereje az Erősségnek, az Írásból vétetett. A' másik pedig, világossan meg-bizonyíttatik a' *Luther*, *Calvinus* &c. vallásnak tudományából, természetiből, szokásából, &c. Ugy-mint, példának okáért: hogy, nem a' Krisztus igaz Hiti az, mely az *Apostolok* idejétől-fogva nem vólt, hanem fok üdõvel az-után kezdetett. Hogy, Eretnek-ség az, valamelly Vallásnak minden üdõben, rendel egy-más-után követke-

és Tanítói, és Törvény-szerént - való Pástori nem voltak. Hogy Ördögi Tudomány az, valamelly e' Világhoz ragadt; valamelly az Isteni félelmet, a' kegyességet, az ő Vallásának tulajdon fundamentomival, emberekből ki-rekeszti. Hogy, tévelygés az, valamelly mind-éltig csak tétováz, és a' bizonytalan vélekedésekben habozásban tart; és több ezekhez hasonló Igazságok, mellyekben áll fő-képpen az *Argumentumok*-nak, vagy Bizonyításoknak ereje; a'vagy nyilván a' S^z. Írásban vannak, vagy szűkséges következéssel abból hozatnak - ki. És így, az egész *Tanáchközé*-nek is ereje az Írásban fundáltatik. Nem gyenge Jeletskék tehát azok, hanem meg-ront-hatatlan Erősségek.

Ezekből ki-tetthik; hogy azt *Meis-* Fol. 18. 19. 20.
ner nem igazán tanította, hogy ez a' *Tanáchközé*-nek, és az igaz Hitnek, a' hamis Vallástól - való meg - választásának módgya, nem a' S^z. Írásnak tanítása-szerént volna. Hamissan mongya; hogy a' Fol. 21.
S^z. *Páterek*-is nem éltek az Eretnek-ségeknek el-rontásábá czzel a' *Disputatio*-nak módgyával. Mert akár csak azokból-is, a' mellyeket említünk, világossan

ki-tetthik, hog ezek az *Argumentumok* vagy Erősségek, a' Sz. Írásból vétettek: a' *Páterek*-is, mind mikor magok-szerént Könyveket írtak; 's mind mikor *Conciliomok*-ban az Eretnekekkel szembe költék, ilyen formán *disputáltak* el-
lenek, és így vettek diadalmat rajtok.

II.

Fol. 52. 53. 54.
56.

II. Mint-hogy véhi ešébe *Meisner*, hogy az eleibe vett úton el nem haladhat, más fogáshoz kap; mellyel ismét egy chapásban minden Okoknak erejét el akarja vágni. Mert, ugy-mond, az utolsó üdöben annyiba kél a' dolog, hogy még azt-is alig tudhatni-meg, hol légyen az igaz Hit, 's hol tanítsák az igaz Vallásnak tudományát. De hogyha a' Szent élet, Tekélleres erkölch, a' külső fedhetetlen maga-viselés, és egyebek, mellyek a' *Tanáchkozás*-ban előszámláltatnak, bizonyfági az igaz Hitnek: akárki-is könnyen meg-tudhatná, hogy a' *Pápista* Vallás, a' *Kristustól* és *Apostolok-tól* tanult igaz Kereshtyén hit.

Itt *Meisner* el-felejtven magát, igen ki-mutattya farkát; és mind magának, 's mind az ő társai magok-viselésének czéllját, a' Hit dolgairól való behédben ki-fakaštya. Ugyan csak abban mesterked-

kednek, hog, fõ-képpen az eggy-ügyû
 Kõz-nép, meg ne ismérhesse, mellyik lé-
 gyen a' fok Vallás-kõzzül a' Kristustúl
 hagyatott igaz üdvõsleges Hit. Mert
 mostan, minden Eretnekségben-lévõk
 azt mongyák; hogy, õk chak a' Sz. Irás-
 ra igazítanak: minden pártos Gyüleke-
 zetek bátran kiáltozzák, hogy az õ Val-
 láfoknak minden részeit, Tudományok-
 nak minden ágait, az Istennek Sz. Igéje
 nagy nyilván taníttya: és senki ninchen-
 is, a' ki azt nem látná, hanem chak a' ki
 meg-vakúlt volna. Azon-kõzben, az
 igaz Hitnek világos Jeleit, minéműek a'
Tanáchkozás-ban elõ-adott Tíz erõs
 Bizonságok, és mellyeket a' Sz. Irás ta-
 nít; mellyekbõl az õ Tévelygéseknek
 hamiságát nagy bizonynyal meg-tapa-
 talhatnák, azért vetik félre, hogy az
 Igazságnak ismémentire ne juthasson a'
 Kõdség. Holott azért azokhoz kellene
 leg-inkább az igaz Hitnek Jeleihez ragak-
 kodni, mellyekbõl nagy könnyen min-
 denek ehõkbe vehetnék, mellyik volna
 az igaz Hit: a' mi-velünk Ellenkezõ afa-
 fiak, a' *Tanáchkozás*-ban elõ-adott Jele-
 ket azért vetik meg; mert azokból akár-
 ki-is könnyen meg-ismérhetné az igaz
 Hitet.

Chalárdúl hozzá pedig elő *Meisner* Kríztus Urúk mondását, Sz. *Lukách* írásból: mint-ha Kríst⁹ Urúk ott azt mondaná; hogy az Utólso űdőben, meg nem ismérhetik az igaz Hitet, hol, kichodáknál, és melly légyen az. Mert semmit ebfélet nem mond Urunk: hanē, chak azt mongya, hogy akkor kevesen lēhnek a' Hívek; és az *Antikrístus*-túl sokan meghalatnak. Mellyet szeműnkkel-is jól látunk: mert, megvakította azokat c' világnak Istene. nohaazon-közben, a' kik akarva bé nem hűnnyák semőket, igen könnyen meg-láthattya az igaz útát.

III.

III. A *Tanáchkozás* azt erőssen forgatá; hogy, Igaz Hit sem-képpen nem lehet az, valamelly az *Apostolok* ideje után sok ehtendővel nem vólt; hanem annak-utánna nagy űdővel, újonnan tosta elő magát.

Fol. 36h

Itt *Meisner* sokat tekereg facherog, mint-egy kígyó. el-végre őhtán azt feleli; hogy, Ha hīnte valamelly Vallás egy-nehány-Száz ehtendeig titokban vólt-is, úgy, hogy nagy-ideig egy szál közönséges, és törvény-herént-való Tanítója nem lett légyen: ugyan igaz Hit lehet affelő az; chak eggezzen az *Apos-*
II. Rése. toli

voli Hittel és tudománnyal, melly a' Sz.
Írásban nagyon bé-foglalva.

De ki nem láttya, ez a' *Meisner* beké-
de melly farral állyon őhve? Mert, hin-
te az a' bökkenő, a' mit *Meisner* olyan
bátran mér elő-mondani; tudni illik,
hogy még csak rejtekben-is lehetett va-
lamelley Vallás, Tanító-nélkül. Annak-
fölötte; hogy eggyezhetett az *Apostolok*
Hitivel az a' Vallás, melnek egy-nehány
Száz eštěndeig csak híre sem vőlt az
Apostolok-után: hanem annak- utánna
mutatta elő magát fok üdő folyásával.
De ezek-fölött, az *Apostolok*, és ő-maga-
is Krisztus Urunk, meg-jővendőlte azt;
hogy, a' Krisztus hitiben, * Tanítók és
Doctorok lésznek, mind szinte világ vége-
zetig, a' kik legeltetésé a' Híveket: és ne
szenvedgyék azokat a' Tudománynak
minden-némű feletül ide'stova chavar-
tatni. Ismég; hogy a' Krisztus gyűlekeze-
ti, hegyen építettetett Város lész: tud-
ni illik, a' melnek kapui éjjel nappal nyit-
va állanak; és mellyen a' Pokol kapui
diadalmat nem vehetnek. Miképpen
eggyez tehát az a' Vallás az *Apostoli* Hit-
tel, melly azt taníttya; hogy az igaz Hit,
fok Száz eštěndeig lappangóban vőlt?

II. Rése.

egy

* Eph. 4. v. 12.
12. 13. 14.

Isa. 2. v. 2. 3.
Matt. 5. v. 15.
Matt. 16. v. 18.

Rom. 10. v.
23.

egy hál Tanítója nem volt? Bizony, ha Tanítója nem volt, Hit sem volt. mert a' Hit hallásból vagyon: a' hallás, az Isten igéjének prædikálásából: a' prædikálás, a' Tanítók-által léhen. Es a' tellyes Sz. Írásból nagy nyilván meg-mutathatni; hogy, mind hamis Vallás az, valamelly Krisztus Urunk-, és az Apostolok-után el-vehető, és az-után fok üdö-múlva, el-kéőre költ-elő. De bocháfsuk-meg ezt Meisner-nek; ki, mikor szemlátomást el nem találhatna, effele sutromba rekefeti magát.

IV.

IV. Erőssen vitatá a' Tanáchozás az is; hogy, Semmi-képpen igaz Hit nem lehet az, valamelynek minden emberek szemeivel látható, ismérhető, és újjal meg-mutatható Papjai és Tanítói nem voltak; a' kik minden üdőben, szép rendel következték legyen egy-más-után. mert ezt a' Sz. Írásból könnyen és világossan meg-mutathatni. Az-is pedig nyilván-való dolog; hogy, a' Luther Vallásnak nem voltak ilyen Tanítói. Es így meg-fejthetetlen erősséggel megbizonyította vala, hogy a' Luther tudomány, hamis Vallás.

Ioh. 20.

Mit chelekezik itt-is Meisner? Magam

gam hánom, és szégyenlem, mint buj-
 doklik nyavalyás. Azt mongya; hogy,
 Kríztus Urunk Születése-után, az Első
 Hat-száz éftendőben, hol mi Páterek
 voltak, az ő Vallások-szerént, azok mind
*Luther*ek voltak; ugy-mint, *Ignatius*,
Irenaus, *Tertullianus*, *Cyprianus*, *Basilus*,
Nazianzenus, *Ambrosius*, *Hieronimus*,
 Ss. *Agoston*, Első *Leo* Pápa, *Cassianus*,
Gregorius Magnus. Eggyütt, mint egy
 borba-ment ékfél, ezeket fechegi. Má-
 sutt józambúl szól, és azt mongya; hog,
 mind ezek a' Szentek, a' *Római* Anyasent-
 egyházhoz ragaszkodtanak; attúl fűg-
 göttenek. Es azért, nem egyferkétfer,
 hanem egy-nehányfor igazán meg-val-
 lya; hogy ők nem tudgyák, mikor, és
 hol voltak az igaz *Luther Ecclesiák*, és
 az igaz *Luther Kerektének*. Azt-is mel-
 lé veti; hogy, mikor Isten azt ígéri, hogy
 az ő Nyája világ végéig meg- marad;
 nem kell arról az *Ecclesiá*-ról érteni, a'
 melly látható, és meg-ismérhető, ha-
 nem a' láthatatlanról. Mint-ha azt mon-
 daná; hogy azok-közzül, a' kiket ember
 láthatott, és meg-nevezhet, egy sem vólt
 a' *Luther Ecclesiá*-nak tagja. Es, hogy
 Ss. *Agoston*, *Cyprianus*, és a' több elő-ne-
 vezett

Fol. 190.

Fol. 376. 378.
84.

Fol. 396.

Lásd oda fel, fölötte kűnyű volna meg-mutatni, ha
fol. 80.

vezett Szentek, *Lutheristák* nem voltak;
most ideje volna. Es magátúl meg-győ-
zetvén *Meisner*, önkén meg-vallya;
hogy az ő Tanítóinak, rendel egy-más-
után-való következése el-*h*akadott volt.
Es így, mint-hogy Tanítók-nélkül a' Hit
meg nem marad, egy-*h*er'smind azt-is
meg-engedi, hogy az ő Hitek, folyá-
ban, félben-*h*akadott volt. Annak-oka-
ért, meg-engedi, hogy Az ő Hitek, nem
ama' *Krisztus Hiti*, melynek mind örök-
ké feñ kell állani, és meg kell maradni.

V.

V. Azt kértették vala a' *Tanáchko-
zás*-ban; hogy, Mutatnák-meg azt, Mi-
képpen tartatott-meg az ő Vallások, ho-
lott *Luther*-, és az *Apostolok*-között,
chak egy-*h*ül-eggyet sem nevezhetnek,
a' ki az ő Vallásokat követte volna? Ho-
lott erőssen hánnya *Meisner* a' kalafin-
tát: de nem ejtheti módgyát, hogy va-
lamelly emléhez férjen, a' melyből *h*op-
ták volna ők az ő Vallásokat. Annak-
okáért azt feleli; hogy, Kűnnyen ki-ta-
lálhatni azt, hol maradott-meg az ő Hi-
tek: mert az, a' *Bibliá*-ban maradott-
meg. Annak-fölötte; a' *Pápi*sták póla-
béli Gyermekekben: mivelhogy azok

Fol. 381. 384.

II. Rése,

meg-

meg-kereftelietvén , mind addig *Luther*ek voltak , valamig okosságokkal nem élhettek. Végezetre, Halálok óráján, mikor immár lelkők ki-múlólan volt ; és eők elméjők el-fordulván, többet nem szólhattak, akkor lettek *Luther*ekké a *Pápisták*-is.

Mikor ezeket olvastam , azt hittem, hogy ugyan akarva-játczik, vagy bolondoskodik *Meisner* : mint-ha ugyan csak azt akarná meg-próbálni, ha mindene-
ket, akár-minémű hihetetlen dolgok legyenek-is azok, el-hitethet-e az ő-után-
navált néppel, csak ez eggy dologgal, hogy mongya? Mert, hogy innét kezgyem-el: Kichoda jelentette-meg *Meisner*-nek, hogy a ki-mulandók, halálok óráján *Luther*ekké lettek? Annak sohúle semmi jele, semmi emlekezeti ninchen. Azt hihi-e *Meisner*, hogy annyira meg-tibolyodtam, hogy minden efféle galád bekédeket mingyárt el-hidgyek? A *Török*-is azont mondhattya, hogy mind *Törökökké* lettek. Az *Arianus*ok, most, vagy, ha mi annál-is veszedelmesb Eretnekség támad ez-után, ti-felölletek ugyan-azont, meg olyan könnyen, mondhatták ; hogy halálotok óráján
II. Rése. mind

mind *Arianszokká* léshtek. Annak-főldötte; a' *Lutherek* Gyermeki-felől, a' *Calvinisták*-is azt ha mongyák, hogy azok mind *Calvinisták*: vallyon 's nem kaczagjátok-e? Végtére: Krisztus Urúk az ő *Ecclesiájá*-ban, Tanítókat, Pástorokat ígér, kik az Anyaszentegyháznak éppítésében munkálkodgyanak.

Melyből ki-tettük, hogy a' *Luther* és *Calvinista* Vallás, ha csak a' papiroszon, és a' póla-béli Gyermekekben tartatott, nem az igaz tanító Pástorokban; nem lehetett amaz Isteni igaz Vallás, melly soha sem vólt igaz Tanítóknak prédikállása-nélkül.

VI.

VI. A' *Tanáchkozás* azt keményen sürgette vala, hogy a' *Lutherek*-nél nincsenek igaz Tanítók. Mert *Luthert* senki nem küldötte, hanem magátúl futott: a' többi pedig mind ő-tölle származtak. kiknek *Luther* azt nem adhatta, a' mi magának sem vólt. Annak-okáért, csak egy sinchen közdöttök igaz Tanító: és így, igaz Hitők-is nincsen; melly igaz Tanítók-nélkül nem lehet.

Eol. 412.

415.

Meisner itt azt feleli, hogy *Luther*, törvény- és közönséges rend 's hivatal-szerént küldetett: mert a' *Pápistafág*-ban
II. Rése.
Doctör

Doctör volt, és *Pap*. De ha így vagyonez; meg-vallya tehát *Meisner*, hogy a'*Papistaság*-ban vagyon a' Tanítóknak törvény-szerént ki-küldésre-való Hatalom; és így, hogy a' *Catholicus* Papok, Istentől küldetett Tanítók.

Luther pedig, hogy nem Istentől küldetett légyen a' *Luther* Vallásnak hirdetésére, ezekből nagy nyilván következik. Mert, mikor a' *Papistaság*-ban *Pap*pá, és *Doctör*-rá tették ötöt; nem egyeb-re küldötték, hanem a' *Catholicus*, vagy *Papista* Hitnek tanítására, melyre a' Küldésnek idején eskütt-is. Es, a' mint-hog volt Hatalma a' *Római Ecclesiá*-nak, *Luther* el-küldésére: azon-képpen az *Ö* Követésének, és Küldetésének vizsgálónására-is volt hatalma; minek-utánna az-ellen kezdett járni, és chelekedni, a' miben el-küldötték volt. Azért, mint-hogysenki nem mondaná, hogy *Ariust*, *Nestorinst*, Isten küldötte, noha az-elött Papok voltak, miért-hogy Farkasokká változtanak vala; Es hasonló-képpen, a' *Damásdi Pradikátor*-is, ki nem régen Törökké lén, ha a' *Mahumer* tudományát, és Vallását tanította volna; nyilván azért, hogy a' *Calvinisták* hirtelték

II. Rése. Q volt

volt *Prädikátor*ság-ra, senki nem mondotta volna hogy Istentől küldetett: Használó-képpen *Luther*-is, azzal, hogy a *Papisták*-között *Doctör*-sága volt, és Papfagra szenteltetett volt, azt el nem nyeri, hogy az ő Tövelygésének prädikálására Istentől küldetett.

VII.

VII. Az-is igen erős *Argumentum* vala; hogy, a *Luther* és *Calvinista* Vallás, az ő fő fundamentumiból, annyiba jutattyák az embereket, hogy használók legyenek azokhoz, a kik-felől az
 *Eph. 4. v. 19. *Apostol* azt mongya; hogy * Kétségbe esvén, minden vétkekre hanyatt-homlokadták magokat. Mert azt tanítták; hogy, minden Jó chelekedetek, bűnök. Ez ha úgy vagyon: csak hejában törekedünk, hejában erőlköddünk azon, hogy új bűnökkel az Istent meg ne bántsuk. Sőt, minden Jóra-való igyekezet bűn: mert véték arra igyekezni, a mi Isten örvénye-ellen vagyon. Az Isten-is azokat, a mellyekkel ő meg-sértetik, mitőlünk nem kívánhattya.

Fol. 93.

Meisner itt sok chuda dolgokat forgat; és olyakat beszéll, mellyeket magam sem ért. Először azt mongya; hogy, mikor ők Minden chelekedeteket meg-
 II. Rész. förtöz-

főrtőztetteknek neveznek; azt úgy kell érteni, azok ha Hit-nélkül gődoltarnak-meg. Melly bekédekkel jelenti; hogy azoknak chelekedetek, a' kiknek Hitök vagyon, merő mind tiszta jók. De mint-hogy láttya, hogy a' *Luther* Vallás-ellen vagyon az: viskfa-rugafkodik; és közönléges-képpen, mindeneknek, még a' Híveknek-is, Minden chelekedeteket úndokfággal főrtőztetteknek mongya. Azt bekélli azért; hogy az Ujonnan-fű-
 lettek chelekedeti jók, a' menyibe egyeznek az Isten Törvényével: de miért-hogy ismég ugyan-azon chelekedet, nem egyez az Isten Törvényével; és nem minden chelekedetben vagyon a' kívántatott tekkéletesség: ennek-okáért, egyfēr smind azon chelekedet, gonok-is, és ezért nem kellemetes Isten-előtt. Es ugyan ezen bekédekett tēsi irásában: *Opera bona renatorum, non sunt mera peccata: sed cum peccatis tantum propter imperfectionem permixta*; Az ujonnan-születtek Jó chelekedeti, ugyanond, nem tellyefséggel merő mind azon bűn: hanem chak bűnnel elegyesek, azoknak fogyatkozott állapattyok-ért.

Fol. 99. 567.

Fol. 55. 67.

II. Rése.

Q 2

Melly

Melly mondásban, igen temérdeken ellenkezik magával. Mert lehetetlen, az, hogy ugyan-azon-eggy chelekedet, egyfőrsmind eggyezzen-is, 's ne-is eggyezzen az Isten Törvényével. Es hasonló-képpen lehetetlen, hogy ugyan-azon eggy chelekedet Jó-is legyen, 's gonosz-is. Mert a' Chelekedetet akkor mondhattuk Jónak, mikor-az minden fogyatkozás-nélkül vagyon; Gonosz-nak pedig, mikor akár-mi fogyatkozás találtatik-is abban. Es, a'mint Sz. Ignatius szól: *Nemo bonum dixerit, qui bonum malo admiscet*; Senki azt Jónak né mongya, a'ki a'jót a'gonosszal össze-elegyíti. Jaj azért Meisner-nek, ki a' Gonoszt jónak, és a'jót gonosznak mongya.

Epi. ad Tralianos.

Isa. 5. v. 20.

VIII.

VIII. A' Tanachkozás a' Lutherék ellen azt-is forgattya vala; hogy, mind eggy ő-nékik, akár jót, 's akár gonoszt chelekedgyenek. Mert, mint szinte hog a' Jó chelekedetben- való gonosságot nem tulajdonította Isten ő-nékik|a' Luther hitért, melly befűdözi a' gonosságot: azon-képpen nem szenved, hogy a' Gonosz chelekedetben- való gonosság-is, a'chelekedőnek tulajdonítsák.

Meisner itt nagy nyilván tanította;
II. Rész.

hogy

hogy, a' *Luther* Hit el nem fődözheti a' Gonosz chelekedetek úndokfágát : hanem inkább, a' ki meg-kegyi az Isten Törvényét; úgy mint, szitkozódván, meg-résegedvén, a' másét el-lopván, paráználkodván; az mingyárt el-szakad az igaz Hittől, és a' *Kristusban* nem hiszen : hanem, csak a' melly vétkek akaratunk-ellen léfnek mi-bennünk, azok nem tulajdonítatnak a' chelekedőknek. Hald a' *Mészner* bekérdit: *Senki a' Kristust igazán nem hiszi, valaki a' gonosság útáról el nem tér.* Ismét: *Az igaz Hit, meg nem alhat a' temérdek Halálos bűnökkel: mind addig sinch a' Hűnek helye, valámig az ember gonosságból, és tellyes akaratból vétkézik.* Vihontag; *Mikor, úgy-mond, mi azt mongyuk, hogy a' Bűnök nem tulajdonítatnak a' hívőknek: né értjük ama' temérdekeket, a' gonosságból származtatkat, az akarat-ferent-való bűnöket (mert ezek az üdvözítő Hittel, egy emberben egyser-smind nem lehetnek:) hanem az akarat-nélkül-való fogyatkozásokat értjük, mellyek a' lélek-által mingyárt megfojtatnak, és el-nyomattatnak.*

Melyből ki-tetthők, Először: melly igen kichiű ereje légyen a' *Luther* hitnek

Fol. 91.

Fol. 177.

Fol. 178.

az Igazulásra; melly chak azokat a' fogyatkozasokat földőzi-el, mellyek akarunk-ellen támadnak mi-bennünk: az-az a mellyekben még chak ingyen bűn sinchen. mert a' mellyek akarat-ellen történnek, azok nem bűnők. Mivel-

† To. i. li. de
Vera Relig.
c. 14. Et. li. 3.
de Lib. arbit.
c. 13.

* Augu. to. 6.
cont. secun-
din. c. 13. 16.

hogy igazán mongya Sz. Agoston; † hogy, *A mi nem akarat-szerént- való, az nem bűn.* Es másutt; * *Nem minden fogyatkozásban vagyok vétek, úgy-mond: ha-nem chak abban, melybe az ember akarattya-szerént esik.* Azért, ha chak azt földi-el a' Luther hit, a' mi ninch akarunk-szerént, igen lengeteg, és vékony lepely lehet.

Másodszor: Holott a' *Lutheranusok*, szabad-akarattyok-szerént chelekedgének jókat; azokban pedig a' jó chelekedetekben, az Isten Törvényét megszegjék: az következik, hogy ők az Isten Törvénye-ellen kétféle akarva chelekednek, és vétkeznek. Es, mint-hogy, az ő értelmek-szerént, a' Törvénynek akár-minémű által-hágása-is halált érdemel, halálos-képpen vétkeznek, és a' Hitet el-vesztik.

Harmadszor: Nem igazán mongya *Meisner*; hogy az igaz Hit, együtt nem marad-

maradhat a' Bünnel. Mert, a' mint Sz.

Aug. li. 15. de
Trinit. c. 18.

Agoston mongya: *A' Hit lehet valaki-*
ben szeretet-nélkül; de nem használhat.

Es Szent János nyilván mongya; hogy,

* Joan. 12. v.
42.

** Sokan hittek Krisztusban, de vallást nem*

mertek tenni róla: mert az emberek di-

chósseget inkább szerettek, hogy-sem az

Istenét. Urunk-is azt mongya; hogy, †

† Matt. 7. v.
22. 23.

Sokan az ő nevében prédikállottak, kik

gonos-életűek voltak. Sz. Jakab pedig;

hogy, "Mint a' test el-lehet, ugy-mond,

"Jac. 2. v. 26.

a' lélek-nélkül, de holtan: úgy a' Hit-is

holtan marad, a' Jó erkölch-nélkül. Es

ugyan-ezent jelenti Sz. Pál *, midőn a' *

* 1. Cor. 13.
v. 1.

Szeretet-nélkül hasonlatannak írja len-

ni a' Hitet.

IX.

IX. Azzal-is a' Tanáchozás erőssen

ostromlotta vala a' Luther hitet; hog, az

ő tettésc-szerént, Lehetetlenek az Isten

Parancholati. Mellyel nem chak

minden Jóra-való igyekezet ki-óltatik

az emberek szivéből (mert lehetetlenre

senki nem kételenítettik:) hanem, még

annak-főlötte, vagy az, hogy az Istent

hazuggá kell tenni, mint-ha nem való-

ban, hanem chak kép-mutató-képpen

fenyegerné örök halállal a' Törvénynek

II. Rése.

Q 4

meg-

meg-szegőit; vagy pedig üdvösségünk-
felől kétségbe kell esnünk.

Fol. 558.

Fol. 564. 565.

Gal. 5. v. 21.
Gen. 3. v. 4.

Meisner itt-is sokat ortalóyz. Egy-
először, sok beśéd szaporitással akarja
meg-mutatni, hogy a' Tíz Paranchola-
tot meg nem tarthatni: de, miért-hogy
azt véfi vala eśebe, hogy ebből a' tudo-
mámból és értelemből, mind jól követ-
keznek azok, a' melyeket mondánk, té-
riti a' ló száját, és azt mongya: hogy, Iś-
ten azt mi-reánk nem veti, hogy a' Tör-
vént tellyessen meg-tartsuk, úgy hogy
örök kínra kárhoztasson bennünket, ha
meg nem tartjuk a' Tíz Parancholatot.
Melly mondás, nem egyebet téken an-
nál, mint-ha azt mondaná; hogy, I. A'
mit Isten parancholt, azt nem paranchol-
ta. Mert, ha nem kívántatik mi-tőlünk
annak meg-tartása: tehát chak ingyen
nem-is parancholtatott. Mert, valamit
parancholnak, annak meg-tartására
kételenítnek; holott abban állyon a'
Parancholatnak mivólta. II. Hogy,
nem igazat mondott az Isten, és az *Apos-
tol.* Mert az Isten, örök halállal, és kár-
hoyattal fenyegeti a' Tíz Parancholat-
nak által-hágóit: *Meisner* pedig, ama'
Paradichom-béli régi Kigóval egy nyel-
ven

ven szólván, azt mongya; hogy ōrök halálba nem lépnek affelől, a' kik éppen meg nem tartják-is az Isten Parancsolatit. Es így, ezekből meg-tettfik; hogy, noha sok tévelygéseken-való keringés-után, de mindazáltal el-végre, a' *Papista* értelemre hajol *Meisner*. Mert meg-engedi, hogy az Isten Törvénye, lélek veszedelem-alatt, az embereket nem kötelezi olly dologra, mellyet meg nem tarthatnak.

X. Meg-vallja *Meisner*; hogy *Hieronimus* idejében, még az *Ecclesia*, az *Antichristus* igájával el nem nyomtatott volt. Melly ha úgy vagyon: nyilván meg-tettfik, hogy a' Szenteknek segétfegül-való hívása; a' Hóltakért-való könyörgés, és ezekhez hasonlók, nem *Antichristus*-hoz tartozó dolgok; hanem az igaz Anyaszentegyháznak tulajdon értelme, és tudománya. Mert bizonyos az, mindenek-előtt; hogy *Jerónymus* könyörgött *Paulá*-nak, ki meghólt vala, hogy ő-érette imádkozzék. Es a' *Jerónymus* idejében virágzó Anyaszentegyház, *Aërius*, a' több dolgok-közdött, azért kárhoztatta Eretneknek, hog

II. Rése. Q5 a' Ha-

X.
Fol. 408.

In Epitaphio
Paulæ, Epist.
27. c. 14.

a' Halottakért-való könyörgést hasonlatannak mondaná.

Számtalan hasonló chavargások vannak a' *Meisner* Írásában. De miért-hog az én szándékom nem az volt, hogy mindeneket ki-fejtegetnék: hanem csak meg akartam egy-nehány Példával mutatni, melly chalárdúl hóllyanak; és el-szaladásra, 's út-váltásra alkottatott beśéd-del éllyenek; melly rúttól tétovázzanak, és a' dologhoz semmit ne mongyanak az Ellenkező Atyafiak, mikor felelnek. Ezekkel azért meg - elégeſtem: kiváltképpen remélvén azt, hogy rövid napon, az egész Könyvben foglaltatott agnő-beśédre, 's hasonlatlan szó-ſaportitásra, tellyes, és nagyobb szorgalmatossággal íratott felelet *bocháttatik napfényre. Az Ur-Isten világosította mindeneknek szívét, hog lássák az Igazságnak fényét; és efféle kerengő beśédekkel (mellyekkel tellesék az Ellenkezők zajgódási,) ne hadgyák magokat meg-chalatni.

* Ezt oſtán
Hermanus Hugo &c. meg-is
chelekedte; mellyet
Antwerpia-ban
nyomtatott-
ki, *Moretus*
Boldisat, &c.
1620.

A Z

HIT-FELŐL-VALO TANACHKOZÁSNAK meg- SZERZÉSE.

*Akár-ki-is az ő Hitiben, 's Val-
lásában, ha üdvözülhes-
sen-e.*

1. **A** Tanáchkozásnak Előljá-
ró bekezdésében mondtam ; hogy
bolond vélekedésben vannak némellők,
kik az üdvösségre elégnek vélik, ha his-
neka' Krisztusban, és hogy a' mi bűneink-
ért ő halált szenvedett : és azt rövid-
den egy-néhány Okkal meg-hamisíto-
tam. De, miért-hogy e' Tévedés meg-
fe ki-terjedett, és sokaknak elméjüket
el-folyta ; kértek reá, hogy ezt a' dolgot
magyaráznám - meg bővebben. Arról
azért Két K E R D É S T rendelek : az
Erősségeket mind két részből elő-hord-
ván. Az E L S Ő Kérdés ez : Az üdvös-
ségre elég legyen-e, hogy ember hid-
I. Kérdés. gyen

Lásd azt. pag
4. §. Harmad-
szor.

252 KI-KI. AZ Ő VALLÁSÁBAN
gyen Istenben, és senkit bosszúval ne il-
lessen? Az-az; Ha minden az ő Hit-
ben üdvözülniessen-e, chak-hog a' mel-
lett tihelességesen igyekeztek élni? A'
M A S I K ez: Az Ur Kríztus Hiti ha hűk-
séges; az magában, ha elég legyen-e,
vagy pedig mást-is kellyen valamit
hinni?

AZ ELSŐ KÉRDÉS.

Az Ellenke-
zők értelmé-
nek fonda-
mentoma:

2. **A**Z Első Kérdést a' mi illeti; e'
mostani időben sokan azt tar-
tyák, hogy, Az ő Hitiben ki-ki üdvözülni-
het. A' melly Ok őket leg-inkább ez ér-
telemre indítja, ez: Mert lehetetlen-
dolognak látták előtök, hogy az *Szidók*
mind, és a' *Törökök*, kik-közzül sokan az
Ur-Istent nagy istenesül szolgállyák, és
felebaráttyokhoz nagy igazak, örökké
el-kárhozzanak, chak azért, hogy a'
Kríztusban nem hittek: holott úgy tet-
tük, hogy a' miatt őket nem igen vétke-
síthetni, azért, hogy gyermekfégektül-
fogva őket külföldben nem tanították.
Mert az Ur-Isten, ki, akarja hogy min-
denek üdvözülnyenek, az üdvösségnek
útát olyan szorossá miért chinálta vol-
na? Azokat szegényeket, kik, a' mint
I. Kérdés.

Ők tud-

1. Tim. 2. v. 4.

ők tudgyák, és szent Föllegének kedveskedni kívánnak; boshúval senkit nem illetnek; igaz és jámbor életet követnek; olynak nem tudásaért, melyre elegendő-képpen nem tanítottak, örök-ké- valo kínra vetni miért akarta volna?

3. De, ez az értelem, ha ki chak a' teremés-herént- valo okofságtúl kérd tanácho- t, a' jónak és igaznak noha valami színét mutattya: mindazáltal, meg gondolván azokat, mellyeket nekünk az Ur- Istén a' Sz. Írásban jelentett, az tellyes- séggel hihetetlen vallás. Mert akár-ki, még a' *Török*, [vagy] *Sidó*-is, az és Hitiben ha üdvözlhet: Hát az *Apostolok* és Szét- Atyák, a' Krisztus Hitinek állatásában, chak hejába faradtak: annyi *Márttyrok*, minden-némű kínzások-által vérőket azért ingyen ontották, életőket hejába fogyattak. mert e' tudomány-, és Val- lás-né- kül, üdvösségők vesztése- nélkül el-lehettek volna: és a' *Sidók*-kal, az egg- Istennek vallásával meg- elégedhettek volna. Hozzá verem ezt-is; hogy, A' Krisztus hát chak hejába lett emberré; annyi fok chudát chak hejába cheleke- dett, a' végre, hogy őtet *Messias*-nak, és Világ szabadítójának, és Üdvözítőé- nek

Négy Okkal
hamisítá-
tik meg.

Első Ok.

I. Kérdés.

lenni, az ő Hitiben ha ki-ki üdvöszülhet.

Talám itt azt mongya valaki; hogy, Ellen-vetés. Igaz az, hogy az Ur Krisztus a' mi Meg-váltónk, és minden jó mi-reánk ő-től-hármazik; mindazáltal, egy-általlában az ő Hiti nem szükséges: mert igaz elég hogy higgyük, hogy minden Jónknakunk az Ur-Istennek jó-vóltából hármazik; 's nem szükséges hogy tudgyuk, az mi-hoda ezek ő-ök-által adásék.

De ez, mind a' Szent Irásnak ellene, Felelet, Az eléb fel-jegyzett helyekben. vagy on, 's mind az Okosságnak. A' Szent Irásnak ugyan: Mert ez nyilván tanít-tya, hogy az Ur Krisztus váltsága mi-hozzánk nem kapcholtatik, hanem az ő Hiti-által: és ezért, mindenek, kik a' Krisztus Hiti-nélkül vannak, réstelenek a' meg-igazulásban; a' bűn-alatt marad-nak; haragnak fiai; kárhozatra-valók. Az Okosságnak pedig: Mert, hogy valamelly nag, és szokatlan jó-téteményben részesekké tételünk, az egész okosság azt kívánja, hogy a' jó-téteményt, és jó-tévőt meg-ismérjük; és azt, a' mint illendő, minden hála-adással tiszteljük. Mert a' jó-téteménynek, és jól-tévőnek állapattya, ezt a' háládatosságot kíván-nya. 1. Kérdés.

Felelet, Az eléb fel-jegyzett helyekben.

A' Kriszt' Hiti miért legyen az üdvösségre szükséges.

nya. Mint- hogy azért, a' Meg-váltásnak jó-téteménye olyan nagy és hallatlan; és az, a' ki azt chelekedte, olly igen felséges, és tekintetes: és, a' melly módal azt chelekedte az olyan chudálatos: méltó vala, hogy mind ezeket mi tudnók; hogy illy nagy jó-tévőnkhez helyességgel háládatlanlágban ne élénk, 's ne halnánk: és szeretet-helyett gyűlölséggel, áldás-helyett átokkal, háláadás-helyett káromlással, a' *Sidók* módgyára, Ő-néki ne fizetnénk. Képtelendolog azért, azokat, kik a' Krístusban nem hisznek, a' Krístus-által mi-nékünk szerzett üdvösségben részesekké tenni. Mellyet abból-is meg-bizonyíthatni; hogy senki nem üdvözzülhet, a' ki az Istent, és a' Teremtésnek jó-téteményét nem tudja: mert egyébképpen, minden Bálvánozóok üdvözzülhetnének. Az sem üdvözzülhet azért, a' ki a' Meg-váltásnak jó-téteményét nem tudja: mert a' Meg-váltásnak jó-téteménye, sokkal nagyobb, és chudálatosb; és inkább szolgál az Istennek, és az Ur Krístusnak dicsőségére; és mi-tőlünk nagyobb tiszteliséget, szolgálatot, és hálá-adást kíván.

Az Meg-váltásnak Isteni jó-tétemé-

Es, nem elég annak egy köszönetképpen-
I. Kérdés.

képpen-^{nyét, neve-} való tudása, hogy nekünk min-^{zet fzerent} den jónk az Ur- Istentől származik; mert^{kell tudni.} ez a' háládatossághoz, és tisztességhez, mellyel ō-néki tartozunk, nem elég: hanem, meg kell tudni, mi hoda, és megnyire-^{valo az ō Jó-téteménye;} és azt miképpen, s mi hoda úton, és móddal chelekedte: tudni illik, hogy minket a' bűnről, és örök haláltól szabadított légyen-^{meg;} hogy az örök életre nekünk utat nyitott; és azt tellyességgel álmélkodásra méltó módon chelekedte; ugyanint, a' mi terméketünket magához chátolván, és abbā mí-érettünk halált fenvedvén. Mert az ō fzeretetit, irgalmaságát, és igazságát, ez adgya leg-főképpen nekünk clónkbe: ez kíván visontag mi-tőlünk minden engedelmességet, mindē dichéretet, áldást, és hálá-adást. Ezeknek azért tudása, az üdvösségre igen szükséges.

5. Ha ki-ki mind üdvözlhet az ō Hitiben: az üdvösségre tehát igaz elég az a' Hit, melly nem Istentől emberben tört ajándék, hanem emberi hiedelem, maga ítéletiből vett, emberi méltósággal támasztott, hamis fundamentomon épített. Mert a' *Törökök*, noha hi-

Harmadik
Ok.

I. Kérdés.

R

fik

A' Sidókba,
's Törökök-
bē, a' Hitnek

hamis funda-
mentoma va-
gyon.

hisz az egy Istent, ki Mennnek földnek
teremtője; jó és gonosz chelekedetek-
nek meg-fizetője: mindazáltal, az a' Hit
nem a' Szent Lélektől, hanem magok
ítéletiből-, vagy inkább az Őrdőgtől- való.
Mert, nem azért hisznek úgy, hogy az Ur-
Isten azt valamelly igaz *Profeta*-által ad-
ta emberek-eleibe; hanem, hogy az ő
Alcorányá-ban azt tanította *Mahomet*;
kit az emberek tanításában, Isten *Profe-
tája*-nak és ehkőzének tartanak. A' mit
hisznek azért, noha igaz: mindazáltal,
miért- hogy annak fundamentoma, és
hívésőknek egéskora hamis, és dőglele-
tes; hogy, tudni illik, *Mahomet* Isten
Profetája legyen; Hitők, a' mellyel hisz-
nek, hamis; és, tekintvén a' fundamen-
tomot mellyen éppítettett, ártalmas az
űdvösségnek; annak a' Gyűlekezernek
minden dőgleletes tévelygésre hajtván,
és szükség- képpen kényszerítvén ember-
nek elméjét. Azért, hogy mondhatni,
hogy az a' Hittékiek igaz elég az űdvös-
ségre; vagy hogy ők abból a' Hittől űd-
vózúlhatnak? Azt, a' mi bizonytalan, ha-
mis, dőgleletes, az Isten-előtt- való Igaf-
ságnak, és űdvösség meg-nyerésnek fon-
damentomának hogy-hog mondhatni?

I. Kérdés.

Hason-

Hasonló-képpen a' *Sidók*, noha azokokat, és többeket-is hisznek, igazakat: mindazáltal az a' Hit, a' mellyel azokat hiszik, hamis, és az Istennek lelkétől idegen. Mert hívésőknek egész oka az: hogy az ő *Rabbinus* Tanító-jok, és *Synagogajok Doctora*, a' Sz. Írást nékiek úgy magyarázzák. mert ezek ő-nékiek a' hívésben *regula*-jok; vagy (melly azontefi) a' Sz. Írás, a' mint azt ezek magyarázzák. De, egészen, ez a' hívésnek oka hamis, és hín-te olly ártalmas, mint amaz, a' *Törököké*. Mert nem kevesebbé ártalmas, azt hinni, hogy a' *Sidó Rabbinus* Doctörök Isten lelkétől ajándékozattak-meg a' Sz. Írásnak magyarázására, mint azt, hogy *Mahomet* az Isten *Profetá*-ja: és ennek a' fundamentomnak erejéből-is, nem kisebb balgatagságokra vitetnek. Illyen Hit azért, üdvösségnek fundamentoma miképpen lehet?

6. Végezerre: Ez az értelem, a' *Török-ség*-, *Sidó-ság*-, és *Keresztén-ség*- között, semmi külömbséget nem téves, hanem csak némelly olly dolgokban, mellyeknek akár hívések, 's akár nem-hívések, mind egyet ér; és az üdvösségre nem szükségesebben: úgy, hogy mind

I. Kérdés. R 2 egget

Negyedik
Ok.

eggyet tégyen, akár-mi Vallásban élljen, holott mindenikben egyenlő-képpen, üdvözlőhefs. melly nem egyeb, hanem út-nyitás az *Alkorán*-nak, és *Mahomet*-nek Krisztussal egyenlővé-tétele : vagy inkább, az Isten-felől semmit nem tartásnak nyilván-valo bé-hozása. Mert, minden Vallásnak javallása, minden Vallásnak rontása, és annak vélelése, hog semmi Vallás nem izűkfeges : holott igaz Vallás, nem lehet hanem csak Eggy.

Felelet az
más értelem
nek funda-
mentomára.

7. A' fundamentom, mellyen ez értelem, vagyon fő-képpen építve, semmire-valo.

Elsőször, Mert ha nem hihetetlen, hog az Ur-Isten egy-néhány Ezer éhtendő alatt ez egész Világot (annak kichin réghetskéjétől, a' *Sidó* nemzettségétől, megvalva) Bálvány-imádás-alatt hadra, és veszedelemre menését meg-engedte; noha ő köztők annhi híres neves elmék volnának; az Isteneknek, és emberi igazságnak 's jámborságnak annyi valóban-valo tisztelői: annak sem kell leheretlen dolognak láttatani, ha most azt mongyuk, hog a' *Törökök* és *Sidók* el-vesznek.

Másodszor; E' mostani üdőben, sokkal menthetetlembek a' *Törökök* és *Sidók*,
I. Kérdés.

dók, hogy a' Krisztusban nem hisznek, hog-
 sem mint régen a' Pogánok voltak, meg-
 nem ismervén az egy Istent, Mennnek és
 földnek teremőjét. Oka ennek ez: mert,
 mint-hogy majd az egész világ Balvány-
 imádásban vala, a' községes szokásnak
 ereje mindeneket el-ragad vala, és a' köz-
 emberek okát nem könnyen láthatták
 vala, miért kellen Vallások-felől annyira
 kételkedniök; és a' felől, magokban
 ha szinte valami kételkedés támadott,
 volna-is, az Igaságnak meg-ismerésére
 künnyű módgyok nem találkozik vala.
 De mostan, a' Krisztus Hiti és Vallása mi-
 nek-utánna e' világot el-fogta, és Keresz-
 tyének minden föld szégeletiben talál-
 tatnak: nem lehet, hogy a' *Sidók*- és *Tö-
 rökök*- eleibe, Vallások-felől- valo ké-
 telkedésre sok alkalmatosság ne adas-
 sék. Tartoznak azért a' dolgot meg-
 hánni vetni, és a' Keresztyénekkal, kik
 szemök-előtt forganak, a' felől szólni
 beállenni. Ezt ha nem chelekezik, ha-
 nem e' féle gondolatoktól, a' Keresztyén
 Hithez- valo gyűlölségből, vagy valami
 más okból, elméjüket el-fordították: Is-
 ten- előtt magokat menthetetlenekké-
 tészik. Mert annyira- valo a' Hit és üd-
 I. Kérdés. R 3 vőlség

vődség dolga, hogy azt minden egyebnél nagyobnak kellyen tartani : és a' felől, kételkedésre ha mikormélto ok adatik, földötté- valo nagy szorgalmatossággal kellyen vizsgálni, ha szinte miatta meglevő Országokba kellene-is menni.

8. Utólför: Havalakik vannak, kik a' Krisztus Hiti-felől semmit nem hallottak; vagy, a' kiknek elméjökbe semmi nem ötlött, mellyel méltán továb- valo vizsgálásra indíttassanak : ezek, a' Hitetlenségnek vetke-miatt, hogy tudni illik a' Krisztusban nem hittek, el nem kárhoznak; hanem egyebekért, mellyeket a' természet törvénye- ellen vétettek; mellyeket űk, az Isten segedelme- által, eltávoztathatnak vala. Mert Isten azokat az ő gond- viselése- és segétsége- nélkül úgy nem hadgya, hogy el nem távoztathatnak azokat a' melly bűnőket chelekessnek, ha, tőlők a' mint lehet, és vele tartoznak, az Ur- Isten ihlésével eggűtt akarnának munkálkodni, és akarnák hog' ilyen nagy dologhoz kedvők lenne. Az ő kárhozattyát azért, Istennek senki nem tulajdoníthattya, az üdvőtségnek úta bár szoros légen-is, hanem magának: mondom, hogy a' maga restségének, és gon-
4. Kérdés. nolsá-

rosságának, mellyel az Istennek ihléfi-
vel nem gondolt, üdvösséges intéseket
meg-útált, és értve tudva, tulajdon lel-
ki-isméretinek reá kialtása-ellen, magát
bűnbe, és veszedelembé rontotta.

A' MÁSODIK KÉRDÉS.

A' Második Kérdés az; Az üdvös-
ségre ha elég-e a' Krisztusban hinni,
és hogy ő a' mi bűneinkért meg-hólt, ha
szinte sok többet nem akarunk-is hinni?

Nagy sokan, leg-inkább a' Köz-nép Köz-népvel
lekedése.
közül, azt elégnek tartják, csak ember
azokat hidgye, mellyek Istenről, és a'
Krisztusról az *Apostoli Hísek-egy-Isten-*
ben vannak; a' többet mind olyaknak
tartják, mellyeknek mind hagyása hý-
vése egyet ér, és hogy azokban, akár-
ki-is azt hiheti, a' mint ő-néki jó lelekkel
látták, hogy kellyen hinni. A' *Hísek-*
*egy-Isten-*felől pedig, azt akarják, hogy
azt minden olly értelemmel hidgye,
melly akár-kinek-is leg-jobbnak látták.
Azt végezik azért, hogy, Akár-ki-is, a'
ki a' Krisztust vallyá, az ő Hitiben üdvö-
zülhet, akár *Pápista*, akár *Luther*, akár
Calvinista, akár *Vishá-kerehtelő*, s akár
más Valláson-lévő légyen. mert mind

II. Kérdés.

R 4

ezek.

Colos. 2. v. 19.

2. Cor. 3. v. 15.

czek, azon-egy Főt tartják, ki a' Krístus; minnyájan azon-egy fundamentomra támasztják magokat, melly a' Krístus J E S U S. az üdvösségből azért ki nem ephetnek, ha szinte másokban külömböznek-is. Innét, ez Új Vallásokon-lévő némelly Hatalmas emberek, az ő Birodalmoknak erősítésére, 's őregbitésére, abban fokat fáradsanak, hogy a' *Lutherok*-ból és *Calvinisták*-ból egy *Ecclesiát* chinállyanak: és el akarják hitetni, hogy ő-közöttök ninchen külömbfeg; hanem valami nem tudom michoda áprólékokban, és olly dolgokban, mellyeket chelekedherni-is, szabadon el-is hagyharni.

Tíz- Okkal
hamisítottik meg.

Első Ok.

10. De, magával ez az értelem, sok ártalmas dolgokat vonson.

Először: Mert a' Régi Eretnekeket, majd mind üdvözteti. Mivelhogy sokan vallák a' Krístust; és, az ő értelmök-hérent, meg-tarták a' *Hísek-egy-Istent*. Az *Arianusok* azért, üdvözülhettek az ő Eretnekségeken; kik tagadgyák vala, hogy a' Fiú az Atyával egy-állatu volna. A' *Macedoniánusok*, kik a' Szét Lelket a' Fiúnál kissébbé téstik vala. A' *Nestorianusok*, kik a' Krístusban két személyt mondanak vala. Az *Eutychianusok*,
II. Kérdés.

sok, kik azt vallyák vala, hogy a' Kriftus teste Istenféggé változott. Az *Apollinaristák*, kik a' Kriftusban, az Isteni Igét, okos Lélek-helyett téfik vala, melly a' testtel eggyesült légyen. A' *Monotheliták*, kik a' Kriftusban, chak eggy Akaratot, és Chelekedetet állatnak vala. A' *Pelagianusok*, kik az Eredendõ bünt tagdgyák vala; és azt taníttják vala, hog ember, a' természetnek erejével, az Isten kegyelmét, és üdvöfséget nyerhet. A' *Donatisták*, kik azt erősitik vala, hogy a' Kriftus *Ecclesiá*-ja mindenütt elvehett, a' *Donatus* Gyülekezetin-kivül. A' *Novatianusok*, kik az el-esteket, *Penitentiá*-rané bocháttják vala. A' *Montanisták*, kik *Montanust* Vigasztalo Szent Léleknek alíttják vala. Ez értelemférént, ezek mind, ki-ki az õ Hitiben's Eretnekségében, üdvözütek, mert a' Kriftusban hittek, és a' *Hisek-egy-Istent*, nem kevésbé mint most a' *Lutherek* és *Calvinisták*, meg-tartották.

De képtelenbet ennél, és híhetetlenbet, az *Ecclesiá*-ban mit mondhatni? Mert, illyen Hittel ha üdvöfséget nyerhetni, olyan nagy fáratfággal és költféggel, ez egész világból a' Püspököket.

II. Kérdés.

R 5

egybe-

egybe-híván, azok-ellen az Eretnekségek-ellen, annyi *Conciliumot* miért tartottak? Annyiſor, Atkozáſſal őket miért kárhoztatták? A' Szent Atyák, azoknak ki-gyomlálásában olyan igen miért fáradtak? A' *Catholicusok*, azoknak az Eretnekeknek barátságoktól, és véldök-eggyűrlakáſtól, olyan igen miért ifonyodtak? Sokan miért akartak inkább ſzám-ki-vetéſeket, halált, és minden-némű kínokat szenvedni, mintſem ez Eretnekségek-közzűl valamellyel tartani? Ezek bizony mind hejába, bolondúl, és azoknak nağ meg-ſértéſével lettek, azokban a' ſzakadott Gyűlekezetek-bé ha űdvőſéget találhatnak vala. Mellyet mint-hogy egy bölch ember ſemmondhat: meg kell vallani, hogy azok az Eretnekségek Lélek *Peſtiſi*, dögös betegség, és véldök az űdvőſég ſemmi-keppen meg nem álhat.

Második
Ok.

11. Másodſor: Mert egéſ a' Régi Kereſtyénſéget tévelygővé téſi; melly mindenkor abban vólt az értelemben, hogy Eretnek ember nem űdvőzűlhet; és ellenek olyan keményen azért tuſakodott, 's mindenkor olyan nagy igyekezettel azért hamliſította-meg őket.

II. Kérdés.

12. Har-

12. Harmadkor : Mert az *Apostolt* Harmadik
Ok.

magát-is kárhoztattya; ki *Titus*-nak írt
Levéleben ilyen parancholatot ad: *Az Tit. 3. v. 10.*

Eretnek embert, egy vagy két intés-után,
el-távoztasd; indván, hogy a' ki a' féle,
el-fordúlt, és veskezk, holott az ő rula-
don ítéltséggel kárhoztattatott. Annak
tévelygése ha nem árt az üdvösségnek,
miért paranchollya hog azt el-távoztas-
fuk? Azt el-fordúlnak, és kárhozta-
totnak miért mőnga? Azon Sz. Pál, *Timo-*
teus-nak írt Levélében, mond: *Azok be- 2. Tim. 2. v. 17.*
séde, mint a' fene, elébb-elebb mőg. Az-
ért, mint a' Fene hogy a' testnek halálos,
ha ki nem metthik; úgy az Eretnek-is,
a' Kereszténynek gyülekezetinek.

Mőngya talám valaki: Senkit nem Ellén- vetés
kell Eretneknek tartani, hanem, a' Kris-
tus a' ki meg veti; vagy valamit, a' *Hísek-*
egy-Isten-hez tartozót, tagad. De tel-
lyességgel tudatlan és oktalan mondás
az.) Mert így, Eretnek nem volna, a' ki
az Új és Ó *Testamentom*ot az emberek-
közül ki-vehtené; és azt mondaná, hog
azok vag csak költött dolgok, vagy em-
beri lélektől irattak; és, mint köz-em-
berek írásiban, benne sok tévelygések
lehernek. Eretnek nem volna, a' ki ta-

Felelet.

II. Kérdés.

gadná

gadná a' Poklot, vagy a' büntetésnek örökké-valo-voltát: a' ki az Ördögök-felől azt mondaná, hogy valaha mind üdvözülnek; holott a' *Hísek-egy-Istenben*, ezek-közzül semmi ninchen. Nem volna Eretnek, a' Férhez-ménést a' ki tiltaná; a' ki azt mondaná, hogy a' Házafülés Ördögrendelése; a' ki valamelly Eledelek-felől azt tartaná, hogy termékettyők-kerént tisztátalanok: kiket mind-azáltal Sz. *Pal*, az Eretnekek-közzé hám-lál. Nem volna Eretnek, a' ki a' Krisztus-ban két személyt mondana: kit mind-azáltal Sz. *János*, Eretneknek és *Antichrisztus*-nak mond. Nem volna Eretnek, a' ki a' Keresztéget, és minden *Sacramentumokat* tagadna. Végre, azok-közzül, a' kiket oda-fel elő-hámlálék, az Eretnekek-közzé egyet sem kellene tenni; melly az egész Régi Keresztényiségnek, és mindē *Doctörök*-nak, kik ez-elött Ezer, 's több esztendővel éltek, ellene-vagyon.

*Tim. 4. v. 3.
2. Ioan. 4 v. 3.
Epist. 2. v. 7.

Negyedik
Ok.

13. Negyedker: Ez az értelem, minden Eretnekiségeket, és oda-fel mondott szakatt Vallásokat, az igaz Keresztényen-Hittel egyenlővé téhen; mikor azt állattya, hogy azok-által szinte úgy üdvösséget nyerhetni, mint imez-által. Az

II. Kérdés.

igaz

Igaz Hit azért, semmiben job nem léhen
 az *Arianismus*-nál, *Pelagianismus*-nál;
Nestorianismus-nál, *Eutybianismus*-
 nál, és egyéb hamis Vallásoknál: melly,
 magán, oktalanság; és semmi nem eégéb,
 hanem Isten-felől merő semmit-nem-
 tartásnak bé-hozása. Mert azt monda-
 ni, hogy minden Vallások jók, és az üd-
 vőség dolgában semmi külömbfég ab-
 ban nincsen, akár-mellyiket vallyad,
 semmi Vallással-nem-gondolást téhen.
 Mert, ha vagyon valami Hit, az nem le-
 het hanem csak Eggy; a'mint hogy Eggy
 az Igaz-mondás, eggy az Igaság, eggy
 a'Hit, eggy a' Boldogság, eggy az Isten,
 és mindeneknek Ura, eggy a' Közben-já-
 ro, Isten- és Emberek-között, az Ember
 Kristus JESUS.

14. Ötödikör: Nevetésre méltó azt
 mondani, hogy Elég a' *Hízek-egy-Istent*
 hinni, kinek-kinek az ő értelme-ferént;
 holott csak eggy az Igaság: mellest ha ki
 né talál, imár hamissat híű. De, a'hamis
 Hit az üdvösségre mibé fegéthet? Azért
 mind eggy, a' *Hízek-egy-Istent* akár ol-
 lyan módon hidgyed, akár semmi mó-
 don ne hidgyed. Üdvözülhet azért va-
 laki, ha szinte sok Czikkeket eggy-ál-

II. Kérdés,

tallyá-

Ötödik
 Ok.

A' Hízek-
 egy-Istent
 híűsétől.

tallyában nem hiszen-is. Azont mondott a' Sz. Irás-felől. Mert, ha elég a' Sz. Irásnak hinni, kinek-hinek az ő értéke-kerent értéve, holott ez az érték gyakorta tévelygő lehet: az-is elég léhen. a'nak ha szinte nem hisz-is. Mert a' hamis Hit, nem inkább lehet szükséges az üdvösségre, mint a' semmi Hit, mellyel tudni illik valaki egytallyában nem hiszen.

Ha mondod; hogy a' *Hísek-egy-Isten* igaz értelemben kell hinni: ezzel immár kárhozzatod a' mostani szakatt Gyülekezeteket; mellyek-közzül egy finchen, melly a' *Hísek-egy-Isten-nek* minden Czikkeit azon értelemmel hidge, mellyel a' *Catholicusok* hiszik; vagy, a' *Hísek-egy-Istennek* magyarázásaiban, más szakatt Gyülekezettől ne különbözzön. Melyből, mint-hogy az Igaság nem több, hanem csak Egy, szükség, hogy Egytől meg-válva, e' mostani üdö-béli Vallások, az Igaságtól mind el-tévelyedtek; és így, az üdvösségre nem elégek.

Az szakatt Gyülekezetek külön-bözése a' *Hísek-egy-Isten* értelmében.

15. Hogy pedig a' *Hísek-egy-Isten* értelméből sokat különbözzenek, meg-tettük. Mert am a' Czikkeit; *Es a' JESUS Krisztusban, az ő egy Fiában*, különböben

ben magyarázzák az *Arianusok*, *Trithe-
isták*, és fok *Calvinisták*, kik a' Fiút az
Atyánál kisebbnek mongyák : Külöm-
ben a' *Lutherok* és *Catholicusok*, kik egen-
lőnek, és egy - állatúnak tanítták.
Kristusnak a' *Pokolra szállásáról* - valo
Cikkelt, különben értik a' *Calvinisták*;
kik azt tartják, hogy ott az jelentetik,
hogy Kristus Urunk a' kárhozott lelkek
kínnyát szenvedte; üdvössége-felől ké-
telkedett, és félt, hogy az örökké-valo
haláltól tellyesféggel bé ne nyelésék:
Külömben a' *Catholicusok* és *Lutherok*;
kik ez illyen magyarázást, nem a' *Hűsek-
egy-Isten* Cikkelté értelmének, hanem
a' *Calvinus* káromkodásának mongyák.
A' *Kristusnak Menybe fel-menetele* Cik-
kelét, &c. különben értik az *Ubiquista
Lutherok*; kik a' Kristus Testét minde-
nütt, és minden helyekben jelen-lévővé
teszik, a' miért hogy Istensége mindenütt
jelen vagyon : Külömben a' *Calvinisták*
és *Catholicusok*, kik abban nem kérel-
kednek, hogy ez illyen magyarázattal,
közel az egész *Hűsek-egy-Isten* el-ronta-
tik, és az Ur Kristus Meg-testesülése,
Születése, Szenvédeése, Halála, Menybe-
menetele, Itéletre el-jűvése, emberek-
közül

közzül ki-vétetik. Az elők és holtak meg-
 ítélésének Czikkelt, külömben magya-
 rázzák a' *Catholicusok*; kik azt mongák,
 hogy Isten úgy fog-ítélni, hog' a' jó che-
 lekedetekért jutalmúl a' Meny-országot
 adgya, a' Gonosz chelekedetekért pedig
 a' Poklot: Külömbé a' *Calvinisták* és *Luthere-
 k*; kik a' jó chelekedetektől mindé
 jutalmat meg-vonják; és azt mongják,
 hogy az Isten ítéletiben, csak a' magán-
 valo Hitre léhen tekintet. A' *Szent Lé-
 lekről*-valo Czikkelt, külömben értik a'
Catholicusok és *Luthere-
 k*, külömben az
Arianusok, és sok *Calvinisták*. Az *Ec-
 clesiáról*-valo Czikkelt, a' *Luthere-
 k* és *Calvinisták*, a' Választottak láthatatlan
 Gyülekezetéről értik: A' *Catholicusok*,
 a' *Catholicusok*nak látható Gyülekeze-
 tiről, melyben sok Választottak vannak,
 sok meg-vettettek. A' *Szentek eggye-
 ségéről*-valo Czikkelt, a' *Luthere-
 k* és *Cal-
 vinisták* úgy le - chöppülnek, hogy majd
 minden Eggyeséget, mellyet a' *Catholi-
 cusok* vallanak, semivé téhenek. Az *Bün-
 bochanattyáról*-valo Czikkelt, csak a'
 Nem-tulajdonításról magarázzák, sem-
 mi belső újulást nem ismervén az ember-
 ben marado igazság-, és belé-ontatott
 Kérdés

aján-

ajándékok - által ; a' mint mongyák a' *Catholicusok*, hog' a' Bűnők meg-bochát-tatnak.

Ezekből meg-tettük, a' *Hísek-egy-Isten* értéében melly nagykülömbözés légyen. Mint-hog' azért az Igaság chak Eggy, és az én *Tanáchkozás*-nevű könyvemben meg-mutattam, hogy az a' *Catholicusok*-nál vagy on : szűkség-képpen, a' több Gyülekezetek, a' *Hísek-egy-Isten*-nek hamis tudománát, és Hitit tartják. A' *Hísek-egy-Isten*-nek azért ha igaz Hiti kívántatik, nem lehet hogy az ő Hitiben ki-ki üdvözülhessen. A' hamis ha igaz elég, a' hamis Hit az üdvösségre miképpen segíthet?

16. Hatodikor: A' Szent Irás nem kisebb méltoságu, mint a' *Hísek-egy-Isten*; és az Ur-Istent nem kisebb gyalázzattal illeti, a' ki a' S. Irásbā valamit nyilván ki-magyarázottat tagad, mint az, a' ki a' *Hísek-egy-Isten*-nek valamell' Czikkelét meg-veti. Semmi oka nincsen, azért, a' Hitet miért kellyen a' *Hísek-egy-Isten*-hez chatolni, és egyebekben szabadság légyen az értelemben; holott nem kevesebbé tartozunk mindeneket hinni, mellyek a' S. Irásban vannak,

Hatodik
Ok.

II. Kérdés.

S

ming

mint mellyek a' *Hisek-egy-Isten*-ben vannak. Mert, noha nem köteleztetünk arra, hogy mindeneket résenként tudgyunk, valamellyek a' Sz. Írásban vannak: mindazáltal, tartozunk mindeneket egy-közönfészes-képpen hinni; úgy annyira, hogy Eretnekség-nélkül, semmit azokból, mint hamissat, vagy kétségest, meg nem vethetünk. Michoda szinnel, michoda bihető tekintetből mondhatni tehát, hogy nem árt, mint, 's mit hidgy a' többiben, chak a' Krisztus vallását, és a' *Hisek-egy-Istent* tartalmeg? Miért kell inkább a' *Hisek-egy-Istent*, hogy-sem az egész Írást meg-tartani; holott annak méltósága nem nagyobb, mint a' Szent Írásé? Bizony igen tudatlan, és eszelős gondolkodás ez, semmi fundamentoma nem lévén.

Hetedik
Ok.

Az egész Hit
a' fundamen-
tomtól füg,
a' mellyért
hívé valaki.

17. Hetedik: Minden Hitben, nem chak azt kell nézni, ki mit hidgyen; de még azt-is, 's leg-főképpen pedig azt, Michoda fundamentomból hidgyen; és tellyes oka mi légyen, hogy úgy hissen. Mert a' Hitnek tellyes terméseti, és alapattya ettől lüg. Mert, a' minémű a' hívesnek az oka, mellet Hit fundamentomának hívunk, a' Hit-is olyan. Amaz

II. Kérdés, ha

ha bizonyos, és melly meg nem chalatkoszhatik; a' Hit-is bizonyos, és megchalatkoszhatatlan. Amaz ha megchalatkoszható: a' Hit-is bizonytalan, és tévelygésre válható. Példának okáért: A' *Török* hiszi, hogy Eggy Isten van, ki mindeneknek teremője; mert az *Alkorán* úgy tanít; mely-felől azt tartja, hogy az, Isteni Lélektől íratott: az ő Hiti, bár igazat hidgyen-is, mindazáltal hamis és chalárd annak fundamentoma, melynek erejével, sok hamissáknak és káromlásoknak hitelére hajtatik: úgy-mint, hogy az Isteniségben több Személy nincsen; hogy a Kristus nem Isten; hog Kristus kissé *Mahomet*-nél; hogy a' Körnül-metélkedést meg-kellő tartani, és ezekhez hasonlókra. Az azért a' Hit, az ő fundamentomának erejéből, chalárd, és ártalmas. Ugyan-ezen történik minden Eretnekeken. Mellyet fundamentomúl vetvén, a' dolgot így állatom.

A' melly Hit megchalatkoszható fundamentomon fekszik, ha szinte valamelyeket igazakat hiszen-is; mindazáltal az üdvösségre elégséges nem lehet. De, e' mostani időben-lévő minden szakatt Gyülekezeteknek Hiti meg-

chalatkozható fundamentomon fekszik. Elégleges hát az üdvösségre nem lehet.

Az Elő mondás (*Propositio*) úgy tetszik hogy csak magában-is elég nyilvánvalónak láttatik lenni. Mert a' mi chalárd, és hazug, az örök üdvösségnek az talpa és fundamentoma miképpen lehet? Az igaz Vallás, mellyel Istennél kedvesek vagyunk, chalárd Hiten miképpen fondáltathatott? Ez, bizony az okosságtúl szinte olly idegen, mint-ha azt mondanád, hogy, az Igaság hazugságon éppítettett, a' Bölcheség tévelgésen, a' Jószágos chelekedet ehtelenfégen.

Minden szak-
kat Gyüleke-
zetek Hiti,
hamis funda-
mentomon
fekszik.

18. Az Másik mondásnak (*Assumptionis*) bizonyítása vagy on hátra. Hogy azért minden szakatt Gyülekezetek chalárd fundamentomon vannak épülve, így mutatom-meg: Mert az Ő Vallások, vagy az Ő Apostoliok méltoságaért, hiszik (*Lutheré-jért, Calvinusé-jért, Melanchthoné-jért, Zvingliusé-jért, &c.* mondom,) kiket a' Szent Lélektől vezertetteknek vélnek: vagy hogy mindenik, maga itéletiből azt véli, hog azok a' Sz. Írásban vannak: vagy végre; mert a' Magán-valo Lélek, belől bizonyította hogy azok igazak, vagy, a' Sz. Írásnak

II. Kérdés. hogy

hogy értelmé az. Mert, valamit hisznek e' mostani üdö-béli szakatt Gyülekezetek, e' három-közzül valamelyikért hiszik; és e' három-közzül, egyiket vetik az ő Hitök, és hívésök oka fundamentomának. De, ezek a' fundamentomok, és a' hívésnek ezek az okai, tellyeséggel chalárdok. Mert,

Ez mostani szakatt Gyülekezetek hívésöknek, Három rendbéli fundamentomi.

Az Első Fundamentom, tudni illik, a' Luther, Calvinus. és egyebek méltósága, kik ez Uj Vallásokat koholták, hog' chalárd legyen, meg-tették: mert Próbából nyilván - vagyon, hogy azok meghalathozhattak, és volta-képpen sokakban meg-estek. Mert sokakat meg-másoltak; sokakat jobbítottak; magok sokakban magoknak ellene mondtak; mint a' Tanácskozás-ban béven meg-vagyon mutatva. E miatt, mostan kevesen vannak, a' kik azoknak méltóságára akarjanak támaszkodni: mert azt mongyák, hog' emberek voltak; és így, meg-tévelyedhettek. Melyből, az hozzájok tartók-is, az ő tettésök-herént, azoktól el-válnak, mikor itélik hogy ők valamit jobbat találtak. Azoknak méltóságok azért chalárd, még a' magok tanítványiok és követőiök itélettyök-herént-is.

I.

Az Uj Apostolok méltósága.

A' x. Elmékedésnek, 6. Czikkelyében.

II. Kérdés.

S 3

Az

2. Az Második Fondamentom-is, tudni illik, Kinek-kinek a' maga ítéleti, mellyel a' Sz. Irást magyarázzák, szinte még olly chalárd. Mert a' Magán- valo ítéletnek, sok hamissak láttatnak igazaknak, és a' mellyek az-előtt igazaknak láttatnak vala, az-után hamissaknak íteltetnek. Innét vagyon sokaknak a' hívésben ilyen nagy változások, illy nagy habozások: mert bizony gyarló az emberi ítélet, kivált-képpen a' Hitnek titkos dolgaiban, és a' Sz. Irás értélében; mellyek, emberi okosságnak minden értelmét felyül-múlyák.

Hívésökben, 19. Sokan azt felelik; hogy a' hitelen, az 8 ítélettyökre öök nem támaszkodniak, hanem a' Sz. Irásra, melly meg nem tévelyedherik. Melyben, melly nyavalyásúl chalatkozzanak-meg, vag chak abból-is meg-tették, hogy majd minden szakatt Gyűlekeztek azt mongyák, hogy öök a' Sz. Iráshoz támaszkodnak; holott mindazáltal sokakban külömböztének magok-között, és ellenkezöket tanítottának. melly semmi-képpen nem lehetne, ha, nem a' magok ítéletire, hanem a' Sz. Irásnak törvény-kerént- valo értelmére támaszkodnának. Mert a' Sz.

II. Kérdés.

Irás,

Írás, magával fohúlt nem ellenkezik. magától fohúlt nem különbözik. Hogy azért ōk olly igen különböznek, abból vagyón hogy a' magok ítéletiből faragnak a' Sz. Írásnak értelmet, melly, kinek-kinek ítéletinek és elméjének különb-segére-kerent, különb-külömb. A' Sz. Írásra támasztják azért dolgokat, de né úgy, mint a' *Catholicus* Szent Gyülekezet, és Szent A'yák azt értik; hanem, magok ítéletiből, a' mint ōk azt magyarázzák. Mert a' Sz. Írásnak ereje, nem a' puhta szókban áll, hanem annak értelmében, 's magyarázában. Ezt pedig az értelmet, a' magán-való ítélet gondolya, és a' Sz. Írás szavaiba, mint-egy testbe, életet ólt. Az egész fundamentom azért, csak a' Magán-való ítélet: melly, melychálárd legyen, ennyi íszakatt Gyülekezetek különbözése nyilván megmutattya. Mert mind eggy, akár azt mongyad, hogy te-magadat a' Sz. Írásra támasztod, a' mint azt a' magad ítéletiből magyarázod; 's akár azt, hogy magadat a' magad ítéletire támasztod.

20. Végezetre; A' Harmadik Fundamentoma a' hívésnek, melyhez e' mostani üdőben sokan támaszkodnak, leg-

II. Kérdés.

S 4

chalár-

3.
Az Magán-
való Lélek.

chalárdab, és meg-játzóttrato. Melynek jele, hogy a' Vihá-kerehtelők-között, kik egyebek-főlött a' Léleknek izgatásá-
 fátul viseltetnek, leg-több külömböző Szakadáfok, és Hitben-való viaskodá-
 fok vannak. melly nem lehetne, ha, a' melly Lélektől vezéreltetnek, és a' mely-
 re támasztják magokat, chalárd és vál-
 tozo nem volna. A' Calvinisták és Lu-
 therek-között; és, akár a' Lutherek-nek,
 's akár a' Calvinisták-nak külömb-kü-
 lömb Szakadáfokban, és pártokban,
 ezent látni. Mert mindeniknek az ő ér-
 telme, nagy bizonyos, és nyilván-valo, a'
 maga lélkének bizonyág-tétele-szerént;
 melly mindenikét belől tanította; min-
 deniknek az Igazságról bizonyfágot té-
 hén. Mellyekből nyilván-valo, hogy
 ez a' lélek, nem a' Szent Lélek; nem az
 Igazságnak lelke, melly ellenkezőket
 nem taníthat, és magával nem ellenkez-
 hetik: hanem rof Lélek, Tévelygésnek
 lelke; a' ki eleitől-fogva hazug, és Ha-
 zugságnak Attya, ki a' Hitetlenségnek
 fiaiban munkálkodik; melyről Ss. Pál
 mond: *Mert az Igazságnak szeretetét*
bé nem vették, azért bocháttya az Isten
reájok a' Tévelygésnek chelekedetit, hogy
 11. Kérdés. *hidgye-*

2. Thes. 2. v. 10.

1. Tim. 4. v. 1.

hidgyonek a' hazugságnak. Másutt-is:
Az utolsó időben el-tavoznak némellyek
a' Hittől, a' tévelygő lélekre figyelmezvén,
és az ördögi tudományokra. Mert min-
den Eretneklég, Ördögök tudománya.
Szent János-is: *Ne higgyetek minden* 1. Ioan. 4. v. 1.
léleknek, hanem meg-próbáljátok a' lelke-
ket ha Istentől vannak: mert sok hamis
Proféták jöttek e' világra.

Ez a' Lélek azért az, melly az Eretne-
kek szívökben uralkodik, a' kinek bi-
zonyfág-tételét, és munkálkodását, be-
lől magokban óltatni érzik, és azt a' Szent
Lélek munkálkodásának vélik: ki az ő
gondolkodásokat, és elméjőket úgy
meg-igézi, és úgy el-fordítja, hogy a'
világosságot sötétségnek, a' sötétséget
világosságnak alittsák; hogy a' Catholi-
cus Hitnek világos Igasságát tévelygés-
nek, és az útálatos Tévelygéseket, nyil-
ván-való igasságnak véllék. Es bizony,
elméjökben ha tellyefséggel meg-köt-
tettek, és meg-vakíttattak nem volná-
nak, könnyen eőkbe vehetnék, hogy
az a' Lélek, mellyet belől magokban ér-
zenek, nem az Isten lelke: vagy csak a'-
felől kezdenének-is kételkedni, holott
minden Szakadások (mellyekbē, a' Hit-

nek nagy vallásiban ennire való külömbözés vagyon,) ennek a' Léleknek bizonyfág-tételét egy-aránt érzik, kéreknek azzal, és azt követik; és, a' magok-között földöttéb ellenkező vallásoknak őltalmazásában, a' hoz támaszkodnak. De, az Istennek igaz itéletéből lett ez: mert, mint a' *Sidókat*, kik a' Krisztust venni nem akarták, meg-engedte, hogy az Őrdögtől meg-vakíttatnának, mint * a' *Sz. Pal* irásából nyilván érthetni: úgy az Eretnekeket, mivelhogy a' *Catholicus* Hitet el-hádták (melly a' *Sidókénál* nem kisebb bűn,) azon Őrdögnek engedte, hogy azoknak elméjüket, mintegy igézettel meg-kösse, és minden-féle tévelygésekbe hajtsa.

* 2. *Thesi.* 2. v.
20.

A' mi Eretnekinkben nagyobb igazság van, mint sem a' *Sidókon*.

Hogy-ha ki figyelmeffen meg-gondolja, e'kébe véli, hogy az Őrdög munkálkodása, 's elmében-valo meg-kötése, a' mi Eretnekinkben még hatalmasb is, hogy - sem a' *Sidók*-ban, 's *Törökök*-ben; és ez Két-képpen:

Először: Mert a' *Sidók*, azon-eggy Hitben egyet értenek, és azok-között-külömb-külömb Szakadások nincsenek: a' *Törökök*-között pedig, csak kettő vagyon; 's azok-is nem olly igen külömbözők.

II. Kérdés.

bőzők. De, a' míűdönk-béli Eretnekek-között, sok Szakadások vannak, mellek, Új Vallások találásával, mások másokból szaporodtak; mellek egy-mást eretnekezik. Es ezek, Kilentzven éhtendő-alatt mind egyből termettek. melly jele, hogy az Ōrdög belőlezeknek az embereknek elmejőkkel chudálatos-képpen bír; háborgattya elmélkedéseket, el-forgattya gondolkodásokat, és ítlettyöket, hogy sohúlt meg ne álhasznak, sohúlt meg ne nyughassanak.

Másodszor: Mert a' *Sidók*-nál és *Török*-nél a' Köz-nép, nem a' magok ítéletire, sem a' magok lelkeknek izgatására, 's bizonyfag-tételére támaszkodik; hanem az ō *Doctörök* ítéletire; vag (melly azont téfi) az ō Irásokra, a' mint azt az ō *Doctörök* magyarázzák. Azért, vagyon valami *regulájok*, vag módgok, hívéők-bé, és íg Hitőknek fondamétoma vagon, melly a' terméhet-kerént-valo okolsággal neminémű-képpen eggyez: tudni illik, az ō Elejőknek eggyező értelme; vagy, az ō Vallásoknak Irása, az ō Elejőknek értelme - kerént magyarázva. De fokban, e' mostani űdö-béli Eretnekek-közzül, semmit az ō Elejőkkel,

11. Kérdes.

's *Aposf.*

's *Apostoliok*-kal nem gondolnak, a' kik-től azt az *Evangeliumot* előben vették: hanem azokat, mint tévelygésbe eshető embereket, félre téhik, és magokat egésként a' magok ítéletire, vagy, a' magok lelkek bizonyfág-tételére támasztják; a' vagy (melly tellyeséggel csak-azon) a' Sz. Irásra, azt a' magok ítéletinek, vagy magán-*való* Léleknek magyarázata-*fe*-réről értvén. Melly annak nyilván-*való* jele, hogy az Őrdög bennök olly hathatós-képpen munkálkodik, és elméjökben őket úgy meg-bolondította; hogy, nem csak ki-ki magának új Eretnekfégeket, vagy vélekedéseket formál: de még a' földött Hitnek-is fundamentumát, és hívésének *regulá*-ját, vagy okát, magába, és az ő belső értelmébe, 's szájába ízibe helyhezteszi. mert közöttek minden (még az *af*őnember, 's leány-is) magát Istentől-tanítottnak, és a' Lélek vezérlésével fel-ékesíttetetnek; és így, minden tévelygésbe-eshetőestől szabadónak tartja: a' Sz. Atyák pedig, úgy-mond, mind, tévelygésbe eshető emberek voltak. Az ő *Apostoliok*- és Tanítóiok-fől-is azont mongyák. 'S ennél nagyobb igazság, és játszottatás mi lehet? Ebből va-

11. Kérdés.

gyon,

gyon, hogy semmi bizonyos, és állandó vallások nincsenek. Tudományoknak és Vallásoknak egy derekát nem adgyák, hanem bizonytalanban yargalnak, a' mint őket az a' Magán- valo Lélek hordozza. és vélek sok vallásokról semmi *Disputa* ziót nem-is indíthatni, mikor semmi értelemhez nem kötelesek; és tudatlanságok-miatt, ők az ő Elejeknek tudományát nem tudgyák. De erről a' szédelgének Lelkeről, a' *Tanáchközáf*-ban többet szóllottam.

Az ix. Elmel
kedésnek Ti
zen - eggye-
dik Czikke-
lyében.

Ezekből nyilván ki-hozzuk, hogy a' Hívésnek mindē fundamentoma, melyre e' mostani üdö- béli Hitbe-szakatt. Gyülekezetek támasztyák magokat, hamis és chalárd: és így, azoknak Hitök, melly azon a' fundamentomon fekszik, az üdvösségre hasonatlan.

21. Nyólczadik or: Ha mindenek, Nyólczadik
kik a' Kristust vallyák, az ő Hitökbē üdvözlhetnek: a' Vallások - között illy Ok.
nagy viszá-vonyás miért vagyon? egy-
mást miért Eretnekeznek, 's átokkal miért
terhelik? A' *Luther*ek a' *Calvinist*akat,
Atyafiaknak ismérni miért nem akarják;
és őket Predikatziójokban, közönséges
helyen, Istenteleneknek, és Káromko-
dókknak.

11. Kérdés.

dóknak kiáltyák, és írott könyvekben vallyák? Az *Calvinistáknak*-is Fejei, kik-között *Theodórus Beza*, mindeneknek Apja, és *Calvinus*-után mint-egy Pápája, a' *Lutherek*-kel miért-hogy hasonló-képpen bánnak? A' *Vissza-kérés* telők, miért-hogy chak az ő-hozzájok tartozókat híják Híveknek, és Keresztényeknek; a' többit Hitetleneknek tarttyák? Mellyekből meg-tettük, hogy ez új gondolat, nem chak a' *Catholicus* Tudománnyal, de még Hitben minden szakadott Gyülekezetökkel-is, mellyek Isteni tiszteletnek, és kegyeségnek valami buzgóságát mutattyyák, ellenkezik; és chak az Isten-nélkül-élőkhez kell igazítani.

Kilenczedik
Ok.

Matt. 19. v. 17.

22. Kilenczedik: Hogy üdvözülhessen valaki, nem elég hogy, eggy, két, vagy három Parancholatot meg-tartson; hanem minnyáját meg kell tartani, Urunknak ama'mondása - szerint: *Az életre ha bé akarsz menni, tartsd-meg a Parancholatokat.* Mint, ha ki parázna, vagy lopó legyen: a' több Parancholatokat ha meg-tartya-is, mindazáltal nem üdvözülhet; mint a' S. Irás azt sok helyen taníttya. Hasonló-képpen azért:

II. Kérdés. az üd-

az üdvösségre sem elég, két, három, vagy négy Czikkelt hinni : hanem szükség mindeneket hinni, a' mellyeket Isten jelentett, és az *Ecclesia*-által hitelre nélkülünk előnkbe adott. Mert az üdvösségre, a' Hit sem kevésbé szükséges, mint a' Tíz Parancholathoz- való engedelmes-ség: és olly épnek és tekéletesnek kell ennek-is hinnie lenni, mint a' Tíz Parancholathoz- való engedelmes-ségnek, és annak meg-tartásának. Mint az engedelmes-ségnek azért, hogy minden Parancholatokra ki kell terjedni: azon-herént, a' Hitnek-is mindenekre, mellyeket Isten jelentett, ki kell terjedni. Megbizonyodik ez: mert, *Sz. Jakab*-nak bizonyosság-tétele-herént; *Valaki az egész Törvént meg-tartja, vétkezik pedig egyben, mindenekben vétkeisé lett. Mert a' ki azt mondotta; Ne parázna'lkodgyál; azt-is mondotta, Ne olly. mint-ha mondaná: Mindenekben vétkeisé lett; és hinnie úgy büntettetetik, mint az egész Törvénynek meg-figője. mert a' Törvény-író meg-verette, ki az egész Törvének adója. Hasonló-képpen azért, a' ki eggy Czikkelt a' Hitben tagadánd, a' többit-bár mind hidgye-is, az egész Hit-, és Ke-*

Iac. 2. 10.

II. Kérdés.

rehtén

2 Tim. 2. v. 15.

rehtyén Vallás-ellen vétett; azért, mert az első Igaságot, az Ur-Istent, a' ki nem kevésbé jelentette e' Czikkezt, mint a' többit, meg-útállya: meg-utállya a' Krisztus Jegyefét, a' Kerehtyén Anyahent-egyházat (*melly az Igaság Oszlopa, és Erős támasza,*) melly-által nekünk, az nem kevésbé adta előnkbe, mint a' másokat. Es ez oka, miért nem kevésbé Eretnek, a' ki meg-általkodólan a' Hitnek Eggy vallását tagadgya, mint a' ki Százat tagad. Mert azzal, hogy vagy csak eggyet tagad-is, az első Igaságot, az Ur-Istent, meg-útállya, a' ki azt jelentette: az Anyahentegyház méltóságát meg-veti, melly azt előnkbe adta: tévelygővé, 's hazuggá teszi az Anyahentegyházat. Melyből, a' többiről-is mind, bizonytalan lehet, és az egész Isteni Hitet el-veszti. Mert az Isteni Hitnek fundamentomát semmivé tévén, az egész Hitnek el kell romlani; és csak a' vélekedésnek, vagy tévelygésre válható emberi hitnek, kell meg-maradni, mellyel a' többit hidge.

Tizedik Ok. 23. Tizedker. és Utólsor: Ez az értelem, véle élve, igen veszedelmes. Mert azt chelekeksi, hogy ember semmit

11. Kérdés. azzal

azzal ne gondollyon, michoda Vallást
tartson, mithidgyen, vagy ne hidgyen.
Az Igaságot azért nem vizsgálja; és hi-
re olly könnyen, s bátran ad helyt a' ha-
misnak, mint az igaznak. Mindazáltal,
mindenek, nem chak a' *Catholicusok*, de
még a' Hitbé nevezetesb szakatt Gyüle-
kezetek-is, és valakik tudománnak, vagy
bölcsességnek valami dichéretivel híre-
sek, bizonynak tartják; hogy igaz Val-
lás-, és igaz Hit-nélkül, üdvösséget nem
nyerhetni: és hogy, valakik igaz Vallás-
nélkül lésnek, örökké el-vesznek. Ez
értelemnek követőit azért, mindenek
kárhoztatták; és chak magok ígérnek
magoknak üdvösséget, minden más
mondása-, a' S^s. Írásnak minden bizo-
nítása-, az okosságnak támasztása-nélkül,
egyedül a' magok agyok hejába-valo, és
balgatag gondolattyokhoz bízotokban.
Hallyák-meg azért S^s. *Fulgentius*-ból,
a' régi Kereszténység mindenkor mit tar-
tott, az Anyaszentegyház örökké mit ta-
nított légyen. A' közönséges Hitnek
Regulái-ról tanítván azért ez, ilyen Írást
tétlen: Erőssen hidgyed, és abban semmit
ne kételkedgyél, hogy, nem chak a' Pogá-
nyok mind, de még a' Sídók-is mind, az

S. Fulg. li. de
Fide ad Petrū
Diaconum,
cap. 17.

II. Kérdés.

T

Eret.

Matt. 23. v. 41.

Cap. 39.

Eretnekek, és Schismaticusok (az Anyaszentegyház eggyeségétől el-fszakadtak, mint a' Görögök) kik a' Catholicus Ecclesia-kivül végezték ez életüket, az örök-ké-valo tűzre mennek, melly az Öröögnek, és az ő Angyalinak készített. Es ímég: Erőssen hidgyed, és abban semmit ne kételkedgyél, hogy akármi Eretnek-is, vagy Schismaticus, a' ki Atyának, Fiúnak, és Sz. Leleknek nevében meg-kerekszelkedett, ha magát a' Catholicus Ecclesia-ba nem adgya, akár-menyit alamisználkodott legyen, és a' Kristus nevéért ha szinte vérént ontotta-is: semmi-képpen nem üdvözülhet. Mert akár-mi embernek-is, ki a' Catholicus Ecclesia-nak Eggyeségét nem tartja, sem a' Keresztesség, sem az alamisna, annál bévsegesb legyen-is, sem a' Kristus nevéért szenvedett halál, üdvösségre ne használhat, valámig az Eretnek, vagy Schismaticus gonofság marad benne, melly a' halálra viszen.

Ez vólt mindenkor az Anyaszentegyház Hiti, és minden Szent Atyáknak kétfég-kivül-valo tudománya: mellett, a' kik az Anyaszentegyház-kivül vannak, vajha minnyájan szorgalmatoosan meg-
 11. Kérdes. hánná-

hánának vetnének ! meg - látnák bizony,
melly veszedelmes állapotban légyenek.

TE URAM KRISTUS,

VILAGNAK VILAGOSÍTÓJA,

EZEK ELMEJÖKNEK

FENYESKEDGYEL.

T A B L A J A

E KÖNYVETSKEK RÉSZEINEK.

Az

TANA'CHKOZÁS ELME'L-
KEDÉS I.

- I. **E**lmélk: A' tekélletes életre-valo igye-
kezésből, melyre a' Krisztus Hiti vihen. Pag. 8.
- II. Abból, hogy a' Bűnre-valo szabadságot
ki-rekeszti. 13.
- III. Az 8 Követőinek Szent-vóltokból. 26.
- IV. Követőinek Chuda-tételéből. 34.
- V. A' Pogányok meg-térítéséből. 47.

T 2

VI. A'

E L S Ö T Á B L A.

- VI.** A' *Catholicus* nevezetből, és a' mi e' nevezettel jegyeztetik. Pag. 54.
- VII.** A' Tanítóknak egymás-után-valo következéséből. 59.
- VIII.** A' régi Doktoroknak eggező értelméből: és a' Vissza-vonyások le-számlálásának modgyából: és, hogy a' kívüli állandóság semmi ninchen. 66.
- IX.** Külömb-külömb-féle Okokból, melyek-miatt az Uj Vallásokhoz gyana-kodhatunk, és őket el kell távoztatnunk. 75.
1. Ok: Uj-vóltokból. 75.
2. Köztők a' Tanítóknak rendel egymás-után-valo következésben meg-fogyatkozásból. 89.
3. A' Küldésben-valo meg-fogyatkozásokból. 94.
4. A' Chuda-tételben meg fogyatkozásokból. 105.
5. Eletőknek és erkőleőknek állapottyá-ból. 116.
6. A' Tévelygésekből, és tanításokban álhataratlan-vóltokból. 125.
7. Gonosz álnokságokból, és chalárdságokból, melyekkel élnek. 136.
8. A' Jó chelekedeteknek el-rontásából. 154.
9. A' Sza-

E L S Ő T A B L A.

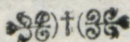
9. A' Szabados életből, melyre szabadítá-	Pag. 160.
nak.	
10. Abból, hogy a' régi Eretnekségeket	168.
meg-újították.	
11. A' Hívés regulájá-ban meg-fogyatko-	173.
zásból.	
12. A' Képtelenségekből.	189.
X. Elmélk: és az egész Tanáchkozásnak bé-	193.
baronálása.	

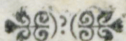
A' Meisner roszalkodására-valo rövid feleletnek,

I. Rése: Annak Hazugságiról.	225.
II. Tétovazásiról.	226.

A' Hit-felől-valo Tanáchkozás meg- Szerzésének,

I. Rése: Az Istenben hívés, 's mások-ellen-	251.
nem-vetés, az üdvösségre ha elég lé-	
gyen-e: Az-az, Ki-ki az Ő Hitiben.	
üdvözülhessen-e, csak a' mellett jám-	
borúl éllyen.	252.
II. A' Krisztusban hinni; és hinni, hogy a' mi	
bűnünkért Ő meg-hólt, az üdvösség-	
re ha elég legyen-e.	263.

MÁS TABLA.

*E' Könyveskébe foglalt nevezetesb
dolgokról.*

Szent *Agoston* Barát volt. Pag. 226.
Anyaszentegyház - kívül nem üdvözülhetni,
189. 290.

az Apostolok hitivel nem eggezhet, a' melly
Vallás az Apostolok-után sok üdövel mutat-
ta-elő magát, 234. 235.

a' Sz. Atyákat, Hit dolgában, a' Nem-tu-
dás, meg nem mentheti, 32. 33. az Ellenke-
zők, felölök-valo értelmek erejéből, azok
mind istentelenek voltak, 33. a' *Luther*, 's
Calvinus Vallásán nem voltak, 80. hogy a'
Roma-i Anyaszentegyházhoz ragaszkodtak,
olykormagok-is meg-vallyák, 237.

a' Sz. Atyák írást az Új Tanítók meg-ve-
tegetik, 141. azokban a' homályos helye-
ken kapdosnak, 146. végre meg-vetik őket,
148. 149. 175.

B.

a' *Biblia* olvasását nem tiltyák a' *Catholicu-*
sok, 222.

Bizodalmodat a' Pápisták, nem magokéba,
hanem a' *Kristus* érdemében helyheztenek, 139.

az ő-

M A' S T A' B L A.

az 8-benne- valo Hit-által híják meg-Igazu-
lásokat, 139.

Bóldog Affonyranem a' mostani Pápisták
fordították amazt: Ő tőri-meg a' kígyo fejét,
225. nem-is káromkodo mondás az. *Ibid.*

a' Bűnt ki-rekeztő Vallás, az igaz Hit, 13.
a' Roma-i Hit illyen, 14. 15. a' több Vallások a'
bűnre kaput-nyitók, 16. *seqq.*

Bűnökkel az Ujítók Hitet vesztenek, 245.
melyből mind Hiti vesztettek, 246.

Bűnt nichodást földözön-el az Ujítók hiti,
245.

Bűnneleggyűtt a' Hit meg-maradhat, 246.
C. (247.

Calvinus chuda-tétele, 46. Vallásának Uj-
vólta, 76. *seqq.* 80. melyből az hamisá té-
tetik, 75. 76. 81.

Calvin⁹ Ecclesiája. *Lásd,* Luther Ecclesiája.

Calvinus rofi élete, 117. gyalázatos híre
neve, 118. kevelysége, 's szirkos-vólta, 121.
melly-miatt hozott Vallása, igaz Hit nem le-
het, 116. 122. holott az Apostolok példája
néki nem szolgál, 122.

Calvinus tévelgéseket tanító, változo. &c.
's így, méltósága chalárd, 277. mellyért nem
Istentől küldött Tanító. *Lásd,* Tanító. Sok
chalárdfaggal, 's hazugsággal élt Vallása ter-
jehtésében. *Lásd,* Uj Vallás. a' jó chelekedet-

M A S T A B L A .

é-valo igyekezetet el-rontya, 156. *Lásd*, Jó chelekedet. a' Tíz Parancholat kötelezéséből fel-szabadít, *Lásd*, Tíz Parancholat, in lit. P.

Catholicus mit tégen, 55. e' nevet-visező Vallás az igaz Hit, 54. a' *Roma*-i Hit illyen, 54. 55. *seqq.* szakatt Gyülekezet azt nem érdemlette, 55. 57.

a' *Catholicus* Hitnek okát adhatni az Itélő Birónak, 193. 195. halálok oráján azért az emberek ezt fogják felleb bõchûlni, 193. 194.

Chelekedet. *Lásd*, Jó chelekedet; Gonosz chelekedet, in lit. I. & G. Gonosz chelekedetet, a' Hit jóvá nem tehet, 242. 243. azon egy chelekedet, jó-is, gonosz-is, né lehet, 243. 244.

Chuda-tételek, az Új Vallások bé-hozói-ban igen szükfégesek valának, 160. *seqq.* az ellen-is hogy tanításokat a' Szent Írásból bizonyították, 113. Vallásoknak sokaktól vétele nem chuda, 114. *Luther* chuda-tétele, 45. *Calvinus*-é, 46.

Chuda-tételekkel jártak az Istentől küldettek, 107.

Chudákkal-jároló Vallás az igaz Hit, 34. illyen csak a' *Roma*-i, 34. 35. melynek Chudái nem költöztek, 35. *seqq.* sem Ördög erejéből-valók, 35. 38. *seqq.* melly-ellen megfeyterik az Ellen-vetés, 44.

Chris

M A' s T A' B L A.

Christus, *Lásd*, Kristus.

Conciliomokat meg- vetnek az Ellenke-
zők, 174. 175

D.

Doktorok egyetése valamelly Vallásra,
annak igaz Hit-voltának bizonyága, 66. a'
Roma-i Vallás ilyen, 66. 67. a' *Luther*, '6
Calvinista Valláson, a' régi Doktorok nem-
voltak, 80.

E.

Ecclesia. *Lásd*, *Luther*, *Calvinus*. Ez Hie-
ronymus-idétt az Antichristus igájátul még el-
nem nyomatott volt, 249.

Egyházi szolgák, emberek. *Lásd*, Tanító.
Elég-tételnek holtunk-után, tanításának
eteje, 15. az Ujítók azt el-rontyák, 18. 19.

Eretneknek kit kellyen tartani, 267. eze-
ken most az Ördögnek nagyobb igézeti vagon,
mint-sema Sidókon, 282. *seqq.*

Eretnekek okát Vallásoknak az Ítéld--bi-
rónak nem adhatták. *Lásd*, Uj Vallások.

Eretnekség mi legyen, 53. nem üdvözül-
hetni benne, 289. 290. minémű nagy bűn-
legyen, 205. nichoda bűndeket foglallyon
magában, 206. minémű büntetést érdemel-
lyen, 207. Vallások fundamentomi. *Lásd*,
Fundamentom.

Eretnekség most annyi vagyon, a' mennyi té-

M A' S T A' B L A.

velygő ember, 183. 184. kiknek, egyyig, az ő gondolattyok Sz. Irás igaz értelmének miért lálsék, 184. nem alázatos szível vizsgállyák ezek az Igafságot, 185. az Anyafentegyházhoz igazíttatnak ezek az igafság vizsgálásában, nem az Iráshoz, 187.

Eretnekségek rontásokban a' Szent Atyák úttya, 227. 228.

F.

Fondamentomot kell leg-főképpen a' Hitben nézni, 274. a' Szakatt Gyülekezetek fundamentomi, 276. azok mind hamisak, 's chalárdok, 277. *seqq.* mint, azok Apostoliok méltosága, 277. kinek-kinek a' maga ítéleti, 278. a' maga Lelke mondása, 279. *seqq.* a' Törökök fundamentoma-is, hamis. *Lásd,* Sido.

G.

Gonosz chelekedetnek Istentől rendeléstanításának ereje, 24.

Gyonás nem babona, &c. 16. ennek ereje, 14. a' *Lutherek*-nek bizonyfág-tétele-keréntis, 17. noha más szavokkal annak erejét ismég el-rontyák, 18.

melly Gyülekezetben kellyen meg - maradni, 88.

H.

a' Házasfág-béli életet *Sirien* Pápa nem gyaláz-

M A' s T A' B L A.

gyalázza, 222. ennél, Pap fajtalanfágát külf-
febbűnnek senki nem mongya, 224. de Pap-
fagra Fel-szentelés. után meg-házafodni, sza-
bad soha nem vólt, 223.

Hazugság mi-vólta a' Hit dolgában, 216.

Hazugsági *Meisner*-nek, 216. *seqq.*

Hazugsággal óltalmazák az Ellenkezők az
8 Vallásokat. *Lásd*, Uj Vallás.

Hűek-egy-Istent nem elég kinek-kinek az
8 tettzése-herént érteni, 263. *seqq.* 269. igaz
értelmebe vételéből- való következés, 270.
értelmében az Uj Gyűlekezetek külömbözési,
270. *seqq.* ebben-lévőket hinni chak, Isten és
Krisztus-felől. az üdvösségre nem elég, 263.
seqq.

Hit. *Lásd*, Vallás, Uj Vallás.

a' Hit dolga, méltó nagy tanách-tartásra,
2. 7. melly chak egy, 3. a' kívül a' 8b Vallá-
sok hamissak, 3. üdvösséget bennök nem ta-
lálhatni, 3. 290. melyre, nem elég a' Krisztus-
bá hinni, &c. 4. 251. *seqq.* 263. *Lásd*, a' Kris-
tusban hívés. maga Hitiben ki-ki nem üd-
vözülhet, 252. *seqq.*

Hitben, főképpen a' fundamentomot kell
nézni. *Lásd*, Fundamentom.

a' Hitnek el-vehetésére, annak egy ágazat-
tyát tagadni, elég, 6. 287. *seq.* *Lásd*, Vallás.
szükség azért mindeneket hinni, a' mellyeket
Isten jelentett, 287.

Hit

Hit erejéről-valo tanítása Luthernek, 19.
22. Meisner-nek, 245. 246.

Hit dolgában, menyibe mentsen - meg a'
nem-Tudás, 32.

a'Hittel ellenkezik az Ujság. 75. 76.

Hitre kényszerítésünkért minket gyaláznak
az Ujítók. 151. 152. Ők pedig kényszerítik a'
Catholicusokat, 151. melyben hamissak, 153.

Hitők a'Régieknek az Ujítókéhoz hasonló
nem volt, 190.

az igaz Hit hol légyen, az utolsó üdőben-is
meg-tudhatni, 232. 234.

Hitőket vesztik bűnökkel az Ujítók, 245.
melyből mind Hiti vesztődtek, 246. micho-
dás bűnökkel fődőzzön-el Hitők, 245.

Hit-nélkül nem üdvözülhetni, 289. a'bűn-
nel-eggyütt az meg-maradhat. 246. 247.

Hivélőkben az Ujítók a' Szent Irásra nem
támaszkodnak, 278.

I.

az Igaság vizsgáláshoz michodák kívánta-
sanak, 209. a' Szent Irásból azt a' ködség nem
alázatos szível vizsgállya, 185. melyben az
Anyaszentegyházhoz igazítatik, nem a' Szent
Irásra, 187.

meg-Igazulások a'*Catholicusok* a' Krisztus-
ban-valo Hit-áttal hiszik, 139.

az Igazulásra erőtelenek az Ujítók Hiti,
245. 246. Igye-

M A' S T A' B L A.

Igyenetlenységnek le-szállításának módgya az Anyaszentegyházban , 69. 70. kik abban dolgozók , 70. 71. melynek valamelly Vallásban-létele , annak igaz Hit-voltának , bizonyfága , 66.

nem Imádnak a' *Catholicusok* kenyeret , 138.

Jó chelekedet. *Lásd*, Chelekedet.

Jó, 's gonosz chelekedet mind egy az Uj Vallásoknak , 163. 164. 244.

Jó chelekedésre-valo igyekezetben akadé-
kot téstnek az Uj Vallások , 12. Istazt el-ron-
tyák , 155. *seqq.* 242. mikor a' Jó cheleke-
deteket bűnöknek mongyák , 157. 158. mel-
lyért Isten azokat , mint igaz Hit jegyeit , em-
berek-től nem-is kívánhattya , 159.

Írás ; *Lásd*, Szent Írás , *in lit.* S. Ez arra nem
elégfészes *regula* , mit kellyen hinnünk , 's mit
ne kellyen , 176. értelme-felől-valo ítélet a'
belső lelki-isméretet nem illeti , 177. 178. hí-
vésekben az Ellenkezők a' hoz nem támasz-
kodnak , 278.

Istennek félelmét az Uj Vallások emberek
Szívéből ki-vészik , 19. 20. *seqq.*

Az Istentől küldött Tanítók meg-chalat-
kozhatatlanok voltak , 125. 126. *Luther* ,
tévelygéseket tanító , változo , &c. volt.
Lásd , Tanító.

Istent a' ki nem tudgya , nem üdvözül-
het,

M A' S T A' B L A.

het, 256. és innét, kell tudni, az ő jó-tétemé-
nye menyire-valo, 257.

Istenben hinni, 's a' mellett jámborúl élni,
nem elég az üdvösségre, 151. *seq.*

Istenről, 's Krístusról a' Hísek-egy-Isten-
ben-lévők hívése, &c. *Lásd*, Hísek-egy-
Isten.

K.

Kalastromokba leányokat erővel nem re-
keshünk, 221.

Kalastromok régen-is michodások vol-
tak, 221.

Kígyo feje meg-rontását Bóldog Áhshon-
nak tulajdonítani, &c. *Lásd*, Bóldog Áhshon.

Kenyeret mi nem imádunk, 138.

Krístus érdemébe, nem a' magokéba hely-
heztetik bizodalmost a' *Catholicusok*, 139.
az ő-benne-valo Hit-által tartják-meg iga-
zulásokat, 139.

Krístus Urunk jó akarattyából viselt sze-
gény életet, 220.

a' Krístus Hiti az üdvösségre egy-általljá-
ban szükségos, 255. 's miért. *Ibid.* de nem-
elégfeges, 4. 251. *seqq.* *Lásd*, Hit. Itt nem
elég hinni, hogy ő meg-hólt a' mi bűneinkért,
263. sem azokat csak, mellyek a' Hísek-egy-
Istenben vannak. *Lásd*, Hísek-egy-Isten.

a' Krístus Hiti-felől a' kik nem hallottak,
ebben

ebben hitetlenségök - miatt el nem kárhoznak, *Öc.* 262.

Küldésben meg-fogyatkozván a' Predikátorok, Vallások igaz Hít, 's Gyülekezetök Anyaszentegyház nem lehet, 94. *segg.* Krisztusul nem küldettek, 98. *segg.*

L.

Leányokat Kalastromokba. *Lásd,* Kalastrom.

Luther fok chalárdfággal, 's hazugfággal élt, *Öc.* *Lásd,* Uj Vallás.

a' *Luther* Ecclesiák, mikor, 's hol voltak, hogy ők nem tudják; olykor magok-is megvallyák, 237.

Luther chuda-tétele, 45. 46. Vallásának új-volta, 76. *segg.* 8. melyből az, hamisátétek, 75. 76. 81. Ecclesiája titokban nem lehetett. 77. 84. vagy, ha ugyan titokban volt, hát az nem Kristus Ecclesiája, 84. *segg.* az Apostolok idejében, és az első egy-néhány Százéhtendőben nem volt, 82. vagy, csak a' harmadik, és negyedik száz éhtendőben-is el kezdett fogni, 82. 83. olykor magok-is megvallyák, hogy ők azt nem tudgyák hol volt, 237. Hiti a' Bibliában, póla-béli gyermekekben, *Öc.* meg nem tartathatott, 238. 239. melly egy-más-után következő Tanitókban meg-fogyatkozván. Apostoli nem lehet, 89.

Lásd,

M A' S T A' B L A.

Lásd, Tanító. erőtelen az meg-igazulása, 246.

Luther roff élete, 216. gyalázatos hírneve, 117. Kevélysege, 's szitkos-volta, 118. 119. melly-miatt Vallását igaz Hitnek nem varthatni, 116. 122. Apostolok példája nem használ néki, 122.

Luther tévelygéseket-tanító, változó, 's így, méltosága chalárd, 277. mellyért nem Istentől küldetett. *Lásd*, Tanító. a' Jó chelekedetre-valo igyekezetet el-rontya, 155. *Lásd*, Jó chelekedet. a' Tíz Parancholat kötelezése-alól fel-szabadít, *Lásd*, Tíz Parancholat, in lit. P.

M.

Magyarok meg-téréfének ideje, 49.

Meisner hazuglági, 216. *seqq.* izetlen fogási, 226. *seqq.*

Méltosága *Luther*-nek, *Calvinus*-nak, chalárd. *Lásd*, *Luther*, *Calvinus*. Kinek, kinek, 's itéleti az Irás magyarázásban, chalárd, 278.

N.

Nem-tudás, menyiben ment-meg a' Hit-dolgaiban, 32. a' Szent Atyákat meg nem-mentheti, 32. 33. *Lásd*, Szét Atyák, in lit. A.

Ö.

az Ördögnek nagyobb igézése vagy on a' mostani Eretnekekben, mintsem a' Sidókba, 's Tökökben, 282, *seqq.*

Pafnu

M A' S T A' B L A.

P.

Pafnutius értelme a' Papok házassága-fe-
löl, 223.

Pápák törvénye meg-szegése, nem nagyobb
az Isten parancholattya által-hágafánál, 219.
Sodomiát nem engednek-meg, 221.

Pap fajtalanságát, külső bűnnek az igaz
Házasságnál senki nem mongya, 224.

Papságra fel-szentelés-után, soha sem-
völt szabad meg-házafodni, 223.

a' tiz Parancholat meg-tartására kötelez Is-
ten, 248. melly-alól fel-szabadít *Luther*, 19.
161. *Calvinus*-is egy úgy, 162. 163. mely-
ből minden Iatoriságra szabadság adatik, 166.
167. több rohá-k-is következik, 247. 248.

Penitentziának ereje, 14. azt az Ujítók el-
rontyák, 18.

Pogányokat meg-térítő Vallás az igaz Hit,
47. 52. a' *Roma*-i Hit illyen, 38. *seqq.* az Uj
Vallásokra semmi Pogányfág nem tért, 53.

Pokolban valóságos tűznek büntetése lé-
hen, 207. a' mi tűzünknel nagyobb, 208. ab-
ban-lévők mit fogjanak chelekedni, 208. 209.

Purgatorium tanításának-ereje, 15. az Uj-
ítók azt el-rontyák, 18.

R.

a' Régiek tévelygők nem voltak, 67. az
Ujítók azokkal nem egyeznek, 69.

V

Sidók-

Sidóknak, 's Törököknek mind el-kárhoz-
niok, nélehetetlen, 252. 260. *seqq.* a' mi iga-
zokat hisznek-is ezek, azoknak-is fondamén-
ta hamis, 257. *seqq.* 275. *Lásd*, Fundamen-
tom. magok menthetetlembek a' régi Pogá-
nyoknál, 260. 261. de még ezeknél-is bo-
londabbak a' mostani Eretnekek, 282. *seqq.*

Siricius Papa a' Házás életet nem gyaláz-
za, 222.

Sodomiát Pápák. *Lásd*, Pápa.

Szabad-akarat tagadásának ereje, 23.

Szent Atyák; *Lásd*, *in lit.* A.

a' Szent Írás értelmét az Ujítók meg-vefte-
getik, 141. *seqq.* abban a' homályos helyeken
kapdosnak, 146. Ennek, kinek-kinek az ő
tettéfe-szerént hinni, nem elég, 270. a' köz-
népebből az Igaságot nem alázatos szível vi-
gállya, 185. melyben az Anya-*szentegyház*-
hoz, nem az Írásra igazítatik, 187.

Szent Írásból vétettek a' Tanáchkozás erőf-
ségi. *Lásd*, Tanáchkozás.

Szentek segítségül-hívása, &c. nem *Anti-*
christus-hoz tartozó dolog, 249.

Szentek faragott Képeit a' *Catholicusok*
Istent érdemlő tisztelettel nem illetik, 137.

Szentek voltak, Szent *Antal*, *Hilarius*, &c.
26. 27.

a' Szent-

M A' s T A' B L A.

a' Szentfégre-vívó Vallás az igaz Hit, 26.
hamis Vallás Szentfégre né vihet, 28. tévely-
gők-között nem-is volt Szent, 33.

Szentelek a' *Roma*-i Hűben minden időben
váltak, 26. melyből annak igaz Hitnek kell
lenni, 27. 28.

Szenteles. Az Egyházi rendre szükségű a'
Fel-szenteles, 92. melyben meg-fogyatkoz-
ván a' Predikátorok, Vallások Apostoli Hit-
nem lehet, 91. 93. Fel-szenteles.- után meg-
házasodni, szabad nem volt, 223.

T.

a' *Tanáshkozás*, az Eretnekeket, a' Sz. Aták-
kal egy úton rontya, 227. 228. Szent Írás-
ból vétettek erősségi, 227. 230.

Tanító. az Istentől küldött Tanítók meg-
chalatkozhatatlanok voltak, 125. 126. az
Újítók tanításában, tévelygések, 125. 127.
változások/vannak, 125. 127. 's még-is bizo-
nyosoknak mongyák magokat tudományok-
felől, 132. melly-miatt Istentől küldettek nem
lehetnek, 125. 127. 131. de sőt chalárdok-is
váltak, 133. és itt az őket meg nem menti,
hogy egy előben tévelygettek, az-után nem,
134. egész életökben-is pedig változók vol-
tak, 135.

igaz Tanítók az Új Gyűlékezésekben nem
lehetnek, egymás-után következőkben meg-

M A' S T A' B L A.

fogyatkozván, 89. mellyet magok-is megvallanak magokban, 236. 238. Törvény-hérent-valo küldés, 94. 240. szentelés - nélkül-is vannak. *Lásd*, Szentelés. Doctor-, 's Pap-voltok itt nem elég, 240. 241. Istentől sem küldettek, 241. mellyek-miatt Vallások igaz Hit nem lehetnek, 89. 236.

Tanító-nélkül *Ecclesia*, 's Vallás, rejtekben sem leherett, 234. 235.

az Új Tanítók fok chalárdfággal, 's hazugsággal élnek Vallások terjesztésében, *Lásd*, Új Vallás. ugyan azon vannak, hogy a' fok Vallások-között az igaz Hit meg ne ismértethessék, 232. 233.

a' Teremtésnek jó-téteményét a' kik nem tudgyák, nem üdvözülhetnek, 256.

Tévelygők a' Régiek nem voltak, 67. kik az Újítók nem eggyeznek, 69.

Törököknek, 's Sidóknak mind el-kárhozniok, nem lehetetlen. *Lásd*, Sidó.

Törvény. *Lásd*, Parancholat.

Traditio-kat, az-az, Kézről kézre vett, 's adott tudományokat meg-vernek az Újítók, 174.

a' nem - Tudás Hit dolgában, &c. *Lásd*, Nem-tudás, *in lit.* N.

Tűzbüntetés. *Lásd*, Pokol.

Vallás.

Vallás. a' szent életre vezérő Vallás, az igaz Hit, 8. a' Roma-i Hit ilyen, 8. 9. a' több Vallások, a' tekéletességre-^{igyekezetet} való megfojtyák, 10. 11. 12. minden gonofságra szabadságot adnak, mint az *Atheismus*, 20. főt nagyobb, 21. és azt négy-képpen, 22. *seqq.*

Az a' Vallás az igaz Hit, melynek Tanítói az Apostolok-után következők^{ül} szenteltettek, 59. a' Roma-i Hit pedig ilyen, 59. *seqq.* ez Erősségnek bőchületes-vólta, 62. az Új Vallások Tanítóiban ez nem találtatik, 63. a' renddel egymás-után-^{való} következés sem találtatik, 89. a' Fel-szenteles sem. *Lásd*, Szenteles. Istentől küldéseket pedig meg nem bizonyíthatyák, 64.

Új Vallások, igaz Hit nem lehetnek, 75. 76. a' *Luther's Calvinus* Vallások újak. *Lásd*, *Luther*, *Calvinus*. az Apostolok Hitivel nem egyezhetnek: *Lásd*, Apostol. benne bizonyos nem lehetni, 66. 72.

Új Vallások óltalmazói, annak terjesztésében fok chalárdssággal, 's hazugsággal élnek, 136. 1. Hamis tudományokat fognak a' *Catholicusok*-ra, 137. *seqq.* 2. Hamissan-költött vétkeket-is fognak reájok, 140. 3. az Irók értelmeket meg-^{vehető}getik, 141. benne a' homályos helyeken kapdosnak, 146. meg-

M A' S T A' B L A.

vetik a' Sz. Atyákat, 148. az Utolsó ítéletet magoknak tulajdonítyák, 149. 4. a' *Catholico*-kat az Uj Vallásokra kényszerítik, 151. melly chelekedetek hamis, 153. ezért, igaz Hit azok nem lehetnek, 136.

az Uj Vallások, minden gonofságra szabadságot adnak, 161. *seqq.* melyből nem Krisztus-túl-valók, 160. azok fő-fő tudományi, mind a' régi Eretnekségek, 169. *seqq.* azért, el kell őket távoztatni, 168. bizonyos *regulá-* jök abban, mit kellyen, 's mit nekellyen hinni, nincsen, 174. 179. 180. *seqq.* 's hejában forgat-tyák itt a' Sz. Írást, 175. 276. az Igazulálásra is erőtelenek, 246.

az Uj Vallások-ellen (ha igazak volnának) egésk *Luther*-ig, *Calvinus*-ig, a' Kereszténységnek mind el kellett volna kárhozni, 189. 201. 202.

az Uj Vallások, 's *Ecclesiák*, a' *Biblia*-ban, Póla-béli gyermekekben, &c. meg nem maradhattak. *Lásd, Luther.*

az Uj Vallásoknak okát az Itélő-bírónak nem adhatni, 193. *seqq.* holott a' Nem-tudás őket meg nem menti, 198. 199.

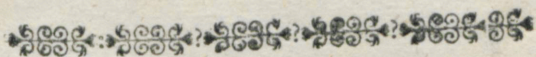
Vallásában ki-ki né üdvözülhet. *Lásd, Hit.* a' meg-Váltásnak jó-téteményét a' kinem tudgya, nem üdvözülhet, 256.

Virgilius Versej, nem Ördög üzésre-valók, 219.

M A' S T A' B L A.

Világ-vonyás. *Lásd*, Igyenetlenség.

Üdvösség. *Lásd*, Hit, Krisztus, Isten, Hi-
sek-egy-Isten.

AZ nyomtatásban estek vala-
melly fogyatkozások ; de sem
nem sokak ; sem nem ollyak , mellyeket
akár-ki-is könnyen észébe ne vehessen,
's meg ne jobbithasson. Meg-igazi-
tásat azért azoknak , chak a' kegyes
és jó-akaro Olvasóra bizzuk.

